

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 2/2011.

BISKUPIJA
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Ivan Kovač
sudski vikar

Odgovorni urednik

Don Srećko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zadnjoj korici

Katedrala u Trebinju

SADRŽAJ

Uvod	
Kako križ nosi Job, a kako Krist?	123
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	125
Poruka Pape Benedikta XVI. za Svjetski misijski dan 2011.	126
Poruka pape Benedikta XVI. za 45. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija	128
Na beatifikaciji pape Ivana Pavla II.	130
Govor Svetoga Oca Benedikta XVI. u Hrvatskom narodnom kazalištu	132
Sveta Misa u prigodi Nacionalnog dana hrvatskih katoličkih obitelji, Homilija Svetoga Oca Benedikta XVI.	134
Govor Svetog Oca Benedikta XVI. u samostanu svetoga Lovre u Escorialu	136
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	139
Priopćenje s izvanrednoga zasjedanja BK BiH	140
Priopćenje s 52. redovnog zasjedanja BK BiH	141
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	143
60. OBLJETNICA MISNIŠTVA BENEDIKTA XVI.	144
Biskupova okružnica	144
IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA	145
SASTANCI I SJEDNICE	148
Dekanatski sastanak	148
PASTORALNI DAN	149
Bijelo polje: Četvrti pastoralni dan	149
Dr. fra Ivan Sesar, Pravni vid sakramenta pokore	151
Don Ivan Štironja, Liturgijska priprava za sakrament pomirenja i praštanja u našoj pastoralno-liturgijskoj praksi	160
Mr. don Mladen Šutalo, Svećenik pred otajstvom grijeha i kajanja u ispovijedničkoj praksi	165
KANDIDATURA, SLUŽBA, REĐENJE	169
Mostar: Lektorat i kandidat za đakonat	169
Mostar: Prezbitersko ređenje	169
POSVETE I BLAGOSLOVI CRKAVA	170
Posveta crkve u Duvnu	170
Blagoslov filijalne crkve	171
Posveta crkve i promjena naslovnika	171
Blagoslov župne crkve	172
Blagoslov filijalne crkve	172

DUHOVNE OBNOVE I VJEŽBE	173
Duhovna obnova maturanima	173
Duhovne vježbe za prezbiterat	174
Svećeničke duhovne vježbe	175
Duhovne vježbe za đakonat	175
NA SVRŠETKU STUDIJA	176
Objavio tezu	176
Diplomirao teologiju	176
BISKUPOVE HOMILIJE	178
U mostarskoj katedrali na Cvjetnicu: 17. travnja 2011.	178
U mostarskoj katedrali: Veliki četvrtak, 22. travnja 2011.	179
U mostarskoj katedrali: 23. travnja 2011.	180
U Međugorju na sv. krizmi: 28. svibnja 2011.	181
Pred mostarskom katedralom na sv. krizmi: 12. lipnja 2011.	183
Na Humcu u crkvenom dvorištu: 13. lipnja 2011.	185
U mostarskoj katedrali na prezbiterskom ređenju: 29. lipnja 2011.	188
U mostarskoj katedrali: 29. srpnja 2011.	190
U Hutovu: 30. srpnja 2011.	192
Propovijed mons. Pere Rajića na Misi proslave 25. obljetnice misništva don Ivana Štironje	194
SVEĆENIČKE HOMILIJE U KATEDRALI	196
Don Ivan Bebek, na Misi Večere Gospodnje: 21. travnja 2011.	196
Don Marko Šutalo, na Uskrsno bdjenje: 23. travnja 2011.....	197
MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA	198
Svjetlo s Jakomira	198
Skriveno blago.....	199
VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR (KIUM)	201
Zajedno prvopričesnici i potvrđenici	201
Uskrišenja i uskrsnuće	202
Korizmene tribine	202
Misa posvete ulja	203
Provala u filijalnu crkvu	204
Misa Večere Gospodnje	204
Križnim putem do Jubilarnoga križa	205
Vazmeno bdjenje	205
Svečano proslavljen Uskrs	206
Laž sve jedna za drugom	206
Biskupi - prezbiteri - đakoni	207
Stručni skup vjeroučitelja	208
Temeljito pripremljeni	210
Bez Božjega Duha nema života	210
Svi oko sv. Josipa Radnika	211
Budite na dobru glasu!	212
Proslava Kraljice Mira	213
Apostoli "na popravnom"	213
Proslava spomendana sv. Bogdana Leopolda Mandića	214
Sveti Matija apostol	215

Mladi, odazovite se Isusovu zovu!	216
Koje zvanje i koje pjesme izabrati?	217
Prva sv. Pričest i sv. Krizma	218
Sve kako treba	218
Svi sakramenti u nekoliko dana	219
Među boljima	219
Marija Pomoćnica	220
Propovijedaj gdje ti Duh kaže!	221
Nekada duhovno središte Brotnja	221
Staro se obnavlja, novo dovršava	222
Oltar časni brdo i dolina	223
O spasonosnu znanju	223
Četrdeseta obljetnica župe	224
Sveti Ante i kršćanska obitelj	225
Proslava Marije Majke Crkve	225
Kraljevstvo Božje i "dodatak"	226
Presveto Trojstvo i sakrament Krizme	227
Krizma i tijelovska procesija	228
Ivanjdanska slava	228
Krizmanici iz četiri župe	230
Svečanost sv. Potvrde	231
Gospodine, nisam dostojan!	231
Sedamdeset i četiri učenika	231
Potvrda i petropavlovska svetkovina	232
Srce Isusovo i sv. Krizma	233
Proslava Srca Isusova	233
Proslava svetog Benedikta	234
Velika Gospa vratila radosne dane	234
 NOVE KNJIGE	 236
Predstavljanje Zbornika: "Na tragu zajedništva"	236
Vinica: Knjiga o župi.....	238
 MEĐUGORSKI FENOMEN	 240
Kritičke refleksije	240
Kritički osvrt na medicinske testove primijenjene na vidoce u Međugorju	241
 BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	 242
 KNJIGE I DRUGI PISANI RADOVI HERCEGOVAČKIH SVEĆENIKA	 246
Dr. fra Bazilije Pandžić	246
 PREMINUO U GOSPODINU	 249
Dr. fra Gojko Musa (1937.-2011.)	249

UVOD

KAKO KRIŽ NOSI JOB, A KAKO KRIST?

Jobove muke. Starozavjetna mudrosna knjiga o Jobu opisuje jednoga čovjeka - po imenu Job - koji bijaše bogat, ugledan i dostojanstven istočnjak. Nije bio Židov. Vjerojatno je i naslijedio i stekao veliko blago. A Bog dao obilno potomstvo: sedam sinova i tri kćeri. Ali Satan se približio k Bogu. Kladi se s Bogom da će Job pasti na materijalnoj kušnji, na prvom životnom ispitu. Da ne će položiti predmet vremenitih dobara kako Bog očekuje. Bog pušta kušnju i čeka Jobov ljudski odgovor.

Vrag svim načinima napastuje, želi da Job sagriješi, smišlja mu zamke koje završavaju teškim zlom po njega. Udarile na ovce i na pastire prirodne neobuzdive sile, gromovi i vjetrovi, kao i ljudski neobuzdivi faktori, pohodi pljačkaških plemena. Ne zna se što je teže. Konačno se sve oborilo na njegove sinove i kćeri. Doslovno sve pobijeno, osim ona četiri zloglasnika da mu četiri puta dojave nesreću za nesrećom. I žena, koja ga je, i ne htijući, navlačila da prokune Boga i tako umre, ostala je u životu. Job nije izustio nijedne ružne riječi, nije izrekao nikakvu "ludost protiv Boga" (Job 1,9). Udaren prištima i zličima po vlastitu tijelu, od pete do glave, nije ni tu proklinjao, iako mu je žena upravo to predlagala.

Job je poganin, pravednik, a trpljenik preko ljudske mjere. Čovjek bi rekao da ima pravo na pobunu, na odušak nakupljenih emocija u srcu i pitanja u glavi o besmislu života. Ali on se ne buni na Boga. Ni što mu je uzeo veliko imanje; ni veliku obitelj, osim žene; ni dragocjeno zdravlje, osim gola života. Ipak u određenom trenutku u ispitu svoje savjesti, ne nalazeći nikakva zla u sebi zbog čega bi mogao biti kažnjen, provaljuje sva njegova pobunjenost. Eksplozija živaca i kletvi. Ukazujući na svoju čistoću i nedužnost, on zapravo zove Boga na odgovornost, na ispit Božje savjesti. Suprot onomu: Ne kušaj Gospodina Boga svoga!

Cijelo 31. poglavlje posvećeno je Jobovu ispit savjesti, odnosno njegovu uvjerenju da je bez osobna grijeha. Kao što je u 3. poglavlju proklinjao sve živo oko sebe, samo u Boga nije dirao, tako se sada kune da je bio neporočan, nevin, nedužan, pravedan i pošten. Kako onda pravedna čovjeka može stići kazna Božja? Ovo je njegova zakletva jasnoće. A k tomu on i druge poziva da dođu i posvjedoče za njega. I ovako prigovara i zaključuje:

Jesam li nekoga drugog bogom svojim smatrao osim tebe, Bože jedini?

- A ti meni uzvraćaš kao najvećemu neprijatelju svomu.

Zar sam ikada u društvu laži hodio? Jesam li se natjecao s prevarantima ovoga svijeta?

- Kakvo si mi onda dobro zauzvrat dodijelio? Jesam li ikada ruku na nevina podigao?

- A ti si na mene tešku ruku spustio. Da me nisi s kime zamijenio?

Jesam li oštetio slugu svoga, ili radnika koji je u mene radio?

- Zašto sam ja ovako životno oštećen, u svemu? Bez ikakva razloga!

Jesam li ikada ocvijelio siromaha, udovicu, sirotana do kojih je tebi jako stalo? A i meni.

- A mene si doveo na rub siromaštva bez igdje ičega; previjam se u bolima i izvijam sa dna duše nezaustavljive krikove. Čemu muke ove?

Jesam li štogod uzeo a da nisam pošteno platio ili vratio?

- Zar se onda ovako plaća pravda i poštenje? Kako bi trebao nastradati nepošten i nepravedan kada ovako nevin strada!

Savez sam sklopio s očima da ne ću pogledati tuđu ženu ni srljati za njom. Jesam li ikada to činio i u mislima, i u riječima, i u djelima?

- A gle, Bože, što si mi dosudio. Je li to pravo i pravedno?

Zar sam se radovao nesreći dušmanina svoga, ne bližnjega...

- A sam se nalazim u preteškoj nesreći, u nesrećama, kao najveći nesretnik na ovome nesretnom svijetu. Kakve su to mjere i sudovi?

Napiši mi gdje sam ti skrivio. Nosit ću tablu krivice svega svoga vijeka na ramenu ili na čelu svome. Ako nisam skrivio, a nisam, čemu ovolika patnja i poniženje? Ako dakle nisam kriv, zašto me biješ? Tako Job.

ISUSOVE MUKE. U patnjama pravednoga i strpljivoga Joba Crkva vidi muku pravednoga i strpljivoga Isusa, koji je svojevolumno prihvatio Križ na svoja ramena i bez ikakve kletve i prigovora Ocu nebeskomu junački iznio svoj Križ na Kalvariju i na njemu bio raspet. Vrhunac mučeništva. Isusove su muke neizmjerne nadilazne one Jobove. U pitanju je poniženje Božjega Sina, "pravoga

Boga od pravoga Boga", i poniženje čovjeka. U pitanju je dakle dostojanstvo Božje i dostojanstvo ljudsko. A ta su dva dostojanstva neusporediva ni u svojoj vrijednosti ni u poniženju!

Ali se - znamo i vjerujemo - taj kalvarijski Križ po toj prihvaćenoj patnji pretvorio u slavni Križ, u uzvišenje svetoga Križa, koje slavimo 14. rujna. Na taj je blagdan 1980. godine bila posvećena katedrala Marije Majke Crkve u Mostaru. Katedrala, koja je od 1991. do 1995. podnijela Jobove jade u svome uništenju i poniženju. Ali je doživjela i svoje uzvišenje, preobrazbu, obnovu, "uskrsnuće" u službi Krista Uskrsloga i Blažene Djevice Marije na nebo uznesene. *Per crucem ad lucem*. Po poniženju do uzvišenja! Sve po riječi Gospodnjoj: Tko se ponizi, bit će uzvišen!

Ratko Perić, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA PAPE BENEDIKTA XVI. ZA SVJETSKI MISIJSKI DAN 2011.

"Kao što mene posla Otac i ja šaljem vas" (Iv 20,21)

Prigodom Jubileja dvijetisućite sluga Božji Ivan Pavao II., na početku novog tisućljeća kršćanske ere, snažno je potvrdio nužnost obnovenog zauzimanja da se svima donese navještaj evanđelja "istim oduševljenjem koje je bilo vlastito kršćanima prvoga sata" (Novo millennio ineunte, 58). To je najdragocjenija služba koju Crkva može dati čovječanstvu i svakom pojedincu koji traži duboke razloge da živi u punini vlastiti život. Zato taj isti poziv odjekuje svake godine u proslavi Svjetskog misijskog dana. Neprestano naviještanje evanđelja, naime, oživljuje i Crkvu, njezin žar, njezin apostolski duh, obnavlja njezine pastoralne metode kako bi bile sve prikladnije novim prilikama - također onima koje zahtijevaju novu evangelizaciju - i nadahnute misionarskim poletom: "Misija obnavlja Crkvu, učvršćuje vjeru i kršćanski identitet, ulijeva novi žar i daje nove poticaje. Vjera se snaži dok se daje! Nova evangelizacija kršćanskih naroda naći će nadahnuće i potporu u poslu sveopćeg poslanja" (Redemptoris missio, 2).

Podite i naviještajte

Taj cilj neprestano oživljava slavljenje liturgije, navlastito euharistije, na kraju koje uvijek iznova odjekuje poslanje uskrsloga Isusa apostolima: "Podite..." (Mt 28,19). Liturgija je uvijek poziv 'iz svijeta' i ponovno slanje 'u svijet' da se svjedoči ono što se iskusilo, a to je moć spasenja Božje riječi, moć spasenja Kristova uskrsnog otajstva. Svi oni koji su susreli uskrsloga Gospodina osjetili su potrebu svjedočiti o tome drugima, kako su to učinili učenici iz Emausa. Oni, nakon što su prepoznali Gospodina u lomljenju kruha, "u isti se čas digoše i vratiše u Jeruzalem. Nađoše okupljenu jedanaesticu" i ispriповjediše im što im se

dogodilo (Lk 24,33-34). Papa Ivan Pavao II. poziva da budemo "budni i spremni za prepoznavanje njegova lica i za pristupanje našoj braći noseći veliku vijest: 'Vidjeli smo Gospodina!'" (Novo millennio ineunte, 59).

Svima

Navještaj evanđelja namijenjen je svim narodima. Crkva je "po svojoj naravi 'misionarska' jer potječe iz poslanja Duha Svetoga u skladu s naumom Boga Oca" (Ad gentes, 2). To je "milost i vlastiti poziv Crkve, njezin najdublji identitet. Ona postoji zato da evangelizira" (Evangelii nuntiandi, 14). Shodno tome, ne može se nikada zatvoriti u samu sebe. Ukorjenjuje se u određena mjesta kako bi se širila dalje. Ona, prijanjajući uz Kristovu riječ i pod utjecajem njegove milosti i njegove ljubavi, svojim djelovanjem u punini i danom trenutku postaje prisutna svim ljudima i svim narodima kako bi ih privela k vjeri u Krista (usp. Ad gentes, 5). Ta zadaća nije izgubila na svojoj urgentnosti. Štoviše, "misija Krista Otkupitelja, povjerena Crkvi, još uvijek je daleko od svog ispunjenja. Pogledamo li čovječanstvo općenito, na samom kraju drugog tisućljeća od njegova dolaska, vidimo da je ta misija još uvijek na svojim počecima i da se moramo svim silama staviti u njenu službu" (Redemptoris missio, 1). Ne možemo mirno prijeći preko činjenice kako, i nakon dvije tisuće godina, još uvijek postoje narodi koji ne poznaju Krista i nisu još uvijek čuli njegovu poruku spasenja.

Usto, sve je više onih koji su evanđelje zaboravili i napustili, premda im je ono naviješteno, ne prepoznaju se više u Crkvi; a i mnoge sredine, također u tradicionalno kršćanskim društvima, odupiru se otvaranju riječi vjere. U tijeku je kul-

turna promjena, kojoj doprinose također globalizacija, misaoni pokreti i vladajući relativizam, promjena koja vodi k mentalitetu i načinu života koji ne uzimaju u obzir evandeosku poruku, kao da Bog ne postoji i koji veličaju težnju blagostanju, lakoj zaradi, karijeri i uspjehu kao svrsi života, također nauštrb moralnih vrijednosti.

Suodgovornost svih

Opće poslanje uključuje svakoga, sve i uvijek. Evanđelje nije isključivo dobro onoga koji ga je primio, već je dar koji se mora dijeliti, lijepa vijest koju treba pronositi. I taj dar-obaveza je povjerenja ne samo nekima, već svim krštenima koji su "rod izabrani... sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu" (1 Pt 2,9).

Ono uključuje također sve vrste djelovanja. Pozornost i surađivanje u evangelizacijskom djelu Crkve u svijetu ne mogu se ograničiti na neke trenutke ili posebne prigode, niti ih se jednako tako smije smatrati jednom od mnogih pastoralnih aktivnosti: misionarska dimenzija Crkve je bitni vidik i zato ga treba uvijek imati na umu. Važno je da bilo pojedini krštenici bilo crkvene zajednice pokazuju zanimanje za to poslanje ne samo povremeno i neredovito, već stalno, kao oblik kršćanskog života. Sam Svjetski misijski dan nije izdvojeni trenutak u godini, već je dragocjena prigoda kako bi se zaustavili u razmišljanju odgovaramo li i kako na misijski poziv; to je bitan odgovor za život Crkve.

Globalna evangelizacija

Evangelizacija je složeni proces i obuhvaća različite sastavnice. Misijska je animacija, od svih njih, uvijek osobitu pozornost davala solidarnosti. To je također jedan od ciljeva Svjetskog misijskog dana, koji, posredstvom Papinskih misijskih djela, potiče na pomoć za ostvarivanje evangeli-

zacijskih zadaća na misijskim područjima. Riječ je o podupiranju institucija koje su nužne za utvrđivanje i jačanje Crkve preko kateheta, sjemeništa, svećenika; kao i davanju vlastitog doprinosa poboljšanju uvjeta života osoba u zemljama u kojima vlada najveće siromaštvo, neishranjenost navlastito djece, bolesti, pomanjkanje zdravstvenih službi i službi za obrazovanje. I to spada u poslanje Crkve. Naviještajući evanđelje, ona uzima k srcu ljudski život u punom smislu. Neprihvatljivo je, govorio je sluga Božji Pavao VI., da se u evangelizaciji izostave teme koje se tiču promicanja čovjeka, pravednosti, slobode od svakog oblika tlačenja, naravno u poštivanju autonomije političke sfere. Ne zanimati se za vremenite probleme ljudskog roda značilo bi "zaboraviti lekciju iz evanđelja o ljubavi prema bližnjemu koji pati i koji je u potrebi" (Evangelijski nuntiandi, 31. 34); to ne bi bilo u skladu s ponašanjem Isusa, koji je "obilazio [...] sve gradove i sela učeći po njihovim sinagogama, propovijedajući Evanđelje o Kraljevstvu i liječeći svaku bolest i svaku nemoć" (Mt 9,35).

Tako, suodgovornim sudjelovanjem u poslanju Crkve, vjernik postaje graditelj zajedništva, mira i solidarnosti koje nam je Krist dao te surađuje u ostvarivanju Božjeg nauma spasenja prema ljudskom rodu. Izazove s kojima se ona suočava pozivaju kršćane da kroče zajedno s drugima, a misija ja sastavni dio toga hoda sa svima. U njoj nosimo, premda u glinenim posudama, naš kršćanski poziv, neprocjenjivo blago evanđelja, živo svjedočanstvo Isusa umrla i uskrsla, kojeg se sreće u Crkvi i u kojeg se vjeruje u Crkvi.

Neka Svjetski misijski dan oživi svima želju i radost da "idemo" ususret čovječanstvu noseći svima Krista. U njegovo vam ime od srca udjeljujem apostolski blagoslov, napose onima koji se najviše trude i trpe za evanđelje.

*Iz Vatikana, 6. siječnja 2011.,
svetkovina Bogojavljenja*

Benedikt XVI.

PORUKA PAPE BENEDIKTA XVI. ZA 45. SVJETSKI DAN SREDSTAVA DRUŠTVENIH KOMUNIKACIJA

Istina, navještaj i autentičnost života u digitalnom dobu

Draga braćo i sestre, prigodom 45. svjetskog dana sredstava društvene komunikacije, želim podijeliti s vama neka razmišljanja na koja me potaknula pojava koja je karakteristična za naše doba: riječ je o širenju komunikacije Internet mrežom. Sve više postaje općeprihvaćeno mišljenje da, kao što je industrijska revolucija prouzročila duboku promjenu u društvu novostima uvedenim u proizvodni ciklus i u život radnika, tako danas duboka preobrazba do koje dolazi na polju komunikacija predvodi val velikih kulturnih i društvenih promjena. Nove tehnologije ne mijenjaju samo način komuniciranja, već komunikaciju u njoj samoj, zbog čega se može reći da prolazimo kroz razdoblje goleme kulturne preobrazbe. Zahvaljujući tom načinu širenja informacija i spoznajâ javlja se novi način shvaćanja i razmišljanja, s do sada nezabilježenim mogućnostima za uspostavu odnosa i izgrađivanje zajedništva.

Pred nama se otvaraju sve donedavno nezamislivi obzori; oni pobuđuju u nama divljenje zbog mogućnosti koje pružaju nova sredstva i, istodobno, nameću na sve urgentniji način niz razmišljanja o značenju komunikacije u digitalnom dobu. To je posebno očito kada se pogledaju izvanredne mogućnosti Internet mreže i kompleksnost njezinih primjena. Kao i svaki drugi plod ljudskog uma, nove komunikacijske tehnologije moraju se staviti u službu cjelovitog dobra osobe i čitavoga čovječanstva. Ako ih se mudro koristi, one mogu pridonijeti zadovoljavanju želje za smislom, istinom i jedinstvom što je najdublja težnja ljudskog bića.

U digitalnom svijetu, prenositi informacije sve češće znači unijeti ih u neku društvenu mrežu, gdje se znanja dijele u području osobnih razmjena. Jasno razlučivanje između proizvođača i korisnika informacije je relativizirano i komunikacija bi htjela biti ne samo razmjena podataka, već sve više također neki oblik dijeljenja. Ta je dinamika pridonijela novom vrednovanju komunikacije, koju se promatra prije svega kao dijalog, razmjenu, zajedništvo i stvaranje pozitivnih odnosa. S druge strane, u tome se nailazi na neke granice karakteristične za digitalnu komunikaciju: jedno-

smjernost interakcije, težnja da se drugima prenesu samo neki dijelovi vlastitog duhovnog svijeta, opasnost izgrađivanja lažne slike o sebi, što se može pretvoriti u neku vrstu samodopadnosti.

Mladi na osobit način doživljavaju tu promjenu komunikacije, sa svim tjeskobama, proturječjima i kreativnostima karakterističnim za one koji se s oduševljenjem i radoznalošću otvaraju novim iskustvima u životu. Njihovo sve veće uključivanje u javni digitalni forum, što su ga stvorile takozvane društvene mreže (social networks), pomaže uspostaviti nove oblike interpersonalnog odnosa, utječe na način na koji osoba percipira samu sebe i stoga, neizbježno, pokreće pitanje ne samo o tome kako ispravno djelovati, već također o vlastitoj vjerodostojnosti. Ulazak u taj virtualni prostor (cyberspace) može biti znak istinskog traženja osobnog susreta s drugim, pri čemu treba paziti da se izbjegn timer opasnosti koje ono sa sobom nosi, kao što je sklanjanje u neku vrstu paralelnog svijeta ili prekomjerna izloženost virtualnom svijetu. U traženju nekoga s kojim će dijeliti iskustva, u potrazi za "prijateljstvom", čovjek se susreće sa izazovom da bude autentičan, vjeran samome sebi i da ne podlegne iluziji izgrađivanja umjetnog javnog "profila".

Nove tehnologije omogućuju ljudima da se susreću onkraj granica prostora i samih kultura, otvarajući tako potpuno novi svijet mogućih prijateljstava. To je velika mogućnost, ali to zahtijeva također veću pozornost i svijest o mogućim opasnostima. Tko je moj "bližnji" u tome novom svijetu? Postoji li opasnost da budemo manje prisutni onima koje susrećemo u našem svakodnevnom životu? Postoji li opasnost da budemo rastreseniji, jer je naša pažnja fragmentarna i zaokupljena svijetom "različitim" od onoga u kojem živimo? Imamo li vremena da kritički razmišljamo o našim odlukama i negujemo ljudske odnose koji su doista duboki i trajni? Uvijek je važno podsjećati da virtualni kontakt ne može i ne smije zamijeniti izravni ljudski kontakt sa osobama na svim razinama našega života.

I u digitalnom se dobu svatko suočava s nužnošću da bude autentična osoba koja razmišlja.

Usto, dinamike društvene mreže pokazuju da je svaka osoba uvijek uključena u ono što komunicira. Kada ljudi razmjenjuju informacije, već dijele same sebe, svoj pogled na svijet, svoje nade, svoje ideale. Iz toga slijedi da postoji neki kršćanski način prisutnosti također u digitalnom svijetu: on poprima svoj oblik u komunikaciji koja je čestita i otvorena, odgovorna i poštuje drugoga. Naviještati evanđelje putem novih medija znači ne samo unositi izričito vjerske sadržaje na razne medijske platforme, već također svjedočiti dosljedno, u vlastitom digitalnom profilu i načinu komuniciranja, opredjeljenja, prioritete, prosudbe koji su duboko povezani s evanđeljem, i onda kada se o njemu ne govori na izričit način. Nadalje, također je istina da se ni u digitalnom svijetu ne može naviještati poruku bez dosljednog svjedočenja od strane onoga koji naviješta. U tim novim okolnostima i s tim novim oblicima izražavanja, vjernik je ponovno pozvan dati odgovor svakome koji zatraži razlog nade koja je u njemu (usp. 1 Pt 3,15).

Zauzimanje za svjedočenje evanđelja u digitalnoj eri zahtijeva od svih da budu posebno pozorni prema vidicima te poruke koji mogu predstavljati izazov za neke od tipičnih logika weba. Prije svega moramo biti svjesni da istina koju nastojim dijeliti s drugima ne crpi svoju vrijednost iz svoje "popularnosti" ili količine pozornosti koju privlači. Moramo nastojati da je drugi upoznaju u cijelosti, radije no da se trudimo učiniti je prihvatljivom ili ju čak "razvodnjavati". Ona mora postati svakodnevna hrana a ne nešto što će kratkotrajno privući pozornost. Istina evanđelja nije nešto što može biti predmet potrošnje ili površnog korištenja, već je dar koji zahtijeva slobodni odgovor. I kada se naviješta u virtualnom prostoru web mreže, evanđelje uvijek zahtijeva da se ucjepljuje u stvarni svijet i da dođe u doticaj s konkretnom braćom i sestrama s kojima dijelimo svakodnevni život. Izravni ljudski odnosi uvijek su od temeljne važnosti za prenošenje vjere!

Želim pozvati kršćane da se s povjerenjem i svjesnom i odgovornom kreativnošću uključe u mrežu odnosâ koju je omogućilo digitalna era. I to ne jednostavno zato da zadovolje želju da budu

ondje prisutni, već zato što je ta mreža sastavni dio ljudskog života. Web pridonosi razvoju novih i složenijih intelektualnih i duhovnih obzora kao i novih oblika zajedničke svijesti. I na tome smo polju pozvani naviještati našu vjeru da je Krist Bog, Spasitelj čovjeka i povijesti, Onaj u kojem sve postiže svoju puninu (usp. Ef 1,10). Naviještanje evanđelja zahtijeva smjerni i diskretni oblik komunikacije, koji potiče srce i pokreće svijest; takav oblik koji podsjeća na stil Isusa uskrsllog kada se pridružio učenicima na putu za Emaus (usp. Lk 24,13-35). Kroz blizinu i razgovor s njima, kroz dozivanje u svijest onoga što je bilo u njihovu srcu on ih postupno uvodi u shvaćanje misterija.

Istina koja je Krist, u konačnici, je puni i autentični odgovor na onu ljudsku želju za odnosom, zajedništvom i smislom koja izlazi na vidjelo također u prisutnosti mnoštva ljudi na raznim društvenim mrežama. Vjernici koji svjedoče svoja najdublja uvjerenja pružaju dragocjeni doprinos i umnogome pomažu da se spriječi da se web pretvori u sredstvo koje depersonalizira osobe, nastoji manipulirati njihovim emocijama ili omogućuju onima koji u rukama imaju moć da monopolizira tuđa mišljenja. Naprotiv, neka vjernici potiču sve da očuvaju živim vječna čovjekova pitanja, koja svjedoče našu želju za transcencijom i čežnjom za autentičnim životom, uistinu dostojna da se živi. To je upravo ona čisto ljudska duhovna težnja koje se krije iza naše težnje za istinom i zajedništvom i koja nas potiče da komuniciramo s integritetom i čestitošću.

Pozivam nadasve mlade da dobro iskoriste svoju prisutnost u digitalnom svijetu. Ponavljam im poziv na susret na slijedeći Svjetski dan mladih u Madridu, čijoj pripremi umnogome doprinose prednosti što ih pružaju upravo nove tehnologije. Po zagovoru njihova zaštitnika svetog Franje Saleškog, molim Boga da djelatnicima u medijima udijeli sposobnost da svoj posao uvijek obavljaju savjesno i profesionalno. Svima rado upućujem svoj apostolski blagoslov.

Iz Vatikana, 24. siječnja 2011., blagdan svetog Franje Saleškoga

Papa Benedikt XVI.

NA BEATIFIKACIJI PAPE IVANA PAVLA II.

Na Nedjelju Božanskoga milosrđa, 1. svibnja 2011., tijekom svečanoga misnog slavlja beatifikacije Sluge Božjega pape Ivana Pavla II. na Trgu Sv. Petra, papa Benedikt XVI. izgovorio je ovu prigodnu propovijed:

Draga braćo i sestre!

Prije šest godina okupili smo se na ovom Trgu kako bismo slavili sprovodne obrede pape Ivana Pavla II. Prožimala nas je duboka bol zbog gubitka, ali još veći je bio osjećaj neizrecive milosti koja se nadvila nad Rimom i cijelim svijetom: milost kao plod cijeloga života moga ljubljenog predšasnika i, posebno, njegovo svjedočanstvo patnje. Već onoga dana osjećali smo ozračje njegove svetosti i Božji je narod na mnoge načine prema njemu iskazao duboko poštovanje. Stoga sam želio, s dužnim poštovanjem Crkvenih propisa, pospješiti proces njegove beatifikacije. I evo, dan koji smo iščekivali je došao: stigao je brzo, jer se Gospodinu tako svidjelo: Ivan Pavao II. je blaženik!

U ovoj radosnoj prigodi želim svima vama koji ste - u tako velikom broju pristigli u Rim iz svih krajeva svijeta - uputiti srdačnu dobrodošlicu: vama, gospodo kardinali, patrijarsima Istočnih Katoličkih crkvi, subraći u biskupstvu i svećeništvu, službenim izaslanstvima, veleposlanicima i vlastima, posvećenim osobama i vjernicima laicima. Pozdrav upućujem i svima koji su povezani sa nama putem radija i televizije.

Ovu, drugu vazmenu nedjelju, blaženi Ivan Pavao II. posvetio je Božanskom Milosrđu. Zbog toga je odabran upravo ovaj datum za današnje slavlje, jer je po providonosnom naumu moj prethodnik u predvečerje ovoga blagdana predao duh Bogu. Osim toga, danas je prvi dan mjeseca svibnja, Marijinog mjeseca; danas je i spomen svetog Josipa radnika. Sve ovo obogaćuje našu molitvu, pomaže nama koji smo još uvijek hodočasnici kroz vrijeme i na zemlji; dok je na nebu među anđelima i svecima drugačije slavlje. Ipak, jedan je Bog, jedan je Krist Gospodin koji kao most povezuje zemlju i nebo i mi se u ovom trenutku, više no ikad, osjećamo tako bliski, gotovo sudionici nebeske liturgije.

"Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!" (Iv 20,29). U današnjem Evanđelju Isus izgovara ovo blaženstvo: blaženstvo vjere. Ono nas pogađa na osobit način, jer smo ovdje okupljeni upravo zato da bismo proslavili beatifikaciju i još više, jer danas

je proglašen blaženim jedan papa, jedan Petrov nasljednik, onaj koji je bio pozvan utvrditi braću u vjeri. Ivan Pavao II. je blažen zbog svoje vjere, jake, velikodušne, apostolske. Odmah se prisjećamo i drugog blaženstva: "Blago tebi, Šimune, sine Jonin, jer ti to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj, koji je na nebesima (Mt 16,17). Što je to nebeski Otac objavio Šimunu? Da je Isus Krist, Sin Boga živoga. Zbog ove vjere Šimun postaje "Petar", stijena na kojoj Isus može sagraditi svoju Crkvu. Vječno blaženstvo Ivana Pavla II., kojega danas Crkva s radošću proglašava, sadržano je u ovim Kristovim riječima: "Blago tebi Šimune" i "Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!". To je Blaženstvo vjere koju je također i Ivan Pavao II. kao dar primio od Boga da bi gradio Kristovu Crkvu.

Naša misao ide prema jednom drugom blaženstvu, koje u Evanđelju prethodi svim ostalima. To je blaženstvo Djevice Marije, Otkupiteljeve Majke. Njoj, koja je tek začela Isusa u svom krilu, sveta Elizabeta kaže: "Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!" (Lk 1,45). Blaženstvo vjere ima svoj uzor u Mariji i svi smo radosni što se beatifikacija Ivana Pavla II. događa prvog dana Marijinog mjeseca, pod majčinim pogledom One koja je svojom vjerom podržala vjeru apostola i neprekidno podržava vjeru njihovih nasljednika, posebno onih koji su pozvani na Petrovu stolicu. Marija se ne pojavljuje u izvještajima o Kristovom uskrsnuću, ali njezina prisutnost kao da je svagdje na skriven način prisutna: ona je majka kojoj je Isus povjerio svakog pojedinog apostola i cijelu zajednicu. Posebno, zapažamo da su stvarnu i majčinsku prisutnost zabilježili sveti Ivan i sveti Luka u kontekstu koji prethodi današnjem evanđelju i prvom čitanju: u izvješću o Isusovoj smrti gdje se Marija pojavljuje u podnožju križa (usp. Iv 19,25); i na početku Djela Apostolskih gdje se spominje zajedno s učenicima koji su sjedinjeni u molitvi u dvorani posljednje večere (usp. Dj 1,14).

I drugo današnje čitanje govori o vjeri, i upravo je sveti Petar koji piše, pun duhovnog zanosa, naznačujući novokrštenicima razloge njihove nade i radosti. Drago mi je primijetiti da se u ovom

retku, na početku *Prve poslanice*, Petar ne govori poticajno već se izražava na indikativan način pišući: "Zbog toga se radujte" - i dodaje: "Njega vi ljubite iako ga ne vidjeste; u njega, iako ga još ne gledate, vjerujete te klikćete od radosti neizrecive i proslavljene što postigoste svrhu svoje vjere: spasenje duša" (1 Pt 1,6.8-9). Sve je u indikativu, jer postoji nova stvarnost, proizašla iz Kristova uskrsnuća, stvarnost koja je dostupna vjeri. "Gospodnje je to djelo - kaže psalam (Ps 118,23) - kakvo čudo u očima našim!", očima vjere.

Draga braćo i sestre, danas je zasjaao pred našim očima u punom duhovnom sjaju uskrslog Krista, ljubljani i čašćeni lik Ivana Pavla II. Danas se njegovo ime pridodaje zboru svetaca i blaženika koje je on proglasio tijekom gotovo 27 godina pontifikata, snažno podsjećajući na univerzalni poziv uzvišenosti kršćanskog života, na svetost, kako svjedoči koncilski konstitucija *Lumen gentium* o Crkvi. Svi članovi Božjeg naroda - biskupi, svećenici, đakoni, vjernici laici, redovnici, redovnice - u hodu smo prema nebeskoj domovini. Ondje nam je prethodila Djevica Marija, pridružena, na jedinstven i savršen način, otajstvu Krista i Crkve. Karol Wojtyła, najprije kao pomoćni biskup a potom kao nadbiskup Krakova, sudjelovao je na II. Vatikanskom saboru i znao je dobro da posvećenje Mariji posljednjeg poglavlje dokumenta o Crkvi znači staviti Otkupiteljevu Majku kao lik i uzor svetosti za svakog kršćanina i za cijelu Crkvu. Ovakvo teološko shvaćanje je blaženi Ivan Pavao II. otkrio kao mladić te ga tijekom čitava života gajio i produbljivao. Ovakvo shvaćanje ponovo izvire u biblijskoj slici Krista na križu zajedno sa Marijom, njegovom majkom; slike koja se nalazi u Ivanovom evanđelju (19,25-27) i koju susrećemo u biskupskom, a kasnije i papinskom grbu Karola Wojtyły: zlatni križ, slovo "M" desno dolje i geslo "Totus tuus", koje je sukladno slavnom izrazu svetog Ljudevita Marije Grigniona de Montforta, u kojem je Karol Wojtyła našao temeljno načelo svoga života: "*Totus tuus ego sum et omnia mea tua sunt. Accipio Te in mea omnia. Praebe mihi cor tuum, Maria* - Sav sam tvoj i sve moje tvoje je. Ti postaješ čitavo moje dobro. Daj mi tvoje srce o Marijo" (*Traktat istinske pobožnosti Djevici Mariji*, br. 266). U svojoj oporuci novi Blaženik je napisao: "Kada su u konklavama 16. listopada 1978. kardinali izabrali Ivana Pavla II., poljski primas kardinal Stefan Wyszyński mi je rekao: 'Zadaća novoga pape bit će uvesti Crkvu u treće tisućljeće.' I još

je pridodao: 'Još jednom želim izraziti zahvalnost Duhu Svetome na velikom daru II. vatikanskoga sabora kojemu se zajedno s cijelom Crkvom - i nadasve s cijelim episkopatom - osjećam dužnikom. Uvjeran sam da će još dugo novi naraštaji moći crpsti iz bogatstva koja je podario taj Sabor XX. stoljeća. Kao biskup koji je sudjelovao u koncilskom događanju od prvoga do posljednjega dana, tu veliku baštinu želim povjeriti svima onima koji jesu i koji će u budućnosti biti pozvani na njezino ostvarivanje. Sa svoje strane zahvaljujem vječnome Pastiru koji mi je dopustio služiti ovom velikom djelu u tijeku svih godina mogega pontifikata." Koje je to najveće "djelo"? Ono isto koje je Ivan Pavao II. navijestio tijekom svečane nastupne mise na trgu svetog Petra nezaboravnim riječima: "Ne bojte se! Otvorite, dapače, širom otvorite vrata Kristu!" Ono što je novoizabrani papa tražio od svih, to je on prvi učinio: društvo, kulturu, političke i ekonomske sustave otvorio je Kristu, te je ogromnom snagom - snagom koja je dolazila od Boga - preusmjeravao stremljenja koja su se činila nepovratnim.

[*Ove je riječi Papa izgovorio na poljskom*]: Svojim svjedočanstvom vjere, ljubavi i apostolskom hrabrošću, uz veliku ljudsku snagu, ovaj primjeren sin poljskog naroda pomogao je kršćanima cijelog svijeta da se ne boje zvati kršćanima, da pripadaju Crkvi, da govore o Evanđelju. Jednom riječju: pomogao nam je ne bojati se istine, jer istina je jamstvo slobode.

Još konkretnije: ojačao nas je da vjerujemo u Krista, jer je Krist *Redemptor hominis*, Otkupitelj čovjeka, što je središnja tema njegove prve enciklike i nit vodilja svih ostalih.

Karol Wojtyła stupio je na Petrov prag donoseći duboka promišljanja o konfrontaciji marksizma i kršćanstva, koja se tiču usredotočenosti na čovjeka. Njegova je poruka slijedeća: čovjek je put Crkve i Krist je put čovjeka. Tom porukom, koja je na tragu II. vatikanskoga sabora i njegovog "kormilara" Pavla VI., Ivan Pavao II. vodio je Božji narod kako bi prešao prag trećeg tisućljeća, koji je upravo, zahvaljujući Kristu, on mogao nazvati "pragom nade". Da, preko dugog hoda pripreme Velikog jubileja, on je dao kršćanstvu obnovljeni putokaz za budućnost, Božju budućnost, ona koja transcendirira u odnosu na povijest, koja istodobno na nju utječe. Onaj naboj nade koji je na neki način bio ustupljen marksizmu i ideologiji napretka, on je legitimno vratio kršćanstvu, vraćajući autentičan oblik nade koju treba živjeti u

povijesti u duhu "došašća", u osobnom i zajedničkom životu usmjerenom prema Kristu, punini čovjeka i ispunjenju očekivanja pravde i mira.

Na koncu bih želio zahvaliti Bogu i za jedno osobno iskustvo koje mi je udijelio, što sam mogao dugo surađivati sa blaženim papom Ivanom Pavlom II. Već sam ga i prije upoznao i cijenio, ali od 1982. kada me pozvao u Rim kao perfekta Kongregacije za nauk vjere, tijekom 23 godine mogao sam mu biti blizu i poštivati ga sve više kao osobu. Moja služba bila je podupirana njegovom dubokom duhovnošću, bogatom intuicijom, a primjer njegove molitve uvijek me doticao i izgrađivao: uranjao je u susret s Bogom, iako usred višestrukih zadaća svojega služenja. Zatim

njegovo svjedočenje tijekom patnje: Gospodin ga je polako lišavao svega, a on je uvijek ostao "stijena", kakvog ga je Krist želio. Njegova duboka poniznost ukorijenjena u osobnom jedinstvu s Kristom, dopustila mu je nastaviti voditi Crkvu i dati još jasniju poruku svijetu upravo kada su fizičke snage nestajale. Tako je na izvanredni način ostvario poziv svakog svećenika i biskupa: postati jedno s onim Isusom, koga svakodnevno prima i pruža u Euharistiji.

Blago tebi, ljubljene Ivane Pavle II., jer si povjerovao! Nastavi - molimo te - s neba jačati vjeru Božjeg naroda. Puno si nas puta iz Apostolske palače blagoslovio na ovom trgu. Danas te molimo: Blagoslovi nas, Sveti Oče! Amen.

PAPA U ZAGREBU

GOVOR SVETOGA OCA BENEDIKTA XVI. U HRVATSKOM NARODNOM KAZALIŠTU

Subota, 4. lipnja 2011.

Gospodine Predsjedniče,
Gospodo Kardinale,
časna braćo Biskupi,
poštovane dame i gospodo,
draga braćo i sestre!

Sretan sam što mogu započeti svoj posjet susrećući vas, koji predstavljate razne slojeve hrvatskog društva i diplomatski zbor. Srdačno pozdravljam svakoga osobno kao i stvarnosti kojima pripadate: vjerske zajednice, političke, znanstvene i kulturne ustanove, područja umjetnosti, gospodarstva i športa. Od srca zahvaljujem monsinjoru Puljiću i profesoru Zuraku na lijepim riječima koje su mi uputili kao i glazbenicima koji su me dočekali univerzalnim jezikom glazbe. Dimenzija univerzalnosti, koja je odlika umjetnosti i kulture, posebice se veže s kršćanstvom i katoličkom Crkvom. Krist je pravi čovjek, i sve što je ljudsko nalazi u Njemu i Njegovoj riječi puninu života i smisla.

Ovo je predivno kazalište znakovito mjesto, koje izražava vaš nacionalni i kulturni identitet. Moći susresti vas ovdje, zajedno okupljene, još je jedan razlog duhovne radosti, jer Crkva je otaj-

stvo zajedništva i uvijek se raduje zajedništvu u bogatstvu različitosti. Sudjelovanje predstavnika drugih Crkvi i kršćanskih zajednica, kao i židovske i muslimanske religije, potvrđuje da religija nije neka zasebna stvarnost u odnosu na društvo, nego njegova prirodna sastavnica, koja trajno priziva okomitu dimenziju, to jest, slušanje Boga kao uvjet traganja za općim dobrom, pravednosti i pomirenjem u istini. Religija stavlja čovjeka u odnos s Bogom, Stvoriteljem i Ocem svijeta, te stoga treba biti snažan čimbenik mira. Religije se uvijek moraju pročišćavati prema ovoj istinskoj biti, kako bi odgovorile svom izvornom poslanju.

Ovdje se želim usredotočiti na središnju temu mogega kratkog promišljanja: to je pitanje savjesti. Tema savjesti je transversalna glede raznih područja u kojima djelujete i temelj je slobodnog i pravednog društva, kako na nacionalnoj tako i na nadnacionalnoj razini. Naravno, mislim na Europu, čija je Hrvatska oduvijek sastavnica na povijesno-kulturnome planu, a to će uskoro biti i na političko-institucionalnoj razini. Valja priznati i razvijati velika dostignuća modernoga doba, to

jest, priznavanje i jamstvo slobode savjesti, ljudskih prava, slobode znanosti i time, slobodnoga društva, ali pri tom zadržati otvorenima razum i slobodu prema njihovu nadnaravnom temelju, kako bi se izbjeglo to da se ta dostignuća samo-izbrišu, kao što nažalost nerijetko možemo ustvrditi. Kvaliteta društvenoga i građanskoga života, kvaliteta demokracije dobrim dijelom ovise o tomu "kritičkom" čimbeniku, odnosno savjesti, o tome kako je se shvaća i o tome koliko se ulaže u njezino oblikovanje. Ako se savjest, prema prevladavajućem modernom shvaćanju, ograniči u subjektivni okvir, u koji se smješta religiju i moral, onda krizi zapada nema lijeka, a Europa je osuđena na nazadovanje. Ako se naprotiv savjest otkrije kao mjesto slušanja istine i dobra, mjesto odgovornosti pred Bogom i braćom ljudima, što je protiv svake diktature, onda ima nade za budućnost.

Zahvalan sam profesoru Zuraku jer je spomenuo kršćanske korijene brojnih kulturnih i znanstvenih ustanova ove zemlje, što se uostalom vidi i diljem Europe. Treba spominjati te začetke, pa i zbog povijesne istine, i vrlo je važno znati pomno iščitavati te korijene, jer oni mogu i danas nadahnjivati. Ključno je otkriti snagu nekog događaja, primjerice, nastajanja jednog sveučilišta, ili nekog kulturnog pokreta, ili neke bolnice. Valja shvatiti zašto i kako je do toga došlo, kako bi se i danas vrjednovala ta snaga, koja je duhovna stvarnost, a postaju kulturnom i onda i društvenom. U temelju svega su muškarci i žene, dakle, osobe - savjesti, vođene snagom istine i dobra. Neki su od svijetlih likova ove zemlje već spomenuti.

Ja bih želio spomenuti oca Ruđera Josipa Boškovića, isusovca, rođenog u Dubrovniku prije tri stotine godina, 18. svibnja 1711. On vrlo dobro utjelovljuje sretnu svezu između vjere i znanosti, koje se uzajamno potiču na propitivanje, koje je istovremeno otvoreno, raznoliko, ali i sintetičko. Njegovo najpoznatije djelo Teorija prirodne filozofije, objavljeno u Beču, a zatim i u Veneciji polovicom osamnaestoga stoljeća, nosi vrlo znakovit podnaslov: *redacta ad unicum legem virium in natura existentium*, to jest "prema jedinom zakonu postojećih snaga u prirodi." U Boškoviću imamo analizu, imamo proučavanje mnogovrsnih znanstvenih grana, ali imamo i strast za jedinstvom. A to je tipično za katoličku kulturu. Zbog toga je osni-

vanje Katoličkog sveučilišta u Hrvatskoj znak nade. Želim da ono pridonese ujedinjenju između raznih dijelova suvremene kulture, vrijednosti i identiteta vašega naroda, nastavljajući plodan crkveni doprinos povijesti plemenite hrvatske nacije. Vratimo se ocu Boškoviću, stručnjaci vele da njegova teorija "kontinuiteta" vrijedi i za prirodne znanosti i za geometriju, što se na izvrstan način podudara s nekim velikim otkrićima suvremene fizike. Što reći? Odajemo priznanje slavnome Hrvatu, ali i istinskom isusovcu: častimo štovatelja istine koji dobro zna koliko ga ona nadvisuje, ali koji također zna, u svjetlu istine, upotrijebiti do kraja sposobnosti razuma kojima ga je Bog obdario.

No, osim odavanja priznanja, treba koristiti metodu umnog otvaranja tih velikana. Vratimo se dakle savjesti kao glavnom čimbeniku za kulturnu izgradnju i za promicanje općeg dobra. Oblikovanjem savjesti, Crkva daje društvu svoj dragocjeni prinos. Taj se doprinos počinje oblikovati u obitelji, a učvršćuje u župi, gdje se djeca i mladi uče produbljivanju Svetog pisma, koje je "veliki kodeks" europske kulture. Istodobno uče o smislu zajednice, utemeljene na daru, a ne na gospodarskom interesu ili na ideologiji, nego na ljubavi, koja je "glavna pokretačka sila istinskog razvoja svake osobe i cijeloga čovječanstva" (*Caritas in veritate*, 1). Ta se logika besplatnosti, naučena u djetinjstvu i mladosti, potom živi u svakom okviru, u igri i u športu, u međusobnim odnosima, umjetnosti, u dragovoljnom služenju siromašnima i patnicima, a kada je jednom usađena, onda se može primjenjivati i u složenijim područjima politike i ekonomije, surađujući da jedan polis - grad, bude ugodan i gostoljubiv, da ne bude prazan, lažno neutralan, nego bogat ljudskim sadržajima, s izrazitom etičkom crtom. Vjernici laici su zapravo pozvani da tu velikodušno žive svoju izobrazbu, vodeći se načelima socijalnog nauka Crkve za istinsku laičnost, za socijalnu pravdu, za obranu života i obitelji, za slobodu vjere i odgoja.

Cijenjeni prijatelji, vaša nazočnost i hrvatska kulturna baština potaknuli su me na ova kratka promišljanja. Ostavljam vam ih kao znak moje ga poštovanja, a povrhu svega kao želju Crkve da, pronoseći svjetlo Evanđelja, hodi u vašem narodu. Zahvaljujem vam na pozornosti i od srca blagoslivljam vas, vaše najmilije i vaše rad.

SVETA MISA U PRIGODI NACIONALNOGA DANA HRVATSKIH KATOLIČKIH OBITELJI HOMILIJA SVETOGA OCA BENEDIKTA XVI.

Zagrebački hipodrom

Nedjelja, 5. lipnja 2011.

Draga braćo i sestre!

U ovoj Svetoj Misi koju s radošću predvodim u koncelecijaciji s brojnom braćom u biskupstvu i s velikim brojem svećenika, zahvaljujem Gospodinu za sve drage obitelji ovdje okupljene, kao i za sve druge koje su s nama povezane putem radija i televizije. Posebna zahvalnost Kardinalu Josipu Bozaniću, zagrebačkom Nadbiskupu, za srdačne riječi na početku Svete Mise. Svima upućujem svoj pozdrav te izražavam svoju veliku ljubav zagrljajem mira!

Proslavili smo nedavno Uzašašće Gospodino - te se pripravljamo da primimo veliki dar Duha Svetoga. U prvome smo čitanju vidjeli kako je apostolska zajednica bila okupljena u molitvi u Dvorani posljednje večere s Marijom, Isusovom majkom (usp. Dj 1,12-14). To je slika Crkve koja produbljuje svoje korijene u uskrsnom događaju. Ta je zapravo Dvorana mjesto gdje je Isus, na posljednjoj večeri, ustanovio Euharistiju i Svećeništvo, i gdje je, pošto je uskrsnuo od mrtvih, izlio Duha Svetoga nad Apostole upravo te uskrsne večeri (usp. Iv 20,19-23). Gospodin je svojim učenicima naredio da "se ne napuštaju Jeruzalem, nego neka čekaju Obećanje Očevu" (Dj 1,4); tražio je, naime, da ostanu zajedno kako bi se pripravili primiti dar Duha Svetoga. I oni su se skupili u molitvi zajedno s Marijom u Dvorani iščekujući obećani događaj (usp. Dj 1,14). Ostati zajedno bio je Isusov preduvjet da bi primili Duha Tješitelja, a produžena molitva bila je pretpostavka njihove sloge. Tu nalazimo zadivljujuću pouku za svaku kršćansku zajednicu. Katkad se misli da misionski uspjeh ponajprije ovisi o pomnom programiranju i mudrom izvršavanju neke konkretne obveze. Sigurno, Gospodin traži našu suradnju, ali prije bilo kojega našega odgovora potrebna je njegova inicijativa: Njegov je Duh pravi začetnik Crkve i njega valja zazivati i primiti.

U Evanđelju smo čuli prvi dio takozvane Isusove "svećeničke molitve" (usp. Iv 17,1-11a) - na završetku oproštajnog govora - pune povjerenja,

miline i ljubavi. Nazvana je "svećeničkom molitvom", jer se u njoj Isus predstavlja u svećeničkom stavu, kao onaj koji zagovora za svoje, u trenutku kada treba napustiti ovaj svijet. Ulomkom prevladavaju dva izraza: čas i slava. Riječ je času smrti (usp. Iv 2,4; 7,30; 8,20), času u kojem Krist ima prijeći s ovoga svijeta k Ocu (13,1). No taj je čas istodobno čas njegove proslave koja se ispunjava preko križa, a evanđelist Ivan to naziva "uzvišenje", odnosno uzdizanje, podizanje u slavu: čas Isusove smrti, čas krajnje ljubavi je čas njegove najviše slave. I za Crkvu, za svakoga kršćanina, najviša slava je slava Križa, a to znači živjeti u ljubavi, u posvemašnjem daru Bogu i drugima.

Draga braćo i sestre! Vrlo sam rado prihvatio poziv što su mi ga uputili hrvatski biskupi da posjetim ovu zemlju prigodom prvoga Nacionalnoga susreta hrvatskih katoličkih obitelji. Želim izraziti koliko visoko cijenim tu osjetljivost i zauzetost za obitelj, ne samo zbog toga što se ta temeljna ljudska stvarnost danas, u vašoj zemlji kao i drugdje, mora suočiti s teškoćama i prijetnjama, pa stoga ima i posebnu potrebu da se evangelizira i podrži, nego i stoga što su kršćanske obitelji temelj za odgoj u vjeri, za izgradnju Crkve kao zajedništva i za njezinu misionarsku nazočnost u najrazličitijim životnim situacijama. Znam za velikodušnost i predanje s kojima vi, dragi Pastiri, služite Gospodinu i Crkvi. Vaš svakodnevni rad odgajanja u vjeri novih naraštaja, kao i pripreve na brak i praćenje obitelji, glavni je put obnove Crkve, kojim se također oživljava društveno tkivo zemlje. Nastavite s tom raspoloživošću ovu vašu dragocjenu pastirsku zauzetost!

Svakomu je dobro poznato kako je kršćanska obitelj posebni znak Kristove nazočnosti i ljubavi i kako je ona pozvana dati posebni i nenadomjestivi doprinos evangelizaciji. Blaženi je Ivan Pavao II., koji je čak tri puta posjetio ovu plemenitu zemlju, tvrdio da je "kršćanska obitelj pozvana živo i odgovorno sudjelovati u poslanju Crkve na vlastiti i originalni način, stavljajući u službu Crkve

i društva samu sebe u svojem biti i djelovati, kao intimno zajedništvo života i ljubavi".¹ Kršćanska je obitelj uvijek bila primarni put prenošenja vjere te i danas posjeduje velike mogućnosti za evangelizaciju u mnogovrsnim okruženjima.

Dragi roditelji, trajno se obvežite učiti svoju djecu moliti, i molite s njima; približite ih Sakramentima, osobito Euharistiji jer ove godine slavite 600 godina "ludbreškog euharistijskog čuda"; uvedite ih u život Crkve; u intimi doma nemojte se bojati čitati Sveto pismo, obasjavajući tako obiteljski život svjetlom vjere i hvaleći Boga kao Oca. Budite poput male Dvorane posljednje večere, poput one Marijine i učenika, u kojoj se živi jedinstvo, zajedništvo, molitva!

Danas, Bogu hvala, mnoge kršćanske obitelji stječu sve više svijest o svojem misijskom pozivu te se ozbiljno zauzimaju u svjedočenju za Krista Gospodina. Blaženi Ivan Pavao II govorio je: "Prava obitelj, utemeljena na braku, sama je po sebi dobra vijest za svijet". I dodaje: "U naše vrijeme sve su brojnije obitelji koje aktivno sudjeluju u evangelizaciji... U Crkvi je dozreo trenutak obitelji, a to je također trenutak misionarske obitelji".²

U današnjem je društvu više no ikad žurno potrebna nazočnost uzornih kršćanskih obitelji. Moramo na žalost ustanoviti, da se, posebno u Europi, širi sekularizacija koja Boga života gura na rub te donosi rastuću razjedinjenost obitelji. Apsolutizira se sloboda bez odgovornosti za istinu, i njeguje se, kao ideal, individualno dobro preko potrošnje materijalnih dobara te površnih iskustava, ne vodeći računa o kvaliteti odnosa s osobama i o najdubljim ljudskim vrijednostima; ljubav se svodi na sentimentalni osjećaj i zadovoljavanje nagonskih poriva, bez nastojanja da se

stvore trajne veze međusobne pripadnosti i bez otvorenosti životu. Pozvani smo da se odupremo tom mentalitetu! Uz riječ Crkve, veoma je važno i svjedočenje te zauzetost kršćanskih obitelji, vaše konkretno svjedočanstvo, posebno kao potvrda nepovredivosti ljudskoga života od začeca do njegova prirodnoga skončanja, što je jedinstvena i nezamjenjiva vrijednost obitelji utemeljene na braku i na potrebi zakonskih odredbi koje bi podupirale obitelji u zadaći rađanja i odgoja djece.

Drage obitelji, budite hrabre! Ne popuštajte tom sekulariziranom mentalitetu koji nudi suživot kao pripravu ili čak kao zamjenu za brak! Pokažite svojim životnim svjedočanstvom da je moguće ljubiti poput Krista, bezrezervno, da se nije potrebno bojati brige za drugu osobu! Drage obitelji, radujte se očinstvu i majčinstvu! Otvorenost životu znak je otvorenosti prema budućnosti, pouzdanja u budućnost, kao što poštivanje naravnoga zakona oslobađa osobu, a ne ubija je! Dobro obitelji je dobro i Crkve. Želio bih istaknuti ono što sam tvrdio prije: "Izgradnja svake pojedine kršćanske obitelji smješta se unutar veće obitelji Crkve, koja je podupire i nosi sa sobom. I obratno, Crkvu grade obitelji, male kućne crkve".³ Molimo Gospodina da obitelji budu uvijek više male Crkve, a crkvene zajednice da budu više obitelj!

Drage hrvatske obitelji, živeći u zajedništvu vjere i ljubavi, budite što očitiji svjedoci obećanja koje je Gospodin, uzašavši na nebo dao svakomu od nas: "...ja sam s vama sve dane do svršetka svijeta" (Mt 28,20). Dragi hrvatski kršćani, osjećajte se pozvanima naviještati evanđelje cijelim svojim bićem; osjetite snagu Gospodnje riječi: "Pođite i učinite mojim učenicima sve narode" (Mt 28,19). Djevica Marija, Kraljica Hrvata, neka vas uvijek prati na tom putu. Amen! Hvaljen Isus i Marija!

¹ *Familiaris consortio*, 50.

² *Angelus*, 21. listopada 2001.

³ *Discorso di apertura del Convegno ecclesiale diocesano di Roma*, 6. lipnja 2005.: *Insegnamenti* di Benedetto XVI., I., 2005., str. 205.

GOVOR SVETOG OCA BENEDIKTA XVI.

Bazilika samostana svetoga Lovre u Escorialu

Petak, 19. kolovoza 2011.

Gospodine kardinale, madridski nadbiskupe, časna braćo u biskupstvu, dragi oci augustinci, poštovani profesori i profesorice, poštovana gospodo predstavnici vlasti, dragi prijatelji,

s velikom željom očekivao sam ovaj susret s vama, mladi profesori, sa španjolskih sveučilišta na kojima pružate divno svjedočanstvo suradnje u širenju istine u okruženju koje nije uvijek lagano. Glazba kojom smo započeli ovaj susret kao i lijepe riječi koje ste mi uputili odliježu skladno u ovom samostanu iznimne umjetničke ljepote, rječitom svjedoku studija i molitve tijekom stoljeća. U ovom znakovitom prostoru vjera i razum toliko su se harmonično povezale u ovom grubom kamenu da su ovaj samostan učinile jednim od značajnijih spomenika španjolske kulture.

S posebnim izrazima simpatije pozdravljam vas mladi profesori koji ste ovih dana na Svjetskom kongresu u Avili raspravljali o "identitetu i poslanju katoličkih sveučilišta".

Ovo zajedničko druženje s vama vraća me u mislima na moje prve profesorske dane i godine na sveučilištu u Bonu. Bilo je to poratno vrijeme kada su se osjećale još ratne rane, a materijalna oskudica na svakom koraku. No sve smo to prevladavali određenim entuzijazmom, radnim žarom, kolegijalnošću iz različitih sveučilišnih disciplina, kao i željom da ponudimo odgovore na nemirna i temeljna pitanja naših studenata. Sveučilište na kojem profesori i studenti skupa traže istinu u svim znanjima, ili pak kako je to lijepo sročio Alfons X. Mudri kad je rekao kako je "sveučilište skup učitelja i učenika koji žele doći do istine" (Siete partidas, partida II, ttit. XXXI). U tomu je zapravo izrečena definicija sveučilišta.

U samom geslu ovoga susreta mladih "utemeljeni na Kristu, čvrsti u vjeri (Kol 2,7) i vi, poštovani profesori možete naći zrnice svjetla kako biste razumjeli smisao vašeg identiteta i poslanja na sveučilištu.

Gdje će današnji mladi u nestabilnom i razbijenom društvu naći orijentir i uporište? Često se govori i piše kako je dužnost profesora da bude samo onaj tko će mlade poučiti i pripremiti da budu profesionalno sposobni, da budu na razini onoga što tržište traži u svakom trenutku života. S druge pak strane isto tako se veli kako je dužnost profesora tehnički ih osposobiti. Danas se sve više širi taj utilitaristički vid odgoja. Vi naprotiv koji ste imali prigodu osjetiti duh sveučilišta, osjećate kako je sveučilište mnogo više od toga i odnosi se na sve ono što se tiče čovjeka. Poznato je kada su jedini kriteriji odgoja utilitarizam i pragmatizam da su strašni gubitci za čovjeka i znanost. A oni se opažaju u korištenju znanosti bez ograničenja do totalitarnih političkih opredjeljenja koji ne priznaju nikakve više kriterije iznad sile i moći. A iskonski pojam sveučilišta bježi od takvih redukcionističkih i iskrivljenih slika o čovjeku.

Zapravo sveučilište je uvijek bio dom gdje se tragalo za punom istinom o čovjeku. Nije bez razloga upravo Crkva bila ona koja je osnivala sveučilišta, jer kršćanska nam vjera govori o Kristu kao Logosu po kojem je sve stvoreno (Iv 1,3) i čovjeku koji je stvoren na njegovu sliku i priliku. Ta dobra i radosna vijest otkriva razumnost u svemu što je stvoreno, te na čovjeka gleda kao na biće koje sudjeluje u toj razumnosti i kadro je doći do razumskih razloga i zaključaka. Sveučilište zbog toga ima ideal da se čuva neprirodnih ideologija koje se zatvaraju dijalogu razuma, kao i utilitarističke logike odgoja i pripreme studenata koja na čovjek gleda samo kao na potrošača.

I, eto, dragi profesori vašeg važnog i životnog poslanja. Imate čast i odgovornost prenijeti taj ideal svojim učenicima. To je ideal koji ste naslijedili od svojih predšasnika, od kojih su mnogi bili ponizni sljedbenici Evanđelja i kao takvi pretvorili su se u duhovne velikane. Naše je nastaviti njihovim putovima u okolnostima koje su sasvim drugačije od njihovih. Ali, i u ovom vremenu traži se naša pozornost i to nas potiče da idemo napri-

jed. S našim predšasnicima osjećamo se povezani u jedan lanac onih koji se osjećaju pozvanima pretpostaviti vjeru razumu. I ne samo govoreći o tom segmentu vjerskoga, nego i svjedočeći ono što vjerujemo, utjelovljujući to onako kako je to učinio Logos kad se ušatorio među nama. U tom vidu mladima su doista potrebni uzorni učitelji. Potrebne su osobe otvorene istini različitih znanja koji znaju slušati i provoditi interdisciplinarni dijalog. Potrebne su osobe dubokoga uvjerenja koje su sposobne skupa hoditi u traženju istine. Mladost je privilegirano vrijeme traženja i nalaženja istine. Kako je lijepo rekao Platon: "Traži istinu dok si još mlad, jer ako je sada ne nađeš, izmaknut će ti iz ruku" (Parmenide, 135 d). To je taj visoki cilj i domet koji možete osobno i životno prenijeti svojim učenicima, a ne samo anonimna tehnika i hladni podatci koje se često koristi samo u vidu funkcije i koristi.

Zbog toga vas potičem i ohrabrujem da uvijek imate na umu ovu osjetljivost i čežnju čovjeka za istinom. Isto tako ne zaboravljajte kako poučavanje nije samo prijenos određenih informacija, nego i odgoj i formacija mladih koje morate razumjeti i tražiti ih kako biste u njima pobudili tu žeđ za istinom koju oni nose u dubini svoga bića, kao tjeskobu i strah koji ih sapinje. Budite im poticaj i snaga.

Iz toga razloga valja imati na umu kako hod prema istini obuzima čitavoga čovjeka: to je hod pameti i ljubavi, razuma i vjere. Ni u čemu, naime, ne možemo napredovati ako nas ne potiče i motivira ljubav. A isto tako ne možemo ni ljubiti

nešto ako ne vidimo razumnost toga. "Ne postoji naime razumnost, pa onda ljubav. Postoji ljubav bogata razumnošću, te razumnost prožeta ljubavlju" (Caritas in veritate, 30). I kao što su "istina i dobrotu" povezane, tako su povezane znanje i ljubav. Odatle proizlazi koherentnost (usklađenost) života i mišljenja, a to je ono što se traži od primjernog odgojitelja, tj. da vjeruje ono što naučava.

Valja međutim imati na umu i činjenicu kako puna istina izmiče našem pogledu. Mi nju možemo samo tražiti i donekle joj se približiti. Nikada je međutim ne možemo potpuno obuhvatiti. Zapravo, istina je ta koja nas posjeduje i motivira. Zbog toga je u pokladu našeg sveučilišnog naučavanja potrebna poniznost duha koja preduvjet da nas zaštiti od uznositosti koja zatvara vrata istini. Ne smijemo stoga povlačiti studente za nama, nego upravljati ih prema istini koju svi tražimo. U tomu će vam pomoći Gospodin koji traži da budete jednostavni i uspješni poput soli i svjetiljke koja širi svjetlo bez buke i galame (usp. Mt 5, 13-15)

Sve to nas potiče da svoj pogled upravimo prema Kristu na čijem licu blista istina koja nas obasjava. No, Krist je i put koji nas vodi punini života jer on je naš suputnik koji nas podupire i voli. U njega utemeljeni bit ćete dobri vođe naših mladih. S tom nadom predajem vas pod okrilje Marije, koju nazivamo prijestoljem mudrosti, neka vas učini dobrim suradnicima njezinoga Sina u životu punom smisla za vas i bogatoga plodovima znanja i vjere za vaše učenike. Hvala.

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE S IZVANREDNOGA ZASJEDANJA BK BIH

Sarajevo, 13. svibnja 2011.

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine održala je, 11. svibnja 2011. u Nadbiskupskom ordinarijatu vrhbosanskom u Sarajevu svoje Izvanredno zasjedanje. Predsjedao je biskup banjolučki mons. dr. Franjo Komarica, a sudjelovali su svi članovi Biskupske konferencije BiH. Središnja tema zasjedanja bila je: djelovanje crkvenih institucija za odgoj i obrazovanje svećeničkih kandidata četiriju biskupija u Bosni i Hercegovini.

Biskupi su najprije saslušali izvješće rektora Nadbiskupskog sjemeništa "Petar Barbarić" u Travniku don Marijana Pejića koji ih je upoznao s pojedinim pitanjima iz života i djelovanja ove ustanove za odgoj srednjoškolaca koji žele postati dijecezanski svećenici. U želji da zajednički nađu najbolja rješenja za pojedine poteškoće s kojima se susreće vodstvo Nadbiskupskog sjemeništa, biskupi su dali određene smjernice. Zahvalili su odgojiteljima za njihovu trajnu skrb i nastojanje oko rasta u ljudskosti, vjeri i znanju srednjoškolaca koji su se odazvali Božjem pozivu i krenuli putem svećeništva.

Biskupi su saslušali i izvješće rektora i vice-rektora Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa u Sarajevu preč. Marka Zubaka i don Stipe Gale te raspravili neka važna pitanja iz života i rada ove odgojne ustanove koja ima osobitu važnost za budućnost biskupijskih zajednica u BiH. Budući da su svi članovi Biskupske konferencije BiH, tijekom svoga svećeničkog djelovanja, bili na različite načine uključeni u sustav formacije bogoslova, mogli su i na temelju vlastitoga iskustva vrednovati prijedloge poglavarске ekipe te usmjeriti njihov rad prema što boljem odgoju onih koji

za cilj imaju biti članovi prezbiterija pojedine biskupije. Uputili su i izraze zahvalnosti i potpore bogoslovijskim poglavarima u njihovu zalaganju da pomognu svećeničkim kandidatima izrasti u istinske navjestitelje i svjedoke kršćanske vjere u svećeničkom zvanju.

Posebnu pozornost biskupi su posvetili djelovanju Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Sarajevu. O najvažnijim pitanjima izvijestili su ih: dekan prof. dr. sc. Pavo Jurišić, prodekan za znanost doc. dr. sc. Darko Tomašević i tajnik mr. sc. Željko Marić. Razmotrena su ponajprije financijska i kadrovska pitanja s kojima se susreće ova visokoškolska ustanova utemeljena 1890. godine s ciljem odgoja i obrazovanja svećeničkih kandidata u Vrhbosanskoj metropoliji kao i formacije katoličkih laika spremnih da, nakon završenog studija, preuzmu svoj dio odgovornosti u Crkvi i društvu. Biskupi su izrazili potporu Velikom kancelaru i upravi ovoga visokog učilišta, koji je kanonski proglašen Katoličkim bogoslovnim fakultetom 2009. godine te prihvaćen za člana Sveučilišta u Sarajevu, u njihovu nastojanju da nadležne vlasti konkretnim mjerama pomognu djelovanje ovoga Fakulteta. Izražavajući osobitu zahvalnost svim sadašnjim i bivšim profesorima i predavačima na ovom učilištu, razmotrili su trenutačne potrebe kao i mogućnost obrazovanja onih koji će u budućnosti nastaviti odgojno-obrazovni rad u toj instituciji.

Tijekom jednodnevnog zasjedanja biskupi su razmotrili i neka druga pitanja u vezi sa sudjelovanjem pojedinih članova Biskupske konferencije BiH na nekim važnim susretima u inozemstvu.

PRIOPĆENJE S 52. REDOVNOG ZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Banja Luka, 15. srpnja 2011.

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine održala je, 13. i 14. srpnja 2011. u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Banjoj Luci, svoje 52. redovno zasjedanje pod predsjedanjem biskupa banjolučkog mons. dr. Franje Komarice. Članovima Biskupske konferencije BiH tijekom zasjedanja pridružili su se: delegat Hrvatske biskupske konferencije mons. Ante Ivas, biskup šibenski, delegat Slovenske biskupske konferencije mons. dr. Stanislav Lipovšek, celjski biskup, i mons. Ilija Janjić, biskup kotorski, delegat Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Beogradu. Delegati su prenijeli izraze zajedništva članova Biskupskih konferencija koje predstavljaju te izvijestili biskupe o aktualnim događanjima s kojima se susreću njihove krajevine Crkve. S posebnom radošću biskupi su saslušali izvješće biskupa Ivasa s Izvanrednog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije o apostolskom pohodu pape Benedikta XVI. Hrvatskoj, 4. i 5. lipnja 2011.

Dijelu zasjedanja pridružio se i apostolski nuncij u BiH nadbiskup Alessandro D'Errico koji je, između ostalog, prenio biskupima blagoslov Svetog Oca i izrazio blizinu Svete Stolice Crkvi u Bosni i Hercegovini. Razgovarao je s biskupima o što usklađenijem pastoralnom djelovanju s ciljem osobite potpore katolicima u dijelovima i župama odakle su mnogi prognani. Podupire biskupe da i dalje potiču odgovorne osobe na svim razinama vlasti da omoguće jednaka prava svim narodima i svim građanima u svakom dijelu Bosne i Hercegovine te da pomognu i katolicima održi povrat i opstanak u njihovu rodnom kraju.

Nuncij D'Errico je upoznao biskupe s procesom potpisivanja Temelnog ugovora između Svete Stolice i Crne Gore izrazivši nadu da spomenuti Ugovor biti ratificiran u crnogorskom parlamentu.

Biskupi su s pozornošću saslušali izvješća svojih delegata: s plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu, s plenarnog zasjedanja Talijanske biskupske konferencije održanog u Rimu; sa susreta Europske službe za zvanja održanog u Hornu (Austrija), sa studijskog susreta delegata Europskih biskupskih konferencija za pastoralno praćenje muslimana u europskim zemljama održanog u Torinu; s godišnjih susreta generalnih tajnika i glasnogovornika Europskih biskupskih konferencija održanih u litvanskom glavnom gradu Vilniusu.

Biskupi su izabrali mons. dr. Marka Semrena, pomoćnog biskupa banjolučkog, za svog delegata na 13. Biskupskoj sinodi koja će se održati od 7. do 28. listopada 2012. U Vatikanu pod geslom "Nova evangelizacija za prenošenje kršćanske vjere" te odredili delegate za druge međunarodne susrete.

Biskupi su donijeli odluku o osnivanju Komisije za nauk vjere Biskupske konferencije BiH kojom će predsjedati mons. dr. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski.

Nakon što su informirani o tijeku priprema Organizacijskog odbora za svečani čin proglašenja blaženima s. Jule Ivanišević i četiriju susestara iz Družbe Kćeri Božje ljubavi, 24. rujna 2011. u Sarajevu, biskupi potiču sve pastoralne djelatnike - svećenike, redovnike i redovnice da upoznaju vjernike s uzornim životom ovih službenica Božjih koje su podnijele mučeničku smrt iz ljubavi prema Bogu, Crkvi i čovjeku te postale svjetlo u vremenu mržnje i sukoba. Dok osobitu zahvalnost izražavaju onim medijima koji su prepoznali veličinu žrtve i ljubavi pet sestara prema Bogu, Crkvi i ljudima u ovoj zemlji, a potječu iz četiri naroda i tri države, posebno potiču katoličke

medije da i dalje prenose punu istinu o Drinskim mučenicama. Pozivaju vjernike da odgovore pozivu svojih duhovnih pastira i 24. rujna dođu u Sarajevo.

Biskupi su saslušali izvješće Caritasa Biskupske konferencije BiH o zauzetosti dijecezanskih Caritasa sa sjedištima u Banjoj Luci, Mostaru i Sarajevu za pomoć obiteljima i socijalno ugroženima koju Caritasi nastoje realizirati kroz: obiteljska savjetovališta, podršku socijalno ugroženim obiteljima, socijalno-odgojne i školske programe, podršku djeci s poteškoćama u razvoju i osobama s posebnim potrebama, radionice, privremeni smještaj za žrtve nasilja u obitelji, dječje vrtiće... Izražavaju zahvalnost karitativnim djelatnicima i svima koji podupiru rad Caritasa. Apeliraju da predstavnici vlasti na svim razinama prepoznaju važnost djelovanja Caritasa te mu dadnu svu potrebnu pomoć i potporu.

Biskupi su razmotrili predloženi Statut Vojnog ordinarijata u Bosni i Hercegovini koji će biti upućen Kongregaciji za biskupe na odobrenje. Raduje ih da pastoralna skrb nailazi na pozitivan odjek u Oružanim snagama BiH. Izrazili su potporu Vojnom ordinarijatu u njegovu nastojanju da nadležno ministarstvo iznađe najbolje rješenje za njegov doličan smještaj kako to predviđa Ugovor sa Svetom Stolicom.

Biskupi su dali potrebne smjernice za Pastoralnu godinu u akademskoj godini 2011./2012. na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu. Zadužili su Vijeće za bogoslovna sjemeništa Biskupske konferencije BiH da, u suradnji s KBF-om i Franjevačkom teologijom u Sarajevu, napravi prijedlog zajedničkog plana.

Biskupi su razmotrili prijedlog dokumenta Biskupske konferencije BiH pod naslovom: "Temeljni propisi za formaciju trajnih đakona" te dali smjernice za njegovu doradu.

Biskupi su, također, dali potrebne smjernice za doradu knjige povjesničara Franje Marića pod naslovom: Stanje katoličkih župa na području BiH između 1991. i 2011. godine.

Svojim pohodom svetištu sv. Terezije od Djeteta Isusa u župi Presnače nedaleko od Banje Luke i molitvom na mjestu gdje su 12. svibnja 1995. mučeničku smrt podnijeli župnik vlč. Filip Lukenda i katehista s. Cecilija Grgić iz družbe milosrdnica sv. Vinka Paulskog, biskupi su izrazili zahvalnost Bogu zbog svjedočke vjernosti onih koji su stradali u svom zvanju odnosno svećeničkom i redovničkom poslanju. Očekuju da nadležne institucije napokon pokrenu pitanje odgovornosti počinitelja ovog i drugih zločina u Bosni i Hercegovini. Osobito podupiru sve koji su hrabro opstali ili odlučili, unatoč svim neizvjesnostima, živjeti na zemlji svojih predaka nadajući se boljem sutra. Ponovno pozivaju sve odgovorne u ovoj zemlji na snažniju potporu svima koji se žele vratiti na svoja ognjišta.

Na svetkovinu sv. Bonaventure, nebeskog zaštitnika banjolučke katedrale i biskupije, 15. srpnja biskupi su sudjelovali na Misnom slavlju kojim je obilježena 130. obljetnica ponovne uspostave redovite crkvene hijerarhije u Bosni i Hercegovini i osnivanja Banjolučke biskupije. Euharistijsko slavlje predvodio je nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, a propovijedao biskup Semren. Prigodnu riječ na kraju Mise izrekao je nuncij D'Errico.

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

60. OBLJETNICA MISNIŠTVA BENEDIKTA XVI.

BISKUPOVA OKRUŽNICA

Mostar, 9. lipnja 2011.
Prot. br. 616/2011.

Kardinal Mauro Piacenza, pročelnik Kongregacije za kler, u dopisu od 23. svibnja ove godine (br. 1532/2011.), upućenu svim biskupima svijeta, podsjeća da se 1. srpnja na svetkovinu **Presveta-ga Srca Isusova** slavi Svjetski dan Molitve za svećeničko posvećenje, koje se prepušta mjesnomu ordinariju da provede prema svojim prilikama.

1 - Ovim stoga molim sve župnike da se toga dana, u petak 1. srpnja, ili gdje se svetkovina prenosi na sljedeću nedjelju, 3. srpnja, u propovijedi istakne misao i pozove narod na molitvu za posvećenje svećenika, da se iz zbirke "Sveopće molitve vjernika", Zagreb, 2006., str. 40, uzme Molitva vjernika i na kraju sv. Mise kao zadovoljština i zahvala izmole Litanijske Presv. Srca Isusova. Župe koje slave Srce Isusovo kao Titulara uključit će ovu temu i u svoju devetnicu ili trodnevniciu.

U istom pismu Kardinal prefekt spominje da se Kongregacija, uobičajeno, obraća prigodom svetkovine **sv. Petra i Pavla** s nekim biblijsko-homiletskim uputama usredotočujući pozornost na osobu i ulogu sv. Petra - Stijene, na kojoj je Krist Gospodin sagradio Crkvu svoju. Ove godine na svetkovinu Apostolskih Prvaka Sveti Otac **Benedikt XVI.** slavi svoju *Šezdesetu obljetnicu misništva*. Budući da svetkovina sv. Petra i Pavla nije više zapovjedni blagdan i nema onakav priljev naroda kakav bi se očekivao, a mjesnomu biskupu prepušteno da predloži raspored prema svomu uvidu,

2 - Ovim molim sve župnike da se u nedjelju, najbližu Petropavloskoj svetkovini - 26. lipnja, 13. nedjelja kroz godinu - pod glavnom sv. Misom, prvo, u propovijedi istaknu također vjerske istine o Petrovu prvenstvu i nezabludivosti koje mu

je Krist udijelio; drugo, da se u Molitvi vjernika moli za Svetoga Oca Benedikta XVI. (u prilogu prigodna molitva vjernika) i, treće, na kraju sv. Mise otpjeva ili izmoli "Tebe Boga hvalimo".

J. Ratzinger, *Moj život. Autobiografija*, Verbum, Split, 2005., str. 69: "Bio sam sretan kada sam konačno bio oslobođen ovoga lijepa, ali teška tereta [pisanja nagradnoga rada], i kada sam se, barem dva posljednja mjeseca, mogao posve posvetiti pripravi za velik korak: za svećeničko ređenje koje nam je kardinal Faulhaber podijelio u freisinškoj katedrali na dan sv. Petra i Pavla 1951. Bilo nas je preko četrdeset kandidata koji smo na poziv 'Adsum' rekli: 'evo me' - jedne blistave nedjelje koja kao vrhunac života ostaje nezaboravna. Ne smijemo biti praznovjerni. Ali, u trenutku kada je veliki nadbiskup polagao ruke na mene, jedna je ptičica - možda ševa - s glavnoga oltara poletjela katedralom i zapjevala radosnu zahvalnicu. Za mene je to bilo kao da mi je glas odozgor rekao: 'Dobro je tako, na pravome si putu'."

Zamišljamo da će ove Jubilarne godine na svetkovinu sv. Petra i Pavla, kada Sveti Otac bude slavio svoj Dijamantni jubilej svećeništva, simbolično poletjeti ne jedna kao onda, nego šezdeset takvih "ptičica" ispred bazilike sv. Petra širom svijeta i zapjevati "radosnu zahvalnicu" za vjerno služenje prezbitera, nadbiskupa i kardinala Josepha Ratzingera - pape Benedikta XVI., koji je životom i djelom dokazivao da je **Bog ljubav** [Deus caritas est], da **nema Ljubavi bez Istine** [Caritas in veritate] i da smo **u Nadi spašeni** [Spe salvi].

- *Gospodin ga čuvao, poživio, blaženim učinio na zemlji i ne dao ga na volju neprijateljima njegovim!*

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dijecezanski biskup Ratko Perić izdao je sljedeća imenovanja i razrješenja:

- Fra Ivan Kvesić razriješen je službe župnoga vikara u Klobuku, i imenovan župnim vikarom u Veljacima, br. 462/2011., od 9. svibnja 2011.

- Fra Dinko Maslač razriješen službe župnoga vikara u Veljacima, br. 464/2011., od 9. svibnja 2011.

- Fra Tomislav Sablje razriješen je službe župnoga upravitelja u župi Drinovci, br. 767/2011., od 9. srpnja 2011.

- Fra Marko Jurić razriješen je službe župnoga vikara u Vitini, i imenovan je župnikom u župi Drinovci, br. 768/2011., od 9. srpnja 2011.

- Don Ivan Turudić, župni upravitelj u Čapljini, stavljen na raspolaganje Vojnom ordinarijatu u BiH za vojnoga kapelana, br. 835/2011., od 20. srpnja 2011.

- Don Ivan Perić razriješen je službe župnika u župi Rudnik-Orlac u Mostaru, i imenovan župnikom u župi Ilići u Mostaru i župnim upraviteljem u župi Cim u Mostaru, br. 951/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Jozo Čirko razriješen je službe župnika u župi Ilići u Mostaru i župnoga upravitelja u župi Cim u Mostaru, i imenovan župnikom u župi Šipovača-Vojnići, br. 952/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Antun Pavlović razriješen je službe župnika u župi Šipovača-Vojnići, i imenovan župnikom u župi Hrasno, br. 953/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Nedjeljko Krešić razriješen je službe župnika u Hrasnu, i imenovan župnikom u Gracu, br. 954/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Ante Đerek razriješen je službe župnika u Gracu, i imenovan župnikom u Dračevu, br. 955/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Mato Šola imenovan je duhovnim pomoćnikom u župi Dračevo, br. 956/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Ivica Boras razriješen je službe župnika u župi Dračevo, i imenovan župnikom u župi Rudnik-Orlac u Mostaru, br. 957/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Bariša Čarapina razriješen je službe duhovnoga pomoćnika na Domanovićima, imenovan je župnikom župe Stjepan Krst, br. 958/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Ivan Bebek razriješen je službe župnoga vikara u župi Katedrala u Mostaru, i imenovan župnim vikarom u župi Domanovići, br. 959/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Pero Miličević, diplomirani bogoslov, upućen je na pastoralnu godinu u župu Čapljina, br. 961/2011., od 8. kolovoza 2011.

- Don Ivan Marčić imenovan je župnim vikarom na Gradini, br. 965/2011., od 9. kolovoza 2011.

- Fra Željko Barbarić imenovan je župnim vikarom u Duvnu, br. 972/2011., od 11. kolovoza 2011.

- Fra Goran Ćorluka imenovan je župnim vikarom u Posušju, br. 973/2011., od 11. kolovoza 2011.

- Fra Branimir Novokmet imenovan je župnim vikarom na Humcu, br. 974/2011., od 11. kolovoza 2011.

- Don Vinko Puljić, svećenik Trebinjske biskupije, do sada službovao u Porečko-pulskoj biskupiji, stavljen na raspolaganje za hrvatsku inozemnu pastvu u Njemačkoj (Siegen), br. 1026/2011., od 19. kolovoza 2011.

- Fra Dragan Ružić imenovan je župnim vikarom u Vitini, br. 1030/2011., od 22. kolovoza 2011.

Na prijedlog Katehetskog ureda Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije dijecezanski biskup podijelio je kanonska poslanja:

- don Nedjeljku Krešiću, u Osnovnoj školi kardinala Stepinca u Neumu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1066/2011., od 26. kolovoza 2011.

- fra Goranu Ćorluki, u Srednjoj strukovnoj školi i Gimnaziji fra Grge Martića u Posušju, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1067/2011., od 26. kolovoza 2011.

- fra Željku Barbariću, u Gimnaziji i Srednjoj strukovnoj školi u Tomislavgradu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1068/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Ruži Menalo, u Osnovnoj školi V. Pavlovića u Čapljini, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1070/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Mirjani Ivanković, u Srednjoj školi u Čapljini, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1071/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Ivani Vukoja, u Osnovnoj školi A. B. Bušića u Rakitnu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1072/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Mariji Žulj, u Osnovnoj školi R. Boškovića u Grudama, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1073/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Nadi Zelenika, u Drugoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1074/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Rajku Grubišiću, u Srednjoj strukovnoj školi u Posušju, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1075/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Martini Vukoja, u Osnovnoj školi za djecu s posebnim potrebama, u skladu s odredbama

Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1076/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Ivani Brekalo, u Osnovnoj školi V. Pavlovića u Čapljini, za školsku godinu 2011./2012., br. 1078/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Božimiru Previšiću, u Osnovnoj školi kardinala Stepinca u Neumu i Srednjoj školi u Čapljini - područna škola u Neumu, za školsku godinu 2011./2012., br. 1079/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Mariju Matošu, u Drugoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, za školsku godinu 2011./2012., br. 1080/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Andrijani Drljo, u Osnovnoj školi I. Jakovljevića u Mostaru, za školsku godinu 2011./2012., br. 1081/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Dariju Gulinu, u Osnovnoj školi u Kočerinu, za školsku godinu 2011./2012., br. 1082/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Ivani Vlašić, u Osnovnoj školi fra S. Vrljića u Sovićima i Osnovnoj školi R. Boškovića u Grudama, za školsku godinu 2011./2012., br. 1083/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Antoniji Jukić, u Osnovnoj školi F. dall'Era u Viru i Osnovnoj školi R. Boškovića u Grudama, za školsku godinu 2011./2012., br. 1084/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Mariji Mihaljević, u Osnovnoj školi I. B. Mažuranić u Ljubuškom, za školsku godinu 2011./2012., br. 1085/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Blaženki Kelava, u Osnovnoj školi fra M. Čučića u Bukovici i Osnovnoj školi S. Radića u Prisoju, za školsku godinu 2011./2012., br. 1086/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Ireni Knezović, u Drugoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, za školsku godinu 2011./2012., br. 1087/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Ružici Klarić, u Osnovnoj školi I. Mažuranića u Tomislavgradu, za školsku godinu 2011./2012., br. 1088/2011., od 26. kolovoza 2011.

- s. Nadi Sušac, u Osnovnoj školi I. Mažuranića u Posušju, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1090/2011., od 26. kolovoza 2011.

- s. Branki Perković, u Osnovnoj školi B. Kašića u Rodoču/Mostar, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1091/2011., od 26. kolovoza 2011.

- Ani Bubalo, u Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini, u školskoj godini 2011./2012., br. 1101/2011., od 2. rujna 2011.

Dijecezanski biskup Ratko Perić ovlastio je:

msgr. Tomu Vukšića, vojnoga biskupa, da podijeli sakrament sv. potvrde:

- u Domanovićima, 1. svibnja 2011.
- u Širokom Brijegu, 8. svibnja 2011. zajedno s don Ivanom Štironjom,
- u Mostaru, 12. lipnja 2011.
- u Sutini, 19. lipnja 2011.
- u Vinici i Roškom Polju, 25. lipnja 2011.
- u Aladinićima, 26. lipnja 2011.

msgr. Srećka Majića, generalnoga vikara, da podijeli sakrament sv. potvrde:

- u Rotimlji, 15. svibnja 2011.
- u Mostaru, 12. lipnja 2011.;
- i da blagoslovi župnu crkvu
- na Stjepan Krstu, 24. lipnja 2011.

msgr. Luku Pavlovića, katedralnoga župnika u Mostaru, da podijeli sakrament sv. potvrde:

- u Dračevu, 22. svibnja 2011.
- u Mostaru, 12. lipnja 2011.
- u Hutovu, 24. lipnja 2011.

don Stjepana Ravlića, župnika u Raskrižju, da blagoslovi kapelicu

- na filijalnom Macanovu groblju, br. 484/2011., od 11. svibnja 2011.

- Na vlastitu molbu, Ivan Puljić razriješen je svih prava i obveza vezanih uz đakonsku službu, po Papinu ovlaštenju otpisom Kongregacije za kler, br. 2010 3666/D, od 4. veljače 2011.

- Po dogovoru viših crkvenih poglavara, u svibnju i lipnju 2011. godine, don Zoran Pinjuh provest će dulje vrijeme u Hrvatskoj karmelskoj provinciji.

SASTANCI I SJEDNICE

DEKANSKI SASTANAK

Na poziv dijecezanskoga biskupa Ratka Perića, od 8. ožujka 2011., održan je sastanak s hercegovačkim dekanima na Ordinarijatu u Mostaru u srijedu, 13. travnja. Bilo je nazočno svih deset dekana, osmorica iz Mostarsko-duvanjske i dvjica iz Trebinjske biskupije. Razgovaralo se o pojedinim točkama Pravilnika o dekanskoj službi, koji je objavljen 2006. u Vrhbosni; o dekanovu kanonskom pohodu župi u kojoj nema biskupove vizitacije te godine, o ulozi dekana prigodom ispita krizmanika; o uvođenju prakse da pojedini dekani drže nagovore na nekim zajedničkim svećeničkim rekolekcijama, kao što je dan Pepelnice, kako je već otpočelo ove godine; o dekanovu pohodu župi u kojoj se slavi sveta krizma.

Dosadašnji pastoralni vikar don Ivan Štironja, koji je već preuzeo ured Papinskih misijskih djela u Sarajevu, iskoristio je prigodu zahvaliti dekanima na suradnji u proteklih deset godina i na pastoralnom području i na misijskoj razini. Također ih je zamolio da nastave poticati i osjećaje i savjesti u svećenika svoga dekanata i u vjernika za misijsko djelo Crkve. Naša je, doduše, Crkva izišla ispod jurisdikcije Kongregacije za evangelizaciju naroda, 2006., a i subvencijama od ove godine, tj. iz stanja većega primanja u veće davanje, ali najveći i najljepši dar misijama jest svećenik, redovnik, redovnica, oduševljeni laik, koji se jave

da žele poći u misije po razboritu sudu svojih poglavara. Isto ih je tako, kao član Pripremnoga odbora za beatifikaciju Drinskih mučenica, potaknuo da nastoje animirati svoje dekanate za što bolju pripravu kao i sudjelovanje u činu beatifikacije 24. rujna ove godine u Sarajevu. Onaj sustavni val takva širenja glasa svetosti i mučeništva trebao bi biti odmah nakon Papina pohoda Zagrebu.

Na zajedničkom susretu u blagovalištu našli su se i dosadašnji generalni vikar msgr. Tomo Vukšić, novozaređeni biskup vojni ordinarij u BiH, i don Ivan, novi nacionalni direktor PMD. Oni, imajući u vidu svoj prelazak u Sarajevo, ovih dana predaju svoje službe svojim nasljednicima: msgr. Vukšić don Srećku Majiću, a vlč. Štironja misijsku animaciju i rješavanje slučajeva nevaljano primljenih obreda krizama, ispovijedi i vjenčanja u župi Grude don Ivanu Kovaču, sudskom vikaru i biskupovu tajniku. Biskup je zahvalio svojim dosadašnjim suradnicima don Tomi i don Ivanu na do sada kvalitetno obavljenom poslu, zaželejvši im Božji blagoslov u njihovoj novoj odgovornoj djelatnosti na dobro i partikularne i univerzalne Crkve. A njihovim nasljednicima dobro duševno i tjelesno zdravlje i blagoslovljeno djelo za dobro hercegovačkih biskupija.

PASTORALANI DAN

BIJELO POLJE: ČETVRTI PASTORALNI DAN

29. 4. 2011. - U Kući susreta "Emaus" u Potočima kod Mostara održan je 29. travnja 2011. godišnji četvrti po redu Pastoralni dan svećenika u dušobrižništvu na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Skup organizira Biskupski ordinarijat u suradnji s Teološko-katehetskim institutom u Mostaru. Uz mjesnoga biskupa Ratka Perića na susretu je bilo prisutno preko stotinu svećenika (dijecezanskih 52 i redovničko-franjevačkih 49). Nazočne je u početku pozdravio i uveo u temu dr. don Ante Pavlović, predstojnik Instituta. Tema ovogodišnjega Pastoralnog dana bila je *Sakrament pomirenja u župnoj praksi*. Poticaj za temu dali su svećenici iz dušobrižništva koji su sami primijetili da među ispovjednicima po župama nekada dolazi do neujednačene ispovjedne prakse, što stvara zabune i unosi nedoumice među vjernike. Spominju se različiti pristupi problematiki i prosudbi zla i grijeha, neujednačena praksa sakramentalnog odrješenja i davanja pokore, osobito za teške moralne prijestupe (primjerice pobačaj, kontracepciju, tešku psovku, potkradanje, osobe koje su razvedene i žive u civilnom braku a dolaze na ispovijed, život u zajednici bez crkvenoga braka, "brak na probu", pitanje predbračnih odnosa mladeži i drugo). Tu su problematiku obradila trojica domaćih svećenika: don Mladen Šutalo, župnik Svetog Ivana u Mostaru, fra Ivan Sesar, provincijal hercegovačkih franjevaca, i don Ivan Štironja, nacionalni ravnatelj Papinskih misijskih djela iz Sarajeva.

U prvom predavanju s temom *Svećenik pred otajstvom grijeha i kajanja u ispovjedničkoj praksi*, mr. don Mladen Šutalo kratko je prikazao sakrament pomirenja kao otajstveni Božji dar ljubavi, i grijeh kao uvrjedu Bogu koji unosi nemir, razdor i nered u ljudski život i svijet. Svećenika je predstavio kao služitelja sakramenta pomirenja koji vjernicima treba posvjedočiti učinkovitost toga sakramenta, ali tako da se ničim ne umanjuje, zataška, obezvrijedi činjenica grijeha i potreba istinskog obraćenja i kajanja. U tom duhu predstavio je svećenika slu-

žitelja sakramenta pomirenja, odnosno kao oca puna milosrđa poput milosrdnog Oca nebeskoga, kao liječnika koji poznaje bolesti duše i posreduje im Kristove darove ozdravljenja, suca koji dobro nagrađuje a zlo kažnjava te kao učitelja koji će svojim pokornicima dati jasan, cjelovit i vjerodostojan odgovor evanđelja i Crkve o činjenici zla, grijeha, krivnje i kajanja za istinsko pomirenje s Bogom i s drugima.

Provincijal dr. fra Ivan Sesar sakrament pomirenja obradio je s crkveno-pravnog aspekta s temom *Provedba crkveno-pravnih uvjeta za valjanu sv. ispovijed*. U svjetlu unutarnjeg obilježja samoga sakramenta, naglasio je važnost pune provedbe sakramenta pomirenja sa sviješću da Bog jedini oprašta grijehe, i da je svećenik samo odgovoran služitelj toga sakramenta. Povezao je sudac i liječničku ulogu svećenika kao izvršitelja božanske pravednosti poput Krista koji poznaje dušu, ispravno prosuđuje i prašta, svjestan da nije gospodar milosti praštanja nego poslužitelj. U tom je vidu izdvojio potrebu svećeničke vjernosti i vjerodostojnosti, potrebu provedbe cjelovita i službenog naučavanja Učiteljstva u ispovjednoj praksi. Naglasio je nužnost razborita postupanja u postavljanju pitanja pokorniku, u prosudbi grijeha i krivnje te određivanja zadovoljštine za počinjene grijehe s obzirom na njihovu narav i težinu. Upozorio je na neke nedopuštene postupke kod ispovijedanja kao što su svećeničko neprimjereno inzistiranje i postavljanje pitanja u osjetljivim stvarima gdje se može krivo shvatiti sama svećenička nakana. Na kraju je osobito istaknuo potrebu svećeničke pozornosti s obzirom na sakramentalni pečat sv. ispovijedi i apsolutnog čuvanja ispovjedne tajne sve do prolijevanja krvi, tajne koja ničim, pa ni najmanjom gestom za vrijeme ispovijedi ili u bilo kojoj drugoj prigodi, ne smije biti dovedena u pitanje. Ona obvezuje jednako i nakon penitentove smrti.

O pastoralnom aspektu sakramenta pomirenja govorio je don Ivan Štironja s temom *Liturgijsko-*

pastoralna priprava za sakrament pomirenja. Svećenike je kratko proveo kroz povijest liturgijske prakse, shvaćanja grijeha, obraćenja, pokore, ispovijedi i pomirenja te prakticiranja neposredne liturgijske pripreme za svetu ispovijedi od početka Crkve do Drugoga vatikanskog sabora. Upozorio je na sadašnje propise *Rimskog obrednika*, Reda pokore, naglasivši: "Pojedinačna i cjelovita ispovijed i odrješenje jesu jedini redoviti način na koji se vjernici pomiruju s Bogom i s Crkvom, osim ako fizička ili moralna nemogućnost ispričavaju od takve ispovijedi" (obrazac odrješenja, 31). Osim na sakramentalnu stranu temeljite osobne ispovijedi, ukazao je i na njezinu psihološku i odgojnu dimenziju za cjelovito izlječenje duše i cijele osobe. Zato je naglasio važnost dobre neposredne pripreme vjernika za sakrament pomirenja u našim župama, ali i na nepoštovanja liturgijskih propisa, od samoga načina pripreme i provođenja pokorničkog slavlja do konkretnih primjera poštovanja crkvenih propisa s obzirom na nošenje liturgijskog ruha, vremena posvećena penitentu i ophođenja s njim za vrijeme sakramentalnoga čina.

Nakon predavanja razvila se plenarna diskusija. Svećenici su iznosili svoja iskustva, neke primjere ali i poteškoće, dvojbe i pitanja. Tako: davanje pokore na teške grijeha, obveza štole prigodom ispovijedanja, vrijeme ispovijedanja izvan sv. Mise, postavljanje pitanja u ispovijedi, odnos prema pojmu "odgovornoga roditeljstva". Itd.

Na kraju susreta biskup je Ratko sazeo izlaganja predavača i dao odgovore na neka pitanja sudionika:

- Vidjeli smo da je praksa ispovijedi kroz povijest vrlo različita. Otajstvo je to veliko i nitko ga proniknuti ne može. Možemo biti samo njegovi ponizni služitelji. Do poteškoća dolazi kada se iskrivi slika o Bogu, o grijehu i o ispovijedi.

Bog je naš Stvoritelj i Sudac. Stvoritelj izravno naše duše, a preko naših roditelja i našega tijela. Tu istinu ne može zamijeniti nikakva evolucija ni znanost ni stotine drugih surogata. Bog je vlasnik naših osoba, a nismo mi vlasnici ni sebe samih ni drugih osoba. Bog je Sudac koji dobro nagrađuje, a zlo kažnjava. On to ne čini svake subote, ali ne i samo na Sudnjem danu, nego nas prati i ispravlja i kroz cio ovaj život. Sva će dobra djela doći na vječnu naplatu i sve će nepravde i zločini doći na svoj obračun. Tko drukčije misli, ima krivu sliku o Bogu.

Grijeh je, prema sv. Tomi, odvratanje od Stvoritelja i obraćanje stvorenju. Grijeh je poniženje

Božjega dostojanstva. Bog je dao Deset svojih zapovijedi da se čovjek po njima ravna i živi. Tko krši bilo koju zapovijed: psuje, ne poštuje dan Gospodnji, bludno griješi, laže, i misli da je to sve beznačajno, "njegova privatna stvar", ima krivu sliku o grijehu i o čovjekovu odnosu prema Bogu.

Ispovjednik nastupa kao milosrdni otac koji prašta, kao sudac koji procjenjuje težinu grijeha i daje spasonosnu i primjerenu pokoru, kao učitelj koji naučava cjelovit Božji zakon i kao liječnik koji svojim savjetom i pokorom zacjeljuje duševne rane. To je prava slika ispovjednikova.

Neki praktični odgovori:

Zadavanje pokore može biti trostruko, onako kako Isus naučava u Govoru na gori: molitva, post i milodar. U molitvu je uključeno i čitanje Svetoga Pisma i razmišljanje, meditacija. Post nije samo od jela i pića, nego i od oholosti, od škrtosti i od svih sedam glavnih grijeha. Milodar je najljepši izraz ljubavi prema drugima, a u Bibliji izričito stoji da milostinja "čisti od svakoga grijeha" (Tob 12,9).

Za podjeljivanje svih sakramenata traži se liturgijsko ruho. Crkva je odlučila za posluživanje svetinja Božjih posebne osobe - svećenike; posebno ruho - misnice, štrole, albe; posebno posude - kaleže, hostije; posebno mjesto - oltar, svetište. U općim crkvenim propisima nigdje ne stoji da netko ima privilegij drukčije postupati.

Za ispovijedanje dopušteno je i pod Misom, za nevolju, ali se preporučuje da to bude izvan sv. Mise, odvojeno do drugih sakramenata.

Razborit svećenik ne će u ispovijedi postavljati neumjesna pitanja, ali će znati postaviti prava pitanja po kojima će čuti odgovore za ispravno procjenjivanje težine grijeha.

S obzirom na "odgovorno roditeljstvo", Crkva nikada nije nikomu propisala koliko mora imati djece. To je prepušteno savjesti roditelja. Ali roditelje treba poučavati da budu velikodušniji od jedno, dvoje ili troje djece, da ženidba nije sebičarenje u dvoje, nego rasadište života, da će se žena "spasiti rađanjem djece ako ustraje u vjeri, ljubavi i posvećivanju, s razborom" (1 Tim 2,15), da nije "odgovorno roditeljstvo" ako roditelji imaju jedno dijete, dva auta i puno više kućnih životinja.

Razuman svećenik ne će nikada, nigdje, nikomu, ništa ničim dati naslutiti iz neke ispovijedi, pa ni samomu pokorniku izvan sakramenta. Učili smo u teologiji pravilo s obzirom na ispovjednu tajnu: *Numquam, nihil, nemini, nullibi!*

dr. fra Ivan Sesar

PRAVNI VID SAKRAMENTA POKORE

1. Izvanredan i redovit način slavljenja

Što se tiče slavljenja sakramenta Pokore, dobro je podsjetiti da pojedinačna i cjelovita ispovijed i odrješenje jesu jedini **redoviti način** na koji se vjernik svjestan teškog grijeha pomiruje s Bogom i Crkvom. samo fizička ili moralna nemogućnost ispričava od takve ispovijedi; u tom slučaju pomirenje se može postići i na druge načine.¹

Što se tiče **izvanrednog** načina, on se uglavnom sastoji u davanju skupnog odrješenja većem broju pokornika, bez prethodne osobne ispovijedi, u točnim uvjetima:

1. ako *prijeti smrtna pogibelj te svećenik ili svećenici nemaju vremena pojedinačno ispovjediti pokornike*² (**fizička nemogućnost**).

2. ako je velika potreba³ (**moralna nemogućnost**) u kojem pokornici zbog nedostatka ispovjednika ne mogu pojedinačno pristupiti sakramentu, bez svoje krivnje, pa bi bili prisiljeni ostati dugo bez sakramentalne milosti i euharistijske pričesti. Da bi se utvrdilo "stanje velike potrebe" moraju istovremeno biti prisutni slijedeći elementi:

1) razmjerno velik broj pokornika;

2) nedovoljan broj svećenika koji bi na prikladan način saslušali ispovijedi u prikladnom vremenu;

3) opasnost za vjernike koji bi dugo ostali bez sakramentalne milosti i pričesti; nepostojanje njihove krivnje.

Zdrav razum pomoći će protumačiti kako treba shvatiti vrijeme koje je potrebno za pojedinačne ispovijedi, ili kada treba smatrati da su ispovijedi prikladno saslušane.

Nešto teže je tumačenje dugog vremena u kojem bi pokornici ostali bez sakramentalne milosti.

Zakonik zatim precizira da nije moguće dati skupno odrješenje u slučaju velikog broja pokornika, prigodom velikih blagdana ili hodočašća:⁴ zato što u toj pretpostavci nema drugih traženih uvjeta, odnosno ozbiljna opasnost za vjernike i nepostojanje njihove krivnje. U tim uvjetima činjenica da nema dovoljno ispovjednika nije dostatna da bi to bilo zakonito. Pojašnjavajući ovo nakana nam je suočiti se sa zloupotrebom koja se širi i naglasiti izvanredni karakter ovog načina slavljenja.

Dijecezanski biskup je jedini ovlašten⁵ ocijeniti kada su ispunjeni uvjeti koji opravdavaju izvanredan način slavljenja, a on mora voditi računa o mjerilima s kojima su se složili drugi članovi biskupske konferencije.

Treba imati na umu raspoloženja i obveze koje treba ispuniti pokornik prije skupnog odrješenja: namjeru da *u dužnom vremenu* pojedinačne ispovijedi teške grijeha koje u tom trenutku ne može ispovjediti.⁶ Kanon 963 pomaže nam precizirati smisao što znači u dužnom vremenu, dakle što prije, čim se ukaže prigoda i najkasnije prije nego što opet primi skupno odrješenje, u roku od jedne godine.⁷ Isti kanon dodaje iznimku obvezi pojedinačne ispovijedi nakon skupnog odrješenja, ako postoji pravedan razlog.⁸

2. Služitelji sakramenta

Crkveno učiteljstvo, nadahnuto svetopisamskim tekstovima, uči da je Bog jedini koji oprašta

¹ Usp. kan. 960.

² Usp. kan. 961 § 1.

³ Usp. kan. 961 § 1., br. 2.

⁴ Usp. kan. 961 § 1., br. 2.

⁵ Usp. kan. 961 § 2.

⁶ Usp. kan. 962 § 1.

⁷ Usp. kan. 963.

⁸ Usp. kan. 963.

grijehe (usp. Mk 2,7). Isus, Sin Božji, priznaje da je on onaj koji "ima vlast na zemlji otpuštati grijehe" (Mk 2,10). Ne samo da on tu vlast ima nego On tu božansku vlast i vrši: "Sinko, opraštaju ti se grijesi!" (Mk 2,5). Tu istu vlast on prenosi na apostole kako bi je vršili u njegov ime: "Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas. Poslije tih riječi dahne u njih i reče im: Primate Duha svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprosteni su im; kojima zadržite, zadržani su im" (Iv 20,21,23).

Kao što je razvidno iz spomenutih biblijskih tekstova Krist je službu pomirenja povjerio apostolima, tu službu nakon njih nastavljaju njihovi nasljednici biskupi i prezbiteri, njihovi suradnici. Snagom sakramenta svećeničkog Reda oni opraštaju grijehe "u ime Oca i Sina i Duha Svetoga".⁹

Želeći izbjeći bilo kakvu moguću nejasnoću oko pitanja tko može biti služitelj ovoga sakramenta, Zakonik kanonskog prava donosi vrlo jasnu kanonsku odredbu: "Služitelj sakramenta pokore je samo (*solus sacerdos*) svećenik".¹⁰ Ova ista odredba vrijedi i za istočne Katoličke Crkve.¹¹

3. Ovlast za ispovijedanje

Za valjano odrješenje od grijeha traži se da služitelj ovoga sakramenta, osim vlasti reda, ima i ovlast vršiti je nad vjernicima kojima podjeljuje odrješenje.¹²

Što se tiče vršenja sakramenta Pokore, dovoljno je podsjetiti da ovlast slušati ispovijedi u cijelom svijetu "ipso iure" imaju papa, kardinali, biskupi - uključujući i titularne.¹³ Između kardinala i biskupa postoji jedna razlika: kardinali bi valjano i zakonito ispovijedali posvuda u svijetu, čak i kad bi se (hipotetski) tome protivio mjesni ordinarij, dok bi biskupi u tom slučaju ispovijedali valjano, ali ne zakonito.

Snagom službe ta je ovlast dana dijecezanskim ordinarijima, kanonskom pokorničaru, župniku (teritorijalnom ili personalnom) ili onome tko ga zastupa, tu istu ovlast ima i župni upravitelj kao i župnom vikaru koji zamjenjuje odsutnog ili spriječenog župnika, ali i vojnom, bolničkom, zatvor-

skom, mornaričkom kapelanu itd., kao i rektoru sjemeništa.¹⁴

Onaj tko ima ovlast slušati ispovijedi snagom neke određene pastoralne službe može slušati ispovijedi svojih vjernika bez mjesnog ograničenja; može to vršiti i o odnosu na vjernike koji nisu njegovi ako se tome ne protivi mjesni ordinarij: to protivljenje učinilo bi ispovijedi nevaljanima, osim pretpostavke pozitivne i vjerojatne sumnje, te zajedničke greške.¹⁵

Što se tiče svećenika koji su članovi redovničkih ustanova i družbi apostolskog života (to se ne tiče članova sekularnih instituta) treba znati da poglavari redovničkih ustanova ili družbi apostolskog života, klerici papinskog prava koji imaju prema odredbama konstitucija izvršnu vlast upravljana snagom svoje službe, imaju ovlast slušati ispovijedi. Ta se ovlast ne odnosi na sve vjernike, nego vrijedi samo za članove redovničke ustanove ili družbe i za one koji danonoćno borave u jednoj od njihovih.¹⁶ Konkretno, ovlast koju daje mjesni ordinarij vrijedi za ispovijedanje osoba izvana, kao i za subraču, dok ovlast koju daje redovnički poglavar vrijedi za subraču i druge osobe koje žive u zajednici.

Mjesni ordinarij ovlast ispovijedanja može dati svim svećenicima, bilo dijecezanskim, bilo onima koji pripadaju ustanovama posvećenog života: ordinarij mjesta inkardinacije ili prebivališta tu ovlast snagom kanona 967 §2 može proširiti ne samo na vjernike koji su pod njegovom upravom, nego i na sve vjernike. Dijecezanski svećenik koji je dobio ovlast od svojeg mjesnog ordinarija vrši ju posvuda i za sve vjernike. Inače ovlast vrijedi samo tamo gdje ima jurisdikciju. Mjesni ordinarij, prije nego dodijeli ovlast ispovijedanja, mora saslušati dijecezanskog ordinarija gdje je dijecezanski svećenik inkardiniran ili poglavara redovničke ustanove ili družbe apostolskog života.

Poglavari redovničkih ustanova ili družbi apostolskog života, prema kanonu 134 § 1 i 2 smatraju se ordinarijima, mogu drugim svećenicima, uključujući i dijecezanske, dati ovlast da slušaju ispovijedi, ali u ograničenom obliku, članovima

⁹ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1466.

¹⁰ Usp. kan. 965.

¹¹ Usp. *Zakonik kanona istočnih Crkava*, kan. 722 § 1.

¹² Usp. kan. 966 § 1.

¹³ Usp. kan. 967 § 1.

¹⁴ Usp. kan. 968 § 1.

¹⁵ Usp. kan. 967 § 2, br. 3.

¹⁶ Usp. kan. 968 § 2.

koji su pod njihovom upravom i onima koji stanuju u redovničkoj kući: vrhovni poglavar za sve kuće ustanove, mjesni poglavar samo za kuće koje su pod njegovom jurisdikcijom.¹⁷

Ovlast ispovijedati sve vjernike i posvuda može dati samo mjesni ordinarij, a to je prema Kan. 134 § 2, dijecezanski biskup i njemu jednaki, ovlašteni generalni ili biskupski vikar.¹⁸

Treba imati na umu da onaj koji daje ovlast ispovijedanja treba paziti na to da svećenik bude prikladan. Na to da je prikladan instrument ukazat će ispit ili provjera kod drugih izvora o pripremana na tu tako osjetljivu dužnost.¹⁹ Ovlast ispovijedanja neka se daje napismeno,²⁰ ne zbog valjanosti ovlasti, nego da se može pokazati da ju se posjeduje. Može biti dana na neodređeno ili određeno vrijeme,²¹ može biti dana za određenu prigodu, i u tom slučaju nije trajna ovlast.

Valja istaknuti da onaj katolički služitelj sakramenta ispovijedi koji ima ovlast ispovijedanja dopušteno podjeljuje sakrament ispovijedi članovima istočnih Crkava koji nisu u potpunom zajedništvu s Katoličkom Crkvom ako dotični po svojoj volji moli i ako su pravno raspoloženi; to vrijedi i za članove drugih Crkava koji su po sudu Apostolske Stolice, što se tiče ovog sakramenta, u istom položaju kao i spomenute istočne Crkve.²² Isto tako kad god zahtijeva potreba ili savjetuje istinska duhovna korist i samo ako se izbjegne pogibelj zablude ili ravnodušnosti, vjernicima kojima fizički ili moralno nije moguće doći do katoličkog služitelja dopušteno je primiti sakrament ispovijedi od nekatoličkog služitelja u čijoj Crkvi postoji valjan spomenuti sakrament.²³

a) Ograničenje i gubitak ovlasti

Važeći Zakonik kanonskog prava predviđa neka moguća ograničenja u vršenju ovlasti slušanja ispovijedi. Za *opozivanje trajne ovlasti* traži se važan razlog.²⁴ *Dijecezanski biskup*, ograničen na

prostor svoje biskupije, po sebi, može zabraniti jednom *drugom biskupu* da dijeli sakrament ispovijedi: takva zabrana, kako je već rečeno, ticala bi se samo dopuštenosti a ne i valjanosti sakramenta. *Mjesni ordinarij* može opozvati ovlast jednom svećeniku, bilo dijecezanskom, bilo redovniku; ako mjesni ordinarij koji je dao ovlast opozove ovlast ispovijedanja, svećenik ju gubi posvuda, a ako tu ovlast opozove drugi mjesni ordinarij, gubi ju samo na području opozivatelja.²⁵ Isto vrijedi za redovničke ustanove i družbe apostolskog života: ako ovlast opozove vlastiti viši poglavar, svećenik svagdje gubi ovlast ispovijedanja prema članovima ustanove; ako tu ovlast opozove drugi mjerodavni poglavar, svećenik ju gubi samo prema podložnicima njegove oblasti.²⁶

Osim u slučaju opoziva, ovlast ispovijedanja automatski se gubi:

- gubitkom službe
- ekskardijacijom (mora ju iznova dobiti od ordinarija)
- gubitkom prebivališta.²⁷

U tim slučajevima svećenik ne može pokorniku dati valjano održenje.

Svećenici, bilo članovi redovničkih ustanova ili družbi apostolskog života, bilo dijecezanski, koji od svojeg ordinarija nisu dobili ovlast, mogu ju tražiti od ordinarija na svojem mjestu prebivališta, pa mogu ispovijedati sve vjernike i posvuda; ako pak izgube boravište u biskupiji onoga tko im je ovlast dao, gube ovlast, iako je ona dana na neodređeno vrijeme. Boravište za članove redovničkih ustanova i družbi apostolskog života dobiva se upisivanjem u kuću ustanove.

b) Ovlast ispovijedanja u slučaju smrtne pogibelji

Iako se sukladno važećim kanonskim odredbama, u redovitim slučajevima, za valjano održenje od grijeha zahtijeva da služitelj, osim vlasti

¹⁷ Usp. kan. 969 § 2.

¹⁸ Usp. kan. 134.

¹⁹ Usp. kan. 970.

²⁰ Usp. kan. 973.

²¹ Usp. kan. 972.

²² Usp. kan. 844 § 3.

²³ Usp. kan. 844 § 2.

²⁴ Usp. kan. 974 § 1.

²⁵ Usp. kan. 974 § 2.

²⁶ Usp. kan. 974 § 4.

²⁷ Usp. kan. 975.

reda, ima i ovlast vršiti je nad vjernicima kojima podjeljuje odrješenje²⁸ iznimku čini slučaj smrtno pogibelji.

Poštujući temeljno načelo svih kanonskih odredbi a to je da spasenje duša (*salus animarum*) u Crkvi mora uvijek biti vrhovni zakon, zakonodavac u odnosu na gore spomenuto načelo o ovlastima za ispovijedanje čini iznimku i donosi odredbu prema kojoj svaki valjano zaređeni svećenik, makar nemao ovlast za ispovijedanje, valjano i dopušteno (*valide et licite*) odrješuje od svih cenzura i grijeha sve pokornike koji se nalaze u smrtnoj pogibelji.

Kao što je razvidno iz spomenute odredbe jedini uvjet da bi netko u takvom slučaju mogao dati odrješenje od grijeha je da je svećenik, što znači da to čini valjano i dopušteno i onaj svećenik kojemu je u redovnim slučajevima zabranjeno slavljenje sakramenata.

Valja istaknuti da prema već spomenutoj odredbi taj isti svećenik to može činit čak i u slučaju da je prisutan i svećenik koji ima ovlast ispovijedanja.²⁹

Poštujući *vrhovni zakon Crkve*³⁰ u smrtnoj pogibelji moguće je i odrješenje sukrivca u grijehu protiv šeste Božje zapovijedi³¹ što je u redovitom slučaju nevaljano i nedopušteno, neovisno da li je taj grijeh počinjen prije ili poslije svećeničkog ređenja, što više taj čin se smatra strogo kažnjivim djelom za koje je Zakonikom predviđena kazna izopćenja pridržanu Apostolskoj Stolici.³² Treba imati na umu da, bez obzira na opoziv, svaki svećenik daje valjano i zakonito odrješenje od svih grijeha svim pokornicima koji se nalaze u smrtnoj pogibelji, iako su mu uskraćene ovlasti, i iako je nazočan neki ovlašteni svećenik.³³ U toj situaciji Crkva, u krajnjem trenutku smrti pokornika ne želi staviti nikakvu zapreku pomirenju s Bogom. Ozbiljna smrtna opasnost uklanja sve zabrane, uključujući i onu koja se tiče odrješenja sukrivca u grijehu protiv šeste zapovijedi.³⁴

Ne treba nikada zaboraviti da je u hitnoj potrebi svaki ispovjednik **obvezan** ispovjediti vjernike,³⁵ a u smrtnoj pogibelji svaki svećenik.³⁶

4. Ispovjednik je sudac i liječnik

Da bi svećenik mogao izvršiti zadaću koja mu je povjerena, te biti uistinu sudac i liječnik prije svega mora imati na umu da je "Bog milosrdni otac" koji skrušenom grešniku daruje oprost nje grijeha i vraća ga u svoje zajedništvo nakon što se grijehom izgubilo i na taj način mu daruje mir duše, to najveće blago što ga čovjek na zemlji može posjedovati. Nijedan čovjek nema te moći, Bog je jedini koji oprašta grijehe. Snagom svoje božanske vlasti Krist tu vlast daje ljudima da je vrše u njegovo ime. Svećenik svjestan činjenice da ga je Bog postavio za služitelja istodobno božanske pravednosti i milosrđa u ispovjednom razgovoru, primajući raskajanog grešnika i vodeći ga k svjetlu istine, vrši očinsku službu suca i liječnika.³⁷

U kvaliteti liječnika on se predstavlja kao onaj koji poznaje bolest duše i pruža joj prikladne lijekove za ozdravljenje a u kvaliteti suca on izriče presudu koja otpušta ili zadržava grijehe.

Svjestan spomenutih činjenica u ispovjedi svećenik treba postupati prije svega kao otac kome se onaj tko se ispovijeda može s potpunim povjerenjem povjeriti i otvoriti mu svoje srce. Kao milosrdni otac on raširenih ruku u ime trojednog Boga, u čije ime djeluje, grli svoju izgubljenu braću i sestre i vraća ih u zajedništvo s Bogom. Dakle, ispovjednik se treba predstaviti kao onaj koji svojom riječju i savjetom razotkriva milosrdno očevo srce.³⁸

Budući da svećenik u svom djelovanju predstavlja Kristovu osobu logično je da njegov uzor mora biti prije svega sam Krist. Da bi svećenik moga shvatiti koja je njegova uloga kao djelitelja ovoga sakramenta nužno je najprije temeljito

²⁸ Usp. kan. 966 § 1.

²⁹ Usp. kan. 976.

³⁰ Usp. kan. 1752.

³¹ Usp. kan. 977.

³² Usp. kan. 1378 § 1.

³³ Usp. kan. 976.

³⁴ Usp. kan. 977.

³⁵ "Neka ispovjednik vazda bude pripravan da ispovjedi vjernike kad god to od njega razložno zatraže", *Red Pokore*, br. 10.

³⁶ Usp. kan. 986 § 2.

³⁷ Usp. kan. 978 § 1.

³⁸ Usp. *Red Pokore*, br. 10.

proučiti svetopisamske tekstove koji nam govore kako je postupao Isus u susretu s grešnicima?

Prema mišljenju mnogih teologa stav ispovjednika mora biti takav da pokornik kroza nj, kao služitelja sakramenta, osjeti i doživi odsjaj Kristove ljubavi prema njemu.

"Da bi ispovjednik mogao pravilno i vjerno vršiti svoju službu, neka poznaje bolesti duša i pruža im prikladne lijekove i neka mudro izvršuje sudačku službu. Neka stječe za to nužno znanje i razboritost brižnim učenjem, pod vodstvom crkvenog učiteljstva, a posebno molitvom".³⁹

5. Ispovjednik je dužan biti vjeran učiteljstvu Crkve

Prije svega služitelj sakramenta pomirenja - ispovjednik mora uvijek imati na umu da on predstavlja Kristovu osobu tj. da djeluje u Njegovu ime "in persona Christi".⁴⁰ Sv. Pavao ističe: Kristovi smo poslanici... Umjesto Krista zaklinjemo: dajte pomirite se s Bogom (2 Kor 5,20). Blagopokojni papa Ivan Pavao II. u svom govoru ispovjednicima komentirajući ove Pavlove riječi ističe: "Što više želio bih reći da svećenik, u otpuštanju grijeha, ide dalje od te, premda uzvišene, službe Kristova poslanika: on gotovo dostiže mistično poistovjećivanje s Kristom".⁴¹

U tom duhu Katekizam katoličke crkve nas uči da svećenik nije gospodar, već službenik Božjeg praštanja stoga se treba sjединiti s Kristovom naukom i ljubavlju. On mora imati prokušano znanje o kršćanskom vladanju te iskustvo ljudske stvarnosti; treba ljubiti istinu i biti vjeran učiteljstvu Crkve.⁴² Dakle, iz već rečenog razvidno je da svećenik- služitelj sakramenta pomirenja nikada ne djeluje u svoje osobno ime, on je službenik Crkve. Logično je da kao takav u podjeljivanju sakramenta pomirenja mora vjerno prijanjati uz učiteljstvo Crkve i uz odredbe koje je donijela mjerodavna crkvena vlast.⁴³ Ispovjednik u ispovjedi ne može iznositi svoje osobno mišljene niti donositi prosudbe po vlastitom nahođenju, on je delegat Krista i njegove Crkve i zato ima obavezu autentično prenositi i zastupati njezin službeni nauk.

Vrlo je opasno ukoliko svećenik umjesto službenog nauka Crkve u ispovjedi naučava svoj vlastiti nauk i donosi svoje vlastite prosudbe.

Prema mišljenju mnogih moralista i teologa takvo ponašanje moglo bi unijeti zabunu kod onih koji se ispovijedaju jer moglo bi se dogoditi da kod dva ispovjednika doživi totalno oprečno tumačenje svoga grijeha što je nedopustivo i vrlo opasno za duhovni život vjernika.

Svjestan koga predstavlja i u čije ime podjeljuje održavanje svećenik mora s potpunom ozbiljnosti i odgovornosti pristupiti tome činu. Vršiti učiteljsku službu koja je povezana s njegovim kanonskim poslanjem ispovjednik ima obavezu usmjeriti pokornika na pravi put te mu dati točne odgovore na pitanja prema nauci Crkvenog učiteljstva, ostavljajući po strani svoje osobno mišljenje i prosudbe.

Ukoliko se dogodi da svećenik nije u stanju odgovoriti na određena pitanja u takvom slučaju se preporučuje da u poniznosti zamoli penitenta da dođe drugi put dok on bolje ne prouči pitanje ili ga uputi svećeniku stručnjaku iz područja na koje se odnosi pitanje.

Dakle, ne dopušteno je da zbog vlastite oholosti ili nemarnosti svećenik improvizira odgovore na pitanja koja mu nisu jasna ili na njih iz bilo kojih razloga ne zna odgovor.

Imajući u vidu osjetljivost i veličinu ove uzvišene službe koju nam je Krist povjerio na sam dan svojega uskrsnuća: ukazujući se apostolima reče: "Mir vama! Kao što mene posla otac tako i ja šaljem vas" Poslije tih riječi dahne u njih i reče im " primite Duha svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprošteni su im kojima zadržite , zadržani su im (Iv 20,21-23) svećenik je dužan svakodnevno produbljivati svoje znanje i vjerno proučavati dokumente Crkve kao bi što vjernije ispunio zadaća koja mu je povjerena.

Ne treba zaboraviti da svećenik, poslije uzvišenosti euharistijskog slavlja, u dijeljenju milosti i opraštanja vjernicima u sakramentu ispovjedi vrši najuzvišeniji čin svojeg svećeništva, te u njemu, mogli bismo reći ostvaruje samu svrhu.

³⁹ Red Pokore, br. 10.

⁴⁰ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret *Presbyterorum ordinis*, br. 12.

⁴¹ IVAN PAVAO II., *Sakrament pokore. Sedam govora i jedno apostolsko pismo Ivana Pavla II.*, Zagreb, 1997., str. 32.

⁴² Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1466.

⁴³ Usp. kan. 978 § 2.

6. Od ispovjednika se traži razborito postavljanje pitanja za vrijeme ispovijedi

Svećenik kao službenik sakramenta ispovijedi koji djeluje "in persona Christi" u ovom uzvišenom zadatku pozvan je ponovno vratiti božanski život mrtvome u duhu tj. pomiriti ga s Bogom i s Crkvom te uspostaviti ponovno zajedništvo s Bogom kojeg je bio lišen počinjenim teškim grijehom.

Vršeci službu Dobroga pastira koji traži izgublenu ovcu, Oca koji čeka izgubljenog sina te ga pri povratku prihvaća raširenih ruku, stavljajući se sa svom velikodušnošću u službu službenika ispovijedi ispovjednik je dužan, u pojedinim slučajevima pomoći vjerniku, postavljajući mu razborita pitanja, kako bi spoznao svoje grešno stanje, te oblikovao svoju savjest.

Svjestan činjenice da samo cjelovitom ispovjedi, kajanjem i zadovoljstvom za grijehe vjernik u sebi ponovno obnavlja Božju milost i sjedinjuje se s Bogom u ljubavi, ispovjednik ima zadaću da kao učitelj i prosvjetitelj savjesti vjernika pokornika dovede do željenog cilja to jest uspostavljanje ponovnog "intimnog zajedništava s Bogom".⁴⁴

Ispovijedanjem svih grijeha, kojih se sjeća, vjernik ih sve predaju božanskom milosrđu kao bi ih On po svojoj neizmjerljivoj ljubavi oprostio. Krist djeluje u svakom sakramentu i osobno se obraća svakom grešniku: "Sinko! Otpušteni su ti grijesi" (Mk 2,5).

Imajući u vidu važnost cjelovite ispovijedi, te osjetljivost ove službe crkveni zakonodavac ostavlja mogućnost služitelju sakramenta ispovijedi postavljanja određenih pitanja za vrijeme ispovijedi upozoravajući izričito na razboritost: "Neka svećenik u postavljanju pitanja postupi razborito i obzirno, vodeći računa o položaju i dobi pokornika, i neka se kloni ispitivanja o imenu sukrivca".⁴⁵

Iz navedene odredbe razvidno je da postavljanje pitanja nije nužno niti obavezno ukoliko je pokornik dovoljno pripremljen za ispovijed i dobro upućen u nauk vjere i morala.

Ima, naprotiv, situacija kada se ispovjednik mora mudro, blago i s neizmjernom strpljivosti potruditi kako bi pokorniku pomogao da njegova ispovijed bude cjelovita, te da spozna da je počinio grijeh. Prvi uvjet oslobođanja od bilo koje vrste grijeha je upravo spoznaja da smo počinili grijeh. Bez te spoznaje beznadno je očekivati da će sljedeći period njegova života biti bolji negoli prije ispovijedi.

7. Ispovjednik bez valjanih razloga ne može pokorniku uskratiti odrješenje

Da bismo što bolje mogli razumjeti kanonsku odredbu prema kojoj se od svećenika traži da ne uskraćuje odrješenje niti ga odgađa ako ne sumnja u raspoloživost pokornika a ovaj moli odrješenje⁴⁶ nužno je znati da je sukladno Crkvenom nauku jedno od temeljnih prava svih vjernika pravo da obilno primaju od svetih pastira duhovna dobra Crkve, osobito pomoću riječi Božje i sakramenta koje je Krist ustanovi i povjerio Crkvi.⁴⁷

Jedno od tih duhovnih dobara je svako i sakrament pokore kojeg su crkveni oci nazivali "drugom daskom spasa nakon brodoloma gubitka milosti".⁴⁸ Dakle, sakrament pokore pruža vjerniku novu mogućnost obraćenja i dobivanje nove milosti opravdanja, omogućuje mu novu uspostavu zajedništva s milosrdnim i vjernim Bogom koje je grijehom izgubio.

Imajući u vidu važnost ovoga sakramenta, kojeg je Isus ustanovio za sve grešne članove Crkve, prije svega za one koji nakon Krštenja padnu u teški grijeh i tako izgube krsnu milost, te prekinu zajedništvo s Bogom, Crkva nalaže svećenicima, koji opraštaju grijehe u Kristovo ime, da olako ne uskraćuju podjeljivanje odrješenja koje obuhvaća Božje proštenje i pomirenje s Crkvom, niti ga odgađaju bez opravdana razloga.

Kao što je razvidno iz navedene odredbe da bi vjernik mogao dobiti oprostjenje grijeha i pomiriti se Bogom posredstvom Crkve nužno je ispuniti određene uvjete.

Prije svega nužno je da je onaj tko traži ovaj sakrament kršten, te da nije kažnjen zabranom

⁴⁴ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Konstitucija *Gaudium et spes*, br. 19.

⁴⁵ Kan. 979.

⁴⁶ Usp. kan. 980.

⁴⁷ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Konstitucija *Lumen gentium*, br. 37.

⁴⁸ TERTULIJAN, *De paenitentia*, 4,2.

primanja sakramenata.⁴⁹ Sveti krst temelj je cijelog kršćanskog života i vrata koja otvaraju pristup drugim sakramentima. Po krštenju se pritjelovljujemo Kristu i njegovoj Crkvi. Osim ovog temeljnog uvjeta traži se prava raspoloženost vjernika koja na prvom mjestu uključuje iskreno kajanje nadahnuto razlozima koji proizlaze iz vjere tj. kajanje koje izražava bol duše i osudu počinjenog grijeha s odlukom više ne griješiti.⁵⁰

Očitovanje grijeha svećeniku - službeniku Božjeg praštanja- također jedan je od bitnih uvjeta za dobivanje odrješena od grijeha: "Pokornici moraju u ispovjediti nabrojiti sve smrtne grijehe kojih su svjesni nakon što su se pomno ispitali, čak ako je i riječ o najtajnijim grijesima... jer ponekad ti grijesi teže ranjavaju dušu te su opasniji od onih koji se čine javno".⁵¹ Spomenimo da ispovijed lakih grijeha nije nužna ipak Crkva je živo preporučuje. Vjernici ispovijedanjem svih grijeha kojih se sjećaju i koje još nisu ispovjediti predočuju ih božanskom milosrđu da im ih po svećeniku oprosti. Iz već rečenog jasno proizlazi da grijesi koji su svjesno zatajeni nisu oprošteni. Osim već navedenih uvjeta traži se pokornikova nakana, za poboljšanje u budućnosti. Nakana da neće više griješiti treba se temeljiti na božanskoj milosti koju Bog nikada ne uskraćuje onomu koji se trudi svim silama činiti ono što može. Kao posljednji uvjet valjane ispovjedi traži se spremnost pokornika činiti zadovoljštinu za počinjene grijehe.

8. Zadovoljština za grijehe

Jedan od uvjeta za valjanu ispovjedi je i spremnost pokornika činiti zadovoljštinu za počinjene grijehe. Crkveno zakonodavstvo od svećenika, služitelja sakramenta pokore traži da imajući u vidu kakvoću i broj grijeha te pokornikovo stanje naloži spasonosne i primjerene zadovoljštine, koje je pokornik obavezan ispuniti.⁵² U istom duhu Katekizam katoličke crkve ističe: Pokora koju ispovjednik nalaze treba voditi računa o osobnom stanju pokornika i tražiti njegovo duhovno dobro. Koliko je moguće, treba odgovarati težini i naravi

počinjenih grijeha. Može to biti: molitva, milodar, djela milosrđa, usluga bližnjemu, svojevoljna odricanja, žrtve, te naročito strpljivo prihvaćanje križa koji moramo nositi. Takve nam pokore pomažu da se suobličimo Kristu koji je bio pomirnica za naše grijehe jednom zauvijek.⁵³

Kao što je razvidno iz spomenute odredbe, pokora koju svećenik treba dati mora odgovarati u određenom smislu količinskom srazmjeru između počinjenih grijeha koji su oprošteni te stanju pokornika.

Iz već rečenog očigledno je da jedan od sakramentalnih oblika zadovoljštine za grijeh može biti molitva koja hvali Boga i mrzi grijeh kojim smo uvrijedili Njega. Molitva između ostalog izražava čovjekovu nesposobnost za bilo kakav spasenjski čin ako ga za to ne osposobi nadnaravna Gospodinova pomoć koja se zaziva upravo molitvom.⁵⁴ Valja istaknuti da i u ovakvom obliku davanju pokore ispovjednik treba voditi računa o pokornikovu stupnju pobožnosti, njegovoj duhovnoj kulturi, o samoj sposobnosti shvaćanja molitve i važnosti pokore. Treba imati na umu ono načelo, koje ističe Ivan Pavao II, da je bolja skromna pokora, ali izvršena s gorljivošću, od velike pokore koja nije izvršena ili je izvršena s nevoljkim duhom.⁵⁵ Kad se pokora sastoji od dobrih djela preporučuje se da svećenik izabere ona po čijoj se snazi pokornik uspješno vježba u kreposti, koja će mu pomoći lakše opredijeliti se za dobro.

U vezi s vrstom grijeha redovito se treba primijeniti zadovoljštinu suprotnost: npr. zločinu bi pobačaja, koji je danas tragično raširen, kao pokornički odgovor moglo biti zauzimanje u obrani života u različitim oblicima, pomaganju mnogobrojnih obitelji, posvajanje ili pomaganje nezbriunate i odbačene djece itd.

U odnosu na grijehe kojima se nanosi šteta drugima, po principu pravednosti, treba učiniti sve što je moguće da se šteta nadoknadi npr. vratiti ukradene ili nepravredno stečene stvari, i vratiti dobar glas oklevetanom, zatražiti oprostenoje od onih koje smo povrijedili. Osim ispravljanja nepravde moramo biti spremni učiniti i nešto više da ispravimo svoju krivnju: na prikladan na-

⁴⁹ Usp. kan. 1331 § 1.

⁵⁰ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1451.

⁵¹ *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1456.

⁵² Usp. kan. 981.

⁵³ *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1460.

⁵⁴ Usp. TRIDENTSKI SABOR, sess. VI, cap 1.

⁵⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Sakrament pokore*, str. 68.

čin treba "zadovoljiti" ili "okajati" svoje grijeh po onom Zakejevu primjeru koji je Isusu rekao "Evo, Gospodine, polovicu svoga imanja dajem siromasima! I ako sam koga u čemu prevario, vraćam četverostruko" (Lk 19,8).

9. Sakramentalni pečat

Sakramentalni pečat je sastavni dio sakramenta pokore zbog božanskog karaktera sakramenta i jer se on događa "na uho", a ne javno. Crkva tako ljubomorno čuva svetost sakramentalnog pečata i poštuje tajnu pokornika da u kanonu 1550, § 2, svećenike isključuje kao nesposobne za svjedočenje na sudu s obzirom na sve što im je poznato iz sakramentalne ispovijedi, čak i u slučaju da pokornik traži da se to očituje. Obveza sakramentalnog pečata u Crkvi je uvijek bila najozbiljnije i najživlje čuvana. Četvrti lateranski koncil (1125. god.) prvi je proglasio sveopći zakon u tom predmetu i odredio najstrože kazne u slučaju prekršaja: "neka se ispovjednik apsolutno čuva bilo kakvog izdavanja grješnika u riječima, znakovima ili na bilo koji drugi način... tko bi se usudio objelodaniti neki grijeh pred sudom mora biti ne samo suspendiran od svećeničke službe, nego i obvezan na stalnu pokoru u nekom samostanu".⁵⁶

Imajući u vidu osjetljivost i veličinu ovog sakramenta te dužno poštovanje prema osobama koje ispovijedaju svoje grijeh te štiteći svetost ispovijedi opće je kanonsko načelo je da je sakramentalni pečat (*sigillum sacramentale*) nepovrediv, iz čega proizlazi da ispovjednik ne smije riječju ni na bilo koji drugi način ni zbog kojeg razloga nikako odati pokornika.⁵⁷

Nepovredivost znači da je svaki svećenik koji prima ispovjedi obavezan na apsolutnu šutnju o osobi pokornika i njegovim grijesima. Ne postoji nikakva iznimka niti ikakav razlog zbog kojeg bi se mogao povrijediti ovaj pečat kojim je zapečaćeno sakramentom sve ono što je pokornik u ispovijedi očitovao svećeniku.

Nepovredivost tajne obavezuje ispovjednika, sve do prolijevanja krvi, na najstrože čuvanje tajne o grijesima koje mu je pokornik ispovjedio. Nije mu dopušteno govoriti ni o onome što je u

ispovijedi saznao o životu pokornika.⁵⁸ Spomenuta nepovredivost trajnog je karaktera što znači da je ispovjednik dužan držati je zauvijek tj. i nakon smrti pokornika.

Svećeniku koji prima sakramentalne ispovijedi zabranjeno je bez iznimke otkriti bilo koji laki ili teški grijeh koji je čuo u ispovijedi, tajnu je dužan čuvati i kada pokornik nije dobio odrješenje ili je isto zbog opravdanih razloga odgođeno.

Obaveza šutnje ne vrijedi samo glede identifikacije pokornika i njegova grijeha nego šutnju treba poštivati također i izbjegavajući bilo kakvo očitovanje o okolnostima u kojima je grijeh počinjen, o imenu sukrivca u grijehu, zadanoj pokori i slično.

Ta apsolutna tajna u odnosu na grijeh i dužnost strogog opreza zabranjuje ispovjedniku spominjanje sadržaja ispovjedi čak i samom pokorniku izvan ispovjedi. Ako, naime ispovjednik želi s pokornikom razgovarati o grijesima koje je ispovjedio, mora tražiti njegovo dopuštenje, osim ako to nije neposredno poslije ispovijedi - u tom slučaju to treba smatrati moralnim produžetkom ispovijedi - ili se sam pokornik u kasnijim susretima vrati na nešto što se tiče prethodne ispovijedi.

Valja istaknuti da ova obaveza čuvanja tajne u strogom smislu riječi ne vrijedi za pokornika jer za njega ne postoji niti grijeh niti kanonska kazna ako spontano i bez izazivanja štete trećima izvan ispovjedi otkrije ono što je ispovjedio ili ono što je u ispovjedi čuo od ispovjednika. Ipak poželjno je da po principu jednakosti i uzajamne diskrecije pokornik poštuje šutnju o tome što je rekao i čuo u ispovjedi, osobito ukoliko bi to moglo škoditi ispovjedniku.

Osim ispovjednika, prema kanonskim odredbama, obavezni su čuvati ispovjednu tajnu i tu-mač, ako ga ima, kao i svi drugi do kojih je na bilo koji način iz ispovjedi doprlo znanje o grijesima.⁵⁹ Budući da se radi o apsolutnoj tajni ispovjedniku se posve zabranjuje služiti se na štetu pokornika znanjem do kojeg je došao u ispovjedi, i kad je isključena svaka pogibelj otkrivanja.⁶⁰ U istom duhu tko je postavljen na vlast ne može se ni na koji način u izvanjskom upravljanju služiti zna-

⁵⁶ Usp. DS, 814.

⁵⁷ Usp. kan. 983 § 1.

⁵⁸ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1467.

⁵⁹ Usp. kan. 983 § 2.

⁶⁰ Usp. kan. 984 § 1.

njem o grijesima do kojeg je došao u ispovijedi.⁶¹ Na primjer redovnički poglavar ne može pokrenuti kazneni postupak za svoga člana na temelju saznanja do kojeg je došao u ispovijedi prije nego je postao poglavar.

10. Kazne protiv kršitelja ispovjedne tajne

Povreda sakramentalnog pečata može biti *izravna* i *neizravna*. "Izravna povreda sakramentalnog pečata je očitovanje grijeha poznatog iz ispovjedi i grešnika, bilo da se prokaže njegovo ime ili na drugi način. Izravna povreda može biti i onda ako se grijeh i grešnik iz riječi ispovjednika mogu sa sigurnošću spoznati. Neizravna povreda sakramentalnog pečata jest onda ako iz onoga što ispovjednik govori, radi ili ispušta te iz okolnosti koje otkriva, drugi mogu zaključiti ili donekle naslutiti identitet pokornika i grijeh koji je počinio".⁶²

Imajući u vidu osjetljivost i veličinu ove službe te dužno poštovanje prema svakoj osobi, važeće crkveno zakonodavstvo slijedeći već postojeću crkvenu praksu predviđa najstrože crkvene kazne za izravne prekršitelje ispovjedne tajne koja ne dopušta izuzetke: "Ispovjednik koji izravno povrijedi sakramentalni pečat upada u izopćenje unaprijed izrečeno, pridržano Apostolskoj Stolic; onaj pak koji to učini samo neizravno neka se kazni prema težini kašnijivog djela".⁶³

Budući da su prema kanonskim odredbama "obavezani čuvati tajnu i tumač, ako ga ima, kao i svi drugi do kojih je na bilo koji način iz ispovjedi doprlo znanje o grijesima"⁶⁴ kršenje te odredbe kašnijivo je djelo koje treba kazniti pravednom kaznom, ne isključivši izopćenje.⁶⁵

U sve većem napretku tehničkih i sredstava društvenog priopćavanja valja istaknuti odluku Kongregacije za nauk vjere koju je objavila 23. rujna 1998. a ne nalazi se u važećem Zakoniku kanonsko prava iz 1983. kojom se kažnjava ka-

znom izopćenje unaprijed izrečenom onaj koji ispovijed registrira bilo kojim tehničkim sredstvom, bilo da sam to učini ili po drugomu, ili ono rečeno od ispovjednika ili penitenta razglasi bilo kojim sredstvom društvenog priopćavanja.⁶⁶

11. Zabrana služenja znanjem iz ispovjedi

Želeći zajamčiti potpunu diskreciju pokornika, te nepovredivost sakramentalnog pečata zakonodavac ispovjedniku posve zabranjuje uporabu znanja na štetu pokornika do kojeg je došao u ispovjedi u bilo koje vrijeme i na bilo koji način.⁶⁷

Iz istih razloga važeći Zakonik donosi odredbu prema kojoj ne preporučuje učitelju novaka i njegovu pomoćniku, rektoru sjemeništa ili druge odgojne ustanove ispovijedanje svojih pitomaca, osim ako to pitomac u pojedinačnim slučajevima od svoje volje izričito traže.⁶⁸

Valja istaknuti da ova zabrana ne utječe na valjanost samog sakramenta; njome se prije svega želi izbjeći svaka opasnost koja može dovesti do direktne ili indirektne povrede sakramentalnog pečata ili povrede obavezne šutnje o svim saznanjima iz ispovjedi.

Ista odredba vrijedi i za redovničke poglavare kojima nije dopušteno ispovijedanje svojih podložnika, osim ako to spomenuti podložnici izričito traže. Poštujući temeljno pravo svakog vjernika da slobodno ispovijeda svoje grijeh kojem hoće zakonito odobrenom ispovjedniku⁶⁹ redovnički poglavari dužni su priznati svojim članovima potrebnu slobodu s obzirom na sakrament pokore, poštujući ipak stegu ustanove.⁷⁰ Za ispravno tumačenje navedene odredbe važno je istaknuti da spomenuto pravo na slobodno biranje ispovjednika je ograničenog karaktera tj. da ne bi trebalo biti na štetu discipline ustanove, što znači da je nužno uvažavati i jedan i drugi segment ove odredbe.

⁶¹ Usp. kan. 984 § 2.

⁶² IVAN FUČEK, *Grijeh, obraćenje. Moralno - duhovni život*, Split, 2004., str. 389.

⁶³ Kan. 1388 § 1.

⁶⁴ Kan. 983 § 2.

⁶⁵ Usp. kan. 1388 § 2.

⁶⁶ Usp. *Acta Apostolicae Sedis*, 80 (1988) 1367.

⁶⁷ Kan. 984.

⁶⁸ Usp. kan. 985.

⁶⁹ Usp. kan. 991.

⁷⁰ Usp. kan. 630 § 1.

U istom duhu donoseći odredbe vezane uz odgoj i obrazovanje onih koji se spremaju za svete službe crkveno zakonodavstvo traži od mjerodavne crkvene vlasti da osim redovitih ispovjednika u sjemenište redovito dolaze i drugi ispovjednici te da se, poštujući sjemenišnu stegu, pitomcima

uvijek bude slobodno poći k bilo kojem ispovjedniku u sjemeništu ili izvan njega⁷¹ Isto tako u odlučivanju o prikladnosti pitomca za svećenički stalež nije dopušteno zahtijevati mišljenje duhovnika i ispovjednika.⁷²

⁷¹ Usp. kan. 240 § 1.

⁷² Usp. kan. 240 § 2.

Don Ivan Štironja

LITURGIJSKA PRIPRAVA ZA SAKRAMENT POMIRENJA I PRAŠTANJA U NAŠOJ PASTORALNO-LITURGIJSKOJ PRAKSI

Najbolje i najvjerodostojnije predavanje o ovoj temi bila bi naša pastoralno-liturgijska praksa koju imamo u liturgijskoj pripravi za sakrament pomirenja i praštanja. Pogotovo bi bilo zanimljivo čuti u koliko se naših župa prakticira ta liturgijska priprava. No o tomu, iz prve ruke, malo kasnije, u vrijeme rasprave. S moje strane evo dvadesetak minuta sažimljući dvadesetak stoljeća crkvene ispovjedničke prakse. Ovaj intervent, koji bi trebao biti poticaj za što ozbiljniji pristup liturgijskoj pripravi za sakrament pomirenja i praštanja, zamišljen je u tri dijela:

1. Krist;
2. Crkva;
3. Mi - poslanici i/li poslužitelji.

KRIST, uzevši ljudsko tijelo dođe na zemlju i pozva ljude: "Obratite se i vjerujte Evanđelju" (Mk 1,15). Nije završilo samo na riječima. Svakom, pa i onu najkraću riječ posvjedočio je dobrim djelima a potom zapečatio krvlju. Tako, On, objavljuje Očeve ljubavi i milosrđa prema svakom čovjeku, svojom mukom, smrću i uskrsnućem sve ljude pomiri s Bogom (usp. Rim 5,9-11). Bog ga po Duhu Svetom učini božanskim čudotvorcem a On, poslušan Ocu, sebe učini križonscem.

Krist je prvi i pravi ispovjednik. Nije samo slušao uhom nego ponajprije srcem. Utješne ri-

ječi koje je u jeruzalemskom hramu uputio ženi uhvaćenoj u preljubu: "Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj griješiti" (Iv 8,11) i danas izgovara nad svakim čovjekom "uhvaćenim" u grijehu. Uvijek isto raspoložen prema grješniku, blaga i ponizna srca.

Katekizam Katoličke Crkve tu Kristovu spremnost i milosrđe ovako izražava: "Osobno se obraća svakom grješniku: *Sinko, Otpuštaju ti se grijesi*. On je liječnik koji se prigiba nad svakim pojedinim bolesnikom koji ga treba da ga izliječi; on ga pridiže i u bratsku zajednicu vraća."¹

Ovu tajnu praštanja i službu pomirenja božanski je Učitelj povjerio Crkvi u apostolima (usp. 2 Kor 5,18). Ponajprije apostolskomu prvaku Petru iznosi plan da će na njemu sagrađiti Crkvu svoju. Uz to mu obećava: "Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga, pa što god svežeš na zemlji, bit će svezano na nebesima; a što god odriješiš na zemlji, bit će odriješeno na nebesima" (Mt 16,19). Potom, nakon svoga slavnog uskrsnuća, u dvorani posljednje večere, pozdravio je svoje učenike pozdravom "Mir vama", pokazao im je probodne ruke i rebra, te rekao: "Primate Duha Svetoga! Kojima otpustite grijeha, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im" (Iv 20,22-23). Od tada pa sve do danas, kao što učenici idu po svijetu i krštavaju: U ime Oca i Sina i Duha Svetoga, tako

¹ Katekizam Katoličke Crkve, br. 1484.

isto, voljom Oca nebeskoga i snagom Duha Svetoga, u Kristovo ime idu i odrješuju od grijeha. Mire s Bogom i s Crkvom sve one koji to žele. On, Glava Tijela - Crkve, prašta sve ono što apostoli u Njegovo ime otpuste i odriješe.

CRKVA. "Oproštenje grijeha" bitna je tema propovijedanja apostola. Ponajprije je to "oprostenje grijeha" vezano za krštenje kao temeljni sakrament obraćenja. Sv. Ivan Krstitelj, preteča Isusov, išao je od mjesta do mjesta "propovijedajući krst obraćenja na otpuštenje grijeha" (Mk 1,4). "Oproštenje grijeha" je članak vjere Apostolskog vjerovanja: vjerujem u oprostenje grijeha. To preuzima i sabor u Niceji (325.) kao članak vjere - Nicejsko vjerovanje: *Ispovijedam jedno krštenje za oprostjenje grijeha*. No, već crkveni Oci pristupaju pokori kao sakramentu "drugog obraćenja". Kršćanski pisac Tertulijan pokoru vidi kao "drugu dasku (spasa) nakon brodoloma gubitka milosti". Sv. Ambrozije reći će da Crkva ima vodu i suze - vodu krštenja, suze pokore. Gledajući stav Crkve prema grijehu kroz stoljeća može se reći da su i krštenje i pokora "sredstvo određene borbe sa zlom".²

Podimo na trenutak kroz stoljeća i prisjetimo se barem nekih crtica iz dvadeset-stoljetne povijesti ovoga sakramenta.

Tajna ispovijed. Božanski učitelj Isus nije prozivao zbog grijeha nego je pozivao na obraćenje. U javnim obraćanjima jasan i strog (jao vama pismoznanci i farizeji), a u osobnim susretima, i s najvećim grješnicima, ljubazan i blag (javna grješnica). Nema sumnje da su to Učiteljevo pravilo apostoli prenijeli u svoje apostolske regule. Istina, u prvim stoljećima ispovijed je bila javna i tajna (na uho). Uz privatnu ispovijed za javne teške grijehe postojala je javna ispovijed (*exhomologesis*) i javna pokora. Sveti Papa, Lav Veliki (440.-461.) u svojoj "Poslanici svim biskupima Kampanije, Samnija i Picena" uklanja ispovjednu zloporabu javnog čitanja pojedinih grijeha napisanih na papiru te naglašava da se to protivi apostolskoj uredbi (*apostolica regula*) te da je "dovoljno krivnju savjesti očitovati jedino svećenicima u tajnoj ispovijedi".³

Naziv. Prema KKC ovaj sakrament ima više naziva: sakrament obraćenja (**povratak k Ocu**), sakrament pokore (**zadovoljština**), sakrament ispovijedi (**optužba**), sakrament oprostjenja (**milosrđe**), sakrament pomirenja (**međusobna ljubav**). Svakomu od ovih imena pripada vrijeme, način pristupa, te vid pod kojim se promatralo sakrament pomirenja. Svaki naziv ima svoju opravdanost i znakovitost. Tako se može govoriti o sakramentu obraćenja, pokore, ispovijedi, oprostjenja, pomirenja... Većina naziva ima biblijsko podrijetlo. Katekizam ga naziva: sakrament pokore i pomirenja a liturgijski obrednik: sakrament pokore.

Kanonska pokora - vrijeme od I. do VI. stoljeća. Već Tertulijan (kraj II. st.) donosi precizan opis reda pokore koji se primao samo jedanput u životu.⁴ Što je to kanonska pokora? Kanonski propisana kazna. Točno se zna što slijedi teškim grješnicima koji su nazivani *lapsi* ili pali. O kojim se grijesima radi? Popisi su se mijenjali ali među najtežim grijesima uglavnom se nalaze idolopoklonstvo, ubojstvo i preljub. Kanonska se pokora odvijala u tri etape: uvođenje, izvršenje i pomirenje.

Uvođenje - javni ukor biskupa, oblačenje pokorničke odjeće te ekskomunikacija.

Izvršenje. Zbog nedostatka dokumenata nemamo jasnu sliku kako se to odvijalo. Spisi dvanaestorice, "Didache", bilježe da pokoru određuje biskup, spominju narav i trajanje pokore, ali ne donose način na koji se obavljala. Tertulijan u svom djelu "De Poenitentia" opisuje da nakon izvršene pokore biskup na pokornika polaže ruke i moli svećeničku molitvu. Taj je čin znak izmirenja pokornika s Crkvom i s Bogom.

Prema *Ordo paenitentium* bile su četiri kategorije kroz koje je pokornik morao proći:⁵ *flentes/plačući* - oni koji su stajali u predvorju crkve; *audientes/slušajući* - koji su nakon pročitane Riječi Božje izlazili iz crkve; *supplices/moleći ili prostrati/prostrti* - oni koji su poslije propovijedi ostajali klečati; te *consistentes/ustrajući* - koji su sudjelovali u cijeloj Misi ali nisu smjeli prinostiti misne darove niti se pričešćivati. Što je to značilo? Npr. Nicejski sabor (325.) propisuje da "lapsi" - pali

² B. ŠKUNCA, "Liturgijski vid sakramenta pomirenja", u: *Služba Božja*, 4/1975., str. 297.

³ K. JURJIĆ, "Tajna ispovijed u prvim stoljećima kršćanstva", u: *Služba Božja*, 4/1975., str. 279.

⁴ A. SANTANTONI - N. BUX, "Riconciliazione", u: *Scientia Liturgica - Manuale di Liturgia*, vol. IV, str. 119.

⁵ ISTO.

moraju deset godina činiti pokoru: 3 godine kao audientes, 5 godina kao prostrati, te 2 godine kao consistentes.

Ovo je bila pokora u liturgijskom vidu. No postojale su i druge pokore kao što su strogi postovi, duge molitve, uzdržavanje od kupanja, posipanje pepelom, potpuna spolna čistoća s tim da celibatari i udovci nisu mogli sklopiti ženidbu. Stoga su neki biskupi na saboru u Orleansu (538.) mladim oženjenim osobama preporučivali odlaganje te pokore, nakon pedesete.

Pomirenje. Nakon izvršene pokore slijedilo je odrješenje koje je mogao dati samo biskup. Potom je bilo svečano uvođenje u crkvu koje se u Rimu događalo na Veliki četvrtak.

Ovom vremenu u kojemu je toliko naglašen vanjski vid zadovoljštine za grijeh, zasigurno najbolje odgovara naziv "pokora". Posljednji pokušaji da se spasi kanonska pokora dogodili su se u karolinško doba (8. i 9. st.), kada je postavljeno načelo: "za teški tajni grijeh, privatna (tarifna) pokora; za teški javni grijeh, javna pokora".⁶

Tarifna pokora. - Vrijeme od VI. do XII. stoljeća. Prvi znaci ovoga novog pristupa pokori prepoznaju se s pojavom monaštva, već u 4. st. Svoje korijene nalazi u praksi monaha koji su, radi duhovnoga rasta, dužni svoje grijehove povjeravati pretpostavljenima. Tu će praksu (od Pahomija) kasnije preuzeti i sv. Benedikt. Upravo će benediktinci ovu praksu dalje proširiti. Iz toga će se pojaviti praksa da svatko može pristupiti sakramentu pokore kad god sagriješi. Uz to, odrješenje može dobiti i od svećenika, i to u tajnosti, privatno, da nitko drugi ne zna njegove grijehove. No za svaki grijeh je, prema *Penitencijarima*, postojala unaprijed određena pokora ili tarifa. Nakon izvršene pokore, dolazilo se po odrješenje. Ovo su zapravo i korijeni pristupanja pokori u znaku pobožnosti.

Današnja pokornička praksa. Krajem XII. st. počela je praksa da se kod ispovijedi grijeha odmah dobije pokora. Tako je praksa tarifne pokore prethodnica današnjega načina ispovijedanja. Umjesto pokore, na prvo mjesto dolazi optužba ili priznanje (*confessio*), odnosno bol i kajanje koji se shvaćaju i kao vid pokore.

Četvrti lateranski koncil (1215.) donio je jedinstveno pravilo za cijelu Zapadnu Crkvu: "Svaki vjernik jednog i drugog spola, pošto je došao u godine rasuđivanja, neka sve svoje grijehove osobno vjerno ispovijedi, bar jedanput na godinu, vlastitom svećeniku, i neka nastoji sebi naloženu pokoru prema svojim silama ispuniti".⁷ Ovo će preuzeti Tridentski koncil (1551.) a potom će se pretočiti u praksu do naših dana kao i u Dokumentu II. vatikanskog koncila.

Povijesni nas događaji i postupci Crkve mogu koji puta začuditi ali ne bi smjeli ugušiti istinu da je Crkva ovaj "sakramenat tijekom stoljeća vjerno slavila, doduše na različite načine, ali vazda obdržavajući njegove bitne sastavne dijelove".⁸

Drugi vatikanski koncil u svojoj konstituciji o liturgiji, govoreći o obredu ispovijedi kaže: "Neka se prerade obredi i obrasci pokore da jasnije izražavaju narav i učinak sakramenta".⁹ Tako je *Red pokore* potpisan 2. prosinca 1973., a na hrvatskom je izišao u Zagrebu 1975. godine.

Novi Obrednik predviđa tri načina slavlja sakramenta pokore:

- I. *Red pomirenja pojedinih pokornika*
- II. *Red pomirenja više pokornika s pojedinačnom ispovijedi i odrješenjem*
- III. *Red za pomirenje pokornika s općom ispovijedi i skupnim odrješenjem*

Prvi način, *Red pomirenja pojedinih pokornika*, sastoji se od *molitvene priprave svećenika i pokornika, prijam pokornika, čitanje Božje riječi, ispovijed grijeha i prihvaćanje zadovoljštine, pokornikova molitva i svećenikovo odrješenje te proglas hvale i otpust pokornika.*

Kad to zahtijeva pastoralna potreba, svećenik može skratiti neke dijelove no uvijek treba obaviti: *ispovijed grijeha, prihvaćanje zadovoljštine, poziv na skrušeno kajanje, obrazac odrješenja i otpuštenje.* U smrtnoj opasnosti svećenik izgovara samo bitne riječi - *Ja te odrješujem...*

U ovom prvom načinu novost je *čitanje Božje riječi, ako je zgodno.* U vrijeme "velikih" ispovijedi sigurno je nezgodno, ali ne bi bilo dobro tu mogućnost potpuno zanemariti jer "Riječ Božja prosvjetljuje vjernika da upozna svoje grijehove,

⁶ M. SRAKIĆ - A. JARM, *Pomirbeno slavlje*, Đakovo, 1978., str. 15.

⁷ DS, 812.

⁸ *Red Pokore*, Zagreb, 1975., str. 5.

⁹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Konstitucija Sacrosanctum Concilium*, br. 72.

ona ga pozivlje na obraćenje i potiče na pouzdanje u milosrđe Božje".¹⁰

Drugi način, *Red pomirenja više pokornika s pojedinačnom ispovijedi i odrješenjem.* Sastoji se od *uvodnog obreda* s prikladnom pjesmom **ako je zgodno** - ovo je osobito prikladno za pripreme s mladima; potom slavlje Božje riječi s homilijom i nakon toga šutnjom s ispitom savjesti - koliko mi je poznato ovo je redovita praksa kod neokatekumena. Slijedi *obred pomirenja te otpust naroda.* Ovo zajedničko slavlje sakramenta pokore velika je novost. Time se jasnije očituje eklezijalni značaj pokore što se ne bi smjelo zanemariti jer je to zaista put do pomirenja s Bogom i s braćom.

Treći način, *Red za pomirenje pokornika s općom ispovijedi i skupnim odrješenjem.* Odmah valja napomenuti: "Pojedinačna i cjelovita ispovijed i odrješenje jedini je redoviti način kojim se vjernici pomiruju s Bogom i Crkvom, osim ako fizička ili moralna nemogućnost ispričavaju od takve ispovijedi".¹¹ Ovaj je način za iznimne slučajeve - ne daj Bože dočekati. No, ako tko dočeka, pa dade takvo odrješenje, dužan je o tomu obavijestiti mjesnog ordinarija.¹²

Dobro je napomenuti da Obrednik predviđa i posebna pokornička slavlja koja imaju za cilj obraćenje i obnovu života te navještaj muke, smrti i uskrsnuća. Valja pripaziti da vjernici ova slavlja ne pobrakuju sa slavljem sakramenta pokore. Koliko mi je poznato, ovo se kod nas ne prakticira.

Uz ovo spomenuti Red pokore sadrži i tri dodatka. **U prvomu** se donosi odrješenje od cenzure i iregularnosti; **u drugomu** se nalaze uzorci Pokorničkih slavlja za korizmeno vrijeme, za vrijeme Došašća te uzorci za zajedničko pokorničko slavlje. Potom se nude uzorci za djecu, za mladež i za bolesnike; **u trećem** dodatku nalazi se nacrt za ispit savjesti.

Obrednik govori i o nekim pravilima kojih se treba držati radi dostojanstva prilikom ispovijedanja. **Mjesto sakramentalnog slavlja:** Vlastito mjesto slavlja, kako propisuje crkveni zakon, jest kapelica ili crkva.¹³ Glede ispovjedaonica, BKJ a

nasljedno prihvatila i naša BK BiH, odredila je da u svakoj crkvi treba biti jedna ispovjedaonica s čvrstom rešetkom. Ali bi se prema mogućnosti trebalo urediti u crkvi ili u bogoslužnom prostoru prikladno mjesto gdje će se ispovijed moći obaviti u slobodnom razgovoru; **Liturgijsko ruho:** S obzirom na liturgijsku odjeću, treba obdržavati propise mjesnog ordinarija.¹⁴ Liturgijskom činu, pomirbenom slavlju odgovara slavljeničko ruho kojim se pokazuje ozbiljnost i vrijednost čina povratka Ocu. Tim i sam ispovjednik očituje svoju vjeru u ono što čini u ime Kristovo; **Vrijeme ispovijedanja:** vjernici trebaju znati termine mogućnosti svete ispovijedi. Uz to, Red pokore naglašava: Neka se vjernici privikavaju da pristupaju sakramentu pokore izvan misnog slavlja.¹⁵ To je razumljivo jer samo slavljenje ovoga sakramenta uvijek je čin vjere, zahvale i prinosa žrtve na hvalu i slavu Božju.¹⁶

MI - POSLANICI POMIRENJA I ISPOVIJEDI. Samo je jedan Spasitelj svijeta. Bog je onaj koji spašava, Krist spašava snagom Duha Svetoga. No ne smijemo zaboraviti da Bog ne spašava čovjeka bez njegova prihvaćanja, sudjelovanja. Pogotovu mi svećenici imamo posebnu ulogu. Nama je Crkva stavila u ruke *Obrednik pokore.*

Bog nam je po Kristu povjerio službu pomirenja (usp. Rim 5,18-19). "Kristovi smo dakle poslanici" a to znači da Bog po nama ljude nagovara na pomirenje, odnosno postavlja nas da, umjesto Krista, ljude zaklinjemo: "dajte pomirite se s Bogom" (Rim 5,20). U Kristu je naša snaga, zato je važna oslonjenost na njega.

Mi svećenici vršimo ulogu i suca i liječnika. Pa i u onome psihoterapijskom smislu, istina *per effectum* - po učinku, a ne *per intentionem* - po namisli, što nas poziva da ne zanemarimo ni tu važnu psihološku dimenziju učinka ovoga svetog sakramenta. Kako je ugodno čuti o nekom kolegi da dobro ispovijeda. Vidiš da je strpljiv i sluša, i da mu je stalo do obraćenja.

Bog nas je, dakle, postavio za služitelje božanske pravednosti i milosrđa. On nas je po Crkvi stavio da radimo za Njegovu čast i spasenje duša.

¹⁰ Red Pokore, str. 17.

¹¹ Isto, str. 31.

¹² Isto, str. 32.

¹³ Zakonik kanonskoga prava, kan. 964 § 1.

¹⁴ Usp. Red Pokore, str. 14.

¹⁵ Isto, str. 13.

¹⁶ Usp. Isto, str. 12.

Zato smo pozvani suradnički prijanjati uz nauk učiteljstva i uz odredbe mjerodavne vlasti.¹⁷

Uz tu suradnju vezano je i pitanje o prakticiranju zajedničke priprave za slavlje sakramenta pokore. Svjesni smo da imamo razloge za i protiv. Pogotovu kad uzmemo da i kod nas demokracija donosi svoju napast. Uz to, sve nas više nestaje bilo da odlazimo u mirovinu ili na bolji svijet. Ima i ona druga: bolje je nešto ne imati, nego bilo kako imati.

Ipak, vjerujem da ćemo se svi složiti da je ozbiljna priprava za sakrament pokore izvrsna prilika za ozbiljnu katehezu. A bez ozbiljne kateheze, nema ni ozbiljne ispovijedi kao ni izgrađene svijesti i savjesti. Ni djeci za sv. pričest, pa ni krizmanicima za sv. krizmu, ne može se dati sve ono što bi trebao znati svaki iole svjestan kršćanin. Puno se toga čini formalistički i na brzinu. Neki će od nas reći da trebamo zahvaljivati Bogu što još uvijek imamo redove onih koji čekaju na ispovijed. Drugi opet u tomu vide puki formalizam i površnost. Treći će to shvatiti kao posao koji moraju napraviti: "cilj teme da prođe vrijeme". No najgore je ako to sve, ne daj Bože, relativiziramo. Ako već pojedini pokornici relativiziraju grijeh, nemojmo mi relativizirati sakrament. Ako vjernici relativiziraju liturgijsku pripravu, nemojmo mi relativizirati liturgijsko slavlje.

Zasigurno u svojoj praksi nastojimo i sve damo od sebe, barem što se nas osobno tiče, da svaka ispovijed bude valjana. Tu mislim i na one formule odrješenja od cenzure i iregularnosti. No, ne bismo smjeli dopustiti da nam ijedna ispovijed, barem što se tiče nas i našega raspoloženja, bude čista formalnost. Tu se misli na cjelokupan pristup. Što se sve, po preporuci Obrednika, traži od ispovjednika za svaku svetu ispovijed:

1. Molitveno se pripremiti kako bi od Duha Svetoga primio rasvjetljenje i ljubav.¹⁸

2. Pozdraviti i primiti pokornika bratskom ljubavlju.¹⁹

3. Potaknuti ga na pouzdanje u Boga.

4. Pročitati koji odlomak iz Svetoga Pisma da bi ga Božja riječ prosvijetlila.

5. Pomoći pokorniku da se potpuno i cjelovito ispovijedi.²⁰

6. Potaknuti ga da se iskreno pokaje za uvrede nanesene Bogu.

7. Savjetovati ga da započne novi život.

8. Poučiti ga o dužnostima kršćanskoga života.

9. Pomoći pokorniku odlučiti kako nadoknaditi štetu ako ju je nanio svojim grijehom.

10. Naložiti mu zadovoljštinu prema težini i naravi grijeha.

11. Dati odrješenje nakon molitve kajanja, znakom križa

12. Otpustiti pokornika u miru.

Zamisli koliko je ovoga nabrojeno. I to primijeniti kod svake svete ispovijedi.

Zaključak. Pozvani smo pokoru dijeliti i činiti. Dužni smo ispovijedati druge i ispovijedati se pred drugim svećenicima; pozivati na obraćenje i obraćati se; miriti druge i miriti se međusobno. Dok to činimo, imajmo na umu da Bog ljubi radosna darovatelja. Biti u službi Kristovoj, biti Kristov suradnik, velika je čast i radost.

Blaženi papa Ivan Pavao II. u svojoj apostolskoj pobudnici *Pastores dabo vobis* kaže: "svećenik je poslužitelj Krista prisutnoga u Crkvi otajstvu, zajedništvu i poslanju. Po tome što sudjeluje na pomazanju i poslanju Kristovu, on u Crkvi može produžiti njegovu molitvu, njegovu riječ, njegovu žrtvu i njegovo spasenjsko djelo. On je stoga poslužitelj Crkve otajstva, jer ostvaruje crkvene i sakramentalne znakove prisutnosti uskrsloga Krista".²¹

Bl. Majka Terezija na pitanje: Što znači biti Kristov suradnik? - odgovara: Znači boraviti u Njegovoj ljubavi, imati Njegovu radost, podijeliti Njegovu patnju, biti svjedok Njegove prisutnosti u svijetu.

Braćo, zasigurno se sjećamo evanđeoske slike o Trsu i lozi (Iv 15,1-17). **Krist** je trs, **Crkva** je vinograd, **mi** smo loze. Samo onaj tko shvati da bez Njega ne može učiniti ništa, samo onaj tko ostane u Njemu i u Njegovoj ljubavi, taj će donijeti mnogo roda. On nas je izabrao i pozvao da kao njegovi učenici u radosti rod donosimo na slavu vječnoga vinogradara Oca nebeskoga. Neka bude tako!

¹⁷ Usp. *Zakonik kanonskoga prava*, kan. 978.

¹⁸ *Red Pokore*, str. 15.

¹⁹ ISTO, str. 16.

²⁰ ISTO, str. 18.

²¹ IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis*, Zagreb, 1992., str. 16.

Mr. don Mladen Šutalo

SVEĆENIK PRED OTAJSTVOM GRIJEHA I KAJANJA U ISPOVJEDNIČKOJ PRAKSI

Mnogi su, dobivši poziv za ovaj pastoralni dan, mogli barem u sebi reći: konačno prava i zanimljiva tema. Bolje rečeno - životna tema: *Sakrament pomirenja u župnoj praksi*. Mnogi od vas su se itekako usavršili u svećeničkoj praksi obavljajući sakrament pomirenja, a neki se tek polaganu uče. Svejedno, svima dobro dođe. Budući da je tema jako opširna potrudit ću se u ovih pola sata (plus-minus) izreći što planirah na zadanu temu: *Svećenik pred otajstvom grijeha i kajanja u ispovjedničkoj praksi*. Vjerujem da znate da se ovo odnosi na općenitu ispovjedničku praksu a ne moju osobnu kroz ovih 13 godina svećeništva. Natuknice i poticaji za temu kao što su: neujednačena ispovjedna praksa, odnosno različit pristup problematici grijeha, pa i nesklad same svećeničke svijesti, stava i prosudbe o dubini zla i grijeha kod nekih prijestupa točnije od rigorizma do laksizma pa sve do banaliziranja, zatim o sakramentalnom odrješenju i davanju pokore za abortus, kontracepciju u braku i izvan braka, za tešku psovku, potkradanje, osobe koje su razvedene i žive u civilnom braku a dolaze na ispovijed, život u zajednici bez crkvenoga braka, brak na probu, pitanje predbračnih odnosa mladeži itd. - mogu nam više poslužiti za završni dio ovog pastoralnog dana - plenarnu diskusiju!

Potrudimo se i mi razmotriti sebe u svjetlu milosrdnoga Oca koji nam po sakramentu pomirenja očituje svoju veliku ljubav i milost. Dobro znamo da su svećenička služba i crkva izvor i mjesto našeg posvećenja, ali ako to zanemarimo onda mogu postati izvor običnog formalizma i ritualizma. Što mi znači crkva u koju ulazim svaki dan? Je li ona samo lijepa fasada iza koje moj život ostaje onakav kakav jest? Ili kako se našalio jedan svećenik: pored svih obveza još moram i misu govoriti! Tko će nabrojiti sve one naše svećeničke grijeha koje također stvaraju negativnu klimu u srcima naših vjernika: ljubav prema ugodnosti, komotnost, hladnoća, nezainteresiranost, kašnjenje na zakazane termine itd.

Danas se nerijetko govori o stanovitoj krizi sakramenta ispovijedi, pokore, pomirenja. Osobno sam se uvjerio u Njemačkoj, gdje sam preko ljeta išao na odmor o zapadnom "kršćanskom" svijetu. Mjesto koje broji 4.000 duša za Božić ih se ispovjedi 4-5 osoba! Jesu li se svećenici i oni koji su prvotno pozvani već umorili da ukazuju na prave životne vrijednosti ili je ipak nešto drugo u pitanju? Rekao bih da su glavni razlozi: *zatamnjena posrednička uloga svećenika, iskrivljena shvaćanja grijeha i promijenjena slika Boga*. Nije potreban nikakav posrednik između Boga i ljudi - dovoljan sam sam sebi, zašto bih ja morao ispovijedati svoje grijeha nekome drugome, kad je i svećenik grešnik kao i ja! Drugi razlog zbog kojega je sakrament pomirenja u silaznoj putanji jest suvremeno razumijevanje grijeha: s jedne strane od prvih stranica Biblije pa do danas čovjek ne želi priznati svoj grijeh ni sebi ni drugima ni Bogu jer priznanje grijeha smatramo ljudskom slabošću, nečim što je neprimjereno čovjekovu ponosu i dostojanstvu. S druge strane okrivljujamo druge i Boga za vlastiti grijeh te je tako i izgubljena religiozna dimenzija grijeha. Mi barem dobro znamo da se sakrament pomirenja temelji na Božjem milosrđu a ne na grijehu.

Služitelj sakramenta pokore jest svećenik koji po propisima kanona 967-975 ima vlast odrješivanja. Svi pak svećenici, pa i neovlašteni za ispovijedanje, valjano i dopušteno odrješuju pokornike u smrtnoj opasnosti. A da bi ispovjednik mogao pravilno i vjerno vršiti svoju službu, neka poznaje bolesti duša i pruža im prikladne lijekove te neka mudro izvršuje sudačku službu. Neka stječe za to nužno znanje i razboritost brižnim učenjem a posebno molitvama upućenima Bogu. Stoga se preporuča da ispovjednik vazda bude pripravan da ispovijedi vjernike kad god to od njega razložno zatraže.

Svaki kršćanin vjernik bi na spomen sakramenta ispovijedi trebao zadrhtati od radosnog uzbuđenja jer će biti ponovo u milosti Božjoj,

međutim stvarnost je dosta drugačija. Činjenica je da mnogi naši vjernici nisu zadovoljni niti sa svojim obavljenim ispovijedima niti sa nama ispovjednicima. Čujemo svakodnevno ili je još to daleko od naših ušiju dosta prigovora i kritika na račun naše nestrpljivosti, brzine, previše općenitih pouka itd. Sve se manje i manje muške populacije ispovijeda (izuzev božićnih ili uskrasnih ispovijedi), a što se tiče ženskog svijeta, pogotovo onih starijih ili onih koji ispovijedaju prve petke, uviđamo da stalno ispovijedaju iste grijehe, da ne zapažaju nikakva duhovnog napretka i da sakrament malo po malo postaje ili prelazi u naviku (*đavlekala, gromekala, mrmoljala, Bogu se molim, idem na misu, postim i nemam više nikakvih grijeha*)!?

Mogu li biti zadovoljni vjernici ovakvom pristupu sakramentu pomirenja kao i mi svećenici? Vjerujem da ne mogu/možemo. Često se tužimo da su naši vjernici izgubili osjećaj o grijehu, kako se ispovijed svodi na izgovaranje naučenih fraza i pojmova. Jesam li se ikada, kao svećenik, upitao: koliko i kad ih poučavamo da se sve ne pretvori u obični formalizam pa da ne dobijemo "zapadnu praksu" ispovijedanja? "O, koliki su propali zbog manjkave Ispovijedi" - napisala sv. Terezija Avilska, naučiteljica Crkve.

Svatko se od nas diči i hvali ispovijedanjem u župama pred velike blagdane, a to je na kraju opet, ako smijem reći, maksimalno 30% što se tiče gradskih župa, ako je i toliko, dok je na seoskim župama postotak dosta veći ili bi trebao biti.

Suvremeni čovjek sve više gubi osjećaj za Boga, pa dosljedno tome i za grijeh. Mnogi ljudi, videći nered u svijetu, nemoćno sliježu ramenima i pitaju se: otkud zlo i nesreće? Zašto nered u životu i grozničavo traženje sreće koja stalno izmiče.

U današnje vrijeme nije moderno govoriti o grijehu. Potrebne su nam "oči vjere" da bismo grijeh kao takav mogli zamijetiti. Izvan vjere, riječ "grijeh" gubi svoj smisao. On tada ima smisao nečeg smiješnog i komičnog. A budući da je danas vjera u krizi, shvaćanje grijeha je također zamračeno tj. došlo je u krizu.

Poslije sakramenta euharistije ovo je sakrament koji najviše prakticiramo. Nažalost zbog silnog prakticiranja podliježemo i površnosti.

U 3. broju 2011. godine *Vjesnika* Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije govori se upravo o grijehu gdje možemo dobrano proširiti svoje vidike o grijehu i krivnji.

Red pokore br. 5 kaže da je grijeh uvreda nanesena Bogu koja raskida s njime prijateljstvo. Dok

u broju 6 govori o sakramentu pokore i njegovim dijelovima tj. kako je Kristov učenik onaj koji, nakon grijeha, potaknut Duhom Svetim, pristupa sakramentu pokore, treba da se prije svega svim srcem obrati Bogu. To nutarnje obraćenje srca obuhvaća kajanje za grijeh i odluku za novi život, a izražava se ispovijeđu pred Crkvom te dužnom zadovoljstvom i poboljšanjem života. A Bog daje oprostjenje grijeha po Crkvi, koja djeluje po svećeničkoj službi. Prvo mjesto u pokornikovim činima zauzima kajanje. To je "bol duše i žaljenje za počinjeni grijeh s odlukom ne grijehiti više". O toj skrušenosti srca ovisi svakako istinitost obraćenja. Na sakrament pokore spada ispovijed grijeha. Ona traži od pokornika da spremno otvori srce Božjem služitelju, a od služitelja da donese duhovni sud kojim, djelujući u osobi Kristovoj, vlašću ključeva izriče presudu o otpuštanju ili zadržavanju grijeha. Pravo obraćenje dovršuje se zadovoljstvom za grijehe, poboljšanjem života i naknadom nanesene štete. I na kraju, grešniku koji je služitelju Crkve u sakramentalnoj ispovijedi očitovao svoje obraćenje, on udjeljuje svoje oprostjenje znakom odrješenja.

A KKC, članak 1849 donosi definiciju grijeha: "Grijeh je prekršaj protiv razuma, istine, ispravne savjesti; prijestup je istinske ljubavi prema Bogu i bližnjemu zbog izopačene privrženosti nekim dobrima." On ranjava čovjekovu narav i ugrožava ljudsku solidarnost; definira je kao "riječ, čin ili želja protiv vječnog zakona". Grijeh je prijestup koji se čini svjesno i svojevóljno.

Postoje razne vrste grijeha, a i sama Biblija govori o "registru grijeha", tako u Poslanici Galaćanima (5,19-21) stoji: "A očita su djela tijela. To su: bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vraćanje, neprijateljstva, svađa, ljubomora, srdžbe, spletkarenja, razdori, strančarenja, zavisti, pijančevanja, pijanke i tome slično. Unaprijed vam kažem, kao što vam već rekoh: koji takvo što čine, kraljevstva Božjega neće baštiniti."

Grijehe još možemo dijeliti u grijehe protiv Boga, protiv bližnjega i protiv sebe samoga, protiv općeg dobra, duhovne i tjelesne grijehe, grijehe koje činimo riječima, djelom, mislima i propustom, teške i lake grijehe, ...

Grijeh stanuje u srcu ljudskom i proizvod je ljudske slobodne volje: "Ta iz srca izviru opake namisli, ubojstva,..." (Mt 15,19-20). Ali u ljudskom srcu stanuje i ljubav koja je počelo dobrih djela, nju grijeh onečišćuje.

Teški i laki grijesi: KKC u broju 1854 ističe: "Prikladno je prosuđivati grijehe po njihovoj te-

žini. Razlikovanje između smrtnoga i lakoga grijeha, zamjetljivo već u Svetom pismu, nametnulo se u crkvenoj predaji. A potvrđuje ga i ljudsko iskustvo."

U broju 1855. naglašava se kako smrtni grijeh "u čovjekovu srcu razara ljubav teškom povredom Božjeg zakona; on čovjeka odvraća od Boga, njegove posljednje svrhe i blaženstva, pretpostavljajući mu niže dobro. Laki grijeh ne uništava ljubav, premda je vrijeđa i ranjava."

Teški je grijeh veliki prekršaj protiv Božjeg zakona u ljudskom srcu, na taj se način grešnik odvaja od Boga i njegove ljubavi. Dok laki grijeh narušava Božju ljubav, ali ona i dalje postoji, savez s Bogom se ne raskida.

Grijeh je uvijek osobno djelo, ali se lako može dogoditi da u njemu i sami postanemo suučesnici ukoliko svojevolumeno i izravno drugoga savjetujemo i podupiremo u njegovu grijeh, ne čineći ništa da ga spriječimo te ukoliko ga štitimo u njegovu grijehu.

Ono što je bitno jest grijeh uvidjeti, priznati, ispovjediti, popraviti se i pokoru činiti. Mi se neispravno ophodimo prema vlastitom grijehu ukoliko ga ne priznajemo, potiskujemo, uljepšavamo, prebacujemo na drugoga ili s drugim dijelimo.

Smatram da je jako važno poučavati vjernike kakav sve grijeh pojedinac može učiniti protiv Boga, blišnjega i protiv sebe samoga. Zar nismo svjedoci da se ispovijedanje grijeha često svodi na nedolazak na svetu misu, na psovku, neredovitu molitvu ili još gore samohvalu i "pričam ti priču" (imam moj velečasni 3 djece, ono najmlađe me baš sluša...pa nikad kraja a ni početka). Trebali bi kao svećenici više vjernike poučavati i odgajati svoje povjereno stado i o drugim strašnim grijesima protiv Boga (obožavanje modernih idola), blišnjega (tolike nepravde), sebe (ovisnosti, nemjerenosti: Internet, mobitel, izlasci, kladionica, piće), općeg dobra (uništavanje zajedničkog dobra i potkrađanja) itd.

Ne bi trebalo pristupati sakramentu pomirenja ako se uistinu ne vjeruje u njegovu stvarnu snagu i učinkovitost, u Božju nazočnost u njemu, iako nikada ne možemo odrediti Božjemu Duhu kako će djelovati.

Zar nismo svjedoci da se ispovijedi brzo obavljaju? 3 minute do mise a dođe ti penitent koji se nije ispovjedio godinama? Ajde nabrzaka... Jel' to rješenje? Ispovijed grijeha se obavlja površno - nabrajaju se samo neki grijesi ili čak nikakvi! Neki dođu i kažu: velečasni, došla sam se ispo-

vjediti ali nemam nikakvih grijeha. Nisam ništa sagriješio/la! Najbolje bi bilo takvima reći: jesi li to ti Isuse! Dobro znamo da su dva tipa ljudi najteži: ljudi kratke pameti i ljudi tvrda srca ili šije tj. oholi i sebični koji kritiziraju sve oko sebe a sebe smatraju jedino ispravnima.

Ono što se od nas ispovjednika traži jest da moramo biti maksimalno strpljivi i spremni slušati. Ne penitenta ubrzavati ili mu govoriti kako to i to nije grijeh, jel to sve itd. Često smo isfrustrirani formalizmom ispovijedi nekih vjernika a zar kod nas, usudim se reći 99,9% nije ovako: da se vjernik ispovijedi za 2-3 minute, da se ispovijedaju onako usput, za vrijeme svete mise? Gdje je tu osobnost i ozbiljnost?

Što je sa "formalističkim ispovijedima iz pobožnosti"? To nam je svima dobro poznato! Netko od penitenata nam dođe s uvjerenjem da nema grijeha ali eto red je "kad ste već tu velečasni i da ispovijedate"; s druge strane opet oni vjernici koji nabroje pokoji grijeh ali isključivo psovka i ništa drugo. (*Moj velečasni, nisam ti ja neki grešnik, ne psujem, par puta Boga i to je sve*). Sve su ovo primjeri gdje možemo posumnjati u postojanje minimalnog procesa obraćenja, kajanja, obnove...ili kako to znamo reći: oni koji bi se trebali ispovijedati - ne dolaze, a oni kojima nije potrebna česta ispovijed - dolaze redovito! Bezuspješno pokušavaju mnogi svećenici, ne odvrćati takve od ispovijedanja nego poučavati o pravom smislu ispovijedi... - al bez uspjeha. Na koncu su rezignirano zaključili da je jednostavnije takve ljude jednostavno odriješiti nego gubiti vrijeme.

A znamo li što stoji u *Redu pokore*? I koje su to odredbe Reda pokore Rimskoga obrednika? Sudeći prema našoj praksi - sebe ne isključujem - izgleda da smo zaboravni ili nemamo ovaj obrednik ili nismo pročitali što u njemu stoji napisano? To možemo učiniti kod kuće - u svojim župama! Kod nas su pokornička bogoslužja slabo zastupljena. Najčešće se to sve svodi samo na ono kako se treba ispovjediti: Kad sam se zadnji put ispovjedio, jesam li što zaboravio od zadnje ispovijedi, kakav je moj odnos prema Bogu, blišnjemu, sebi i to je to?! Svi mi dobro znamo da je ispovijed nevaljana, ako nije iskrena i potpuna! U ispovijedi se ispovijedaju osobni a ne tuđi grijesi! Biti konkretan a ne zamotavati u celofan grijeha pa ne zna svećenik jesi li "pošao ili došao" itd. Itekako je bitno reći penitent, ako se zna samo "hvaliti" u ispovijedi da se čovjek nikada ne kaje za dobro nego za zlo, za učinjene grijeha! Jer ako

ispovijedam da idem redovito na misu, postim, ne svađam se sa nikim itd. i poslije molim kajanje - onda mi je žao što ovo sve dobro i plemenito činim ili vršim. Stoga na kraju: pokušajmo riječi iz formule odrješenja izmoliti mirno, iz vjere, pazeći na riječi koje izgovaramo. Važno je vjerovati!

Kako će penitent povjerovati u snagu odrješenja ako svećenik na brzinu nešto smrsi, ako zuji oko-lo dok mu on grijehe govori, zijeva itd.

Sve su ovo samo mali poticaji koji nam svima mogu pomoći da još s više ljubavi i strpljenja pristupamo milosnom daru od Boga darovanom.

KANDIDATURA, SLUŽBA, REĐENJE

MOSTAR: LEKTORAT I KANDIDAT ZA ĐAKONAT

1. 5. 2011. - U nedjelju, 1. svibnja 2011., u kapelici Duha Svetoga na Ordinarijatu u Mostaru, biskup je Ratko u nazočnosti don Ivana Štironje, povjerenika za duhovna zvanja hercegovačkih dijeceza, pod večernjom sv. Misom podijelio liturgijsku službu lektora ili čitača **Ivanu Bijakšiću**, iz katedralne župe u Mostaru, bogoslovu četvrte godine bogoslovije u Sarajevu;

a pripustio je u kandidaturu za đakonat i prezbiterat Trebinjsko-mrkanske biskupije **Josipa Stankovića** iz župe Aladinići, bogoslova treće godine u bogosloviji u Splitu. Sve prema preporukama njihovih sjemenišnih poglavara. Pratio ih obilan Božji blagoslov!

MOSTAR: PREZBITERSKO REĐENJE

29. 6. 2011. - U mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve, koja je nedavno iznutra obnovljena od ratnih oštećenja, dijecezanski biskup Ratko Perić podijelio je na svetkovinu sv. Petra i Pavla pod večernjim euharistijskim slavljem sakrament sv. Reda prezbiterata petorici đakona, i to četvorici članova Hercegovačke franjevačke provincije: fra Željku Barbariću, fra Goranu Ćorluki, fra Branimiru Novokmetu i fra Tomislavu Peku, te đakonu Trebinjsko-mrkanske biskupije don Ivanu Marčiću.

U koncelebraciji je sudjelovalo 55 svećenika, dijecezanskih i franjevačkih, kojima su se nakon obreda Ređenja priključila i petorica novih misnika. Procesija je pošla iz kriptе sv. Josipa, prošla crkvenim dvorištem i ušla u katedralu ispunjenu vjernicima. Poslije incensa katedralni je župnik izrazio dobrodošlicu svima, ističući da je izgrađena i novoposvećena katedrala prije 30 godina, 1981., primila prve novoređenike, devetoricu dijecezanskih misnika. Poslije toga nizala su se đakonska i prezbiterijska ređenja, iz oba klera, kao i

dva biskupska rukopoloženja - prošle i ove godine.

Biskup je pozdravio sve koncelebrante, franjevece na čelu s provincijalom fra Ivanom Sesarom, i sve dijecezanske svećenike. Neki su slavili četrdesetu obljetnicu misništva, neki dvadeset i petu, a većina je ređena na samu svetkovinu sv. Petra i Pavla ili oko Petrovdana. Biskup je svima čestitao obljetnicu njihova svećeničkog ređenja i zahvalio na njihovu pastoralnom služenju u ovoj mjesnoj Crkvi. Katedralni je zbor pjevao odnosno predvodio "Missu de Angelis". Ceremonijar je bio biskupov tajnik don Ivan Kovač.

Na kraju sv. Mise provincijal je Sesar izrazio zahvalnost Bogu, darovatelju zvanja, i svima koji su pripomogli odgoju i izobrazbi kandidata na svećeništvo novih članova Provincije i mjesne Crkve u Hercegovini.

Poslije misnoga slavlja za sve je uzvanike priređena okrjepa u velikoj katedralnoj dvorani, na "švedski" način.

POSVETE I BLAGOSOLOVI CRKAVA

POSVETA CRKVE U DUVNU

Duvno, 11. 6. 2011. - Crkva u župi Duvnu, u mjestu Tomislavgrad, zamišljena je još 1925. godine kada je hrvatski narod slavio 1000. obljetnicu krunidbe prvoga hrvatskoga kralja Tomislava, koja se odvijala, prema predaji, upravo na Duvanjskom polju. Dovršenu crkvu mogao je blagosloviti blagopokojni biskup Alojzije Mišić tek uoči rata. U *Kronici biskupije* iz biskupova pera čitamo kako je na blagdan sv. Mihovila Arkandela, 29. rujna 1940, kojemu je posvećena duvanjska župa: Bio sam u Duvnu. Blagoslovio novu duvanjsku milenijsku crkvu, posvećenu SS. Ćirilu i Metodiju. Velebno je obavljen blagoslov bazilike. Ovaj izraz "posvećenu" sigurno ne znači da je obavljen obred posvete, nego samo "veleban blagoslov". To je bio razlog da je župnik fra Gabrijel Mioč prije više godina pokrenuo pitanje naslovnika crkve, ne župe. Zašto? Župnik je u drugom pismu biskupu Ratku 16. studenoga 2010. naveo više razloga:

Prvo, "kroz rat nikomu nije bilo do slavlja".

Drugo, godine "1944. engleski zrakoplovi i partizanski topovi crkvu su skoro u potpunosti srušili".

Treće, što je najgore, "komunističke vlasti punih petnaest godina nisu dopustile da se crkva obnovi."

Četvrto, prema crkvenom pravu (kan. 1212) "crkva gubi posvetu, odnosno blagoslov ako je posve razorena, ili je porušen veći dio njezinih zidova." Slučaj ove crkve potpada pod taj kanon.

I, peto: "Iz svih rečenih razloga smatram opravdanom svoju molbu da promijenite zaštitnika naše crkve od svete braće Ćirila i Metoda i dadnete joj zaštitnika sv. Nikolu Tavelića".

Biskup je 22. travnja 2011. godine, posavjetovavši se prethodno s provincijalom fra Ivanom Sesarom, pozitivno odgovorio župniku: "Prošle

godine molili smo Kongregaciju za bogoštovlje za razjašnjenje i dopuštenje takvih promjena naslovnika, imajući u vidu neke župe koje su takvo nešto željele. Prijevod pisma Kongregacije objavili smo u *Službenom vjesniku Biskupija Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske*, 3/2010., str. 276-278.

Stoga, budući da župna crkva u Duvnu nije nikada bila obredno posvećena, pa ni sam oltar, nego samo blagoslovljena, te u ratu 1944. gotovo posve srušena, i jer od 1940. godine kult titulara slavenskih apostola nije praktično zaživio, nego se od početka slavi blaženi, a od 1970. sveti Nikola Tavelić, ovim, na temelju navedena dopisa Svete Stolice, određujem da se od trenutka posvete, koja je predviđena za subotu 11. lipnja ove godine, **kao titular župne crkve u Duvnu slavi sv. Nikola Tavelić**, prvi hrvatski kanonizirani svetac."

Župnik je, čuvajući pradaveni običaj, postavio četiri mramorna križa zgodno raspoređena na crkvenim zidovima i na prikladnoj visini.

U sv. Misi pod kojom je obavljen obred posvete oltara i crkve sudjelovalo je oko 15 svećenika iz samostana i iz susjednih župa. I fra Iko Skoko, mostarski gvardijan, u ime Provincijalata hercegovačkih franjevac.

Poslije posvete biskup je podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima kojih je bilo 137. Prigodom posvete crkve priređena je i povelja s ovim tekstom:

U ime i na slavu Presvetoga Trojstva, na čast svetoga Arkandela Mihovila, zaštitnika župe duvanjske, za pape Benedikta XVI., za župnika fra Gabrijela Mioča, za gvardijana samostana fra Ante Pranjića, za gradonačelnika Ivana Vukadinu, uoči svetkovine Duha Svetoga, u Duvnu, 11. lipnja 2011. oltar i crkvu posveti msgr. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski.

BLAGOSLOV FILIJALNE CRKVE

Rodoč, 21. 6. 2011. - Prvoga dana trodnevnice u čast sv. Ivana Krstitelja, na poziv fra Stipe Markovića, župnika župe sv. Petra i Pavla u Mostaru, mjesni biskup Ratko pod večernjom sv. Misom u utorak, 21. lipnja, blagoslovio je filijalnu crkvu u Rodoču, i s time sve što se u njoj nalazi: oltar, svetohranište, ambon, križni put... Crkva će nositi naslov Rođenja sv. Ivana Krstitelja. Prostranu crkvu vjernici su ispunili ne samo prostorno, nego

osobito molitvom i pjesmom. Pod Misom je pjevao župni zbor. Crkva još nije dogotovljena, ali jest toliko da se može dati na liturgijsku uporabu. Prije dvije godine, na svetkovinu sv. Ivana Krstitelja, isti je biskup blagoslovio temelje crkvene novogradnje. Biskup je u propovijedi govorio o "svetoj obitelji" Zaharije, Elizabete i njihova sina Ivana, ističući o svakome pojedinačno ono što nam Novi Zavjet o njima prenosi.

POSVETA CRKVE I PROMJENA NASLOVNIKA

Rakitno, 24. 6. 2011. - Svi *Šematizmi* Hercegovачke franjevačke provincije (kustodije: 1867.; 1903., 1933. i 1977.) kao i ona dva Draganovićeva (Sarajevo, 1939. i Zagreb, 1975.) donose da je naslovnik crkve i zaštitnik župe u Rakitnu kod Posušja sv. Ivan Nepomuk (1340./50.-1393.), mučenik ispovjedne tajne. Ali ruku na srce, štovanje toga češkog sveca od početka nije imalo svoje korijenje, nego se umjesto njega uvijek slavio sv. Ivan Krstitelj. Tako prenose župnici i župničke kronike. Budući da crkva ni u obliku nekadašnjih kapelica, ni ova sadašnja - sagrađena 1967./69. - nije nikada posvećena, nego samo blagoslovljena, čak ni oltar nije bio posvećen, nego samo blagoslovljen, župnik fra Marinko Leko odlučio je zamoliti biskupa da odobri stvarno stanje, tj. da se župna crkva posveti u čast Rođenja sv. Ivana Krstitelja kako se i svetkuje u župi od njezina osamostaljenja, 1845. godine. Godine 1962. od Rakitna se odvojila Sutina kao zasebna župa.

Biskup je 22. travnja ove godine pisao župniku: "U vezi s Vašim dopisom od 26. kolovoza 2008. o promjeni naslovnika župne crkve obratili smo se Kongregaciji za bogoštovlje 22. veljače 2010. Stigao je odgovor od 28. srpnja 2010. Mi smo Vas o tome obavijestili 5. listopada 2010., a prijevod pisma Kongregacije objavili smo u *Službenom vjesniku Biskupija Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske*, 3/2010., str. 276-278.

Stoga, budući da župna crkva u Rakitnu nije nikada bila obredno posvećena, nego samo blagoslovljena, i jer kult sv. Ivana Nepomuka, češkoga svećenika i mučenika sv. ispovijedi, nije praktično nikada zaživio, nego se od pamtivijeka slavi-

la svetkovina Rođenja sv. Ivana Krstitelja, ovim aktom, na temelju navedena dopisa Svete Stolice, određujem da se od trenutka posvete, koja će, ako Bog da, biti u petak, 24. lipnja ove godine, kao titular župne crkve u Rakitnu slavi sv. Ivan Krstitelj."

Posvetu crkve obavio je na Ivanjdan, 24. lipnja, biskup Ratko u koncelecijaciji s desetak svećenika među kojima je bio i provincijal hercegovačkih franjevaca fra Ivan Sesar. U početku je izvedena procesija izvan crkvenoga dvorišta s kipom sv. Ivana Krstitelja i pjevanjem litanija u čast Svih Svetih.

Biskup je govorio o obitelji Zaharije i njegove supruge Elizabete, koji nisu imali djece i s time se bili pomirili. Ali Bog je na njihove molbe u mladosti pogledao u njihovoj starosti i dao im sina, najvećega rođena od žene. Ivan je najčešće muško ime u kršćanstvu. Pod sv. Misom pjevao je župni zbor koji ima članove svih uzrasta.

Župnik je postavio dvanaest malih križeva na dvanaest stupova u crkvi. Sve ih je biskup, izmolivši posvetnu molitvu, pomazao svetim uljem, a đakon fra Goran Ćorluka pokadio tamjanom.

Na kraju sv. Mise pročitana je i potpisana na oltaru prigodna povelja, dokument o posveti:

U ime Presvetoga Trojstva, na proslavu Bogorodice i Svih Svetih, za pape Benedikta XVI., za župnika fra Marinka Leke, za gradonačelnika Petra Polića, u Rakitnu, 24. lipnja 2011., oltar i crkvu posveti u čast sv. Ivana Krstitelja msgr. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski.

BLAGOSLOV ŽUPNE CRKVE

Stjepan Krst, 24. 6. 2011. Po ovlaštenju biskupa apostolskoga upravitelja trebinjskoga biskupa Ratka generalni je vika, msgr. Srećko Majić pod svetom misom blagoslovio novo izgrađenu crkvu na Stjepana Krstu. Don Srećko je u svojoj propovijedi istaknuo ovu usporedbu: "Evo nas danas na svetkovinu Rođenja sv. Ivana Krstitelja u zamrloj i opustjeloj župi i župnoj crkvi blagoslovljenoj njemu u čast. Svemogući Bog učinio je čudo da se od nerotkinje, obamrle utrobe i starice rodi 'Najveći od žene'. Nastanio se u pustinji i svojom pojavom privukao mnoge iz Jeruzalema, Judeje i cijele Palestine. Učinio je da je pustinja oživjela. Molimo danas, da Bog po zagovoru sv. Ivana učini da i ovaj pusti, ali lijepi kraj oživi. Neka iz sjemena krvi tolikih pobijenih proklija novi život istinske svetosti, i neka oživi i procvjeta ova 'pustinja'. Neka u ovoj crkvi odzvanja molitva i slava i hvala Bogu. Neka

vjerničke molitve usliša Bog i neka nas sve prati njegov blagoslov. Ova crkva, danas blagoslovljena, vaša je u pravom smislu riječi. Nitko više ne može reći: 'Nemam kamo doći'. Neka ovo bude mjesto vašega susreta među sobom i s Bogom."

Da, tko želi biti kao Ivan Krstitelj, taj mora poći u pusti kraj da oživi, da se osposobi biti privlačan drugima kako bi ljude privlačio i vodio na Put Božji. I Ivanova majka Elizabeta živjela je "u gorju". Isusova majka Marija pohitjela je k njoj "u Judejsko gorje".

Kud mi hodimo, gdje i kako mi tražimo Put, Istinu i Život? Odlazimo iz svoga kraja da tražimo "bolji". A Bog nas je baš na ovom dijelu i zemaljskom prostoru stvorio i zaželio da tu raste: da Ga ovdje tražimo, otkrijemo, i da na ovom prostoru zemlje otkrivamo sve ono što nam je za život potrebno i da to sebi podložimo.

BLAGOSLOV FILIJALNE CRKVE

Čajniče 11. 7. 2011. - U gradu Čajniču i okoliču živi manje od dvadeset vjernika katolika. Čajniče kao filijala pripada župi Nevesinje. Nevesinjski župnik don Ante Luburić posjetio je više puta i Foču i Čajniče od prošle godine, otkako su te filijale prešle pod jurisdikciju mostarskoga biskupa. I upoznao katoličke obitelji kao i mjesne mjerodavne vlasti. U Čajniču je crkva, sv. Benedikta, podignuta 1902. godine, preživjela ratove i oslobođenja i nedavno je restaurirana i iznutra i izva-

na na ponos katoličkih vjernika i na ukras grada. Župnik je ove godine odlučio svečano proslaviti svetkovinu svetoga Benedikta, u ponedjeljak 11. srpnja, s vjernicima u ukusno uređenoj crkvi. Pozvao je mostarskoga biskupa Ratka da u 11,00 sati predvodi svečano misno slavlje. Prije početka sv. Mise biskup je blagoslovljenom vodom poškropio zidove crkve i izmolio molitvu, a prije prikazanja blagoslovio je i okadio oltar.

DUHOVNE OBNOVE I VJEŽBE

DUHOVNA OBNOVA MATURANTIMA

Mostar, 2-4. 5. 2011. - U dogovoru između mostarskoga Biskupskog ordinarijata i rektora don Marijana Pejića ovogodišnji maturanti-sjemeništarci Katoličkoga školskog centra iz Travnika proboravili su od ponedjeljka poslije podne do srijede do podne, od 2. do 4. svibnja, u Mostaru. Njima se pridružio i njihov duhovnik don Jakov Kajinić. Bili su to dani posebne duhovne sabranosti i umne refleksije, i to nakon uspješna završetka IV. razreda gimnazije i na početku neposredne priprave za maturalne pisane i usmene ispite od 10. do 15. lipnja ove godine. Na okupu su se našla četrnaestorica maturanata: osmorica iz Vrhbosanske nadbiskupije i šestorica iz Mostarsko-duvanjske biskupije. Gledano statistički, a Bogu osobito zahvalno, ova je skupina brojna kao rijetko koja generacija od ponovnog otvaranja sjemeništa, 1998. godine. Već više godina travnički maturanti prakticiraju u ovo doba na različitim mjestima sličnu duhovnu stanku: zahvalnosti Bogu i crkvenim poglavarima za sretno dovršen razred i kao prikladnu pripremu za polaganje završnoga ispita srednjoškolskog školovanja.

U Mostaru im je glavno jednosatno predavanje držao kardinal Vinko Puljić, koji je došao iz Sarajeva nakon povratka iz Rima s beatifikacije pape Ivana Pavla II., u utorak u 11 sati. I sam nekadašnji dugogodišnji duhovnik sjemeništa u Zadru, Kardinal im je govorio o kvalitetama zrele osobe: o prihvaćanju Boga, sebe, svojih roditelja, svojih bližnjih, svoga zvanja, životnoga križa itd. I svaka takva kvaliteta od njih petnaestak jest kao karika u lancu života. Čvrstoća lanca ovisi o najslabijem prstenu ili spojci.

Ostala razmišljanja, ponajviše s bilježnicom u ruci i s novom knjigom "Isusovi sugovornici",

svršeni su gimnazijalci slušali i radili pod vodstvom mjesnoga biskupa Ratka. Počelo je s promatranjem Heinrichove slike na prednjoj korici spomenute knjige duhovnih vježbi koja je nedavno izišla iz tiska. Na slici Gospodin Isus bogatoga mladića, našavši ga čudoredno cjelovita, upućuje na siromahe ovoga svijeta kojima treba pomoći. I to pomoći ne samo malo od bogatstva svoga, nego s porukom da mladić proda sve svoje "blago", razdjeli siromasima i pođe za Gospodinom koji ga zove u svoje redove (Mt 19,21) pa će tako imati "blago na nebesima". Velik zahtjev! Tko će ga prihvatiti i provesti? Onaj mladić iz evanđelja, kad je čuo taj Isusov zov, samo se smrknut okrenuo i žalostan otišao jer "imaše velik imetak"! Mislio je da su Isusovi ideali ispod ovih zemaljskih oblaka! Maturanti su, na temelju pročitana događaja iz evanđelja i komentara iz knjige birali predložene naslove za svoj pisani duhovni esej: *Pred izborom zvanja; Slobodan, a vezan; Dvije gravitacijske sile; Razgovor s Isusom pred vratima bogoslovije; Između strasti i savjesti; Kojem bih se kraljevstvu privolio?* Svi su sastavili svoju verziju i vidjeli sebe u njoj, a većina je sudionika svoje vizije pročitala pred svima. U utorak popodne obavljen je Križni put iz knjige "Oče, oprosti nam" u kapelici hrvatskih mučenika u Svećeničkom domu. Svaki maturant po jednu postaju. Bila je i prigoda za sv. ispovijed. Jedno je razmatranje bilo o Isusovim odgovorima mudrim Grcima u vrijeme Pashe u Jeruzalemu: O pšeničnu zrnju koje pada u zemlju i trune da bi iz njega niknuo bujni život, stotine zrna; O smrti iz koje se rađa novi život ili o mučeničkoj krvi kao sjemenu novih kršćana i duhovnih zvanja; O služenju Gospodinu kao najvećoj časti na ovome svijetu (Iv 12,20-26). I to je sastavljeno i čitano u dvorani predavanja. Pod

sv. Misom bilo je riječi o razgovoru između Isusa i rimskoga satnika u Kafarnaumu, o susretu u vjeri, jer se satnik deklarirao nedostojnim primiti Gospodina pod svoj krov, zamolivši ozdravljenje svoga sluge na daljinu, a Gospodin ga uvelike pohvalio zbog ponizna izraza "tolike vjere", neviđene ni u čitavu Izraelu (Lk 7,9).

U srijedu razmišljalo se o učenicima kojima se Gospodin ukazao prvoga dana svoga uskrsnuća na putu u Emaus (Lk 24). Gospodin je jedne izabrao - njih Dvanaesticu (Mk 3,16) - i postavio za apostole, a imao je drugu sedamdeset i dvojicu učenika (Lk 10,1). Nisu ostali svi uza nj. Dapače, "mnogi odstupiše" od njega i nisu više išli s njime (Iv 6,66). Ali neki su ostali vjerni do kraja: Ananija u Damasku koji je krstio Sava, Barsaba, Sila i Juda, vodeći ljudi među braćom, Matija, koji je izabran za apostola umjesto

otpaloga Jude, Kleofa i drugi učenik kojima se Uskrsli ukazao u Emausu. Sami su razmišljali s olovkom u ruci nad pojedinim upitima koje im je voditelj postavio. I sam se svoje sjetivši mature iz 1963. godine, biskup je maturantima otvoreno govorio kako nas iskustvo poučava da vjerojatno ne će svi postati svećenici, ali svi bi morali biti i ostati Isusovi učenici - sljedbenici, bolji, odgovorniji i ozbiljniji od ostalih vjernika! Neka ne dopuste da propadne sjeme Božje riječi posijano i primljeno u sjemeništu na njihovo dobro i na dobro sredine u kojoj budu djelovali. U posljednjem susretu maturanti su postavljali brojna pitanja na koja je biskup odgovarao. Obnova je završila sv. Misom u podne. Oproštaj u blagovaonici. "Sretan ispit zrelosti i zrelo kroz život" - zaželio je biskup maturantima!

DUHOVNE VJEŽBE ZA PREZBITERAT

Nevesinje, 16.-20. 5. 2011. - Don Ivan Marčić, đakon Trebinjske biskupije od Božića prošle godine, na pastoralnoj praksi i pripremi na svećeništvo kod župnika don Đure Bendera na Gradini kod Čitluka u Broćanskom dekanatu, obavio je svoje petodnevne duhovne vježbe u župnom dvoru u Nevesinju. Te su vježbe u Crkvi kanonski obvezatne pred primanje svetoga Reda (bilo đakonskoga i prezbiterskoga, bilo biskupskoga - kan. 1039). Počelo je u ponedjeljak ujutro i trajalo do petka do večeri, od 16. do 20. svibnja 2011.

Pod vodstvom biskupa Ratka đakon je Ivan razmatrao životni put i egzistencijalna pitanja starozavjetnoga Joba prema istoimenoj biblijskoj knjizi.

Zašto je sveti pisac, najmanje 500 godina prije Krista, izabrao jednoga poganskog predstavnika, po imenu Joba, da na njemu raspravi o problemu zla u svijetu, u kojem trpe ne samo nepravedni i nepošteni, nego isto tako, ako ne i više, i pravedni i poštteni? Zašto je Bog izabrao Joba poganina da na njemu očituje svoju božansku strategiju pravednosti i milosrđa, da čuje njegove teške upite i tužaljke nad ovom dionicom života, koji je više sjena smrtna negoli punina životna?

Kakvi su krikovi pogođena Joba koji jadikuje nad životnim nesrećama i propasti cijele obitelji i svakovrsnim gubitcima sve do vlastitoga zdravlja?

Zašto Bog dopušta Satanu da izvodi svoja djela nad Jobom i njegovom obitelji?

Na koji način i kojim filozofijama Jobovi prijatelji Elifaz, Bildad i Sofar, te četvrti Elihu, dolaze tješiti gubitnika Joba? Koji su odgovori Joba patnika tim filozofima i tumačima Božjega djelovanja?

Po kojem kriteriju Job ispituje svoju savjest, za koju je uvjeren da je neporočna, bez ljage i grijeha? Kako se on postavlja prema Bogu? Da nema slučajno "potajnih grijeha", oholosti?

Kako njega Bog uvjerava o njegovoj sićušnosti, da postoji samo na tankom končiću Božjega milosrđa i mudrosti, a oba kraja toga konca, i početak i svršetak, drži Bog u svojim rukama?

Kako se Bog opet smilovao Jobu na kraju svakovrsnih kušnji i obogatio ga dvostruko više nego što je imao prije velike životne kušnje? Samo nisu djeca u dvostruku broju.

Eto to su upitnici i teme u kojima je đakon Ivan tražio odgovore na svoje izabranje za svećenika, na svoj desetgodišnji put pripreme za svećenički stalež, na svoj ispit savjesti o prikladnosti da prihvati uvjete koje mu Crkva postavlja i daje, kao i odgovore na svoje sutrašnje djelovanje u ovoj Hercegovini. Patnja je jedna od bitnih sastavnica životnoga puta. I vlastita i tuđa. Tko zna patiti, zna i živjeti, jer je život čovjekov na zemlji pravo "vojevanje"!

Župnik don Ante Luburić pripremio je sve što je bilo potrebno da se može mirno i uspješno razmišljati o navedenim sadržajima. Na raspolaganju su bile ne samo dvije sobe za goste, nego i dvorana za razmatranja, blagovaonica, kapelica sv. Pavla za liturgijske obrede. Posljednjega dana došla u posjet župniku četvorica svećenika, dva franjevc

ca - fra Marinko i fra Franjo, i dva dijecezanca - don Mato i don Tomislav s Gornjega Brštanika koji su upravo u Nevesinju završili osmogodišnju školu, primili prvu sv. Pričest i sv. krizmu i pošli u sjemenište po preporuci fra Bogdana Ćubele, nevesinjskoga župnika (1961.-1970.).

SVEĆENIČKE DUHOVNE VJEŽBE

Potoci, 19.-22. 6. 2011. U bjelopoljskom Emausu kod Mostara održane su duhovne vježbe svećenicima hercegovačkih biskupija. Sudionika: trinaest. Voditelj: biskup Ratko. Tema: *Jobovi bolovi i Božji blagoslovi*. Dnevno su bila četiri razmatranja. Jednoga je dana kao razmatranje bio Križni put iz knjižice "Oče, oprosti nam", tako da je svaki sudionik predmolio po jednu križnu postaju, a drugoga dana dvosatno klanjanje pod

kojim je bio razmatralački ispit savjesti prema Jobovim prijedlošcima kao i mogućnost osobne ispovijedi i pokore.

Emaus je vrlo pogodna oaza u kojoj se može mirno razmatrati, sabrano moliti, samovati, šetati u vrtu, ispitivati vlastitu savjest. Od nekadašnje zgrade Svećeničkoga doma sada je proširen prostor i pretvoren u dom raznih susreta duhovnoga karaktera.

DUHOVNE VJEŽBE ZA ĐAKONAT

Mostar, 13.-18. 6. 2011. U iščekivanju reda đakonata svršeni mostarski bogoslov Pero Mičević, na pastoralnoj praksi u Čapljini, obavio je propisane petodnevne duhovne vježbe pod biskupovim vodstvom. Sve je započelo klanjanjem u kapelici Duha Svetoga na Ordinarijatu, uključeno je hodočašće "Gospi nevesinjskoj" na Veliku Gospu, i trodnevni boravak i rad na Risovcu u župi Doljani Vrhbosanske nadbiskupije u "dvorima" don Ivana Zovke, župnika u Jablanici. Sv. Misa u obližnjoj kapelici sv. Ivana Krstitelja. Sve s blagoslovom i nadbiskupa kard. Vinka, vrhbosanskog ordinarija, i doljanskoga župnika fra Andrije. Tema duhovnih vježbi bila je prouka duhovne poruke Pavlovih pastoralnih Poslanica Timoteju. Iz deset poglavlja Prve i Druge Poslanice voditelj je s vježbanikom razmišljao o pojedinim uputama koje je apostol Pavao pisao svomu voljenom učeniku, kojega on naziva duhovnim "sinom". A kao rezultat razmišljanja vježbanik je izvukao ove

Pavlove rečenice, koje nikada ne bi "volio zaboraviti":

A mladenačkih se strastvenosti kloni! (2 Tim 2,22). Živi po savjesti, ne po strasti!

Bij boj plemeniti! (1 Tim 1,18). Nema mira i spokoja bez plemenita boja!

Čuvaj lijepi poklad (1 Tim 6,20; 2 Tim 1,14). Prikladan poklad vječnih istina!

Korijen svih zala jest srebroljublje (1 Tim 6,10). Ne srebro, nego srebroljublje.

Ne budi dionikom tuđih grijeha! (1 Tim 5,22). Ni riječju ni djelom, pogotovo ne u ispovijedi!

Propovijedaj Riječ bilo zgodno ili nezgodno! (2 Tim 4,2). Ostat će osjećaj, a možda i misao.

Raspiruj milosni dar! (2 Tim 1,6). Dar traži rad i uzdarje. Inače gnjije.

Sebe čistim čuvaj! (1 Tim 5,22).

Vježbaj se u pobožnosti! (1 Tim 4,12).

Zlopati se! (2 Tim 1,8; 2,3; 2,9).

NA SVRŠETKU STUDIJA

OBJAVIO TEZU

Ove 2011. godine objavljena je doktorska teza na njemačkom jeziku don Marka Šutala, župnoga vikara u mostarskoj katedrali. Radnja je naslovljena: "Firmkatechese in Herzegowina. Empirische Befragung von Priestern und Ordensleuten. Erarbeitung einer Konzeption für die Firmkatechese" (Kateheza sakramenta potvrde u Hercegovini. Empirijski upiti svećenika i redovnika. Izrada koncepta za krizmenu katehezu), koja je obranjena prošle godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Tübingenu u Njemačkoj. Teza je objelodanjena kao 41. svezak u nizu "Tibinške

perspektive za pastoralnu teologiju i religijsku pedagogiku". Djelo obuhvaća 280 stranica teksta i 30 stranica literature. U popratnoj riječi voditelj teze prof. dr. Albert Benzinger piše: "Zajednicama u Hercegovini valja čestitati na ovoj disertaciji. One su se same s ovim procesom promišljanja stavile na put, korak po korak, prema budućnosti koja se mijenja s obzirom na katehezu sakramenata".

Bilo na duhovno dobro i autoru i zajednicama kojima bude držao kateheze o sv. potvrdi i drugim sakramentima!

DIPLOMIRAO TEOLOGIJU

Bogoslov Mostarsko-duvanjske biskupije, Pero Miličević, završio je prvi ciklus teološkoga studija okrunivši ga diplomom na Papinskom sveučilištu Gregorijani, 16. lipnja ove godine. Diplomski rad nosi naslov: *CELIBAT KAO DAR CRKVI. Teologija celibata od II. vatikanskog koncila do danas*. Mentor: prof. Dariusz Kowalczyk, isusovac. Rad je podijeljen u tri poglavlja:

1 - Neki dokumenti Učiteljstva Katoličke Crkve od Drugoga vatikanskog koncila (1962.-1965.) do danas o celibatu.

2 - Teološki, disciplinski i pastoralni razlozi za celibat.

3 - Konkretni život - psihološko-duhovni vid svećeničkoga celibata.

U tim su poglavljima izloženi teološki razlozi koje Crkva uzima kao opravdanje celibata katoličkih svećenika latinskoga obreda. U prvom redu razlozi izneseni u dokumentima II. vatikanskog koncila (*Optatam totius; Presbyterorum Ordinis; Lumen Gentium; Perfectae Caritatis*), u enciklici

Sacerdotalis caelibatus - Svećenički celibat od pape Pavla VI. (1967.), dokument *Odgojne smjernice za formaciju za svećenički celibat* Kongregacije za katolički odgoj iz 1974. te Apostolske poslijesinodalne pobudnice *Ultimis temporibus - U posljednje vrijeme* (1971.) i *Pastores dabo vobis - Dat ću vam pastire* (1992.).

Konkretnije, u prvom su poglavlju ukratko predstavljeni spomenuti dokumenti, osobito dijelovi koji izravno govore o celibatu.

U drugom su poglavlju prikazani teološki, disciplinski i pastoralni razlozi za celibat, kako su izneseni u enciklici *Svećenički celibat* pape Pavla VI. Celibat nije dogma, nego konkretni zakon u Crkvi, ali ujedno i dar koji je Isus predao svojim učenicima. Crkva je, osobito u posljednjih 40 godina, pokazala kako je vjerna svomu osnivaču Kristu Gospodinu i apostolima u poštovanju toga dara.

U trećem se poglavlju obrađuje psihološko-duhovni vid celibata, tj. njegov odnos prema

konkretnu životu svećenika s nekim pozitivnim mišljenjima psihologa o celibatu. Predstavljen je svećenik kao osoba, tj. njegov identitet, život na župi i aktivan duhovni život (sakramenti ispovijedi i Euharistije, pobožnosti) kao odgovor na krize koje su neminovne u životu svakoga svećenika. Svećenik kao osoba proživljava mnoge krize no on treba biti spreman oduprijeti se, a u tome mu pomaže aktivni duhovni život.

Pero je rođen 1986. u Mostaru. Nakon osmogodišnje škole pohađao je Srednju ekonomsku u

Mostaru (2002.-2006.), a potom se javio u bogosloviju. Biskup ga je poslao na Filozofsko-teološki kolegij koji vode Isusovci u Zagrebu. Poslije filozofije i jedne godine teologije poslan je u Rim na sveučilište Gregorijanu s boravkom u Papinskom zavodu Germanicum-Hungaricum. Završivši propisan studij za đakonsko ređenje vraća se u biskupiju radi pastoralne prakse. Iskrena čestitka i dobrodošlica!

BISKUPOVE HOMILIJE

U mostarskoj katedrali na Cvjetnicu: 17. travnja 2011.

O JUDINIM "RAZLOZIMA" IZDAJE

U današnjoj Muci Isusovoj po sv. Mateju čitamo ove rečenice: "Tada jedan od Dvanaestorice, zvan Juda Iškariotski, pođe glavarima svećeničkim i reče: 'Što ćete mi dati i ja ću vam ga predati.' A oni mu odrediše *trideset srebrnjaka*. Otada je tražio priliku da ga preda" (Mt 26,14-16). Zašto je Juda izdao Isusa? Stotine je razloga u tumačenjima toga tragična čina navedeno, a svi bi se možda mogli svesti na ova dva-tri:

1 - Razlog požude za novcem. Evanđelisti Matej i Marko navode da je Isusov ulazak u Jeruzalem bio nakon čina pomazanja dragocjenom nardovom mašću u Betaniji, kada su neki od učenika stali negodovati zbog te rasipnosti, jer se ta pomast mogla unovčiti u 300 denara i dati siromasima (Mt 26,8; Mk 14,4-5). A apostol Ivan, svjedok, kaže da je tom prigodom rogoborio samo Juda učenik, dodajući da njemu nije bilo stalo do siromaha, nego do denara i vlastita džepa u koji je trpao što je kradom uzimao iz zajedničke apostolske torbe (Iv 12,6). Bio je kradljivac, kleptoman, srebroljubac. Za novcem ga je gonila njegova pohota i žudnja, kojoj se nije otimao, nego joj stalno popuštao. Pismo kaže da je Juda prodao Učitelja za trideset srebrenjaka ili šekela, uzetih iz hramske blagajne. Ne znamo kolika je točno bila ta vrijednost. U *Knjizi Izlaska* stoji propis: ako tvoje goveče zbode nečijega roba ili ropkinju, namrtvo, moraš gospodaru dati 30 srebrnih šekela, a goveče kamenovati (21,32). Isus je, dakle, označen cijenom jednoga roba. Ili hajdemo ovako izračunati: Marija je prolila nardove pomasti 300 denara, a jedan srebrni šekel vrijedio je četiri denara, dakle Isus je koštao 120 denara. Ako je to istina, a jest, onda nema veće grdobe i rugobe na ovome svijetu: da se neizmjernog Boga svede na cijenu roba,

odnosno 120 denara. Juda je iz srebroljublja izdao i prodao Isusa. Sveti je Pavao iznio načelo: "Zaista, korijen svih zala jest srebroljublje" (1 Tim 6,10). Ne srebro, nego srebroljublje! Ne novac, nego pohota za novcem. Ne blago, nego škrtarenje s blagom. Blago onomu tko zna svojim blagom ili novcem upravljati u dobre, korisne i plemenite svrhe! A ne u mito, ucjene i druge grijeha!

2 - Razlog razočaranja. Židovi su stalno čeznuli da vladaju svijetom, a često su bili roblje drugima: Asircima, Babiloncima, Egipćanima, Grcima, a tada Rimljanima. Stoga su njihovi nacionalistički buntovnici obilazili Judejom, i cijelom Palestinom, potičući druge da se nožem i mačem protjera rimska vlast. Ti su se bundžije zvali bođezari, jer su promicali metodu umorstva i pokolja za oslobođenje zemlje. Čini se da je takvu misao gajio i Juda, uvjeren da je Isus poslan s neba da svojim čudesnim moćima povede revoluciju za osvajanjem svjetske vlasti. Kad je uvidio da je Isus izabrao put križa, a ne nasilja, da dođe do pobjede, Juda je ostao životno razočaran. Nada mu se pretvorila u beznade, a beznade u mržnju na Učitelja. On je očekivao Mesiju/Krista po svojoj mjeri, a ne po mjeri Oca na nebesima. To mu je bio jasan motiv da izda i proda svoga Učitelja.

3 - Razlog požurivanja. Možda Juda nije želio ubrzati Isusovu smrt, nego samo natjerati Isusa kao božanskoga moćnog vođu da što prije započne osvajati svijet. Ali Isus je imao svoje vrijeme, svoju zgodu i metodu križa, i nije bio ni pod kakvim pritiskom. Kada je Juda uvidio da su svi njegovi planovi pravi promašaji, tragično je završio samoubojstvom.

Zaključak: Koje god mi razloge još naveli, zaključno se može reći da je sva Judina tragedija u

tome što je zamišljao Isusa, Osloboditelja svijeta, drukčije nego što je Krist po Božju nastupao; što je odbio prihvatiti Božji plan, a sam je svoj plan nametao Isusu; što je htio mjeriti Isusa po svo- me kalupu, a ne mijenjati sebe po Isusovoj mjeri; što je htio zlorabiti Isusa u svoje političke svrhe, a ne sebe podvrgnuti Isusovu projektu ljubavi s ljudima. Katastrofa je Judina u tome što se stalno ponašao tako kao da on zna i bolje i više nego što

zna dragi Bog. Upravo nam se to može dogoditi da se u životu ne slažemo s Bogom, pa stalno kri- tiziramo kako je njegova Providnost uredila ovaj svijet; psujemo ga kako je njegova beskrajna Mu- drost dopustila tolike ludosti na zemlji; ismijava- mo ga kako je njegova Dobrota dopustila toliku zloću među ljudima. Ako tako mislimo, govori- mo i ako tako radimo, onda smo svi mi manje- više Jude!

U mostarskoj katedrali: Veliki četvrtak, 22. travnja 2011.

O DVJEMA LJUBAVIMA

Stvaranje svijeta - Svemoćni i premudri Bog, stvarajući iz ljubavi bića izvan sebe da imaju udjela u njegovoj božanskoj ljubavi po mjeri dara njegova, bića stvorena s razumom i slobodnom voljom, odnosno na njegovu "sliku" (Post 1,26) i "priliku" (Post 5,1), ostavio im je mogućnost da se razumno opredijele za Boga Stvoritelja i da Boga ljubavi slobodnovoljno ljube. Dar i zakon slobode ujedno uključuje mogućnost da sva ta bića, i ona duhovna na nebesima i ova duhovno-tjelesna na zemlji, mogu okrenuti svoja lica od Boga, ali na svoju veliku životnu štetu. Dostojanstvo slobodne volje, prožete svjetlom razuma, jest najveći izraz Božjega milosna dara novim stvorenjima. Slika i prilika Božja!

Opredioba anđela - Određen broj nebeskih duhovnih stvorova, anđela, u jednom je činu upropastio svoju vječnu sreću, jer su se, predvo- đeni "Svjetlonošom" ili Luciferom, željeli uspeti na nebesa, povrh zvijezda Božjih prijesto sebi po- dignuti, biti jednaki Svevišnjemu, zauzeti mjesto Boga. Opredijelili su se za oholo propinjanje da budu kao Bog, sve bez Boga, mimo Boga i protiv Boga. Knjiga *Otkrivenja* govori o "trećini nebe- skih zvijezda" koje je rep Zmaja velikoga pomeo (12,4). Sv. Mihovil poveo je dobre anđele upravo pod geslom Mi-ha-el: "Tko je kao Bog?" Nema Bogu ravna! Samo je Bog - jedini i pravi Bog. Posljedice po Svjetlonošu i njegove pristaše užasna katastrofa: umjesto da se domogne Božjega prije- stolja, "sruši se u Podzemlje, u dubine provalije!" (Iz 14,15).

Stvaranje i opredioba prvoga čovjeka - Prvi ljudi u prvom činu svoje životne kušnje svoj raz- zum i svoju slobodu, što višnji im Bog je dao,

okrenuli su protiv Boga jer su, na šaputanje oho- loga i zavidnoga đavla kojega su poslušali, željeli "otvoriti oči" i biti "kao bogovi" (Post 3,5). Poslje- dica za njih: ostali su ubogi bogalji! Posljedica za njihovo potomstvo: to se njihovo iskonsko grješ- no i bolesno stanje prenosi rađanjem na sve ljude na zemlji. Razlika u kušnji između anđela i lju- di jest u tome što su anđeli imali samo jedan čin kušnje, a ljudi imaju kušnje svega vijeka svoga.

Povijest puna zabluda i bluda - I kroza svu povijest svaki čovjek, kojemu je Bog odredio da "mu vijek bude stotinu i dvadeset godina" (Post 6,3), kao i svaki ljudski naraštaj, samo ako je pu- stio maha svojoj oholosti, ako je zaželio biti "kao Bog", vladati se kao Bog, donositi zakone kao Bog, doživio je sličan krah. Sjetimo se samo nekih biblijskih prizora i razmjera takve oholosti. *Poto- pa*: vidje Bog "kako je čovjekova pokvarenost na zemlji velika i kako je svaka pomisao u njegovoj pameti samo zloća" (Post 6,5), odluči potopom izbrisati ljude s lica zemlje, ostavivši na životu Nou, pravednika, i novoga rodozačetnika, i nje- govu obitelj. Ili *Babilonske kule*: u neka doba ljudi rekoše: "Hajde da sebi podignemo grad i toranj s vrhom do neba!" (Post 11,4). Fenomen ljudske kolektivne oholosti! Ali Bog im spremno odgo- vori: "Hajde da siđemo i jezik im pobrkamo, da jedan drugome govora ne razumije" (Post 11,7). *Sodome i Gomore*: Sjetimo se tih grješnih grado- va pod Mrtvim morem, koji su se odmetnuli od Boga po svome protunaravnom djelovanju, pa ih je Bog prokleo i uništio (Post 19). Bog je jedini Stvoritelj, pa zato i vlasnik svih stvorenja. A čovjek nije izvorni tvorac, nego krhki privremeni stvor na ovome svijetu, i zato nije ni vlasnik ni gospo-

dar ni sebe ni drugih. Pogledajmo i suvremena društva, pa radilo se o Ujedinjenim narodima ili Sjedinjenim državama ili kontinentalnim Unijama, kako smišljaju zakone protiv Božjega zakona, u prvome redu protiv zakona života, a onda i protiv drugih zakona u službi života! I možemo li ove velike suvremene potope, oceanske cunamije, nuklearne katastrofe, revolucije i ratove promatrati bez obzira na ljudske grijehе čovječanstva?

Spasenje po Kristu Mesiji, Drugoj Božanskoj Osobi - Zato u određena doba Bog Otac šalje svoga vječnoga Sina, utjelovljena iz Djevice Marije osjenjene Duhom Svetim, Isusa Krista, na krštenju pomazana ne uljem nego snagom Duha Božjega, kao jedinoga, pravoga i potpunoga Pomazanika i Posrednika između Boga i ljudi. On svojim primjerom pokazuje koji je put spasenja: poštovanje Imena Božjega, dobrodošlica Kraljevstvu Božjemu u srca ljudska, bezuvjetno prihvatanje Volje Božje. A volja je Boga Oca i za njegova Sina i za sve sinove ljudske: put križa, poniženja, vlastita ispražnjenja. Čovjek se mora osloboditi od svake ljudske umišljenosti i prihvatiti Boga i Božje spasonosne milosti. A Isus nam je pokazao da ne završava sve u onoj golgotskoj katastrofi križa, smrti na križu (Fil 2,8), nego puca zora uskrsnuća, najprije samoga Sina Božjega koji ustaje od mrtvih, potom uznesenje Gospe, Isusove majke, dušom i tijelom u nebesku slavu i Isusov čvrst nauk da ćemo jednoga dana, onoga Sudnjega, svi mi uskrsnuti od mrtvih: pravednici na život vječni, a nepravednici na osudu vječnu.

Svu tu dramu proživljavamo u ovim velikim otajstvima Velikoga tjedna, odnosno Velikoga Trodnevlja, odnosno Velikoga Uskrsa.

Uspostava Crkve - Isus, odlazeći na nebo u vječnu slavu, ostavlja na zemlji Apostolski zbor s Petrom na čelu, uvijek s njima povezan do svršetka svijeta. Apostoli ostavljaju kao svoje nasljednike Biskupski zbor s Papom na čelu. Biskupi uzimaju kao svoje pomoćnike svećenike da vrše Isusovo djelo spasenja svim ljudima: propovijedanjem Kraljevstva Božjega, dijeljenjem njegovih svetih sakramenata svaki svećenik kao "alter Christus", i upravljanjem narodom Božjim "in persona Christi". Biskupi i prezbiteri pozvani su da to spasenje primjenjuju u prvome redu na sebe, pa onda i na sve druge.

Dvije ljubavi - Stara je spoznaja, još od Isusova poziva ljudima na odreknuće od sebe samih (Mt 16,24), da su pred nama dvije ljubavi u životu. Jedna je ljubav prema nebu, a druga prema zemlji. "I tako dvije su ljubavi stvorile dva grada - ovo je misao sv. Augustina iz njegove *Božje Države*, XIV., 28 - zemaljski grad ljubav prema sebi, sve do prezira Boga, i nebeski grad ljubav prema Bogu, sve do prezira sebe". I sva je naša drama životnoga luka u ovom uzajamnu okršaju, u porazima ili pobjedama ovih dviju ljubavi. Zemaljski grad ljubavi ima svoje zakone grijeha, snažnu silu težu zloće, oholosti, lakomosti, bludnosti, zavisti, neurednosti u jelu i pilu, srditosti i lijenosti. A nebeski grad ljubavi ima svoju gravitacijsku silu, zakone ili darove: mudrosti i razboritosti, spasonosna znanja i dobra savjeta, jakosti, pobožnosti i bogobožnosti. Naša je ljudska bijeda u pristajanju uza zemaljski grad, ljubeći sebe a prezirući Boga. A naša je pobjeda u prihvaćanju nebeskoga grada ljubeći Boga a prezirući sebe. Ne možemo na Božju stranu stati i u Božjoj ljubavi ostati - bez Božje pomoći!

U mostarskoj katedrali: 23. travnja 2011.

O DOGAĐAJIMA NA ISUSOV USKRS

Što se točno dogodilo u Jeruzalemu onoga jutra (9. travnja 30.) koje nazivamo uskrsnim, najvećim danom koji nam učini Gospodin? Evanđelisti prikazuju zbivanja toga dana u pojedinostima, ali i u razlikama. Slijedimo kronološki događaje pojedinih osoba ili skupina.

Žene Galilejke, možda i neke druge, rano ujutro, još za mraka, pošle su na Isusov grob po-

mazati mrtvo tijelo, kojemu nisu mogle iskazati posljednje počasti na Veliki petak zbog nastupa neradne subote. Dok su išle, razgovarahu međusobno: "Tko će nam otkotrljati kamen s vrata grobnih?" (Mk 16,3). Došavši na grob, nađu grobni kamen odvaljen i anđela, koji im reče: "Ne plašite se. Isusa tražite, Nazarećanina, Raspetoga? Uskrsnu! Nije ovdje" (Mk 16,6). I neka jave apo-

stolima da pođu u Galileju. Tu će Isusa vidjeti. Što znači "uskrsnu"? - pitahu se žene. I udare bježati.

Zbunjene i bez anđelova navještenja, na povratku u grad naiđu na uskrsloga Isusa koji im se ukaže i kaže im, kao i njegov anđeo, da jave apostolima neka idu u Galileju (Mt 28,8-10).

Koliko preradosne, toliko i preplašene, žene dođu u grad i prenesu apostolima sve što im je anđeo rekao, i Isus poručio.

Apostoli otprve odbiju povjerovati ženskim tlapnjama (Lk 24,10ss). Vi anđela vidjele? (Mt 28,5). I to dva? (Iv 20,12). Vama se Isus ukazao? Tako sumnjičavi apostoli.

Jedna između njih, Magdalena, odvojena od drugih, nađe Petra (Iv 20,20) i kaže mu da je Isusov grob prazan, da su ga po svoj prilici neprijatelji ukrali. Tko će sada mrtvo tijelo Isusovo otkupiti? Ovo je o krađi već vjerojatnija verzija, pomisli Petar u sebi.

Petar i Ivan odlaze na grob. Obojica ustanove da je doista Isusov grob prazan i da su povoji, u koje je bilo umotano Isusovo izmučeno tijelo, uredno složeni. Nema govora o krađi. Pljačkaši ostavljaju drukčije otiske prstiju (Iv 20,6-8).

Isti se apostoli vraćaju u grad uvjereni da je Isus uskrsnuo i to javljaju i ostalim apostolima. Vjera je u apostola malo živnula.

Magdalena se, međutim, opet našla u vrtu kod groba, sva zaplakana. Nije mogla shvatiti da Isusa nema u grobu i da su ga lopovi ukrali. Okrene se i ugleda vrtlara, koji se tu pojavio, i upita ga da ga on nije odnio. Vrtlar - a bijaše to uskrsli Gospodin - ukazuje se Magdaleni pozdravljajući je riječima: Šalom/Mir, Mirjam! Ona ga prepozna po glasu (Iv 20,1-10) i odgovori: Rabunni: Učitelju moj!

Isus se potom ukazuje Petru. Oči u oči. Bilo je to veliko pomirenje Petrovo s Isusom. I Isusov veliki dar oprostjenja Prvaku apostolskomu. Tek je sada razumio Isusove riječi s Posljednje večere: "Šimune, Šimune, evo Sotona zaiska da vas prorešeta kao pšenicu. Ali ja sam molio za tebe da ne malakše tvoja vjera. Pa kad k sebi dođeš, učvrsti braću svoju" (Lk 22,31-32). Za ovu zgodu doznamo uvečer istoga uskrsnog dana kada dvojica učenika iz Emausa kazuju apostolima da su ga vidjeli, a apostoli im uzvraćaju: "Doista uskrsnu Gospodin i ukaza se Šimunu" Petru (Lk 24,34).

Licem na Uskrs, negdje podvečer, ukaže se i dvojici učenika na putu u Emaus. Tumači im Pisma što se sve s njime trebalo dogoditi. Prepoznaje ga u lomljenju kruha (Lk 24,13-35).

Uskrsli se Isus toga dana, prvoga u tjednu, uvečer ukazao i apostolima koji su se zaključali u strahu pred Židovima. Isus stane u sredinu, pozdravi ih: Mir vama, i pokaza im svoje probodne ruke i rebra. I dodade: "Primate Duha Svetoga kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im" (Iv 20,23). Eto ustanovljenja sakramenta ispovijedi.

Evangelisti nigdje ne spominju da se Isus ukazao svojoj Majci. Zar je to potrebno spominjati? Da se Isus ne ukaže svojoj Majci? I to onakvoj Majci!

Vratimo se na glavnu evanđeosku rečenicu: "**Uskrsnu! Nije ovdje!**" Nije u grobu, na Kalvariji, u Jeruzalemu. On je od sada u gladnome i zatvorenome? U djetetu i siromahu. Gdje su dvojica ili trojica skupljena u njegovo ime. U euharistijskoj žrtvi i svetohraništu. Tu ga trebamo tražiti? Nađemo li ga tu, bit će nam sretan i preradostan Uskrs! Svima.

U Međugorju na sv. Krizmi: 28. svibnja 2011.

O DOBRU GLASU I DUHOVNOM ZVANJU

Braćo i sestre, dragi krizmanici!

Pročitali smo odlomak od desetak redaka iz *Djela apostolskih* (16,1-10) koji nam govori o događajima s *Drugoga misijskog putovanja* sv. Pavla (49.-52.), kada je Apostol naroda uzeo sa sobom kolegu Silvana i pošao iz Jeruzalema preko Ce-

zareje i Antiohije, utvrđujući Crkve, te se na tom putu svratio i u svoj rodni Tarz, što je bilo sasvim normalno. Iznosimo tri točke za naše razmišljanje:

1 - Što znači uživati "dobar glas"? Pavao je sa Silvanom ušao na cilicijska vrata u neke galacijske gradove. "Ondje, gle, bijaše učenik neki, ime-

nom Timotej, sin neke pokrštene Židovke i oca Grka. Uživao je dobar glas među braćom u Listri i Ikoniju. Pavao htjede da on pođe s njime..." (Dj 16,1-3). Apostoli su prolazili gradovima navješćujući Evanđelje. "Tako se Crkve učvršćivahu u vjeri i broj im se danomice povećavao" (Dj 16,5).

- "Evo onoga mladića kojega si krstio prošli put, prije četiri-pet godina", rekoše Pavlu u jedan glas Timotejeva baka Loida i majka Eunika. Očito je Timotej bio u jeku svoje mladosti. Ljudi su ga smatrali po majci Židovom, ali otac mu je bio Grk, poganin. I, nakon što ga je dao obrezati, a nije to morao po apostolskom dekretu (Dj 15,28-29), ali je učinio da se ne bi sablažnjavali neki Židovi, Pavao položi ruke na Timoteja (2 Tim 1,6), koji "posvjedoči lijepo svjedočanstvo" (1 Tim 6,12) vjere, proglašavajući Isusa Mesijom, Sinom Božjim, te ga povede sa sobom. Izgubio je Marka na *Prvom misijskom putovanju* (45.-49.), našao je sada Timoteja! Sin grčkoga oca i pokrštene majke Židovke mogao je biti idealan navjesticitelj evanđelja u misionarskoj službi Pavla koji se obraća najprije Židovima pa onda Grcima, tj. pučanstvu u poganstvu. I bit će to doista stalan i idealan apostol, koji je neprestano učio i rastao uz velikoga Pavla! Odmah je postao oduševljeni Kristov misionar, Pavlov omiljeni učenik. On je Pavlu bio: duhovni sin, brat, suradnik vjerni, dijete ljubljeno, prijatelj pouzdani, jedno srce, srodna duša! On je kasnije zajedno s njime pisao i neke poslanice: *Filipljanima*, *Kološanima*, *Solunjanima*, *Druga Korinćanima*.

Znamo li mi, svećenici, zovnuti kojega dječaka, osmoljetkaša, gimnazijalca, studenta, današnjega Timoteja, na put prema svećeništvu ili redovništvu: propovijedu ili životom? Mladića od šesnaest ili više godina koji je na "dobru glas", kao što je Pavao zovnuo kršćanina Timoteja? Vidiš li da sada dolaze kandidati u bogosloviju i mimo maloga sjemeništa? Mi iz cijele Hercegovine imamo svega 18 sjemeništaraca i 28 bogoslova, biskupijskih i redovničko/franjevačkih.

Činjenica da je mladi Timotej uživao "dobar glas", čak u dva grada, u Listri i Ikoniju, uključuje barem dva važna obilježja, koja su potrebna svima nama, a vama krizmanicima posebno u ovoj dobi:

prvo, da je Timotej bio čestit i plemenit u sebi samome, tj. dobar, nesebičan; nije mislio samo na sebe i na svoje, nego i na druge, na Crkvu Božju, i

drugo, da je bio čist i čvrst u srcu i u ponašanju u odnosu na druge, osobito prema ženskomu svijetu. Glas o njemu daleko se čuo!

Timotej se odlikovao vjerom koju je primio od majke i bake, i čudorednim držanjem kako je naučio u obiteljskoj kući od tih dviju pobožnih žena. U toj se kući Boga molilo i štovalo, a nikada se nije svađalo i psovalo. Timotej bijaše Kristov službenik koji je na svoj glas pazio, a djevojački čuvao. Pavao je jednom izričito napisao svomu učeniku Timoteju: "Sebe čistim čuvaj!" (1 Tim 6,22), čistim u ovom nečistom, preljubničkom i izopačenom svijetu. Čistim u mislima, riječima i djelima!

Kako je s našim "dobrim glasom"? Možda se već iz mladosti vuče nekakva glasina za nama? Popustili pustoj strasti. A želi se biti na dobru glas. A naš svećenički glas? Možda se ljutimo što drugi o nama pričaju loše stvari na osnovi nekih znakova? A koliko poduzimamo svojim životom da ne bismo dali drugima povoda da ne diraju u naš dobar glas? Kako postupamo s dobrim glasom drugoga? Neke se vijesti medijski toliko razviču da se nikada ne mogu opovrgnuti. Kako to da se nekim svećenicima stalno prišiva neka nevaljala priča, kojoj oni očito daju nekakva motiva, a nekima ama baš nikada, barem ne na tom skliskom području? Kad izgubimo dobar glas, što nam je još ostalo?

2 - Poslušaj Duhu. Pavao se na tome putovanju, prošavši te gradove, htio najprije svratiti u frigijske krajeve, ali mu "Duh Sveti" ne dade. Kako mu je Duh zasmetao, a on pošao propovijedati? Zar i Duhu Svetom nije stalo da Pavao propovijeda Kristovo evanđelje? Jest, ali neka propovijeda **ondje i onda gdje i kada** hoće Duh Sveti. Stoga je Pavao produžio sa Silvanom i Timotejem u Miziju ne bi li se domogao Bitinije, da ondje propovijeda Isusov nauk. Ali i tu je intervenirao "Duh Isusov", koji mu nije dopustio dalje. U čemu su to oni pročitali Duhov intervent? Vjerojatno u znaku neke prirodne nepogode ili ljudske drame. Recimo, bile velike kiše, poplave, potresi, odroni zemlje, zatrpani putovi, srušeni mostovi. Ili je možda buknuo rat između raznih plemena, pojavila se kuga. Ili on se sam razbolio od malarije. Tu je Pavla doista spopala neka teška bolest. "Znate: prvi sam vam put za bolesti navješćivao Evanđelje. Svoju kušnju moje tijelo, niste ni prezreli ni odbacili, nego ste me primili kao anđela Božjega, kao Krista Isusa", pisat će

kasnije Pavao Galaćanima(4,13-14). Neka gadna bolest zbog koje su ga Galaćani mogli i prezreti i odbaciti, a eto nisu. Tražeći sebi lijeka, Pavao je sišao u Troadu ili Troju, i tu naišao na Luku, liječnika, koji se priključio misijskom djelu, ne mogavši se više otrgnuti od onako bolesna Pavla. Apostol sluša Duhove naume. Pokorava se pojavama koje tumači izrazom Duha Božjega. Već su četvorica u misionarskoj ekipi: Pavao i Silvan, Timotej i Luka. Da je Pavao otišao u Frigiju ili Bitiniju, ne bi našao sv. Luku.

Kao što su u "dobru glasu" vrloga Timoteja vidjeli znakove duhovnoga zvanja, i pozvali ga u misije, tako su Apostoli protumačili voljom Božjom određene zapreke u svome životu kao i svoje zdravstveno stanje. Oni su u službi Božjoj. Bog ima svoje nakane i putove. Na jednoj strani vrata zatvori, a na drugoj dvokrilna otvori. Oni idu gdje je otvoreno! Tako ih Duh Božji želi na taj način voditi. Kako divna pouka svakomu od nas da znamo u miru, posluhu i zahvalnosti primiti od Boga njegove kušnje i smetnje, bolesti i zdravlje, uspjehe i neuspjehe i svladavati ih s pomoću Božjom.

3 - Viđenje. U Troadi noću Pavao je imao "viđenje", rekli bismo više neko snoviđenje. Nije mu se ukazao ni Mojsije ni Ilija, ni Krist Gospodin, nego "neki Makedonac", koji stajao i zaklinjaše ga po tri puta: "Prijeđi u Makedoniju i pomози nam!" (Dj 16,9). Kad je Pavao ujutro za doručkom ispričao što je doživio, svi shvatiše da se radi o Božjoj poruci, makar bila i u snu i po noći. Prije ih je Duh savjetovao da ne idu propovijedati u frigijske i bitinijske pokrajine,

a sada ih ovaj čovjek iz "viđenja" poziva da dođu propovijedati u Makedoniji. Dobro su razumjeli da je i jedan i drugi glas bio od Boga. Koji se Makedonac ukazao u viđenju sv. Pavlu? Kako je prepoznao toga Makedonca: po nošnji, po odijelu, po kapi, po naglasku? Neki kažu: možda je to bio Aleksandar Veliki, koji je Pavlu ostao u sjećanju dok je čitao njegove veleborne vojne kojima je osvajao svijet. Pavao nije oklijevao. "Nakon viđenja nastojasmo odmah otputovati u Makedoniju, uvjereni da nas Bog zove navješćivati im evanđelje" (r. 10). Stoga skrenuše odatle u Grčku: u Samotraku, zatim stigoše u Filipe, grad prvoga dijela Makedonije. Poslušni Duhu pošli su na put i za dva dana stigli u Neapol, a odatle za tri sata pješke u Filipe, makedonski grad, gdje su ostali nekoliko tjedana, možda i mjeseci. Lidija ih ugostila vjerom i djelom. Pavao će od sada osvajati Grčku i Makedoniju za Kraljevstvo Božje i to utrtime putovima onoga Aleksandra Velikoga.

Krizmanici, evo kako se stječe i čuva dobar glas! Evo kako se otkriva i ostvaruje duhovno zvanje! Evo kako se postiže sreća kada se čovjek pokorava Duhu Svetomu i drži se njegova savjeta i puta! Bog nekada piše sasvim pravo i po krivim linijama našega života. Naše je da pročitamo Božji rukopis i da se držimo toga rukopisa koji nam se ukazuje preko naših razumnih roditelja, preko naše savjesti, naše Crkve, škole, osobito preko Deset Božjih zapovijedi. Neka vas sve, zajedno i pojedinačno, Duh Dobri po ravnu putu vodi. Amen.

Pred mostarskom katedralom na sv. Krizmi: 12. lipnja 2011.

O SPASONOSNU ZNANJU - DARU DUHA SVETOGA

Braćo i sestre! Dragi krizmanici!

Danas ćemo govoriti o ljudskom znanju koje u životu s naporom stječemo, i o daru znanja kojim u sakramentu sv. potvrde Duh Sveti obdaruje pripravnika da osnaži njegovo duševno svojstvo razuma i njegovu vjeru u vječni život. Postoje dakle dvije vrste znanja: jedno je ovo ljudsko koje usvajamo u školi, na poslu, u životu, a drugo je znanje

jedan od sedam darova Duha Božjega, koji također zahtijeva našu suradnju i odgovor u vršenju Božjih zapovijedi. Govorimo o daru znanja koje čovjeka vodi prema vječnomu spasenju.

Moć znanja. Nešto znati znači razumjeti važnost i smisao nekoga događaja, svrhu ljudskoga čina, cilj našega rada i hoda. Pod znanjem ovdje mislimo na spoznaju stečenu iz uzroka i iz posljedica u životu: odakle nešto potječe, kuda nas

vodi, čemu nam služi, u koju je svrhu stvoreno ili izrađeno? Znanje čovjeka bitno izdiže iznad ostalih nižih živih bića. Životinja nema znanja. Ima savršen i nesvjestan nagon za životom, za pićem, hranom i množenjem. I čovjek ima sve te nagone, ali iznad svega ima besmrtnu dušu obdarenu sviješću i slobodnom voljom. Razum i sloboda dvije su duhovne moći koje ga čine čovjekom, slikom i prilikom Božjom. Ljudsko se znanje postiže stalnim spoznajama, a ne rađa se s čovjekom. Rađa se moć razuma, kojom se mučno stječe znanje: bez muke nema nauke. Naš razum ima najprije moć shvaćanja misli i osjeta. Zatim još jaču moć pamćenja. A kada pamtimo, nekada svaku stotu jedva upamtimo. A kada je zapamtimo, ubrzo je zaboravimo. Najveća je treća moć, tj. razmišljanje. Ako smo nešto shvatili i upamtili, onda o tome razmišljamo i zaključujemo. A kada nešto odlučimo, ni stotu ne ostvarimo kako valja.

Korist i potreba znanja: Ako želiš dati dijete da ti uči koji strani jezik, izabrat ćeš vrijedna nastavnika toga jezika. Ako tražiš sebi lijeka, gleda ćeš doći do kakva stručna i učena liječnika. Ako kaniš polagati vozački ispit, izabrat ćeš dobra i iskusna instruktora. Ako ti je do toga da dobro upravljaš poduzećem, zovnut ćeš razumne i provjerene savjetnike i suradnike.

Iskustvom doznajemo da se naše ljudsko znanje stječe sustavnim koracima, postupnim hodom, a ne nesustavnim skokovima, kako bismo obično mi, nestrpljivi, željeli. Zato prva četiri razreda osnovne s teškom torbom na leđima; pa druga četiri razreda osnovne škole koju vi, krizmanici, ovih dana završavate; pa treća četiri razreda škole, one srednje, u koju se vi ovih dana upisujete - bilo vam sretno! I četvrta četiri ili pet razreda fakulteta, ako nisi propadao do tada. Pa i kada sve uspješno završiš, diplomiraš, opet se ne možeš zaposliti kako hoćeš i gdje hoćeš. Eno mu diplome u džepu, ali nema mjesečne plaće u džepu!

Znanje o čovjeku i svijetu. Kolik je opseg sveukupna znanja u svijetu? Ograničimo se samo na tolike vrste znanosti kojima se proučava ova stvarnost zemaljska i koju nalazimo na internetu. Tako postoji 6 golemih područja znanosti kao 6 oceana. To su prirodna, društvena, tehnička, humanistička, biomedicinska i biotehnička područja. A sva ta područja imaju oko 50 znanstvenih polja ili prašuma u kojima rastu i lisnate 243 bujne grane znanosti, koje proučavaju sve od početka svijeta, od začetka čovjeka, od prirode do duše, do smrti.

Mi smo s vama osmašima od tih 6 znanstvenih područja i 50 polja i 243 grane proučavali samo s područja humanističkih znanosti bogoslovno polje, i to samo malu grančicu iz katekizama "Primi pečat dara Duha Svetoga" (Mostar, ⁵2008.): jedno 280 kratkih pitanja i odgovora, da svatko od vas može lako naučiti i znati kao razuman i minimalan uvjet za primanje sv. potvrde. A gdje je ostalo bogoslovno i svjetovno znanje koje je za nas mnoge puko neznanje! E možeš misliti kako beskrajno više ne znamo nego što znamo. Kako je tek onda kada ne znaš ni ovo malo iz maloga priručnika od malih 120 stranica!?

Pa ipak, kada bismo posjedovali sve znanje kao kompjutor u memoriji, kad bismo znali sve tajne na zemlji i pod zemljom, u moru i u zraku, i kada bismo prošli sve putanje kojima putuju ribe morske, ptice zemaljske i zvijezde nebeske, kada bismo proučili i popamtili sva široka svjetska područja znanosti, govorili svih 10 tisuća razvijenih jezika koliko ih na svijetu ima, kad bismo imali enciklopediju u glavi i znali sve što se može znati, što bi nam sve to koristilo kada nas čeka neminovan odlazak s ovoga svijeta, a ne znamo što se iza brda smrti valja? A smrt nas zaskače na svakom koraku, svakoga dana i godine života. U konačnici, kad bismo imali tone i vagone znanja, ne možemo ga nakon smrti nikomu ostaviti da se njime služi. Svatko se mora sam mučiti da stekne malu dozu znanja o čovjeku, o njegovu podrijetlu i organizmu, o smislu života, smrti i zagrobnom stanju. Jer, da proučiš sve prirodne, tehničke, društvene, humanističke i biološke zakone ako ti Bog ne dadne živo dijete kao svoj dar; ako ti Bog ne odgonetne zagonetku života, ako ti ne dadne sreću za kojom čezneš, što ti koristi sve to ljudsko znanje na ovome svijetu.

Znanje o Bogu. Na početku stvaranja svijeta i čovjeka, na prvoj stranici Biblije susrećemo se s pojmom "drveta znanja dobra i zla". Znanje je Božji dar koji nam kazuje što nam je potrebno znati: što je pošteno a što nepošteno; što nas vodi u propast, a što u vječni spas. Potrebno je odgovoriti na prvo i najosnovnije katekizamsko pitanje: Zašto smo na svijetu? - Da Boga spoznamo i ljubimo, da mu služimo i tako u nebo dođemo. Poznavanje vjerskih istina i molitava - i njihovo primjenjivanje u životu - jest najkorisnije i najsvetije znanje, iako će uvijek ostati nedokučiva dubina kršćanskih otajstava, u koja čvrsto vjerujemo.

Ti imaš dar znanja Duha Svetoga kada ne ideš za tim da iskušiš sve negativne posljedice u životu

da bi nešto naučio nego kada se pokoravaš nadahnuću Duha Svetoga i zapovijedima Božjim, kada slušaš svoje razborite roditelje koji životno više znaju od tebe.

A razboriti su roditelji oni koji su te upisali u školu, osiguravaju ti sredstva za učenje, prate tvoj školski razvoj, pohađanje nastave, ocjene, odazivaju se na roditeljske sastanke i poduzimaju potrebne mjere ako ne teče sve po redu i zakonu. Nisu razboriti roditelji, niti imaju dara znanja Duha Svetoga, ako su ti samo dopustili upis za primanje sv. krizme i nikada se ne pojave na roditeljskom skupu, nikada se ne zanimaju ideš li na vjeronauk ili ne ideš, učiš li ili ne učiš; a kada dođe vrijeme krizme, i tebe vjeroučitelj ne može pripustiti sakramentu, onda vrisnu kako nisu znali da nisi dolazio na vjeronauk, kako su mislili da je sve u redu, kako će sada u 3 dana sve poduzeti da nadoknade ona 253 dana pripreme! To je nerazumno, nerazborito, nečasno i sramotno! Ne može se tako varati Duha Svetoga!

Nedavno je iz inozemstva zvao jedan vjernik koji je trebao biti kum i sve pripremio za dolazak, ali župnik nije pripustio kandidata za krizmu jer kroz cijelu godinu nikada ga nije vidio na vjeronauku. Kada sam čuo od župnika pravo stanje, tomu sam čovjeku preporučio da prekori svoje kumče koje nije išlo na pripravu, kao i njegove roditelje koji nijednom nisu upitali vjeroučitelja

kako je s njihovim djetetom. To su neodgovorni i nerazboriti roditelji! Da vi kao roditelji ne pratite iz dana u dan putove svoga djeteta? Bog vam je dao roditeljski razum i znanje da to primijeniti u odgoju svoje djece. Braćo i sestre, "ne varajte se: Bog se ne da izrugivati. Što tko sije, to će i žeti" (Gal 6,7), poručuje Pavao Galaćanima. Ako siješ nebrigu i nemar, požnjet ćeš neznanje i izbacivanje iz reda koji pripada dobi tvoje djece.

Ako misliš da ćeš se prošvercati kroz život, jamčim ti da ćeš jednoga dana dospjeti na klanac. Čuli smo ovih dana u večernjem dnevniku kako je jedan maturant varao na maturi. Digla se i škola i policija i - uhitili ga. I da bude najčudnije, taj je čak inače odlikaš u školi. Odlikaš pa vara, laže, krade, sramoti sebe, roditelje, školu. Pa da prevariš sve nastavnike, ne ćeš prevariti Boga na ispitu gdje ćeš polagati njegove svete zapovijedi: Jesi li Boga priznavao; štovao ili psovao? Dan Gospodnji slavio ili gazio? Roditelje slušao ili prezirao? Tijelo svoje i tuđe poštovao, tukao, ubijao? Bludnosti činio ili si se čistim čuvao? Krao ili tuđe poštovao? Istinu govorio ili lagao? Na taj ćemo ispit svi doći. Jer svima nam je stati na sudište Božje!

Krizmaniče! Bog ti pamet prosvijetlio, potreban dar znanja u krizmi ulio, po njemu se u svoime kršćanskom životu ravnao i danas upoznao trenutak Božjega pohođenja. Amen.

Na Humcu u crkvenom dvorištu: 13. lipnja 2011.

O SV. ANTI I KRŠĆANSKOJ OBITELJI

Danas se u talijanskom gradu Padovi nalaze dva velika svetišta, posvećena dvojici velikih Svetaca, koji nisu ni iz Padove ni iz Italije: jedan je Portugalac, iz Lisabona, sv. Ante, koji je proživio u Padovi samo 3-4 godine, a od 1231. godine, tj. od svoje blažene smrti, eto 780 godina, stalno je u Padovi, u svome svetištu, i prozvan je Padovanskim; a drugi je svetac Hrvat iz Herceg Novoga, sv. Leopold Bogdan Mandić, koji je proveo 23 godine u Padovi, a od 1942. godine, tj. od svoje smrti, eto gotovo 70 godina, stalno je u svome svetištu u Padovi. Sv. Ante rođen je od majke Marije i oca Martina di Alfonso prije 816 godina u obitelji od nekoliko djece: ne znamo točno koliko. Čini

se da je on bio prvorodenac. A sv. Leopold Bogdan rođen je u obitelji od dvanaestero djece, on je bio dvanaesti! Eto da ga roditelji nisu htjeli i donijeli, ne bismo danas imali svetoga Leopolda Bogdana!

1. - Dječastvo i redovništvo. Naš je svetac Ante rođen, po svoj prilici, 15. kolovoza 1195. u Lisabonu na svetkovinu Marijina uznesenja na nebo. Kršten je istoga dana u katedrali Velike Gospe u istom gradu na ime Fernando. Eto čim je došao na svijet bio je povezan s najvećim Gospinim blagdanom - njezinim uznesenjem: i danom rođenja i mjestom krštenja. A i danas, tj. nakon jučerašnje svetkovine Duha Svetoga, kada

Katolička Crkva slavi Mariju Majku Crkve, slavi također sretni prelazak sv. Ante s ovoga na bolji svijet.

Ono što radoznale zanima, tj. kako je on u mladim godinama svladavao naravne strasti i napasti, vidljivo je iz jednoga odlomka, koji njegovi životopisci navode: "S mladićstvom rasli su tjelesni porivi, jer se osjećao neobično mučen, nije popuštao kočnice mladenaštvu i užitku, nego, pobjeđujući slabo ljudsko stanje, pritegao je uzde nasrtljivoj tjelesnoj požudi..." i ušao je u samostan "nadvladavajući svjetovne zamamnosti".¹ Fernando se očuvao čistim u mladenaštvu i u životu svome.

U svojoj 15. godini osjetio je Božji poziv i nije mu se odupirao. Kada Bog zove, treba mu se odazvati. Čujete li vi, mladići i djevojke?! Pošao je u redovničke klerike koji su živjeli po pravilu sv. Augustina, a bili su dušobrižnici pod upravom mjesnoga biskupa. U toj je zajednici u Coimbri ostao deset godina. Kroz mjesto su svečano pronosili relikvije petorice franjevac ubijenih od muslimanske ruke zbog katoličke vjere u gradu Marakešu u Maroku. Vlač. Fernando ostao je duboko potresen tim događajem i oduševio se za franjevačku karizmu te je kao mladomisnik 1220. godine zamolio braću u samostanu S. Antonio dos Olivais da prijeđe u Franjevački red i ode u Afriku, da i on slično posvjedoči za Krista, ako bude volja Božja. Primili su ga. Uzeo je redovničko ime Antonio. Ali čovjek snuje, a Bog određuje. Fra Antonija je pogodila "teška bolest" u Africi. Tek je prezimio, a zbog te bolesti morao se vratiti u Portugal. Fra Ante u Afriku, fra Ante iz Afrike! Ali Bog i bolestima zapovijeda, a ne samo morima i vjetrovima. Na povratku preko Sredozemnog mora zanese Antinu lađu veliki vjentar. Umjesto u Portugal okrene prema Italiji i iskrca se na Siciliji. Tako je na svetkovinu Duha Svetoga 1221. u Asizu sudjelovao na franjevačkom kapitul, gdje se susreo sa sv. Franjom. Fra Ante je u novom Redu obnašao razne službe: od gvardijana do provincijala, a veoma je poznat po svojoj profesorskoj službi na bolonjskom sveučilištu. Bog nam na ovome svijetu daje određene testove, ispite, kušnje, na kojima provjerava ne toliko naš kvocijent inteligencije, koliko ljubav našega srca, naše poštovanje njegove božanske volje. Lako je izmjeriti čovjeku pamet i pamćenje: postaviš mu nekoliko upita, vidiš zna li ili ne zna, ocijeniš ga je li za te i te službe ili nije. Ali hajde izmjeri ljudsku slobodu, neispitljivo i često podmuklo srce! Fra Ante je

bio ugledan profesor, teolog i bibličar, i znao je što je ispit i diploma, magisterij i doktorat. I gledao je najprije položiti sve ispite na koje ga je Bog pozvao, i ni s jednoga ga nikada nije vratio. Položio ih je izvrsnim uspjehom. Dokaz je tomu i činjenica da od smrti, 13. lipnja 1231. do kanonizacije, 30. svibnja 1232., nije prošla ni godina dana. Svetac, valjda s najkraćim vremenskim razmakom između premnuća i kanonizacije.

Sveti je Ante jedan od 33 sveca i svete koje je Katolička Crkva proglasila "crkvenim naučiteljima". Pripao mu je 1946., prije 65 godina, naslov "učitelja" zbog ispravna i izvorna crkvena tumačenja Svetoga Pisma. Nazvan je *Doctor evangelicus*, evanđeoski naučitelj.

Što nama, današnjoj mladeži i osobito današnjoj obitelji, može reći sv. Ante?

2. - Kriza obitelji. Današnja se obitelj sve očitije nalazi u krizi. Svaka je obitelj, kao svako ljudsko biće, stavljena pred ispit, pred deset životnih ispita, pred Deset Božjih zapovijedi, da položi ili propadne. Ne samo danas, nego kroz cio život. Položi što te Bog pita i što od tebe traži! Dao ti je 20, 50 ili 70 godina zemlje, škole, posla, redovništva, svećeništva. Izradi "mučnu zadaću koju Bog zadade sinovima ljudskim" (*Propovjednik* 1,13; 3,10). Poznato je kako se brojni đaci i studenti, ili u njihovo ime roditelji, rado utječu sv. Anti da sretno polože ispite, maturalni, diplomski. No, utječemo li se uvijek da položimo one životne, temeljne ispite i kušnje na kojima Bog provjerava naš odgovor na njegov govor; naš *Da* ili *Ne* na njegov *De*? Zadržimo malo u te predmete.

Ja sam Gospodin Bog tvoj, nemoj imati drugih bogova uz mene! Glavni je to ispit, nije sporedni. U obitelji je žena kao neka ovisnica o mužu: stvorena iz njega, za njega. Definira se po njemu, kao pomoćnica, suradnica, supruga (hebrejski: iš = čovjek - išah = čovječica). Ali nije muž njezin gospodar ni u kojem smislu. I nije muž vlasnik Božje zapovijedi: ne može ih ni dokidati ni ignorirati. Eto prilike za ženu da vidi svoj odnos prema Bogu koji ju je stvorio, misiju joj zadao i zove je na trajnu provjeru i poštovanje njegova "stabla spoznaje dobra i zla", urođena glasa savjesti. Može supruga pogaziti sve norme ljudskoga ponašanja, pregaziti prvu temeljnu Božju zapovijed, pa onda i sve ostale, da "učini što joj srce želi". Ali nije onda više ni vjerna, ni izvorna pomoć, nego iznakažena žena. Postaje "istočni grijeh" i za sebe i za sve oko sebe. A

¹ *Assidua* 3,2-3.5, u: V. GAMBOSO, *Antonio di Padova, Vita e spiritualità*, Padova, 1995., str. 165-166.

mogla bi savršeno odgovoriti držeći se Božje riječi, poštujući muža i učeći ga da i sama bude poštovana. Onda bi bila na ravnanu Blažene Gospe, koja je bila potpuni "Hoću" na Božji poziv milosna križa. Jednako tako muž ide Božjim putem ako u svojoj družici-suputnici vidi izvornu Božju pomoć, sebi u svemu ravnu, u časti i dostojanstvu, vršeći zadaću koju mu je Bog u obitelji namijenio, tako da se otac i mati dopunjuju u svojoj uzajamnoj ljubavi, kojoj je naravni plod rađanje i odgajanje djece.

Sveti je Ante izrastao iz jedne takve višestolne katoličke obitelji, u njoj primio temelje katoličkoga nauka i morala, u takvoj obiteljskoj molitvenoj sredini osjetio Božji poziv, a tijekom vremena propovijedao evanđelje Svete Obitelji i sreću svake obitelji koja je ukorijenjena u Kristovoj ljubavi.

Poštuj oca i majku svoju! Među deset naredaba danih Mojsiju na Sinaju nema zapovijedi roditeljima da poštuju svoju djecu, jer im je to Bog bio rekao kad ih je stvorio na prapočetku svijeta: Bit ćete jedno tijelo, rađajte i napučite zemlju. Ugrađeno im je poštovanje i ljubav prema djeci u samu narav, u neuništivi zakon majčinstva, u prirodnu krv. Ali može se to i izopačiti i prekršiti, i te kako. Sasvim svjesno, slobodno i hotimično. Ubojito i ubilački. Zato odgovorno i sa svim sankcijama ako ne uvijek na ovom, a ono sigurno na drugome svijetu. Zato Bog postavlja novu zapovijed i pred ženu i pred muža:

Ne ubij! Dolazi i njoj i njemu prigoda da budu pravi suradnici Božji; da začeto dovedu do punine uzrasta kako je Bog naumio, a ne da ga usmrte dok se ni razvilo nije. Imaju prigodu kušnje i otac i mati da prihvate ponizan stav stvorenja prema Stvoritelju i budu bogobojažni sudionici u službi života i izvršenja Božje volje ili da se samoproglašavaju oholim gospodarima i svoga tijela i tijela bića koje su zanjeli u sebi prisvajajući božansko pravo nad životom i smrću, poput Adama i Eve koji su htjeli biti kao Bog. Tu će se vidjeti njihova snažna kršćanska volja i odluka da se ne počnu neodgovorno ponašati i ispričavati: kako i drugi tako rade, kako postoje pozitivni državni zakoni koji dopuštaju pobačaje, kako su sputani obzirima grješnih jezičina, propagande, medija kojima vrvi ovaj preljubnički i izopačeni naraštaj. Zar mislite da može postojati ljudski referendum ili parlament koji ima pravo izglasati nekakav grješni pa prema tomu besmisleni paragraf i dokinuti Božji zakon: *Ne ubij!*? Zar je rezultat zdrave pameti i zdrava društva da sabornik postaje zakonski ubojica, a liječnik stvarni krvnik! Ne tre-

ba nam država koja će biti utemeljena na Sedam glavnih grijeha! Hoćemo zajednicu koja respektira Deset Božjih, neispravljivih, nepromjenljivih, neopozivih, i sveopćih normi, zapovijedi i zakona koji obvezuju sve jednako, beziznimno!

Roditelji, sveti će Ante u toj pozitivnoj životnoj odluci kudikamo više pomoći s obzirom na vašu i zemaljsku i nebesku sreću negoli u nekom privremenu ozdravljenju ili trenutačnu uspjehu vašega djeteta.

Vidite li da vas Bog stavlja na osobit životni ispit. O vama uvelike ovisi ne samo vaše osobno spasenje, ne samo spasenje vaše djece, nego i razvoj Kristove zajednice i narodne cjeline, za koju ste također odgovorni. Možete biti graditelji ili, ne daj Bože, razaratelji Crkve i naroda. Uzalud je da nas sav svijet prizna i uspostavi s nama diplomatske veze i uključi nas u te "euroatlantske integracije", ako nas ne priznaju roditelji, koji donese život na ovaj krvavo stečeni komadić tla. Razumijem da se kao moderna žena možeš zanositi idejom tzv. emancipacije, oslobađanja od nekih zastarjelih oblika života. Ali nerazumno radiš ako misliš da se možeš emancipirati, odvojiti od nezastariva Božjega zakona koji je ugrađen u tvoju prirodnu konstituciju, u krvotok i srce. Zar misliš da se može zločinački pobaciti troje djece, a četvrto zavjetovati svetom Anti da ga čuva čila i vesela!? Ali znamo: srce raskajano, ponizno, Bog ne će prezreti (Ps 51,19).

Zagovor je sv. Ante moćan u okviru volje Božje, ne mimo ili protiv Božjega zakona, ljubavi i pravde. Svetac će Božji podvostručiti svoj zagovor kod Boga kada ga molimo da ispunimo volju Božju i obdržavamo zakone Božje, a ne će ni pristom maknuti kada ga molimo protiv volje Božje. Nije smisao molitve da Božju volju promijenimo nego da je primijenimo na sebe. A nemoj slučajno reći da ne znaš što je volja Božja!

Ne sagriješ bludno! Bludno znači: besramne misli, bestidne riječi i bezobrazna djela, bezobzirna nošnja, bezočno ponašanje i razvratno življenje. Ne u službi života i savjesti, nego u službi prolazna užitka i trenutačne strasti. "Nije popuštao kočnice mladenaštvu i užitku, nego, pobjeđujući slabo ljudsko stanje, pritegao je uzde nasrtljivoj tjelesnoj požudi", napisao je za fra Antu Lisabonskoga i Pado-vanskoga. Tu će nam veliki Svetac pripomoći kao sveti stručnjak, ako ga budemo molili da se zauzme za nas i za djecu našu, za mladež našu birajući čistoću protiv prostakluka, zakon pameti protiv bezumlja, zakon ženidbe protiv razuzdanih bezbračnih vratolomija i mahnitorija.

Ne poželi muža ili žene bližnjega svoga također je jedan od deset glavnih životnih zahtjeva. Ne samo: Ne zavodi! Nego se ne razvodi! Ne samo neprevjenčavaj se! Nego to ne poželi! Stavi sjekiru na korijen! Sidi u dno srca gdje se legu zle želje. Poželiš li, razvela si se, razveo si se! Kad pogaziš sedmi sakrament - ženidbu, devetu zapovijed - "Ne poželi", uskraćen ti je pristup svakomu drugom sakramentu i na putu si koji ne vodi konačnu spasenju. Moralno zdravi roditelji rađaju zdravu obitelj. Moralno zdrave obitelji tvore zdravu Crkvu, zdravu ljudsku zajednicu. Crvljivo stablo rađa crvljive plodove. Tko je željan crvotočine u sebi, u svojoj obitelji i u sveopćoj Crkvi!?

Zaključak. Svetog Antu vidimo nerijetko naslikana s Djetetom Isusom u naručju, Isusom koji mu

se negdje ukazao upravo kao malo betlehemske djeteta. Neka Isus pomogne, po Svečevu zagovoru koji danas i vazda molimo,

da ne iščeznu blagoslovljena djeca s koljena, ruku i prsiju naših majki;

da djeca zauzvrat budu blagoslov svojim roditeljima;

da više od zabrane "Ne pobacuj!" i "Ne ubijaj djecu!" posvuda odjekuje riječ: "Ljubi djecu!" Umjesto "Ne sagriješi bludno!", "Ne poželi tuđega supružnika!", da posvuda osjećamo "Poštuj svoje i tuđe tijelo!", "Poštuj dušu iznad svega!", "Ljubi Boga svim srcem svojim!" kao što ga je ljubio sv. Ante kroz svojih 36 zemaljskih godina i kroz, evo, 780 nebeskih godina. **Boga se boj i njegove zapovijedi izvršuj, jer to je sav čovjek** (Prop 12,13). I ništa više? I ništa više!

U mostarskoj katedrali na prezbiterskom ređenju: 29. lipnja 2011.

O VIŠESTRUKU RADOSNU SLAVLJU

Dragi Božji narode!

Radujemo se višestrukom radošću u Gospodinu.

Prvo, danas Majka Crkva slavi apostolske prave sv. Petra i sv. Pavla. Petar je prvi u ispovijedanju vjere, a Pavao u tumačenju njezinih dubina. Petar je od vjernih Židova osnovao prvu Crkvu, a Pavao Božje ime objavio poganima i postao učiteljem naroda. Zajedničko im je da su obojica djelovala u Rimu, da su obojica propovijedala Evanđelje i Židovima i poganima; da su obojica mučenički završila svoj ovozemni tijek u Vječnome gradu: Petar razapet u Neronovu vrtu u Vatikanu, i to glavom prema zemlji, na vlastiti zahtjev, jer se nije smatrao dostojnim biti ni razapet kao njegov Gospodin, a Pavao kao "rimski građanin" pod mačem Neronova krvnika. Obojica su, dakle, postigla bratski vijenac mučeništva, pa im je Crkva dala zajedničku svetkovinu njihova prijelaza s ovoga u vječni život i odredila zajedničko štovanje vjernika. Obojica imaju također i druge vlastite blagdane: Petar svoju katedru naučavanja, 22. veljače, a Pavao svoje obraćenje, 25. siječnja.

Čestitamo ovoj dvojici Apostolskih prvaka današnju svetkovinu i molimo ih da svojim zaslugama i moćnim zagovorom isprose od Boga što više milosti mira i jedinstva svetoj Crkvi kršćanskoj!

Drugo, radujemo se s Dijamantnoga jubileja ili Šezdesete obljetnice misništva Svetog Oca Pape Benedikta XVI. Na današnji dan 1951. godine, u Freisingu kod Münchena Joseph Ratzinger bio je zaređen za prezbitera, godine 1977. postao je Münchenskim nadbiskupom, potom iste godine kardinalom, a 1981. pročelnikom Kongregacije za nauk vjere i 2005. godine 265. Papom s imenom Benedikta XVI.

- Benedikte XVI., Bog Ti dao svjetlosti i snage da ispuniš službu u koju Te Duh Sveti postavi nadglednikom da paseš Crkvu Božju koju Isus steče krvlju svojom: da kao suradnik Božje Istine vodiš sve ljude putem spasenja!

Treće, radujemo se s motiva sv. Reda prezbitrata pred kojim u ovoj katedrali Marije Majke Crkve stoje petorica naših đakona: fra Branimir, fra Goran, don Ivan, fra Tomislav i fra Željko. Radujemo se s njima samima, s njihovim roditeljima i župama, s Provincijom i cijelom Crkvom u Hercegovini.

Osvrćemo se na tri biblijska čitanja koja nam Crkva stavlja pred oči na današnju petropavlovsku svetkovinu. Prvo ćemo iz Matejeva evanđelja:

Mt 16,16-19. U predjelima Cezareje Filipove, u okviru nekadašnjih zemaljskih božanstava, Isus

svojim apostolima postavlja dva temeljna upita, koji su upućeni i svakomu od nas: *Što govori svijet, tko sam ja?* Učenici stali nagađati: Neki kažu da si Ivan Krstitelj, drugi da si Ilija, treći da si Jeremija ili jedan od drevnih proroka. A on će im dalje: *A vi, što vi kažete, tko sam ja?* Petar se diže i progovori: *Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga živoga! (Mt 16,16).* Radostan Petar što je pogodio. Radostan Isus što je Petar po Božju odgovorio! Ima barem jedan koji razumije tko je on, Isus. Da Petar nije ništa drugo u svome životu rekao nego samo to, tu vjeroispovijest, ostao bi upisan kao prvi koji je među učenicima otkrio Isusa kao Sina Boga živoga, kao Mesiju - Krista - Pomazanika. Doista veliko otkriće proizašlo iz objave Božje, a ne iz krvi putene!

Na to Isus izreče Šimunu Petru blaženstvo i obećanje: *Blago tebi, Šimune, sine Jonin, jer ti to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj koji je na nebesima. A ja tebi kažem: Ti si Petar-Stijena i na toj Stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata paklena neće je nadvladati (Mt 16,17-18).* Krist obećaje Šimunu, sinu Joninu, kojega je u prvom susretu bio nazvao "Petrom" (Iv 1,42), da će on biti vidljivi temelj njegove Crkve. Na temelju Petrove ispovijesti vjere Krist gradi Crkvu svoju, koja se ne će sastojati samo od "izgubljenih ovaca doma Izraelova" (Mt 15,24), nego iz "svih naroda" (Mt 28,19). Petar je stijena, kamen, dragi kamen, na kojem stoji Crkva Božja. Tko god prima od Boga dar, tj. tko vjeruje vrhunaravnim činom i darom vjere, on je stijena, kremen, hridina nerazoriva. Svatko od nas svojom vjeroispoviješću ugrađuje svoj kamen u zgradu Crkve Kristove. U tom smislu svatko je od nas barem čestica u velikom mozaiku Crkve. Takvom Bog povjerava i obećaje velike stvari.

- Vama, poštovani novoređenici, koji se danas ugrađujete sv. Redom prezbiterata, primajući besplatan dar svećeništva, Crkva će povjeriti zadaće naučavanja, posvećivanja i upravljanja. Izvršite primljeno poslanje ozbiljno, otvoreno i odgovorno!

Djela, 12,1-11: Uhićenje i oslobođenje Petrovo u Jeruzalemu. U godini smo 43. ili 44. nakon Krista. Neokrunjeni kralj Herod Agripa (37.-44), odgajan u Rimu, sve je poduzimao, pa čak i opsluživao židovske običaje, samo da se što više dodvori Židovima, a ne da se svidi Bogu. A kada je vidio da bi osobite simpatije mogao pobrati ako udari na kršćane, to je i učinio: ubio je apostola Jakova, Ivanova brata, a uhitio je i Petra i bacio ga

u tamnicu, naumivši ga nakon Pashe izvesti pred narod - vjerojatno da ga kamenuje! Petra u zatvoru čuvaju četiri vojničke četverostraže. Nema šanse da pobjegne. Aplauz u gradu i želja da se više jednom stane u kraj toj "sekti" kršćanskoj. Ali ima Boga! Ima i Crkve koja "svesrdno moljaše Boga" za Petra. Bog izabrao okretna anđela i poslao ga u zatvor da oslobodi Petra. Pojavio se anđeo Gospodnji i svjetlost obasja ćeliju. Anđeo udari Petra u rebra, probudi ga i naredi mu: Ustaj! Spadoše mu okovi s ruku. Spremi se, zaogrni se i za mnom! reče mu anđeo. Prodoše sve straže, dođoše do željeznih vrata koja im se sama otvoriše. Anđeo nalijevo, a pokazuje Petru nadesno. Sve kao u snu! Petra su mislili smaknuti, ali Bog se čudesno pobrinuo da se to ne dogodi. Pred njim je dug put, možda još 25 godina! Petar je okrenuo u kuću Marije, majke Markove. U toj je kući bila Posljednja večera. U toj je kući Duh Sveti sišao nad apostole. U toj je kući osnovana prva crkvena zajednica koja se Bogu molila. Iz te je kuće niknulo i zvanje Marka evanđelista, tajnika Petrova. U obitelji u kojoj se moli, zvanja se rađaju.

- Uvjereni smo da su i ovi naši novoređenici plod molitava njihovih majki, baka, ukućana, obitelji. Hvala vama, roditelji, koji, primivši od Boga djecu kao nebeski dar, sa zahvalnošću uzvraćate Bogu uzdarjem. U izboru duhovnoga zvanja sinovi i kćeri najbolju potporu doživljavaju od svojih roditelja kada ih prate molitvom i radošću gledajući ih da su oni sretni u izabranu zvanju. A najteže im je kada vide da se roditelji naopako ponašaju prema duhovnom zvanju svoje kćeri ili svoga sina.

2 Tim 4,6-8: Pavao učitelj piše svomu učeniku i prvomu suradniku Timoteju: Prispjelo je vrijeme moga odlaska. Sve je osmišljeno i privedeno kraju. Njegov se život izliva kao žrtva ljevanica Bogu. I onda tri veličanstvene Pavlove rečenice:

"Dobar sam boj bojevao". Slika uzeta iz svaki-dašnje borilačke arene. Slušamo li svako toliko razne igrače prije utakmice: založiti se iz petnih žila, ginuti na igralištu, dati sve od sebe, učiniti najbolje što se može, i to za onu propadljivu i prolaznu lovoriku, pa i onu novčanu; jer kako dođe, tako i prođe. Pavao kaže da je dobar, najbolji, boj vojevao. Ništa nije propustio učiniti i navijestiti od svega nauma Božjega.

- Ređenici! U boj! U duhovni boj! U odlučnu borbu protiv duha ovoga svijeta koji se ravna po požudi i grijehu, a ne po Božjoj volji. Dok se borite, na nogama ste! Kada se prestanete boriti,

pali ste! Ne dopustite da vas svijet zavede na svoju stranu, na svoju stranputicu!

"Trku završio". Trideset je godina Pavao trčao, ne putovao, nego upravo trčao, Rimskim Carstvom kao navjestitelj Evanđelja, kao maratonac Radosne vijesti Kristove. Vidio i lijepih i ružnih. Patio i u duši u tijelu. Sve je žrtvovao Bogu: i svoje visoke škole, i svoje vrijeme, i svoje zarade, i svoje tjelesne snage, i svoju oštrinu duha, i svoju odanost srca. Sve! Koliko ima onih koji oduševljeno polete s pika na biciklima, na motorima, u formulama 1, a nikada ne stignu na cilj? Pavao kaže: trku sam završio. Dospio do kraja. Stigao na cilj. Po propisima trke. Čeka me vijenac pra-

vednosti. Kakvo unutarnje i vanjsko zadovoljstvo u čovjeku!

"Vjeru očuvao". Zadržao u sebi vjeru i nadu u Boga da će uspjeti, pobijediti, dospjeti do cilja. Ako ne zlatna - brončana! On se držao pravila igre. Nije se služio dopingom. Nije uzimao nedopuštena sredstva na štetu zdravlja. Nije se uzdao u prijevare i trikove da nadmaši Petrove rezultate! Poštovao je pravila trke, na zvižduk suca: i kada je poletio i kada je doletio.

- Evo nam, braćo novoređenici, uzora. To se sve jednako odnosi na nas koji živimo danas. Svakomu je u životu dosuđena trka i borba. Koji po Božjem pravilu u vjeri trče i biju dobar boj - Bog će im dati svoj blagoslov! Amen.

U mostarskoj katedrali: 29. srpnja 2011.

O SLUŽENJU BISKUPA ČULE

Ovoga se mjeseca, 5. srpnja, navršilo 130 godina otkako je papa Leon XIII. obnovio redovitu biskupsku hijerarhiju u Bosni i Hercegovini. Bilo je i biskupa i biskupija i prije toga, zato se i zove obnova, ali je Papa tim gestom, odnosno apostolskim pismom, *Ex hac augusta* - S ove uzvišene Stolice sv. Petra - uspostavio nove granice, nove naslove i nova sjedišta dijecezama: Vrhbosanskoj nadbiskupiji i Banjalučkoj biskupiji koje su nastale na području dotadašnjega Apostolskog vikarijata u Bosni (1735.-1846.-1881.) te Mostarskoj biskupiji kojoj je dodan drevni naslov duvanjski, sa sjedištem u Mostaru, koja je izrasla iz Hercegovačkoga apostolskog vikarijata (1846.-1881.). Sve u okviru novouspostavljene Vrhbosanske metropolije kojoj je 1890. godine pripojena i višestoljetna Trebinjsko-mrkanska dijeceza.

Biskupija je "dio Božjega naroda koji je povjeren biskupu na pastirsku brigu, dakako uz suradnju prezbitarija. Ukoliko je povezana sa svojim pastirskom i skupljena od njega po Evanđelju i Euharistiji u Duhu Svetom, ona tvori mjesnu Crkvu, u kojoj je doista prisutna i djeluje jedna, sveta, katolička i apostolska Kristova Crkva", poučava nas koncilski Dekret o biskupima (*Christus Dominus*, 11). Ona je najviši stupanj crkvene institucije u pastoralnom smislu riječi. Njome upravlja rezidencijalni biskup sa svim pravima i dužnostima

člana Biskupskoga zbora, s Papom na čelu, a taj je zbor nasljednik Apostolskoga zbora, s prvakom Petrom na čelu.

Kao što je u Crkvi biskupija "dio Božjega naroda", tako je slično i u biskupiji župa "dio Božjega naroda" u pastoralnom smislu pod vodstvom župnika u potpunu zajedništvu s biskupom. Uvođenjem dijecezanskih svećenika, koji "u dušobrižničkom djelovanju prvo mjesto zauzimaju" (CD, 28), počele su se osnivati i nove župe. Sve župe u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji, osim Drežnice, do 1881. godine bile su povjerene dušobrižništvu franjevacu, a potom neke od njih dogovorno (1899.) i stupnjevano prelaze na upravu biskupijskom kleru, kako je svećenstvo već izlazilo iz teoloških škola i odgajališta: Blagaj i Nevesinje, 1899., Bijelo Polje, 1903., Grabovica 1904., Studenci, 1908., Vir 1910. itd.

Zahvaljujući Božjoj Providnosti, u ovih 130 godina u našim hercegovačkim biskupijama obnovljena biskupske hijerarhije omogućila je i vidjela zaređena 182 dijecezanska svećenika: i to 70 već pokojnih i 112 živućih s različitom službom sudbinom. Iz toga klera izabrano je 6 biskupa i nadbiskupa, od kojih su pokojni Petar Čule i Marko Perić (živi: Ž. Puljić, R. Perić, P. Rajić, T. Vukšić).

Ključnu i prekretničku ulogu u brizi za porast dijecezanskoga klera imao je upravo Petar Čule,

najprije kao povjerenik za duhovna zvanja od 1926., zatim kao biskup u svojim 28 godina aktivna biskupovanja (1942.-48. i 1958.-1980.), a možda je još više doprinio svojom patnjom u devetgodišnjem robijanju u Zenici i zatočeništvu u Tolisi. Negdje šezdesetih godina imao je na brizi preko stotinu sjemeništara i bogoslova u raznim crkvenim zavodima. Osvrnimo se konkretno i ukratko na tri službe u životu biskupa Čule.

Služba poučavanja ili propovijedanja. Sve je svoje školovanje, gimnazijsko u Travniku, filozofsko-teološko u Sarajevu i poslijediplomsko u Innsbrucku i Louvainu učenik i student Petar usmjerio za tim da se osposobi u poznavanju teoloških i drugih crkvenih znanosti na najbolji mogući način. Uvijek s odlikom. U gimnaziji izvrsno je naučio grčki i latinski, na teološkom studiju njemački i francuski, u zatvoru engleski. A sve samo zato da može pratiti teološku literaturu na dotičnim jezicima. Nije, slobodno, gubio dragocjeno vrijeme na svjetske romane. Kao svećenik bio je kateheta na gimnaziji u Mostaru, izdavao katekizme za mladež, bio glasovit kao propovjednik. Skupio je i objavio "Misli velikih umova o Kat. Crkvi" (1941.) i "Misli velikih umova o Bogu" (1941.). Preveo je "Povijest Družbe Isusove". U zatvoru je preveo Marmionovo klasično djelo: "Krist - život duše", teološko-duhovnu knjigu, objavljenu 1957. u Đakovu, koja je doživjela i drugo izdanje 2007. godine. Sudjelovao je na Drugom vatikanskom koncilu i neke su mu ideje primljene ne samo u pojedine koncilske dokumente nego i u kanon sv. Mise. Kao što je sam bio stalan učenik Svetoga Pisma, Svetih Otaca i priznatih teoloških pisaca, tako je to tražio i od svojih bogoslova i svećenika. Bio je najprije izvrstan učenik, a onda i izvrstan učitelj.

Služba posvećivanja. Svoju je biskupsku službu osobito ispunjavao slaveći svakodnevno Presvetu Euharistiju, dijeleći pod sv. Misom sakramente sv. krizme desetcima tisuća kandidata po Hercegovini, i podjeljujući sakrament sv. reda novim svećenicima. Za njegove biskupske službe zaređena su 82 svećenika Mostarsko-duvanjske i Trebinjske biskupije. Bio je ne samo reditelj, nego u prvome redu molitelj duhovnih zvanja. Biskup je Petar bio u najuzvišenijem smislu riječi liturg. Kao vjernik, svećenik i biskup s najdubljim klanjanjem Presvetomu Trojstvu: Ocu, Sinu i Duhu

Svetomu. Prema Blaženoj Gospi uvijek je bio osobito odan i pobožan i drugima stalno preporučivao tu cijenjenu katoličku pobožnost. Gospi - Majci Crkve - posvetio je kao biskup ovu katedralu, na koju je mislio od dana svoga biskupskog ređenja, 1942. A odmah potom bio je istinski privržen sv. Josipu, zaštitniku Crkve, i naše Mostarsko-duvanjske biskupije, kojemu je posvetio dvije novoosnovane župe: u Domanovićima i u Vinjanima, i katedralnu kriptu u Mostaru, gdje je pokopan 1985. Zauzimao se za proces beatifikacije slugu Božjega Petra Barbarića, našega maturanta u Travniku. Blagoslivljao je ili posvećivao novo-sagrađene crkve i oltare. Sam pazio na uredno i dostojno slavljenje sv. liturgije i drugo opominjao ako bi se udaljavali od crkvenih pravila.

Služba upravljanja. Nakon povratka iz zatvora osnovao je tijekom vremena četrnaest novih župa: Sutinju 1962., Polog 1963., Jare 1966., Buholovo i Domanoviće 1969., Hutovo i Raskrižje 1971., Vinjane 1972., Čeljevo, Neum i Stjepan Krst 1974., Aladiniće i Gabela Polje 1977. te katedralnu župu u Mostaru 1980. Pronalazio je crkvenu službu novim svećenicima u pastvi, unatoč svim nevoljama koje je doživljavao u vezi s odlukama Svete Stolice iz 1899. i 1968. o predaji župa i provedbom dekreta "Romanis Pontificibus" iz 1975.

Poslao je od 1964. do 1980. dvanaest bogoslova i svećenika u inozemstvo na studij.

Stavio je na raspolaganje za hrvatsku inozemnu pastvu trinaest biskupijskih svećenika.

Dao je četvoricu svećenika u misije. I rado je omogućivao svećenicima odlazak u misije, radije nego i na studij i u inozemnu pastvu. A za to se hoće posebno misijsko zvanje. Znao je slušati, zato je znao i upravljati.

Sve u svemu: biskup velikih trpljenja i poniženja, ali i velike marljivosti i zauzetosti za ovu hercegovačku Crkvu, za opću Crkvu, "za Kraljevstvo Božje", kako je sam stavio geslo na dan svoga biskupskog ređenja u Mostaru, na blagdan sv. Franje 1942.

Prema Svetoj Stolicu bio je vjeran od početka do kraja. Na odlasku u mirovinu nagradila ga je naslovom nadbiskupa.

Hvala biskupu Petru za njegovo vjerno služenje Bogu, Crkvi i narodu. Bog mu bio vječna nagrada!

U Hutovu: 30. srpnja 2011.

O PROUČAVANJU VLASTITE PROŠLOSTI

Poštovani organizatori i svi sudionici ovoga Susreta!
Dragi članovi Mustapića roda, izbliza i izdaleka!
Braćo i sestre!

Nebeski zaštitnik. Vama je Mustapićima zaštitnik sv. Luka, novozavjetni pisac *Evandjelja i Djela apostolskih*. Njemu u čast ova sv. Misa, a u slavu Presvetoga Trojstva: neka vas sve, nazočne i nenazočne, zagovara sv. Luka kod Boga da uvijek idete ravnim putem prema vječnomu cilju. A svima pokojnima Gospodin udijelio mjesto osvježenja, svjetlosti i mira!

Sveti je Luka napisao rodoslovlje Isusa Krista, navodeći ništa manje nego 76 generacija od Isusa preko Marije odnosno Josipa "oca" - "kako se smatralo" (Lk 3,23) - jer Bog još nije bio očitovao narodu otajstvo utjelovljenja po Duhu Svetome od Marije Djevice. Zapravo, sveti je Luka najprije napisao izvješće o čudesnu Isusovu Uskrsnuću. To je bilo primarno i udarno čuti za ljude onoga vremena i mjesta, pogotovo nakon svega što se zbilo onoga krvavog Velikog tjedna. Potom je perom prešao na prikaz Muke Gospodnje na velikom kalvarijskom ekranu koji smo mi ljudi razapeli svojim grijesima, a na kojem se Božjom snagom dogodilo slavno preobraženje ili uskrsnuće Tijela Gospodinova. Onda je radoznalost onih koji u Krista vjerovali rasla i željela čuti i znati što je Isus za vrijeme svoga javnoga trogodišnjeg nastupa "činio i učio" (Dj 1,1), odnosno kako je bio "silan na djelu i na riječi pred Bogom i svim narodom" (Lk 24,19). Pa se sv. pisac Luka nije ni tu zaustavio nego je, vidjevši da "već mnogi poduzeše sastaviti izvješće o događajima koji se ispunije među nama", nakon što je "sve, od početka, pomno ispitao", konzultirao i razgovarao sa svjedocima, u prvome redu s Blaženom Gospođom, od utjelovljenja i rođenja, odlučio i on sam "sve po redu napisati" (Lk 1,1-4) o Spasitelju našem Isusu Kristu. I tako je opisao ne samo njegove glavne životne dionice i velebno djelo Otkupljenja, nego i njegovo rodoslovlje računajući unatrag preko Josipova oca Elija, Levija, Amosa, Nagaja, Kosama, Jorima, Davida, Jakova, Abrahama, Šema, Metušala do Adama, rodozačetnika. Odnosno

do Boga, Stvoritelja ljudskoga roda (Lk 3,23-38). Sedamdeset i šest imena - naraštaja - koljenovića do Adama. Razumije se da su to ne kronološkim redom nanizana, nego reprezentativna imena u židovskoj i ljudskoj povijesti.

Tko bi od nas ljudi bio kadar nabrojiti ne 76 nego 6 svojih prethodnih generacija, da nijednu ne preskoči? Mi u Katoličkoj Crkvi nemamo ništa tako kronološki poredano kao duhovnu liniju sv. Petra i njegovih 265 nasljednika na njegovoj Apostolskoj Stolici u Rimu. A i tu ima nekih dvojbenih rješenja.

Ljubav prema povijesnoj istini. Ne znam kako je vama Mustapićima palo na pamet da idete u dva smjera: najprije unatrag ispitujući svoje povijesno rodoslovlje do svršetka 17. stoljeća, do 1694. godine, kada se Mustapića prezime nalazi prvi put zabilježeno u Hrasnu (u gradačkim maticama 1722. u Hutovu) ili do početka 16. stoljeća, 1539. godine, kada se prezime kao "Mustafić" prvi put spominje uopće u hrvatskom narodu, na Visu. A vrijedi i dalje to proučavati i povijesne granice pomicati. Svakako, uvjeren sam da to nije palo na um jednomu mladiću od 22 godina, jer mladež se po naravi ne okreće unatrag, u povijest, niti sluša starijega dok priča o seobama i diobama svoga roda, nego gleda ponosno i isključivo prema budućnosti, koju želi osvojiti i u kojoj se u svoje vrijeme obično poprilično razočara. To mora da je zainteresiralo nekoga između vas kojemu je više od 40 godina, jer samo kada se prođe ta dob, onda se čovjek obično stane okretati unatrag da vidi odakle je potekao, odakle mu je otac i mati, djed i baka, pradjed i prababa, šukundjed, prvi koji se zove tim i takvim prezimenom. A drugi je smjer ovaj vodoravni - poziv svim Mustapićima od Istoka do Zapada od Sjevernoga do Južnoga pola na ovaj današnji susret.

Biološki geni. Mi se divimo onoj rumenoj jabuci na grani, a ne mislimo da te jabuke ne bi ni bilo, ili bi bila crvljiva, da nema zdrava korijena

koji crpi hranu iz zemljane dubine i snažna stabla što ga obasjava žarko sunce s visine. Bogu zahvaljujemo na onoj rumenoj i stasitoj djevojci Zdravki ili mladiću Zdravku Mustapiću s ove ili s one strane Neretve, granice ili oceana, a ni nje ni njega ne bi bilo da im prababa ili pradjed nisu bili duševno snažni i tjelesno zdravi. Iako Bog stvara svaku dušu, možda su se upravo njihovi praotački geni, prijenosnici svih bioloških, fizičkih, karakternih svojstva, pokazali u trećem ili u petom odnosno današnjem naraštaju. Nema današnjega zdrava koljena bez davnoga zdrava korijena! Stoga je pravo i pravedno gledati ne samo na današnju jabuku nego i na onu čvrstu korjeniku prije stotinu ili toliko godina. Kao što će i ova današnja generacija biti korijenje onima za dvjesto godina. I radoznalo se pitamo: kakve će biti naše buduće jabuke i loze?

Svojim se diči! Sedma Božja zapovijed pretpostavlja da svatko od nas ima neko vlasništvo, osobno, obiteljsko, narodno: odjeću, kuću, zemljište. I da do svoga vlasništva držimo, a tuđe ne diramo. Poštuj, a ne prisvajaj! Radi, a ne kradi! U svojoj njivi ili vinogradu uzgajaj, a ne pljačkaj od drugih! Je li to Božji i ljudski zakon? E, dobro. Kao što imamo po rođenju ili stjecanju takvo svoje materijalno imanje, tako po naravi i po odgoju imamo i svoj identitet: svoje ime i prezime, svoj očinski rod i materinji govor, pripadamo određenoj vjeri i kulturi, povijesti i književnosti, puku i jeziku. I s pravom se time dičimo. Po zdravu smo razumu pozvani da to kao ljudi proučavamo, kao vjernici njegujemo i razvijamo, kao kulturne osobe ugrađujemo u svoju nacionalnu ili u svjetsku kulturu i u svoju vjersku zajednicu.

Ne bježi od bližnjega svoga! Još je u Starome Zavjetu prorok Izaija, među brojnim stvarima, koje su po volji Božjoj, naveo i ovu: "ne kriti se od onoga tko je tvoje krvi" (Iz 58,8). Ima li ljudskijega i vjerskijega djela od onoga da se nevoljniku pritekne u pomoć, čak bez obzira na krv, a evo u pitanju je i onaj tko je "tvoje krvi". To znači da nije volja Božja da jedni imaju sve, od bazena do aviona, a drugi ne znaju to ni izgovoriti; da jedni robuju, a drugi gospoduju. Svatko ima svoje ljudsko dostojanstvo i ima pravo imati sve ono što služi tomu dostojanstvu. Svima nam se pojaviti na sudištu Božjem, gdje će svako primiti kako se ponašao kroz tijelo, kako je bježao ili bio u službi bližnjega svoga.

Vi ste se Mustapići, kao i drugi rodovi, razilazili s ove svoje "Mustapića vinogradine" po bijelome svijetu iz različitih razloga, ponajviše onih

ekonomskih, pa i političkih. Pravo je svakoga čovjeka, u miru i u ratu, da se naseli gdje želi, ako može. Ali mu je moralna dužnost da ostane čovjek, Božji čovjek, koji će poštovati svih 10 zapovijedi s obje sinajske ploče.

Ilija! Ilija! Ilija! U čitankama u osnovnoj školi bio je članak "Danak u krvi", odlomak iz romana Ive Andrića "Na Drini ćuprija". Turci bi u 16. stoljeću svake šeste godine odvodili kršćanske dječake iz ove zemlje između njihove 10. i 15. godine u Carigrad da im promijene ime, vjeru, identitet, da budu janjičari ili u kojoj drugoj carskoj službi. To je taj teški danak, harač u živoj dječackoj krvi! Natovarili bi ih u sepete, sepete na konje, a za njima bi srljale majke vrišteći: "Rade, nemoj majke zaboravit!", a druga bi jaukala: "Ilija! Ilija! Ilija!" kao da je svomu sinu htjela ukucati u pamet da mu je ime Ilija i da ne mijenja ni imena, ni plemena, ni korijena, ni amena. Ali... Zašto se onda čudiš da su se tvoji stari morali odavde maknuti barem u Lokvičice ili na Vis, gdje je bilo sigurnije, gdje ne bi plaćali danka u krvi? Ima toliko stotina godina da više ne idemo i da nas više ne vode prema Carigradu. Idemo na Zapad. Ali postoje i dalje prilike da izgubimo ime, da se ne spomenemo majke, ni žive ni mrtve, da zaboravimo domovinu koja nas je rodila i odnjihala, nas ili naše pretke, da napustimo vjeru u kojoj smo kršteni i odgojeni.

Eto smisla ovakvih susreta: da se u današnjim novim uvjetima elektronike više proučava vlastita povijest, da se ne stidimo svoje kolijevke i vinogradine, da se ne krijemo od onoga tko je naše krvi, da pomognemo onomu tko je potreban naše pomoći, da se sjetimo, i sv. Misom i budućom knjigom, svojih starih pradjedova kao i onih suvremenih branitelja, da im zahvalimo na njihovim zdravim genima koje su nam prenijeli, da čujemo nešto više o umnicima i uglednicima svoga roda u povijesti i u današnjem svijetu.

Ne mogu ovdje ne spomenuti i one koji su postali svećenicima iz krvi Mustapićeve:

1. - Augustin Mustapić Đurđević - rođen 2. kolovoza 1818. u Dubrovniku. Krsno mu je ime Antun. Otac mu je bio rodom iz Hutova. Dominikanac, profesor, ugledan član svoje Provincije, pisac. Preminuo u Dubrovniku 7. ožujka 1874.

2. - Mustapić Stipe, rođen 14. listopada 1983., a ređen 28. lipnja 2008. u Zadru. Svećenik Zadarske nadbiskupije. Pastoralni suradnik u Benkovcu i Biogradu; 2008. prefekt u Sjemeništu "Zmajević" potom župni vikar u Pagu.

3. - Petar Rajič, sin Liberana i Dominike r. Mustapić iz Doljana. Rođen u Torontu, 12. lipnja 1959., ređen za svećenika 29. lipnja 1987. a za biskupa 23. siječnja 2010. u Mostaru. Možda mu je zaslužnija mama Mustapuša od drugih, što je svećenik i nadbiskup i nuncij. Bog zna.

Bog pozvao nove Antune, Stipe i Petre u duhovne staleže, a oni se odazvali Božjemu zovu i bili na čast Crkvi i svomu rodu. Bog dao pa se ispunilo!

U Aladinićima - Dubravama, 24. srpnja 2011.

PROPOVIJED MONS. PETRA RAJIČA NA MISI PROSLAVE 25. OBLJETNICE MISNIŠTVA DON IVANA ŠTIRONJE

Danas osim što slavimo redovitu nedjeljnu svetu Misu, imamo i posebno slavlje 25. obljetnice misništva sina ove župe: don Ivana Štironje. Njega je, polažući na nj ruke za vrijeme svečanoga svetog bogoslužja, biskup Pavao Žanić 29. lipnja 1986. zareadio za prezbitera Trebinjsko-mrkanske biskupije. S njim su tom zgodom bili zaređeni subraća misnici, don Antun Pavlović i don Velimir Tomić, koji također ove godine slave svoj srebrni svećenički jubilej. Današnjemu svečaru, don Ivanu, i ostaloj dvojici misnikâ jubilaraca od srca čestitam kako u svoje ime tako i u ime biskupa Ordinarija, Ratka Perića, u ime biskupa Tome Vukšića te u ime svih svećenikâ i vjernikâ obiju naših hercegovačkih biskupijâ.

Aladinići - Dubrave. Prije dvadeset i pet ljeta - obljetnica će biti upravo za tri dana, 27. srpnja - ispred ove župne crkve na Aladinskomu brijegu zajedno s tadašnjim mladomisnikom pjevasmo Bogu: *O ljubavi tvojoj, Gospodine, pjevat ću do vijeka* (Ps 89, 2), i te je psalmistove riječi don Ivan uzeo za svoje svećeničko geslo. Danas želimo ponovno zajedno, Gospodinu na slavu, tu istu pjesmu zapjevati s dubokim osjećajima zahvalnosti za veliko blago i neizmjerni dar ministerijalnoga svećeništva, što ga je Isus ostavio svojoj Crkvi, i za ovih prvih 25 ljetâ misništva našega današnjeg svečara don Ivana.

Sv. Ivan Marija Vianney. Godine 2009., Sveti Otac Benedikt XVI. objavio je pismo uz proglašenje Svećeničke godine u povodu 150. obljetnice

smrti Arškoga župnika sv. Ivana Marije Vianneya. U tome pismu upućenom svim vjernicima Papa između ostaloga piše: "Sveti Arški župnik običavao je govoriti: 'Svećeništvo je ljubav Isusova srca'. Taj dirljivi izraz omogućuje nam prije svega s nježnošću i zahvalnošću spomenuti se neprocjenjiva dara kojega svećenici predstavljaju ne samo za Crkvu, već i za samo čovječanstvo. Mislim na sve one prezbitere koji vjernicima i čitavome svijetu ponizno i svakodnevno nude Kristove riječi i geste, nastojeći se sjediniti s Njim u svojim mislima, svojoj volji, svojim osjećajima i čitavom svom životu. Kako im ne odati priznanje za njihove apostolske napore, njihovo neumorno i samozatajno služenje, njihovu ljubav kojom teže zagrliti sve? I kako ne pohvaliti vjernu odvažnost tolikih svećenika, koji unatoč svim teškoćama i nerazumijevanjima, ostaju vjerni svojem pozivu da budu "Kristovi prijatelji", koje je On po imenu pozvao, odabrao za sebe i u svijet poslao?"¹

Papa je uzeo lik i nauk svetoga Ivana Marije, zaštitnikâ župnikâ, te ga je stavio kao uzor svim svećenicima, pa dalje u istome Pismu veli: "Kada bi (sveti Ivan Marija) govorio o svećeništvu, naprosto nije nalazio riječi da opiše veličinu dara i zadaće povjerene jednomu ljudskom stvorenju: "O kako je svećenik velik!... Kada bi to shvatio, umro bi... Bog ga sluša: on izgovori dvije riječi, a naš Gospodin silazi s neba na njegov glas i zaptvara se u malu hostiju..." Objašnjavajući svojim vjernicima važnost sakramenta Svetoga Reda,

¹ Pismo Pape Benedikta XVI. uz proglašenje Svećeničke Godine povodom 150. obljetnice smrti Arškoga župnika, sv. Ivana Marije Vianneya, 16. lipnja 2009.

govorio je: "Bez sakramenta Svetoga Reda, ne bismo imali Gospodina. Tko je Gospodina stavio tamo u svetojstano? Svećenik. Tko je dočekaov vašu dušu kada je prvi put pristupala k životu? Svećenik. Tko je hrani i krijepi na njezinu zemaljskome putovanju? Svećenik. Tko će je pripraviti da se pojavi pred licem Božjim, perući je po posljednji put u krvi Isusa Krista? Svećenik, uvijek svećenik. A ako bi ta duša umrla (zbog grijeha), tko će je podići na novi život, tko će joj vratiti spokoj i mir? Ponovno, svećenik... Poslije Boga, svećenik je sve!... On će sama sebe shvatiti tek u nebu".²

Kralj Salomon. Doista je teško nama ljudima shvatiti vječnu Božju mudrost, koja je preko apostola i njihovih nasljednika biskupa, i preko svećenika - tih prvih biskupovih suradnika, odlučila grješnim ljudima povjeriti svoje sakramente spasenja. U tome uočavamo koliko Krist drži do biskupa i svećenika, računajući da će oni nastaviti Njegovo djelo u svijetu kako bi svi ljudi mogli doći do spoznaje te iste mudrosti, koja čovjeka obogaćuje, rasvjetljuje, uzdiže i vodi u blaženu vječnost s Bogom. Božju mudrost otkrivaju oni koji se mole Gospodinu poput kralja Salomona, koji je - iako je bio moćan i bogat vladar - znao da je još veće blago imati *pronicao srce* koje zna *razlikovati dobro od zla*, i da je to dar Božji.

Sv. Pavao. Svaki svećenik kada malo dublje razmišlja o svome duhovnom pozivu i službi u Crkvi s godinama uočava kako sve što on čini, ne čini to on; uviđa kako je sve zapravo Božje djelo, posljedica njegove svećeničke spremnosti na poslušnost i trajne molitve da ispuni Božju volju i surađuje s njom u svome životu. Kroz svoj rad i iskustvo svećenik može osjetiti istinitost Pavlovih riječi: *Znamo da Bog u svemu na dobro surađuje s onima koji Ga ljube, s onima koji su odlukom Njegovom pozvani.* Kamo god putovao po svijetu i koju god službu vršio u Crkvi, kojim god jezikom slavio Boga, svećenik može osjetiti kako je uvijek u svome domu.

Ti si, don Ivane, tijekom ova dva i pol desetljeća, odnosno četvrt stoljeća, djelovao kao župski vikar u Dračevu, pripravnik za misije u Londonu, u Engleskoj, misionar u biskupiji Iringa u Tanzaniji, župnik u Oakvillu u Kanadi, student teologije u Padovi u Italiji, katedralni župnik u Mostaru te Pastoralni vikar na Ordinarijatu, sve do nedavnoga imenovanja za Nacionalnog ravnate-

lja Papinskih misijskih djela za BiH u Sarajevu. Povjerene su ti bile različite službe u raznolikim okolnostima, gdje si se morao prilagoditi novim sredinama i naučiti nove jezike, a na svakome si se mjestu pokazao prvenstveno i nadasve kao prezbiter, svećenik, *alter Christus* - drugi Krist.

Kraljevstvo Božje. Svećenički poziv može se usporediti s Kraljevstvom Božjim, koje je poput skrivenoga blaga, koje ratar otkrije dok kopa njivu; ili dragocjenoga bisera za kojim trgovac trađa cijeloga života; ili kao mreža, što je ribar baca u vodu nadajući se velikom ulovu. U različitim životnim okolnostima Gospodin poziva mladiće da Ga slijede i dođu do onoga najdragocjenijeg otkrića: nađu najveće životno blago i zadobiju najvrjednije dobro - Krista Gospodina, koji je utjelovljenje Kraljevstva Božjega među nama. U Kristu Isusu otkrivamo vječnu Božju mudrost, koja nadilazi svako ljudsko umovanje i koje je vrjednije od svega blaga ovoga svijeta. Ona nas i potiče da Boga upoznamo, ljubimo i Njemu služimo. To je otkriće veliko i neizrecivo blago za svakog vjernika, a posebno za one koji su osjetili da ih Gospodin zove u svoju službu. Mudrost Božju nalaze oni koji kopaju, tragaju, izlaze na pučinu, oni koji rade, traže i riskiraju, i koji gledaju naprijed s velikom nadom u Božja obećanja te se, stavivši ruku na plug, ne okreću natrag.

Navjestitelj Radosne vijesti. Osjetivši Božji zvov još za rane mladosti, ti si, don Ivane, nakon godinâ priprave u sjemeništu i bogosloviji, došao do svojega životnog cilja i postao svećenik ove mjesne Crkve. I minulo je, evo, već 25 ljeta od kako si uzeo Božji plug u ruke i zaorao na njivi Božjoj. Svoje si dosadašnje svećeničke dužnosti vjerno vršio među svojim hrvatskim narodom, te afričkim plemenima i drugim narodima svijeta. Putovao si po tri kontinenta i na svakom mjestu propovijedao Božju riječ i s vjernicima, kojima si bio velikodušno na raspolaganju, slavio Otajstva spasenja. Izdržavši velike promjene i zdravstvene kušnje, ostao si vjeran Bogu i poslušan Crkvi. Ono što si radosno započeo svojim svećeničkim ređenjem i Mladom misom danas s tobom veselo slavimo i kličemo *O ljubavi tvojoj, Gospodine, pjevati ću do vijeka* (Ps 89,2). Okupljeni ovdje oko oltara Gospodnjega, zajedno s tobom, s tvojom braćom i sestrama i njihovim obiteljima, s tvojom rodbinom i prijateljima, s vjernicima ove tvoje rodne župe, zahvaljujemo Bogu za tvoje sveće-

² Isto.

ničko zvanje te istodobno svoju smjernu prošnju upravljamo Ocu nebeskome za godine i službe što stoje pred tobom na ovoj istoj njivi Gospodnjoj.

Tvoji te roditelji Stojan i Anica, koji su te dali na svijet i odgojili, sada s neba prate svojom molitvom. A mi okupljeni ovdje na ovome svetome mjestu želimo ti od srca zahvaliti za tvoje vjerno svećeničko služenje i ujedno ti obećavamo da ćemo te i dalje pratiti svojom molitvom, dobrim željama i prijateljstvom. Neka ti Gospodin udijeli zdravlje, obdari te ustrajnošću u službi, da nam

uvijek ostaneš svećenik po Srcu Isusovu. Pratili te uvijek zagovor i zaštita Presvete Bogorodice, Majke Kristove i Majke naše, Majke Crkve. Neka Ona, Gospa velikoga hrvatskog krsnog zavjeta, nad tobom bdije iz svojega svetišta u Donjemu Hrasnu; Ona - Kraljica Mira.

Dragi misniče Božji, dum Ivane dragi, od danas si nam srebrni misnik. Dao Bog da svi skupa s tobom zajedno doživimo i 2036. proslavimo tvoj zlatni misnički jubilej. Gospodinu na slavu i na spasenje duša. Amen.

SVEĆENIČKE HOMILIJE U KATEDRALI

Za Trodnevlja svete obrede u mostarskoj katedrali prevodio mjesni biskup i propovijedao na Misi posvete ulja na Veliki četvrtak i na Humu na kraju Križnoga puta na Veliki petak i na Uskrs. A tradicionalno pod Večerom Gospodnjom u Četvrtak te pod obredima u Petak i na Veliku Subotu propovijeda jedan od mostarskih svećenika

DON IVAN BEBEK: NA MISI VEČERE GOSPODNJE: 21. TRAVNJA 2011.

Natječu se Nebo i Zemlja tko će dati veću hvalu i slavu Trojedinom Bogu. Na nebesima Gospa organizira nebesku procesiju s anđelima i arkandelima, svecima i sveticama; svugdje kâd, miris i pjevaju Bogu tri puta Svet. Nema veće hvale i slave Boga doli te koju predvodi Gospa, Kraljica Neba i zemlje.

Kako će zemlja uzveličati Boga?

Slavimo Veliki četvrtak, dan Presvete Euharistije, ali i Svetog reda. Na Veliki četvrtak Isus ustanovljuje Euharistiju. Svojim apostolima podjeljuje svećeničku vlast i milost. A cijelomu svijetu ostavlja svoju oporuku, posljednju naredbu i zapovijed: zapovijed ljubavi prema Bogu i zapovijed uzajamne ljubavi.

Veliki su ovi dani kada se odvija konačna bitka između Spasitelja svijeta i Sila tame. Posljednji je boj najogorčeniji. Ubacuju se sva sredstva, što ih protivnici imaju u svojim arsenalima. I ovdje pakleni neprijatelj ide u napad upotrijebivši sve: Judinu izdaju, kukavičluk učenika, mržnju i zaslijepljenost farizeja, kolebljivost Pilata, prevrtljivost puka, fizičko i moralno ponižavanje Isusa Krista.

A čime se suprotstavlja Isus Krist, naš Spasitelj i Otkupitelj? On ponizno pere noge učenicima, ostavlja svojim sljedbenicima svoje Tijelo i svo-

ju Krv, daje im zapovijed ljubavi, moli se za njih, opominje ih na budnost i molitvu, izljeve mržnje zaustavlja uzdahom: Oče, oprosti im jer ne znaju što čine. Slabe i neuuke učenike osposobljuje za svoje djelo i redi ih za svećenike.

Kad je Bog htio dati dokaz svoje svemoći, stvorio je svijet. Kad je htio dati dokaz svoga očinskoga milosrđa, zamislio je Utjelovljenje Sina svoga. A što je trebalo biti dokaz njegove ljubavi? To je Presveti Oltarski Sakrament. Gospodin Isus na Posljednjoj večeri drži u svojim svetim božanskim rukama kruh! Prihvati kalež s vinom. Njegovo je Srce zahvatila ljubav do vrhunca - ljubio ih je do kraja! I u potpunoj tišini dvorane čuju se lagano i jasno izgovorene riječi i sva moć Onoga komu je Otac dao sve u ruke - riječi: Uzmite i jedite, ovo je Tijelo moje! Uzmite i pijte, ovo je Krv moja! To činite meni na spomen. I time je predobri Spasitelj ustanovio i ostavio trajni spomenik svoje ljubavi - Presvetu Euharistiju. Zaredio je svećenike i ustanovio sakrament Svetog reda, po kojemu nasljednici apostola, biskupi i njihovi suradnici svećenici, primaju vlast da u sv. Misi čine ono što je Isus učinio na Posljednjoj večeri. Radosni smo i zahvalni na daru sv. Mise i na daru Sv. reda.

U ovu radost Euharistije ulazi s druge strane i osjećaj bola i žalosti jer je Isus vidio taj svoj sakramentalni euharistijski život također ovijen nevjerom pojedinaca, zamračen sjenama nezahvalnosti, prezirom i strašnim svetogrđem. Ta i kod Posljednje večere sjedi jedan takav, izdajnik i zločinac, Juda. Koliko je Judâ došlo i prošlo kroz povijest do današnjega dana? Koliko se pojavljuje i onih koji izgledaju kao bijeli i čisti janjci, a iznutra su grabežljivi vuci. Vidio je Isus i svetogrdne pričesti, sve zatajene smrtne grijeha i sve izdajničke Judine poljupce.

Kako je bilo na Posljednjoj večeri i nakon nje, slično se događa s Kristovom Crkvom kroz vjekove. Vidimo slične uloge: vjerne apostole, apostatu izdajnika, zlobne farizeje, zaslijepljene poglavare, nepravedne suce i njihove odluke i presude, te podgovoreno mnoštvo.

Sad na ovoj, sad na onoj strani svijeta proganjaju Crkvu, Kristove sljedbenike - biskupe i svećenike - one koji slave njegovu Euharistiju; njegove vjernike kažnjavaju, zatvaraju, čak i ubijaju. A što su drugo vjernici, nego Kristovo tijelo? Mistično, ali tijelo. I mi doživljavamo muku Isusovu. Nemojmo biti plašljivi ni malodušni. Jer znamo i vjerujemo da ćemo doživjeti svoj Uskrs. Crkva ustaje iz groba i slavodobitno nastavlja svoj život.

Ljubav Kristova uvijek pobjeđuje. Trpjet će On na Golgoti krvavo i strašno i radi tih svetogrđa, ljubav nikada ne odustaje. Ljubav nesebično ljubi, i to do kraja. Čvrsto vjerujemo i ispovijedamo i da će i večeras isti onaj proslavljeni Isus sići k nama.

Kruh i vino na Oltaru, posvećeni riječima svećenika i zazivom Duha Svetoga, postat će pravo Tijelo i prava Krv Isusa Kristova svima nama na spase-nje. Isus će večeras ući u naša srca. Zato s potpunim pravom sv. Pričest zovemo: Nebo na zemlji. Sv. Pričest također vodi nas sa zemlje u nebo.

Donosi nam nebo na zemlju, jer u sv. Pričesti primamo onoga istoga Isusa, sakramentalnoga, koji je proslavljen na nebu. Mislimo zato večeras i zahvaljujmo: Nebo se spustilo u naše srce, anđeli Božji kruže oko nas, jer Isus je u nama.

A onda gledajmo da se i vladamo kao oni koji nose Boga u svome srcu. U tome imamo primjer svetaca. Najbolji nam je primjer Blažene Djevice Marije, majke Isusove i Majke naše po milosti, Kraljice neba i zemlje, Marije Majke Crkve. Ona je prva nosila pod svojim čistim srcem Isusa. Ona neka nas prati i zagovara da budemo dostojni bogonosci. I nastojmo biti trajno zahvalni Isusu za njegovu ljubav. Naša je domovina na nebesima. Dobri nas je Bog stvorio zato da u nebo dođemo. Poznajemo li ključ neba? To je sv. Pričest. Isus je to sam rekao: Tko jede od ovoga kruha, živjet će uvijek. A živjeti uvijek znači - zauvijek biti u nebu. Tko jede moje tijelo i pije moju krv, veli Gospodin, ima život vječni, i ja ću ga uskrsnuti u Posljednji dan, tj. probuditi na vječni život na nebu.

Primajmo zato rado i žarkom ljubavlju Isusa u sakramentu sv. Pričesti, da jednom sigurno dođemo u nebo. Neka se i večeras naša srca sjedine s euharistijskim Isusom. Da se nebo spusti u naša srca! A naša se srca vinu - mislima i željama - put neba. Amen.

DON MARKO ŠUTALO, NA USKRSNO BDJENJE: 23. TRAVNJA 2011.

Konačna pobjeda nad smrću - Svetkovina Uskrsnuća - To je najveća svetkovina crkvene godine. Svojim hrvatskim nazivom želi upozoriti na jedinstven povijesni i nad-povijesni događaj. Isus Krist, nakon svoje mučeničke smrti na križu, i pošto je bio položen u grob, trećega je dana uskrsnuo iz groba na novi život. To nije samo tjelesno uskrsnuće na produljenje zemaljskoga života, kao što je Isus uskrisio mladića iz Naina, Jairovu kćerkicu i prijatelja Lazara. Oni će poslije toga uskrišenja ponovno, po završetku svojih zemaljskih dana, proći kroz iskustvo smrti. Ovo je uskrsnuće ustajanje na novi život koji nadilazi sva naša ljudska iskustva i poimanja. To nije samo

neki bolji život, nego je to novi, božanski život koji nadilazi sve ono što mi o životu znamo. Krist uskrsnuli više ne umire. To je konačna pobjeda nad smrću.

Kako i koliko toga kaže Isusov prazan grob? Ovo je grob Napoleona Velikoga - možemo čitati u Panteonu u Parizu. Ovdje je ukopan veliki papa hrvatskoga podrijetla Siksto V. - reći će u Rimu. Ovdje je grob i prah Lenjina - pokazat će na Crvenom trgu u Moskvi. Vječni plamen na groblju Arlington označuje gdje je pokopan John F. Kennedy. Dva metra zemlje - grob, završetak je svih velikih i svih veličina naše zemlje. Na svim grobovima stoji napisano: Ovdje počiva, samo na jednom grobu

stoji napisano: "Ovdje je uskrsnuo" - na grobu Isusa Krista. Sva ljudska slava, sva veličina završava u grobu. Kristova počinje od groba - od dana uskrsnuća. Na Veliki petak činilo se da je s Isusom sve i zauvijek završeno. Židovska mržnja i vojničke krvničke ruke prikovale su čvrsto na užasnu postelju patnje Sina Božjega i Sina Marijina. Činilo se: tu je strašni završetak, vječna točka nakon čudesna života i nauka. Isusovi su neprijatelji držali da će na križu izdahnuti, u grobu istrunuti - On, Njegov nauk i Njegova čudesa. Njegovi su se prijatelji skamenili: ostali bez vjere i nade. Na uskrsno jutro Raspeti je iznenadio jedne i druge: iz groba je izišao u život - u besmrtni, vječni život te dokazao i onima što će se tek roditi da on nije bijedni čovjek nego i od smrti jači Bogočovjek.

Prije nešto više od 150 godina učeni engleski bezbošci sastali su se u Londonu da se dogovore kako bi proširili svoje bezboštvo i uništili kršćanstvo. Dogovorili su se da svatko od njih uzme i pobije jedan članak Vjerovanja te tako miniraju temelje kršćanstva. Njihov predsjednik lord Brighton za sebe je uzeo zadaću pobiti istinu uskrsnuća Isusova. Nakon tri godine ponovno su se okupili vidjeti se i čuti rezultate rada. Lord Brighton progovorio je prvi: Moja gospodo! *Služiti istini, i samo istini, bila je oduvijek najveća želja moga života.* Danas sam pred vama da počastim

istinu. Moj će govor biti kratak. Tri sam godine radio da pobijem vjeru u uskrsnuće Isusovo, ali uskrsnuće je mene svladalo. Moje mi je istraživanje pokazalo da od otvorenog groba Isusa Krista u Jeruzalemu put vodi ravno u Rim k svetom Petru. Odlučio sam postati katolik! Kako su ostali zaprepašteni bezbošci kad su saslušali svoga bivšeg predsjednika! Tko ozbiljno proučava Sveto Pismo, mora doći do zaključka: Bog je Isusa uskrisio treći dan. Isus je svojim uskrsnućem pokazao put u život! Isus je svojim uskrsnućem dokazao da je pravi Bog i pravi čovjek, da je njegov nauk istinit i da ćemo jednom i mi uskrsnuti! Uskrsnuće je temelj i sigurnost naše vjere, ispunjenje čovjekovih nada, dovršenje našega spase-nja, potpuna pobjeda života nad smrću, pobjeda dobra nad zlom, pobjeda ljubavi nad mržnjom, praštanja nad osvetom, svjetla nad tamom, radosti nad tugom. Isus je tako poraz na križu pretvorio u pobjedu. Križ je postao izvor utjehe i spase-nja! U Isusu Kristu možemo reći ljudima: smrt je pobijedena, Krist je uskrsnuo; moj brate, i ti živiš - zauvijek! Jučer sam s Kristom bio razapet, danas sam s njim oživljen. Jučer sam s Kristom bio pokopan, danas se s njim vraćam u život.

Kad ti se čini da je sve mrtvo, ne očajavaj, uzvjeruj i pričekaj da prođu tri dana ma kako dugo trajali. Sretan vam i blagoslovljen Uskrs!

MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA

SVJETLO S JAKOMIRA

Neum, 10. 4. 2011. - Na poziv dr. don Ivice Puljića, župnika u Neumu, biskup je Ratko pohodio župu na petu korizmu nedjelju navečer, najprije da pogleda ispod magistrale crkveno zdanje, koje se moglo ugledati vozeći se od Metkovića na pomol Neuma. Uočljiva građevina koja namjernika odmah podsjeća na crkvu, iako još nema tornja, koji bi trebao biti visok preko 40 metara. Crkvena je dvorana visoka 19, duga od oltarišta do ulaza 17, a široka 15 metara. Sa su-trašnjeg oltara svećenik će imati u vidnom polju sve vjernike u crkvi, i svi će vjernici moći pratiti sve što se događa na žrtveniku i oko njega. Ispod crkve su stanovi i sve popratne dvorane i prostori-rije. Prema crkvi gravitira preko 350 obitelji. Ima

još podosta posla i u crkvi i oko crkve, ali marljivi župnik sve onako evanđeoski s općinskim vlastima, s donatorima, s inženjerima i arhitektima, s vjernicima. I kad svi vide da crkva niče, drugačije se i gleda i daje i cijela se zajednica raduje.

U "staroj" župnoj crkvi Gospe od Zdravlje biskup je slavio večernju sv. Misu. Puna crkva (u kojoj je voditelj slavlja 1992. godine bio zaređen za biskupa). A ministranata preko trideset: pravi vojnički vod, liturgijski ukras, poredanih od predškolske dobi do srednje škole. Zna se i dekan ministranata i poslužitelji oko oltara te nedjelje. Odakle onoliko korizmenih ministrantskih odijela? U župi su sestre Služavke Maloga Isusa. Biskup je govorio o evanđelju sv. Ivana (11. po-

glavlje), posvećeno Isusovu uskrišenju prijatelja mu Lazara. Kratko i jezgrovito. Tri su naše faze opstojnosti: u majčinoj utrobi posve ovisni o majci, zatim na ovoj zemlji s vlastitom autonomijom i konačno nakon rastanka duše od tijela u nebu, već prema zaslugama stečenim na zemlji. Za sve nam je potrebna vjera: i za vlastitu majku, i za prihvaćanje ljudi, i za prihvaćanje božanskih istina sadržanih u Vjerovanju.

Nakon euharistijskoga slavlja narod je ostao u crkvi poslušati dramatičnu priču o Marku Milanoviću i Peri Glaviniću, koja se dogodila prije 150 godina, 1859., kako nam je to zapisao don Vidoje Maslač, župnik u Dubravama (1823.-1862.). Pero je, poput svoga imenjaka sv. Petra, glatko zanijskavao svoj religiozni identitet na Morinama iznad Nevesinja pred skupinom hajduka, a Marko je sa svom odlučnošću ustrajao u svome priznanju da pripada katoličkoj vjeri, Katoličkoj Crkvi i da ne žali za to svoje uvjerenje dati i svoju glavu. Pero

je poput krhke trstike što je svaki vjetrić ljulja, a Marko je poput snažna hrasta što ga nikakvi uragani ne mogu iščupati iz njegova osvjedočenja. Hrabar mladić taj Marko Milanović, koji se krstio, krizmao, ispovjedio i pričestio, možda rijetko išao na vjeronauk jer mu je bilo daleko iz Kruševa u Prenj, ali se zato žarko Bogu molio, kako ga je naučio otac Toma i mati Cvijeta Puljuša. Tako je biskup iznosio pojedinosti mučeništva Markova. Na kraju je nekoliko riječi progovorio i prireditelj knjige o Marku, Pero Milanović, ističući da je osnovana udruga ili zaklada Marko Milanović, koja želi skupljati svaki podatak i vijest o tome našem svjedoku. Pa i činjenica da je knjiga od deset maraka otišla u stotinu i deset primjeraka, znak je da će glas o Markovu mučeništvu ući u prave kuće i izazvati duše na privatne molitve našem svjedoku za razne potrebe. To i jest cilj ovakva širenja glasa o Markovu smjelu svjedočenju vjere.

SKRIVENO BLAGO

Dračevo, 15. 4. 2011. - Novčano blago. Godine 1876. objavljeno je da su neki radnici kopajući teren za cestu u Sidonu, u današnjem Libanonu, naišli na više bakrenih lonaca čistih zlatnika. Radnici su, naravno, htjeli zadržati zlato za sebe. Ali kako ih je bilo mnogo, nastale su svađe nemalene, tučnjave, pa je intervenirala mjesna vlast: radnike pomirila, a sve zlatnike uzela sebi! Zlatnici su bili s glavama Aleksandra Velikoga i njegova oca Filipa II. Makedonskoga. Tako opisuje W. M. Thomson u svojoj knjizi "The Land and the Book", reprintiranoj 2007. u Americi. Veliko otkriće i veliko blago. Koliko vrijede suhi zlatnici, toliko vrijede što su Aleksandrovi i Filipovi! Aleksandar je živio svega 33 godine, od 356. do 323. prije Krista. Jedan od najvećih vojskovođa na svijetu. U 13 godina ratovanja osvojio je više carstava i kraljevstava. Pretpostavlja se da je, neki čovjek, možda koji viši njegov vojni časnik, na vijest o Aleksandrovoj smrti iskoristio nered i te bakrene ćupove zlatnika posakrivao u zemlju, u svoj vrt, da se njima okoristi kada nastupe mirna i dobra vremena. Nikomu nije kazao, a on u neredima nestao. Tako dragocjeno blago ostalo u zemlji dvije tisuće i dvjesto godina! Bez promjene, kvara i hrđe. Kako će zlatnici zahrđati?

Duhovno blago. "Imamo i mi veliko blago koje je bilo zatrpano u zemlji više od 150 godina - započeo je biskup Ratko predavanje u punoj župnoj crkvi Velike Gospe u Dračevu u petak navečer, nakon Križnoga puta i sv. Mise, na poziv don Ivice Borasa, župnika. - Ovih smo posljednjih mjeseci posebno otkrili to blago i u jednoj knjizi stavili pred javnost. Duhovno blago koje je bez promjene, mijene i hrđe. Kako će duh zahrđati?"

Kad su hajduci ubili mladića Marka Milanovića iz Kruševa na Jakomirskom gorju potkraj travnja 1859. godine, jer nije htio iz svoje katoličke vjere prijeći u drugu, tijelo mu je ostalo nepokopano četiri dana na mjestu pogibije. Mještani, pravoslavni i muslimani, koji su se usudili doći i pokopati ga, imali su što vidjeti: tijelo žuto ko vosak, čitavo i mirisavo. Svačije tijelo već pola sata nakon smrti počinje zaudarati smrtnim vonjom. Ovdje Markovo miriše. Svačije se tijelo nakon smrti počinje raspadati. A ovdje u Marka miriše i četvrti dan! Svi su to protumačili nekim čudom Božjim. Marko je kao katolički vjernik posvjedočio svoju katoličku vjeru u Boga bez ikakve izdaje svoga religioznog identiteta, a poštujući svačiji tuđi.

Jedan njegov bližnji, prije brat negoli rođak, četrdeseti je dan, oko 10. lipnja 1859., kada ovce

idu u planinu, došao pohoditi Markov grob. Otvorio ga i našao ga čitava, neraspadnuta. To je bilo dodatno čudo za sve koji su za to čuli. Ali nije smio prenositi to tijelo s Morina na kruševska Poda. Bog je na svoj način progovorio, a kako će ljudi na to odgovoriti?

U ljeto 1859., oko blagdana sv. Ilije proroka, kada je dubravski župnik dolazio na Morine slaviti sv. Misu planištara i planinkama, pojavio se, ne župnik, don Vidoje Maslač, nego njegov kapelan, don Jozo Brnić, rodom iz krčke biskupije. Budući da se na mjestu okupilo mnogo svijeta, među njima i muslimana, nije htio dirati u grob, nego je samo pokraj groba slavio sv. Misu, kao što se činilo u drevna vremena pokraj grobova kršćanskih mučenika.

Sve je ovo zapisao dubravski župnik Maslač i potkraj veljače 1860. godine poslao izvješće bogo-slovu Lazaru Lazareviću u Rim. Lazar je to pismo u čistopis prepisao i na talijanski preveo sa svim tumačenjima pojmova, mjesta, osoba i događaja. I sve predao na Kongregaciju za širenje vjere, danas: za evangelizaciju naroda.

Brojni ratovi, ljudski strahovi i obziri, nesigurnost putovanja po našem hercegovačkom kamenjaru zatrpali su to veliko blago u zaborav. Tek

1974. 'Dumo i njegov narod' objavljuje to Maslaćevo pismo, zatim 'Tavelić' godine 1980., pa 'Crkva na kamenu' 1986., kada i don Ivica Puljića otkriva kopiju slična pisma koje je isti župnik Maslač poslao biskupu, ne zna se pod sigurno je li dubrovačkomu ili mostarskomu. Ta je kopija objavljena u knjizi 'Stolac. Povijest kraja i župe', 1996. i od tada gotovo svake godine o Marku se piše i govori. A pred prošli Božić izišla je i knjiga od dvjesto stranica, koju je priredio Pero Milanović."

Prava je šteta da ovakav jedan katolički svjedok, koji je svojevremeno prihvatio i podnio mučeništvo za svoju vjeru, nije poznatiji u našem vjerničkom puku. Ne samo zato da mu se istinski divi na mladenačkoj hrabrosti, nego i zato da mu se vjernici privatno utječu u zagovor i pomoć. Mučeništvo ne zastarjeva. Ono je sjajno i učinkovito kada se god iznese na vidjelo, pa i nakon 150 godina i nakon 220000 godina, kao ono suho zlato u sidonskim ćupovima.

(27. 5. 2011.) - Pred župnom crkvom sv. Ilije u Stocu, u okviru Stolačkoga kulturnog proljeća, nakon večernje sv. Mise, biskup je govorio o Trebinjskim mučenicima, a don Ivo Šutalo, studentski župnik, o mučeništvu Marka Milanovića.

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR (KIUM)

ZAJEDNO PRVOPRIČESNICI I POTVRĐENICI

Izbično, 9. 4. 2011. - U Izbičnu kod Širokoga Brijega, župi svetoga Josipa Radnika, od 2005. godine pastoralno djeluje fra Franjo Mabić. Župa brojem župljana među manjima: ima svega 467 vjernika u 148 obitelji. Župnik je, već više godina, uveo zajedničko slavlje sv. potvrde i prve sv. pričesti. Usporedo poučava pripravnike i za jedan i za drugi sakrament. Ove godine, uoči pete nedjelje korizmene, pripravljen je dvadeset i jedan krizmanik i krizmanica i osmero prvopričesnika. Župnik je od početka školske godine 2010./2011. poučavao kandidate za potvrdu, vježbao ih u poučavanju Staroga i Novoga Zavjeta, u sakramentima i Božjim zapovijedima. Biskupu Ratku bilo je lako provjeriti krizmeničko znanje neposredno pred samu sv. Misu i krizmu.

Dvojica deklamatora pozdravila su pjesmom biskupa i otvorila slavlje. Župnik je izrazio dobrodošlicu, predstavio krizmanike i prvopričesnike i podsjetio što se učinilo od posljednje sv. krizme prije dvije godine u župi. Biskup je zazvao mir Božji na puk Božji. Propovijed je izgovorena, na temelju Evanđelja (Iv 7,40-53) o Isusu propovjedniku, najvećem govorniku na ovome svijetu. Isus je znao uvjerljivo predstaviti ideju za koju se rodio i borio: uspostava Kraljevstva Božjega u srcima ljudskim, u ovome svijetu. Znao je naći prikladne izraze i slike kojima je ljudima prikazivao vrijednosti toga Kraljevstva, i Oca svoga u tome Kraljevstvu. Znao je što su ljudi željni slušati i poslušati. Govorio im je o darovima Duha Božjega: o mudrosti i razboru, o znanju i savjetu, koji se odnose na mozak, i bez kojih se čovjek ne

snalazi među ljudima, te o jakosti, pobožnosti i strahopoštovanju koji se odnose na srce i kojima se uspostavlja ljudski odnos prema Bogu. Isusovi neprijatelji, farizeji, puni zavisti zbog njegova uspjeha, nisu mogli mirovati pa su organizirali njegovu otmicu. Poslali tajnu policiju da ga svezu i prisilno dovedu. Ali kada su oni čuli Isusove riječi, kojima su bili pogođeni u srce, pustili su lance iz ruku i vratili se neobavljena posla. "Nikad nitko ovako govorio nije", samo jedan drugomu ponavlja na povratku. "Zašto ga ne dovedoste?" - pitaju farizeji. "Hajdete vi pa ga uhvatite", odgovaraju policajci zaneseni Isusovom riječju. Kada on vas uhvati za srce, za savjest, ne možete odoljeti Božjemu duhu.

U Misi krizme sudjelovali su, osim župnika, tajnik don Ivan Kovač kao ceremonijar, širokobriješki dekan i župnik fra Stipe Biško i novi gvardijan fra Sretan Čurčić. Biskup je također podijelio sv. pričest ne samo krizmanicima nego i prvopričesnicima. Dvije su se prvopričesnice na kraju zahvalile dobro uvježbanom pjesmom.

Svi su krizmanici ponijeli kućama biskupovu knjigu o darovima Duha Svetoga. Župnik je u župnoj kući priredio okrjepu biranih Božjih darova iz prirode i iz rada ruku čovječjih. O svemu tome napisao je više knjiga, a jedna bi uskoro trebala izići u drugom proširenom izdanju.

Župnik fra Franjo uređuje župnu internetsku stranicu prateći događaje u župi kao vjeran kroničar vremena i navjestitelj Kraljevstva Božjega onima koji to čitaju, a nije ih malen broj.

USKRIŠENJA I USKRSNUĆE

Goranci, 10. 4. 2011. - U viševjekovnoj župi Uznesenja Blažena Djevice Marije u Gorancima 10. travnja svečano je proslavljena sv. krizma u ovo korizmeno doba. Svečano liturgijski, a ne svjetovno. Biskup je Ratko sugerirao župnicima da se opredjeljuju, s obzirom na krizmu, i za korizmene subote i nedjelje. U ovoj se župi već četvrti put potvrda dijeli svake godine: ove godine devetnaestero kandidata. Odakle ih toliko u župi koja broji 226 vjernika u 123 obitelji? Iz župe je ove godine stvarno bilo samo troje krizmanika, svi su drugi iz Mostara, a podrijetlom iz Goranaca. Zapravo i ovo troje Gorančana idu u Mostar u školu. Biskup je preporučio fra Ferdi Bobanu, župniku, prije nekoliko godina, da zakaže krizmu u Gorancima za one koji su sišli u Mostar, a u Gorancima ostavili roditelje, kuće, polja, njive, groblja i samo se prigodimice vrate... Prihvatio župnik, prihvatili mostarski Gorančani. Krizmanici su bili poučavani na vjeronauku u mostarskim župama. Don Ivan ih je Kovač ispitao tjedan dan prije.

Župna crkva puna vjernika, uključujući i kor s pjevačima, također iz Mostara. A poslije misnog slavlja, radost u dvadeset domova ponegdje od dvadeset i više uzvanika, kumova, rođaka, prijatelja za stolom i razgovorom. Sinovi izišli vidjeti roditelje, a nevjeste svekre i svekrve.

Ovdje gotovo svih devetnaestero krizmanika imalo je neku ulogu: dvoje u početku pozdravilo, sedmero ih u molitvi vjernika recitiralo, osmero donosilo darove na oltar, od križa do cvijeća, itd.

I k tomu pojedinačna uspomena i u slici i u knjizi o Darovima Duha Svetoga.

Biskup je u propovijedi, na temelju Isusova čuda uskrišenja, osvjetljivao ljudskim i biblijskim dokazima našu vjeru u uskrsnuće. Gospodin je najprije pokazao božansku moć "probudivši" malu dvanaestogodišnju Jairovu u Kafarnaumu, zatim pozvavši od mrtvih mladića u majke udovice u Nainu i konačno uskrisivši "prijatelja Lazara" koji je već četiri dana ležao u grobu. U raspadanju. A najveće Isusovo čudo jest njegovo vlastito uskrsnuće od mrtvih treći dan po mučeničkoj smrti. On se ukazuje kao gospodar života i smrti. Pobijedio je ne samo đavla u pustinji, u Cezareji, u Getsemaniju, na Gabati, na Golgoti, a grijeh u svakoj prigodi, nego i smrt drugih i svoju vlastitu. Time je postao Prvijenac u novoj stvarnosti života, u njegovu Kraljevstvu kojemu ne će biti kraja. U tu stvarnost preobraženja do sada je pozvao samo svoju rođenu i supatničku Majku, koja je zajedno s njime dušom i tijelom u nebeskoj slavi. Nama je dao božansko jamstvo da će i naše tijelo o Sudnjem danu uskrsnuti, tj. poput magneta biti izvučeno iz mrtvih i preobraženo za vječnost: dobrima i pravednima za vječnost blažena života, a zlima i nepravednima na vječnu osudu.

Na svečanost su došli iz Mostara pozdraviti župnika fra Ferdu don Ivan i don Nikola iz Svetoga Mateja, don Jozo iz Svetoga Luke i Svetoga Marka, don Mladen iz Svetoga Ivana, fra Stipan, kapelan iz Svetoga Petra i Pavla. Primjerno bratsko zajedništvo jednoga i drugoga klera.

KORIZMENE TRIBINE U SV. MATEJU

Mostar, 13. 4. 2011. - U župi sv. Mateja na Rudniku u Mostaru tijekom pet korizmenih srijeda organizirana su prigodna predavanja. Dušobrižnici ove župe htjeli su na ovaj način svoje župljane upozoriti na grijehe koji odvrćaju ljude od Boga. Tom željom vođeni, pozvali su petoricu predavača da progovore o ovoj temi, bilo s biblijskoga, teološkoga, pastoralnoga ili nekoga drugog vidika. Predavači su obradili temu grijeha na sljedeći način:

Prvo predavanje, koje je bilo 16. ožujka u 18,30 sati, imao je don Krešo Puljić, voditelj zajednice u Oratoriju sv. Tome na Bijelome Brijegu, na temu

Ne/dijalog u obitelji. Na tribini, uz ostale, sudjelovali su bračni parovi, kojima je predavanje ponajviše bilo i namijenjeno.

Druga je tribina bila tjedan dana poslije, 23. ožujka, na istome mjestu i u isto doba. Predavač don Jozo Čirko, župnik Sv. Marka i Sv. Luke u Mostaru. Tema: *Motivi i uzroci Isusove osude na smrt.*

Treći je predavač, 30 ožujka, bio don Tomislav Ljuban, župnik župe Ploče-Tepčići. Tema, na žalost, uvijek aktualna - *Psovka.* Predavač se osvrnuo na ljudski govor koji po svom vrijeđanju nerijetko sliči na pasji (psovka i dolazi od riječi

pas), te upozorio kako ljudi ne smiju otimati psi-
ma njihov posao. Donio je i pogibeljnu statistiku
da smo jedan od najpsovačijih naroda u Europi,
ali i statističke podatke kako se mnogi žele odreći
takva rječnika. Ova tema pokrenula je živu ra-
spravu nakon predavanja.

Četvrti u nizu predavača, 6. travnja, bio je don
Mladen Šutalo, župnik Sv. Ivana u Mostaru, koji
je govorio o temi *Sakrament pomirenja*.

Peto predavanje, 13. travnja, održao je biskup
Ratko na temu *Grijež - objektivna i subjektivna
stvarnost*. Prije tribine biskup je slavio sv. Misu u
kripti crkve, jer su u tijeku radovi oko uređenja
sakralnoga prostora u gornjoj crkvenoj dvorani.

Biskup je uzeo klasičnu Isusovu prisposobu o
"rasipnom sinu" i još "rasipnijem" Ocu. Sinu koji
je sve rasuo i ostao bez igdje ičega, i Ocu koji je
toliko bogat da u svojoj božanskoj "rasipnosti"
svojih darova i milosti nikada ne može niti osiro-
mašiti niti ostati bez igdje ičega. Predavač je go-
vorio samo o jednome sinu.

U čemu je objektivni grijeh mlađega sina koji
se otisnuo u svijet?

- Grijeh je u tome što je mislio da je imao kon-
kretno pravo na svoj dio. A nije. Otac se ne mora
razbaštiniti za svoga života. Mogao je sinu reći:
Ostani ovdje, živi i radi, i sve će biti tvoje i tvoga
brata. Ako ćeš ići u svijet, idi, i radi i živi kako že-
liš. Ali otac nije bio dužan dati svoje imanje sinu.
Drugo je ako je on omogućio sinu da vidi što zna-
či ostati bez očeve kuće.

- Grijeh je u tome što je prekinuo s očevom
ljubavlju, lupio vratima iza sebe, nije se ni s kim
pozdravio, misleći da se više nikada ne će vratiti
u tu kuću.

- Grijeh je u tome što je posve neodgovorno
živio, bez ikakva zadatka, bez savjesti, rada i za-
rade, sve iz užitka u užitak, misleći da će tako biti
svega vijeka svoga. Ali život se ubrzo osvetio. Na-
kon što je razvratnik sve spiskao i doslovno rasuo,
počeo je oskudijevati, pribivši se kod nekoga žite-
lja u onoj "dalekoj zemlji" da mu čuva svinje. Ali
svinje imaju rogača i mahuna, a on nema ništa.

Napokon je počeo dolaziti k sebi, uviđati svoj
subjektivni grijeh: ogladnio, ožednio, ogolio,
obosio, obolio, i žalostan se vraća kući ocu na oči.
Ne zna kako će ga dočekati i otac i stariji brat.
Otac ga je primio i sve mu oprostio. Tragedija je
u tome što je to rasipni sin više puta ponovio. A
milost je u tome što mu je otac svaki put oprostio,
i to je smisao ispovijedi.

Svih pet tema urodilo je plodom, što je bilo
očito i po broju sudionika tijekom svih predava-
nja. U kasnijim razgovorima zaključilo se da su
predavanja bila poželjna i potrebna. Čak su neki
vjernici predlagali da se i dalje tijekom godine
nastavi s ovom praksom pa da se tako tribine
pretvore u večeri aktualnih tema u Crkvi. Sveće-
nici će ostati na tom tragu dok se ne uredi prostor
crkve, jer im je u prvom redu izgradnja crkvene
zajednice, a usporedo s time i uređenje crkvene
zgrade.

MISA POSVETE ULJA

Trebinje. Na Veliku srijedu, 20. travnja, u Misi
ulja, koju je predvodio biskup apostolski upravi-
telj Ratko Perić, u koncelebraciji sa svećenicima
koji djeluju u Trebinjskoj biskupiji sudjelovali su
gotovo svi župnici. Okupilo se preko 50 vjerni-
ka u katedrali Male Gospe. Orgulje pod prstima
Dubravkinim predvode pučke pjesme. Župnik
don Milenko Krešić, koji je sve priredio za slavlje,
pozdravlja biskupa, svećenike, sudionike. Biskup
uzvraća pozdravom i potiče svećenike da se sje-
te svoga dana ređenja, da zdušno obnove svoja
svećenička obećanja dana na ređenju prije toliko
ljeta, da ustraju u vjernosti evanđelju i zadanoj ri-
ječi. Biskup u spontanu govoru daje pregled Bož-
jega djela stvaranja i spasenja, što u otajstvima
Velikoga tjedna liturgijski slavimo. Tumači da ulje

namijenjeno za bolesničko pomazanje blagosliv-
ljamo, jer se sakrament bolesničkoga pomazanja
daje više puta, kada je vjernik bolestan i traži sa-
krament, a ulje namijenjeno za sakramente krsta,
krizme i svetoga reda prezbiterata i episkopata
posvećujemo, jer se ti sakramenti dijele jednom
u životu: jednom kršten zauvijek kršten, jednom
krizman zauvijek krizman, jednom zaređen zau-
vijek zaređen.

Poslije sv. Mise svećenici preuzimaju blago-
slovljeno i posvećeno ulje u svoje posudice da ga
"pomno i dolično" čuvaju (*kan.* 847, čl. 2) i za di-
jeljenje sakramenata upotrebljavaju.

Mostar. Na Veliki četvrtak, 21. travnja, u Misi
ulja koju je predvodio biskup Ratko koncelebriralo

je oko 80 svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije i neki župnici iz graničnih župa Trebinjske biskupije. Procesija Gospinim trgom na glavna vrata. Oltar kadi biskup obilazeći oko žrtvenika s provincijalom fra Ivanom i generalnim vikarom don Srećkom. Katedrala je popunjena vjernicima, među kojima dobar broj ovogodišnjih kandidata za sv. krizmu za Duhove. Nepromjenljivi dijelovi na nepromjenljivoj koralu Mise De Angelis. Maturanti Mostarske biskupije iz Travnika ministriraju, jedan čita poslanicu. Đakon don Ivan pjeva evanđelje. Biskup propovijeda o Isusu Pomazaniku i Posredniku spasenja. Na Prikazanje mladi krizmanici donose svoje kutijice u karitativne svrhe za stare i bolesne osobe.

Posudu za blagoslovno ulje drži pred oltarom prije doksologije katedralni kapelan don Ivan, a posudu za posvetno ulje prije svečanoga blagoslova drži kapelan sv. Petra i Pavla fra Stipe. Obnovljena katedrala poprima svoj puni sjaj kada je puna vjernika, kada se njome crkvene pjesme razliježu, kada se evanđelje pjeva i propovijeda, kada s biskupom koncelebriraju u prvome redu dekani i ostali članovi biskupijskoga i redovničkoga klera, kada su ceremonije točne i tečne. A sve se to na današnji veliki dan Velikoga četvrtka sastalo.

Poslije misnoga blagoslova i preuzimanja ulja za župe svećenici su ostali na bratskoj agapi u župnoj dvorani.

PROVALA U FILIJALNU CRKVVU

Bobanovo, 21.4.2011. - Prema izvješću don Vinka Raguža, župnika župe Aladinići, u Trebinjskoj biskupiji, u noći s Velike srijede na Veliki četvrtak dogodila se provala u filijalnu crkvu Duha Svetoga u Bobanovu.

Župnik je na Veliki četvrtak, 21. travnja, pošao poslom malo prije 13,00 u spomenutu crkvu, koja je još u izgradnji. Ušavši u crkvu, vidio je obujmice od kablova razbacane, kablovi s istočnoga zida crkve poskidani, također kablovi od razglasa, video nadzora, alarma i dio električnih instalacija pokidani. Kasica za Caritasove potrebe provaljena i ispražnjena.

Kod oltara procesijski križ bačen na stepenice, korpus razbijen, oltarski križ prevrnut. Mikrofon s oltara odnesen, privremeni reflektor na stalku prevrnut, kabel s prekidačem za pojačavanje svjetla otkinut i odnesen.

Prozor u istočnoj sakristiji otvoren. Tuda je vjerojatno provalnik ušao u crkvu. Na drugoj sa-

kristiji postavljena su nova vrata i bila su zaključana. Brava je nasilno provaljena, vrata oštećena i štok razbijen. Iz sakristije je uzet DVD (Vivax imago K- 195) s elektronskim zvonima, koja su zvonila ujutro, upodne i navečer.

Na sjevernoj strani crkve ispod prozora stolica koja je iznutra spuštена prema vani da se lakše izade iz crkve kroz prozor. Ormar za struju u sakristiji otvoren, jedan kabel čupan, električarski ključ s ormara odnesen.

Župnik je upitao susjeda Stjepana kada je posljednji put zvono zvonilo. "Sinoć, i mi smo izmolili Anđeo Gospodnji. Jutros nije zvonilo." Po tom se zaključuje da se provala dogodila u noći na Veliki četvrtak.

O svemu je obaviještena policija, koja je izvršila uviđaj.

"Jesmo iznenađeni, ali nam ništa ne može umanjiti uskrсне radosti u ovom svetom vremenu i crkvenom mjestu", zaključuje župnik.

MISA VEČERE GOSPODNJE

Mostar, 21.4.2011. - Jutros na Misi posvete ulja sudjelovali su ovogodišnji kandidati za sv. krizmu u mostarskoj katedrali. A za večeras, za Misu Večere Gospodnje, kada se slavi spomen ustanovljenja Presvete Euharistije, pozvani su iz župe, među ostalima, i ovogodišnji kandidati za prvu sv. Pričest. I njih svećenici u katedrali priučavaju da budu otvorenih dlanova prema stari-

ma, nemoćnima, bolesnima, i da na prikazanje prinesu svoj mali dar na oltar, sve preko pouke i primjera svojih roditelja. "Blaženije je davati nego primati", rekao je sam Gospodin, a to nam prenosi samo sv. Pavao (Dj 20,35).

Večernju Misu Velikoga četvrtka predvodio je biskup Ratko s više svećenika iz katedrale i iz Mostara.

KRIŽNIM PUTEM DO JUBILARNOGA KRIŽA

Hum, 22. 4. 2011. - Prije desetak godina bio je don Željko, biskupov tajnik, sada vicerector Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, s nekim suradnicima, "idejni projektant" Križnoga puta uz Hum, Jubilarnoga križa na Humu, našem sinajskom Horebu, i Kapelice Presvetomu Trojstvu nasuprot Križu, sve na Humu. A ove godine predmoljen je Križni put koji je don Željko zamislio i objavio zajedno s Gospinom Krunicom i Isusovim Litanijama kao "zadovoljština za grijeh". Knjižica pod naslovom "Oče, oprosti nam", 2011. Poruke i molitve na postajama Križnoga puta natopljene su biblijskim riječima, slikama, dijalozima, jednako iz Staroga i iz Novoga Zavjeta. Molitelj iole biblijski načitan, a želi se skrušiti pred Gospodinom, rado će uzeti u ruke ovu vrstu Križnoga puta.

Ovogodišnji Veliki petak bio je svečan dan na Humu. Obično ovaj Dan s Križnim putom nosi tmurne i crne misli, predočuje nepravednu osudu Pilatovu nad Isusom, nemilosrđe rimskih vojnika, sebično uzmicanje Šimuna Cirenca, trokratni pad Isusov uza strmu Kalvariju, smrt i pokop... A ovaj današnji Veliki petak, obasjan proljetnim suncem kao nijedan dan od početka proljeća, čak ni uobičajenoga vjetera ne bijaše, osim da malo

rashladi znojna čela, okupio je preko deset tisuća Mostarana u podnožje Križnoga puta u tri sata popodne. Desetak svećenika s biskupom, nekoliko travničkih sjemeništara iz Mostara u asistenciji, priredilo je skladan i pobožan hod od postaje do postaje. Izmjenjivala se molitva, poruka, pjesma, krunica. A od jednoga do drugoga stajališta oko 200 metara. Negdje i više. Don Mladen je stao na čelo hodočasničke kolone i ne pušta ni svoje krizmanike i krizmanice da izlaze izvan reda. A sudionici svih uzrasta: od maloga u maminu naručju s prstom u ustima, do onoga osamdesetgodišnjaka s dva štapa u ruci. On ide svake godine. Mali i mladi u ljetnoj odjeći. Nikomu nije uspjelo u jednom trenutku obuhvatiti pogledom sve sudionike ovoga Pokajničkog čina. Čak ni nekoliko razglasa, raspoređenih duž ceste, nije moglo dosegnuti do svih ušiju i duša. Motritelju spontano pada na pamet Kranjčevićeva slika iz poeme o Mojsiju: "I prosuo se narod pustarom / Ko oblaci od guste prašine, / Kad zaigraju kolo vjetrovi." Pobožnost je od prvoga do posljednjega stajališta trajala oko sat i pol vremena. I napokon poklon velikomu Jubilarnom križu, pred kojim biskup izgovara svoju uobičajenu Poruku (vidi Crkva na kamenu, 8-9/2011., str. 28-30).

VAZMENO BDJENJE

Mostar, 23. 4. 2011. - Započelo je u mraku Velike subote pred katedralom Marije Majke Crkve biskupovom molitvom nad ognjem i paljenjem uskrzne svijeće. Tripud otpjevano "Svjetlo Kristovo" i paljenje svijeća u rukama vjernika. Dolazak pred oltar i predivni *Praeconium paschale* - Uskrсни hvalospjev koji Crkva pjeva još od petoga stoljeća, a u ovakvu obliku od pape Inocenta XII. iz 12. stoljeća, a koji na latinskom počinje riječju *Exultet*, otpjevao je don Ivan Štironja uskrsoj svijeći. U hvalospjevu se povlači usporedba između Staroga i Novoga Zavjeta, a svijeća je kao

Ognjeni stup koji je išao pred narodom iz Egipta da rasprši tmine one noći. Tu liturgija dosiže svoje vrhunce kada se u svjetlu nebeskoga raja čak i Adamov iskonski grijeh može promatrati kao *felix culpa* - o sretne li Adamove *krivice* koja je zavrijedila takvoga i tolikoga Otkupitelja imati! Svijeća se prikazuje kao žrtva paljenica - slika Kristova - označena zrcima tamjana poput pet rana Isusove Muke. O, zaista blažene noći, u kojoj se nebesko sa zemaljskim, a božansko s ljudskim povezuje!

SVEČANO PROSLAVLJEN USKRS

Mostar, 24. 4. 2011. - Divan ovaj uskrсни dan! Sve su Mise u Mostaru dobro posjećene za ovaj blagdan. Svečana pontifikalna Misa s incensom uskršne svijeća i velikoga križa iznad oltara, s crkvenim pjevanjem don Draganova velikoga zbora, u punoj katedrali vjernika svih uzrasta, pa i onih mališana koji Boga slave šetajući, i pjevajući kroz crkvu imitirajući veliki kor!

Biskup je pozdravio vjernike podsjećajući da je dostojno i pravedno da nam na današnji dan zvuk svećanih šest katedralnih zvona s obližnjega zvonika zahvati sluh ušiju, da nam sve na oltaru i oko njega privuče vid očiju, da nam kađenje dopre do osjeta mirisa. A sve na slavu i hvalu Boga svemogućega! Posebno je pravo i spasonosno da nam srca zahvati ovaj dan uskrсни, kada se pred Bogom osjećamo raskajani nakon što smo ovih dana bili i sakramentalno s Bogom pomireni.

Predvoditelj koncelebrirana euharistijskog slavlja govorio je o dvije noći koje su sjajnije od dana; o božićnoj noći i o uskršnjoj noći. I o dva uskršna paradoksa. Prvi, nijedan od evanđelista, nijedan od pisaca Novoga Zavjeta, nijedna knjiga od njih dvadeset i sedam, ne donosi podatak da se uskršli Isus ukazao svojoj Majci. Majci koja

ga je bezgrješno začela, rodila, odgojila, s njim proputovala Palestinom, uvijek vjerna i duhom i slovom, supatila pod križem. I eto nije rečeno da joj se Sin ukazao. Reći ćemo: Što mora to pisati? To je po sebi jasno. Što bi smetalo jednomu od evanđelista napisati tri riječi: Ukazao se svojoj majci! I mi mirni. Ne bi bilo paradoksa, nego baš očekivano. Drugi je paradoks da se ukazao Petru, kako razabiremo iz susreta i razgovora dvojice iz Emausa i apostola koji govore ovima iz Emausa da se Isus toga uskršnoga dana ukazao Šimunu Petru. Ukazao se Petru koji ga je izdao, zanijekao pred sluškinjama. Ukazao se i oprostio mu grijeh, i podsjetio ga da je za njega molio da ne malakše vjera njegova. Eto paradoksa. Ali Isus želi i apostolskoga prvaka i svakoga od nas upozoriti da se ne uzdamo u sebe, nego u Boga; da raskajana srca uzmogremo od Boga primiti potrebne milosti za svoj spas.

Na kraju sv. Mise biskup je Ratko podijelio apostolski blagoslov s potpunim oprostom, kao što to čini prema vlastitu izboru i u druge dvije svećane prigode (za Božić i za Mariju Majku Crkve), prema Biskupskom ceremonijalu, br. 1122.

LAŽ SVE JEDNA ZA DRUGOM

Gorica, 24. 4. 2011. - Iako su bile već tri krizme u korizmeno vrijeme, u dogovoru sa župnicima u Gabeli, Izbičnu i Gorancima, prava sezona pouskršnih krizama ove je godine počela na uskrсни ponedjeljak u Gorici kod Gruda. Fra Željko Grubišić, župnik, i fra Nikola Spužević, župni vikar, pripremili su stotinu i jednoga krizmanika iz osmoga osnovne i prvoga srednje škole. U župi je svake druge godine sv. potvrda.

Krizma je bila u župnoj crkvi sv. Stjepana, prvomučenika, koji se slavi, ne sutradan po Božiću, nego 3. kolovoza, kao i na Gabeli i u Čerinu. Dvoje krizmanika pozdravljaju biskupa Ratka u ime svojih vršnjaka, potom župnik u ime župe izražava dobrodošlicu i biskupu i koncelebrantima. Biskup želi sretan Uskrs svima i poziva sve vjernike da "budemo dostojni ove svete Mise, a krizmanici napose dostojni ove svete krizme". Čitanja i mo-

litve vjernika povjerene su krizmanicima. Župni zbor prati sv. Misu uvježbanim pjesmama.

Biskup je u homiliji na temelju dnevnoga evanđeoskog odlomka (Mt 28,8-15) govorio o škandalu nakon Isusova uskršnuća. Straža s groba dolazi k velikim svećenicima i javlja "sve što se dogodilo", tj. da je grob prazan, da Isusa nema. Sastaje se sinedrij na vijećanje. Veliki svećenici, punac Ana i zet mu Kajfa, savjetuju stražarima da kažu da su Isusovi učenici uzeli njegovo tijelo po noći dok je straža spavala. I dadnu im "mnogo novaca" da tu laž što uvjerljivije raznose. A veliki će svećenici i upravitelja Poncija Pilata "uvjeriti", kao što su "uvjerali" i vojnike, ako bi se upravitelj uznemirio. Veliki su svećenici ispali veliki lašci: da Isusa uhite, poslužili su se izdajstvom njegova učenika Jude;

da Isusa optuže, poslužili su se lažnim svjedocima;

da Isusa predaju na smrt, poslužili su se političkim spletkama i krivim svjedočanstvima pred Pilatom.

I sada da zaniječū Isusovo uskrsnuće, poslužili su lažima i mitom!

Ali Istina se ne da ni izdajom ugroziti, ni novcem podmititi, ni lažima okovati, ni krivim svjedočanstvima prekrojiti. Istina je velika i ona će pobijediti makar malo i zakasnila za brzim lažima. I tada i sada. Poruka krizmanicima: "Budite od istine! I pred roditeljima, i pred javnošću! I u kući i u školi i u crkvi, osobito u ispovjedaonici! Mi bismo uvijek trebali govoriti istinu, kao u

ispovjedaonici! Onda bi nas istina oslobodila u svakom trenutku. A u tome će nas pomoći dar Duha Svetoga - bogobojaznost."

Obred krizme teče besprijekorno. Na svetu pričešć dolaze istim redom kao i na krizmu, pobožno, sklopljenih ruku, da pokažu da već imaju Duhov "dar pobožnosti".

Poslije sv. Mise i krizme zajednička uspomena na stepenicama na dvorištu. Krizmanički roditelji i kumovi nastavili su s krizmanicima svoja popodnevna slavlja u radosnim obiteljima.

Neka nas sve Duh dobri po ravnu putu vodi! (Ps 143,10).

BISKUPI - PREZBITERI - ĐAKONI

Mostar, 28. 4. 2011. - Prezbiteri, ređenici u posljednjih deset godina, Splitske metropolije i Provincije Presvetoga Otkupitelja, već više godina organiziraju posebna teološko-pastoralna predavanja kroz puna tri dana, obično u pouskršnom tjednu. Sve u skladu sa zahtjevom Koncila: "Neka biskupi pojedinačno ili zajednički nastoje pronaći što zgodniji način kako će postići da njihovi prezbiteri u određenim rokovima, napose koju godinu nakon njihova ređenja, mogu pohađati tečaj na kojem bi im se pružila prilika za stjecanje potpunijeg poznavanja pastoralnih metoda i teologije, a isto tako i da se učvrste u duhovnom životu i da s braćom razmijene iskustva apostolata" (*Dekret o službi i životu prezbitera*, 19). A u ovom slučaju sve u koordinaciji pastoralnoga vikara Splitsko-makarske nadbiskupije dr. Drage Šimundže. Ove godine za tu svoju permanentnu školu izabran je Emaus, Kuća susreta u Bijelom Polju kod Mostara, od ponedjeljka poslije podne, 25., do četvrtka dopodne, 28. travnja. Skupini od 40 svećenika pridružili su se nadbiskup splitsko-makarski dr. Marin Barišić, šibenski biskup msgr. Ante Ivas, dubrovački biskup mr. Mate Uzinić i franjevački provincijal dr. fra Željko Tolić. Glavna tema ovogodišnjih proučavanja bila je: "Sakrament pokore u obzorju Deset Božjih zapovijedi". Četvorica profesora, dr. fra Širo Marasović, dr. don Ivan Kešina, dr. fra Šimun Bilokapić i dr. don Marijo Volarević, obrađivala su zapovijedi s one druge Mojsijeve ploče, tzv. socijalne zapovijedi.

U utorak 26. travnja večernju sv. Misu svećenici su slavili s biskupima u župnoj crkvi Presvetoga Srca Isusova u Bijelom Polju. Župnik don Josip Ga-

lić pozvao je i vjernike da sudjeluju u toj svečanoj Misi i pozdravio sve sudionike. Prigodnu je propovijed održao mjesni biskup Ratko Perić, govoreći o tminama ovoga svijeta, koje je najprije obasjalo Mlado Sunce s visine, rođenje Isusa Krista, Svjetla naroda, a onda Isusovo Uskrsnuće, vječno Svjetlo spašenika. Nama se boriti da se s Božjom pomoću izvučemo iz zemaljske sile teže i budemo privučeni nebeskom gravitacijom ljubavi Božje.

U srijedu 27. travnja svećenici su poslije podne posjetili Stolac a na putovanju ih je pratio svojim tumačenjem don Milenko Krešić, župnik iz Trebinja. Našli su se u 18 sati u mostarskoj katedrali za euharistijsko slavlje koje je predvodio nadbiskup Barišić.

Đakoni s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu potječu iz raznih dijeceza: Zagrebačke (6), Varaždinske (3), Zadarske (3), Sisačke (2), zatim iz Hercegovačke franjevačke provincije (2), Hrvatske provincije franjevac konventualaca (1), Hrvatske provincije franjevac kapucina (1), Hrvatske provincije salezijanaca (1). Oni, pred prezbitersko ređenje, obavljaju dušobrižničku praksu po župama i povrh toga šest tjedana slušaju predavanja iz teologije i pastoralne. Predvodi ih dr. Tomislav Markić, predstojnik Pastoralnoga instituta Nadbiskupije zagrebačke. Jedan je od tih šest tjedana studijsko-hodočasničkog karaktera, obično u Bosnu i Hercegovinu. Zadržali su se dva dana svoga duhovnog studija u Bijelom Polju, u Domu za duhovne vježbe kod sestara franjevac.

U srijedu 27. travnja predavanje đakonima održao je u kripti mostarske katedrale biskup

Ratko tumačeći prisposobu o propalim učenicima Židovima i o uspješnu učeniku Samarijancu (Lk 10,29-37). Židovski pismoznancu pita Isusa: Tko je moj bližnji? Isus mu odgovara u prisposobi o pljačkašima, opljačkanome, židovskom svećeniku i levitu koji nisu pomogli unesrećenomu, te o Samarijancu, neprijatelju, koji mu je pomogao. I Isus na kraju postavlja pitanje pismoznancu: Tko je od ove trojice bližnji opljačkanomu? Pismoznancu odgovara. Ovaj koji mu je iskazao milosrđe. Isus dodade moralnu pouku: "Idi pa i ti čini tako". U Isusovoj prisposobi puno su više nastradali židovski svećenik i levit, koji se nisu htjeli svratiti onomu jadniku što su ga razbojnicima isprebijali i opljačkali, negoli sam opljačkani. A Samarijanac je pokazao čisto milosrđe: i što se svratio, i što je polumrtva i okrvavljena čovjeka zalio uljem i vinom, i što ga je posadio na svoje živinče, i što ga je doveo u dom zdravlja i što je dao dvodenarku gostoprincu, i što je rekao da će mu sve ostalo platiti kada se drugi put vrati. Iz ovoga se vidi da je taj "Samaritanac" Isus milosrdni, koji će o svome Drugom dolasku svakomu platiti po djelima njegovim.

I prezbiteri i đakoni, obučeni u svoje pripadne liturgijske haljine, sudjelovali su u sv. Misi u katedrali u 18 sati. Biskup ih je Ratko srdačno pozdravio. A pod sv. Misom govorio je nadbiskup Barišić o dvojici učenika koji su razočarani i obezglavljeni išli u Emaus. A u susretu s Isusom, osobito u lomljenju kruha, zadobili su posebnu snagu za život.

Bila je u katedralnoj dvorani zajednička večera, pod kojom se čulo pjesama iz pojedinih hrvatskih krajeva. Pridružio se skupu i hercegovački provincijal dr. fra Ivan Sesar. Msgr. Luka Pavlović, župnik, pozdravio je sustolnike, vidno radostan zbog ovakva skupa iz svega hrvatskoga naroda i iz svih stupnjeva sakramenta svetoga reda, i zaželio da nam svima uvijek bude na prvom mjestu jedinstvo vjere u uskrsloga Krista i pripadnosti jednoj Crkvi u ovom jednom narodu bez obzira na političke granice. Završne riječi zahvalne izrazio je provincijal Tolić. U četvrtak ujutro, 28. travnja, đakoni su pošli na svoje drugo odredište, a prezbiteri se s biskupima, nakon podnevne sv. Mise, vraćaju u svoje župe i službe.

STRUČNI SKUP VJEROUČITELJA

Mostar, 28. 4. 2011. - Naslov. U pastoralnom središtu katedralne župe u Mostaru održan je 28. travnja 2011. redoviti godišnji stručni skup vjeroučitelja Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Susret je organizirao Katehetski ured u suradnji sa Zavodom za školstvo Mostar. Na njemu je sudjelovalo 97 vjeroučitelja i vjeroučiteljica katoličkoga vjeronauka u osnovnim i srednjim školama. Središnja tema susreta bila je *Vjerski odgoj u školi u službi ljudskoga i kršćanskoga odgoja*. A podtema: *Iskustva 20-godišnjega rada*. Kako se ove godine navršilo 20 godina od službenoga povratka vjeronauka u odgojno-obrazovni sustav naših škola, na susretu se još jednom naglasak stavio na potrebu cjelovita ljudskoga i kršćanskoga odgoja ljudske osobe, odnosno djece i mladih u školi. I vrjednovan je prijedeni put toga vjerskog odgoja u posljednjih 20 godina.

Biskupov pozdrav. Na početku je vjeroučitelj pozdravio biskup domaćin Ratko Perić. On se osvrnuo na osobu vjeroučitelja i njegovo poslanje, odnosno na njegov stručni i duhovni identitet. Izdvojio je dvije ključne odrednice toga identiteta:

Prvo, vjeroučitelji imaju profesiju, tj. posao, službu, struku, zanimanje, zanat, zvanje, plaću. Ali u svome mandatu imaju i konfesiju, tj. svjedočenje vjere, religije, učenje koje se ne dokazuje toliko razumom, koliko se objavljene istine prihvaćaju vjerom, srcem. Razum razglaba, traži, ali se u konačnici podlaže, prizna da ne zna. Kad bi znao, onda bi to bilo znanje, a ne vjerovanje. Ako dakle vjeruješ i djeluješ u ime Crkve, onda se ne smije dogoditi da išta radiš protiv te Crkve i njezina učenja i čudoređa. To vrijedi i za biskupa i za svećenika i za vjeroučitelja. Koje to poduzeće na svijetu dopušta svomu radniku da rovari protiv poduzeća?! Da bude izdajnik poslovnih tajni, prijestupnik sustava i ustava? Ne može se predavati u školi kršćanski moral, a u životu biti nemoralan čovjek, javno kršiti Božje zapovijedi i da ti Crkva poštuje kršenje Božjega zakona.

Drugo, ne možemo ustrajati u dobru bez molitve, bez sakramentalnoga života, bez privrženosti Isusu. Ne zaboravimo da smo samo loze na panju, na Isusu. Od njega primamo sok, milost, život. "Bez mene ne možete ništa učiniti", riječ je

Gospodnja! Primjer: blaženi Ivan Merz, laik intelektualac, 1924. godine na pitanje: Kakav je utjecaj na njegov moralni i vjerski život imala školâ? odgovorio je: "Profesori: vjeroučitelj - porazan; katolički laik spasio me za vječnost". Vjeroučitelj mu je bio svećenik, a katolički mu je laik predavao hrvatski i njemački, a ne vjeronauk. "Vi ćete vjeroučitelji biti najbolji svjedoci ako se iz vašega razreda neki, potaknuti vašim primjerom, opredijele za studij teologije, a pogotovo ako pođu putem svećeništva ili redovništva!"

Ravnatelj Katehetskog ureda dr. don Ante Pavlović održao je uvodno predavanje s temom *Duševna obilježja djece i mladeži u izgradnji ljudskoga i kršćanskoga identiteta*. Polazeći od čovjeka, koji je slika Božja, govorio je o učeniku kao ljudskoj osobi i potrebi njegova cjelovita odgoja, odnosno skladna duševnoga, duhovnoga, moralnoga i tjelesnoga dozrijevanja. U tome važnu ulogu imaju duševni procesi izgradnje razumne i uravnotežene slike o samu sebi, u čemu duševna obilježja samopouzdanje i samopoštovanja imaju često presudnu ulogu. Prikazao je osobine i ponašanja učenika s dobrom i lošom slikom o sebi, dajući upute vjeroučiteljima kako odgojno djelovati u tim prilikama i pomoći učenicima u izgradnji njihove ljudske i kršćanske zrelosti.

Pedagoške radionice. U drugom dijelu susreta organizirane su pedagoške radionice s četiri teme: vjero/učenici, odgojne ustanove (obitelj, škola, župna zajednica), programi i udžbenici te vjeroučitelji. Svaku od radionica vodilo je po dvoje vjeroučitelja, odnosno profesori: s. Slavica Barbarić, Stipo Čalić, Antonela Drmać, s. Ilijana Radoš, Ivana Rodin, Darija Mikulić, Vesna Vračević, Željka Bevanda, Anja Pejković i Zorica Miloš.

Prof. Kaja Beljan uvela je vjeroučitelje u taj rad s temom *Iskustva, poteškoće, plodovi i izazovi vjerskog odgoja u našim školama u proteklih 20 godina*. Oslonila se na svoje 11-godišnje iskustvo i razgovore s drugima. Provela je i malo istraživanje među učenicima svoje škole u Prisoju. Prikazala je dobivene rezultate, iz kojih tek izdvajamo: golema većina učenika vjeronauk prihvaća kao jedan od najdražih predmeta; učenici navode kako

na vjeronauku uče o svojoj vjeri, Bogu, Bogočovjeku Isusu, prijateljstvu i pomaganju; vole nastavu vjeronauka u kojoj su oni aktivni (osobito rad na projektu. Tek njih 3% kaže da je vjeronauk još jedan predmet za učenje i da se na satu vjeronauka osjeća kao kod svakoga drugog predmeta, 9% odgovara da im je "nekada dosadno", a njih 12% želi da vjeronauk bude i više sati tjedno.

U pedagoškim radionicama vjeroučitelji su izmijenili i pribrali vlastite spoznaje i iskustva, nastojeći izdvojiti pozitivne činjenice te vrjednovati plodove vjerskog odgoja u školi, ali isto tako izdvojiti negativnosti, nedostatke, propuste i naznačiti putove rješavanja. Rezultate su potom izložili na plenarnoj diskusiji. Izdvajamo neke zaključke:

a) učenici u velikom postotku, i u osnovnoj i u srednjoj školi, vole vjeronauk, a ondje gdje reagiraju drukčije, osjeća se utjecaj roditelja ili sredine;

b) vjeronauk u školi dao je uočljiv i nemjerljiv doprinos odgoju učenika kao i odgojnim i obrazovnim ciljevima suvremene škole;

c) ambijent u kojem učenici žive otežava njihov općeljudski i kršćanski odgoj, a osobito se izdvaja negativan utjecaj medija i virtualni svijet kojemu su izloženi;

d) neki roditelji zanemaruju svoju odgojnu zadaću, drugi od škole previše očekuju, dok znatan broj roditelji ne surađuje dostatno sa školom u odgoju svoje djece;

e) vjeronaučni programi i udžbenici omogućuju kvalitetnu nastavu i postizanje odgojnih i obrazovnih ciljeva, iako su neki sadržaji preteški i neke bi trebalo izmijeniti (teme su navedene);

f) vjeroučitelji su posve svjesni da je njihova duhovnost, molitveni i sakramentalni život, osobno svjedočenje vjere i vjernost svomu crkvenom poslanju, uvjet kvalitetna odgojnoga rada i uspješna vjerskog odgoja učenika;

g) u većini škola vjeroučitelji su prihvaćeni kao dobri suradnici, poštuju se njihove stručne kompetencije. U nekim školama i zbornicama još uvijek postoje ideološki otpori prema vjeronauku i vjeroučiteljima, a plod su staroga ideološkog nasljeđa.

TEMELJITO PRIPREMLJENI

Humac, 30. 4. 2011. - Župnik fra Ivan Boras sa svojim suradnicima pripremio je sv. krizmu, koja je počela u 10 sati u subotu. Priredio je i mali vodič "Sveta krizma - Humac, 30. travnja 2011." od 10 stranica, u kojem je najprije poređao sva imena i prezimena krizmanika i krizmanica, njih 193 (97 ženskih, 96 muških). Na kraju naveo je i vjeroučitelje: župnika, gvardijana fra Velimira Mandića i s. Slavicu Šimović, franjevu. Zatim je iznio Program: pozdrav biskupu Ratku, jedan krizmanik uvodničar i sedmero drugih krizmanika od kojih je svako, u ime svih, zamolilo od Boga, preko biskupa Ratka, po jedan dar Duha Svetoga i ujedno opisalo što taj dar jest. Župnik je potom pozdravio biskupa posvećujući svoje riječi posebno obitelji iz koje niču krizmanici, obitelji koja je glavna tema i Papina dolaska u Zagreb, i koja je glavni sadržaj Devetnice u čast sv. Anti Padovanskomu, zaštitniku župe Humac. Čitanja i pripjev kao i molitve vjernika izgovaraju krizmanici. Pjeva veliki župni zbor, a svira s. Robertina Barbarić. Na

kraju zahvala i krizmanika i župnika. I posebne preporuke i čestitke.

U koncelecijaciji je sudjelovalo više svećenika, a asistirao je đakon fra Branimir Novokmet.

Predvoditelj Mise i krizme u propovijedi je govorio u prvome redu krizmanicima, ali i svim sudionicima slavlja. Kakvo je raspoloženje vladalo prije Isusove smrti u Jeruzalemu i među apostolima? Svijet, i domaći i međunarodni, urotio se protiv Isusa, do raspeća. Apostoli se razbježali. U nedjelju ujutro čuje se glas o uskrsnuću, ali zvuči nevjerovatno da bi mu se vjerovalo. Pa i među apostolima. Ali, pedeset dana poslije, na dan dolaska Duha Svetoga, kada se ukazuju ognjeni jezici, u apostole ulazi posebna snaga, jakost Duha Božjega, da svjedoče razborito i neustrašivo. To apostoli dokazuju i čudesnim znacima, osobito ozdravljenjima od raznih bolesti.

Na odlasku biskupov pozdrav bolesnoj braći i najbolje želje i molitve Bogu za njihovo zdravlje i izdržljivost. I zahvala sestrama koje djeluju u župi pri samostanu.

BEZ BOŽJEGA DUHA NEMA ŽIVOTA

Studenci, 30. 4. 2011. - Krizma je zakazana za 17 sati u Studencima, u subotu 30. travnja. Sedamdeset i pet krizmanika iz dva razreda: iz osmoga osnovne i prvoga srednje bilo je spremno za primanje sv. sakramenta. Prije dvije godine biskup je iz Mostara zamolio biskupa iz Kotora msgr. Iliju Janjića da podijeli krizmu u Studencima.

Krizmanici su dobro pripremljeni i vjeronaučno i ceremonijalno. Izlaze na župnikov zov po dvoje, izgovore biskupu pozdrav. Župnik pozdravlja u ime naroda: raduje se zbog ovoga dana koji je krizmanicima jedini u životu. Jednom krizmani - zauvijek krizmani. Neka ih darovi Duha Božjega prate i odvrate od zemaljskih zala, droge, lutrije i druge ludorije da na njima ne troše ćacine novce i ne truju svoje duše.

Na molitvu vjernika kao i na prikazanje darova izlaze obredno, mole ispred mikrofona, kreću se ispred oltara kako se i pristoji liturgijskoj službi i svečanosti.

Biskup je u propovijedi govorio o duševnom stanju apostola prije Isusove smrti, kada su se

prepali i raspršili, jedan potpuno izdao i Isusa i sebe, jedan zanijekao Isusa, samo svetoga Ivana vidimo uz Gospu i pod križem. Nakon Isusova uskrsnuća nisu više raspršeni, nego su se našli na jednome mjestu, vjerojatno u dvorani Posljednje večere, zaključani u strahu od Židova da ne budu pohvatani i predani na raspeće. U sobu prodire glas, zatim žive osobe, ženske, koje tvrde da su vidjele Isusa uskrsloga. Apostoli ne vjeruju nijednoj. Priče, ženske mašte i klapnje. Dolaze i dvojica iz Emausa. I oni pričaju isto. Apostoli ni njima u početku ne vjeruju, tako odlomak Markova evanđelja koje se danas čita (16,9-15). Dok se nije pojavio Petar i posvjedočio da se i njemu Isus ukazao. E to je drugo. Da se ukazao Petru, koji ga je zanijekao, to je već ozbiljnije. Ali nakon što je pedeseti dana nakon uskrsnuća sišao Duh Sveti, u obliku ognjenih jezika i u šumu vjetra koji je zahvatio ne samo kosu nego i srca apostola i drugih učenika, situacija se posve promijenila. U njih je ušla neka nevidljiva a stvarna snaga, neopisiva radost, moć i sposobnost, koju su kadri prenositi

i drugima. I doista Petar i Ivan dižu onoga hendikepiranog koji je 40 godina najviše proveo pred hramskim vratima, nemoćan. "Nemam srebra ni zlata. Ali ono što imam to ti dajem: Na noge!" veli mu sv. Petar, kako pročitismo u drugom čitanju *Djela apostolskih* (4,13-21). I čovjek se digao na

noge i stao se uskakivati od radosti i zahvalnosti na začuđenje svega puka i na zaprepaštenje farijeza i velikih židovskih svećenika.

Biskup je kanonski pregledao crkvene knjige u župnom uredu.

SVI OKO SV. JOSIPA RADNIKA

Grljevići, 1. 5. 2011. - Don Tomislav Majić, župnik u Grljevićima, Ljubuški dekanat, već godinama običava na svetkovinu zaštitnika župe sv. Josipa Radnika, 1. svibnja, upriličiti i Prvu sv. Pričest trećasima i sv. Potvrdu osmašima osnovne škole. Povezuje u veliku svečanost ne samo primatelje tih dvaju sakramenata nego i cijelu župu koja se sastoji od triju sela: matice Grljevića i filijala Borajne i Lipna. Tako i ove godine. Prvih je bilo trinaest, a drugih osam kandidata, među njima i jedan iz susjedne župe Grude.

Prije sv. Mise, u pokrajnjoj "lađi", biskup je Ratko ispitao vjeronauk osmero osmaša. Prema župnikovoj pedagogiji, ako nešto ne bi znao koji krizmanik, pritekao bi mu u pomoć prvopričesnik. A ovi mališani naučili svaki katekizamski odgovor koji bi inače trebali znati krizmanici za koje je priručnik i napisan.

Svibanjska sitna kiša spriječila je da se ispred nove župne kuće ne povede procesija s litanijama u čast sv. Josipu, ali je dobrano pomogla gotovo svima da uđu u crkvu i očima prate sve što se događa na oltaru. Na župnikov mig prstom najprije su prvopričesnici - prvopričesnice u bjelini - izišli pred oltar i deklamacijom prvopričesničke himne izrazili svoju molitvu Isusu da dođe u njihova srca ovoga "Bijeloga dana". Svi su tekstovi dobro naučeni, razgovjetno recitirani, i pojedinačno i zajednički. Oku poželjno, uhu ugodnu, srcu dojmljivo s obzirom na cijelu crkvenu zajednicu. Zatim je majka dvojice blizanaca prvopričesnika izrekla svoj pozdrav prvopričesnicima i krizmanicima, majka koja ima što reći i poučno i korisno. Župnik je radostan da se oko oltara kao živi cvjetovi okupilo 13 kandidata za Prvu sv. Pričest i 8 za sv. Potvrdu, izrazio je svoju iskrenu dobrodošlicu biskupu. Pjevao je dobro uvježban župni zbor. Evanđelje je pjevao domaći sin fra Ivan Kvesić. Krizmanici prinijeli darove.

Biskup je u propovijedi na temu dnevnoga Evanđelja Druge vazmene nedjelje (Iv 20,19-29), nedjelje Božanskoga milosrđa, govorio o Isuso-

vu miru i oproštenju, o Tominoj nevjeri i vjeri. Najprije sumnjičavi apostol nije uopće vjerovao u Isusovo uskrsnuće, ni ženskima, ni muškima, pa čak ni apostolima, nego samo svomu nepogrješivu prstu ako ga stavi "u mjesto čavala" i svojoj neprevarljivoj ruci ako je stavi "u njegova rebra". Sve eksperimentalno, pozitivistički i znanstveno! A kada mu se Isus ukazao, upravo tjedan dana nakon uskrsnuća, i rekao mu da prinese "svoj prst" i pogleda mu ruke, i da prinese "svoju ruku i stavi je u rebra" njegova, onda je "nevjerni" Toma došao k sebi, vidio da je pretjerao, te zato nije, razumije se, niti stavljao svoje nečiste prste u Isusove slavne rane - barem to ne kazuje Evanđelje - nego se bacio na oba koljena nasred dvorane Posljednje večere i samo izrekao glasovite riječi: "Gospodin moj! i Bog moj!" Priznao Isusa i vječnim Gospodinom i vječnim Bogom. Biskup je kratko rastumačio razliku javne svetopisamske objave i službenih ukazanja, koja svakoga obvezuju, od današnjih privatnih "ukazanja" i "viđenja" koja nikoga ne obvezuju, pogotovo ako nisu od Crkve ni odobrena.

Biskup je krizmanicima posebno preporučio da budu otvoreni Duhu Svetomu, da surađuju s darovima koje danas primaju, i neka ih napose prati dar bogobojznosti kroz život. Prigodom obnove krsnih obećanja prvopričesnici su imali zapaljene svijeće u rukama, i jednako glasno odgovarali s krizmanicima.

Prvopričesnici su dolazili pred biskupa na sv. Pričest sklopljenih ruku zajedno sa svojim roditeljima. Dijete bi se popelo na podij, a roditelji stali pokraj. A ona dva blizanca zajedno na podij pokraj radosnih roditelja! Dika ih je pogledat! Na kraju je jedna prvopričesnica predmolila "Kraljice neba", a sva crkva odgovarala. Tako najbolje nauči tu molitvu svako dijete i tako se redovito moli i u obiteljima. Zajedničko i pojedinačno fotografiranje kao uspomena na ovaj Bijeli dan.

Župniku su došli čestitati patrona župe sv. Josipa dušobrižnici iz susjedstva: iz Buhova, s Hum-

ca, iz Jara, iz Klobuka, s Ledinca, iz Raskrižja, iz Rasna...

U pregledu crkvenih knjiga, koje župnik vodi, vidi se i sva graditeljska djelatnost, na koju župnik ne žali ni svoje snage ni sredstava. Što ćeš sa starom kućom, koja priječi i pogled na novu i

degradira cio crkveni prostor? Brojni bi župljani željeli da se ukloni. Vidjet ćemo. U Božje ruke.

Zazivajući Božji blagoslov, po zagovoru Josipa Radnika na cijelu župu, biskup je pozdravio župnika i sestre koje su mu bile pri ruci za ovu crkvenu prigodu.

BUDITE NA DOBRU GLASU!

Čitluk, 7. 5. 2011. - Devedeset i sedmero krizmanika i krizmanica. I toliko njihovih kumova i kuma. I još toliko krizmaničkih roditelja. I nemali broj onih iz obitelji slavljeničkih, i gostiju, i članovi župnoga zbora, eto pune crkve čitlučke posvećene Kristu Kralju. Dekanat se ne zove čitlučki, po glavnome mjestu, nego broćanski, po Brotnju, koje je nekada bilo jedna župa, a danas sedam. A subotnji dan 7. svibnja kô naručen: svjež, ugodan, sunčan. Sveta je Misa počela u 10,30, za koju je sve priredio župnik fra Miro Šego, U konceleciji više okolnih svećenika. Kapelan fra Robert Jolić vodio je ovogodišnje krizmanike kroz kateheze i vježbe. Svi su krizmanici polaznici prvoga razreda srednjih škola. Učvršćena praksa krizmaničke dobi u toj župi. Za sve vrijedi u biskupiji pravilo da nema krizme ispod osmoga razreda, a navise - dokle može.

Monografija. Krizmanici su izvježbani u pozdravljanju, u čitanjima, u molitvama vjernika, u prinosu darova, u konačnu zahvaljivanju i u davanju. Darovali su biskupu Ratku, na prvom mjestu s potpisima župnika i katehete, pa onda svih krizmanika - monografiju "Brotnjo naša priča" s engleskim prijevodom "Brotnjo Our Story", 2010. Knjiga velikoga formata od 440 stranica s preko 60 suradnika okupljenih nastojanjem dviju čitlučkih institucija: Općine i Matice hrvatske. Uvod načelnika Jerkića, Dobrodošlica urednika Sivrića. I onda se redaju poglavlja o Brotnju: Opća obilježja; Naša povijest; Duhovnost, prosvjeta i kultura; Gospodarstvo; Manifestacije; Šport; Društveni i humanitarni rad; Prilozi. Sve u biranoj riječi i probranoj slici - nešto u crno-bijeloj tehnici a najviše u raznolikim bojama.

Homilija. Biskup je nakon evanđelja govorio krizmanicima i svim vjernicima na temu dnevnoga misnog čitanja iz *Djela apostolskih* (6,1-7). U prvokršćansku idilu uvukla se kušnja pravedna

dijeljenja karitativnih potrepština: hrane, odjeće, obuće, lijekova. Židovske udovice iz Palestine imaju svega više od židovskih udovica iz raseljeništa. Zašto ta razlika? Protekcija? Korupcija? Tako su žene podigle viku. Da stišaju uzajamne prepirke, Apostoli narede da se izaberu Sedmorica koje će oni zarediti za đakone, poslužitelje kod stolova, u karitativne svrhe. Dvanaestorica rekoše: "Nije pravo da mi napustimo riječ Božju da bismo služili kod stolova. De pronađite, braćo, između sebe sedam muževa na dobru glas, punih Duha i mudrosti. Njih ćemo postaviti nad ovom službom, a mi ćemo se posvetiti molitvi i posluživanju Riječi. Prijedlog se svidje svemu mnoštvu pa izabraše Stjepana, muža puna vjere i Duha Svetoga, zatim Filipa, Prohora, Nikanora, Timona, Parmenu te antiohijskog pridošlicu Nikolu. Njih postavie pred apostole, a oni pomolivši se, polože na njih ruke" (Dj 6, 2-6). Apostoli su za izbor poslužitelja kod stolova postavili tri uvjeta:

Prvo, da su takvi kandidati "na dobru glas": poštteni u ponašanju, čisti u razgovoru, čestiti u svakodnevnom životu. Da nemaju loše glasine za sobom. Časni i poslušni, da se drže ljudskoga reda i moralnoga ćudoređa po Božjem zakonu.

Drugo, da su "puni Duha Svetoga": da im je na prvom mjestu duhovno, a ne tjelesno i materijalno.

Treće, da su mudri i razboriti: da ne gledaju svoju sebičnu svrhu, nego svoj zemaljski svršetak, kraj svoga djelovanja i života, i da se tako vladaju kako bi u trenutku smrti željeli da su se ponašali kroz život. Mudri su oni koji vječno pretpostavljaju vremenitomu, božansko ljudskomu, nebesko zemaljskomu. To je prava mudrost! Biskup je zaželio krizmanicima da ih prati Duh Sveti sa svojih sedam darova - od mudrosti do bogobojačnosti - i da uvijek žive na dobru glas kamo se god kretali u životu i u svijetu!

PROSLAVA KRALJICE MIRA

Hrasno, 5. 2011. - U *Službenom vjesniku* hercegovačkih biskupija, 2/1977., str. 69-70, donešen je prikaz blagoslova kipa i otvaranje svetišta Kraljice mira 8. svibnja iste godine. U članku, između ostaloga, čitamo: "U procesiji se pjevalo i molilo, a Biskup je ordinarij pred kipom izmolio Gospine litanije i poslije toga po obredu Vel. Rimskog Obrednika blagoslovio kip, te se u procesiji vratio pred ulazna vrata župne crkve, gdje je bio priređen oltar *sub divo*, na kojem je služena koncelebrirana sv. Misa, koju je predvodio mjesni Ordinarij. U prigodnoj homiliji dijecezanski je ordinarij komemorirao 60. obljetnicu Gospinih ukazanja u Fatimi, prošlogodišnju proslavu u Solinu, i Veliki Zavjet hrvatskoga naroda, i pozvao prisutne da iskreno, odano i pobožno štuju presv. Bogorodicu i pozvao ih da se ovdje u Hrasnu na današnji dan u hodočašćima okupljaju kod kipa Kraljice mira". Od te početne 1977. godine svake druge nedjelje u mjesecu svibnju - obično je to jedna od vazmenih nedjelja - dijecezanski biskup iz Mostara, koji je ujedno trajni apostolski administrator Trebinjske biskupije, sudjeluje, prema svojim mogućnostima, u proslavi Kraljice mira bilo kao predvoditelj misnoga i hodočasničkoga slavlja, bilo kao domaćin pozvanim biskupima.

Ove je godine hodočasničko euharistijsko slavlje predvodio biskup Ratko u koncelebraciji s 20 svećenika. U ispovjedaonicama bila su trojica ispovjednika i na oltaru đakon Ivan Marčić iz Trebinjske dijeceze. Bilo je više časnih sestara. Rodom iz hrašanske župe sudjelovala su osmorica svećenika.

Nakon pozdrava župnika don Nedjeljka Krešića na dvorišnom prostoru koji je priređen za misno slavlje, biskup je pozvao narod na sabranost, a liturgijska se povorka u pokorničkom stilu uputila na Gradinu, uz pjesmu Gospinih Laure-

tanskih litanija, gdje je biskup kod kipa Kraljice mira izmolio posvetnu molitvu, koju je prije 24 godine prvi put izgovorio njezin autor kardinal Franjo Kuharić, zagrebački nadbiskup. Potom je biskup posebnom molitvom blagoslovio vozače i njihova vozila, vratio se i nastavio s himnom Slava Bogu na visini. Smatra se da je bilo 5 do 6 tisuća vjernika. Jedni su parkirali svoja vozila u prostranu crkvenom dvorište, a drugi duž glavne ceste Stolac-Neum od Obaljena groblja do Kasarne. I deset autobusa. Proslava Kraljice mira najveća je godišnja svečanost u Trebinjskoj biskupiji koja okuplja ne samo vjernike iste biskupije nego i druge iz okolnih dijeceza.

Ove godine organizacija vanjske proslave s pjevačima, čitačima, molitvama vjernika bila je povjerena župi Čapljini i njezinu župniku don Ivanu Turudiću.

Biskup je u propovijedi govorio o Duhu Svetome, o njegovoj ulozi u sakramentima, posebno o njegovoj ulozi u životu Blažene Djevice Marije, od Utjelovljenja Sina Božjega do Pedesetnice. Kao i o ulozi Duha Božjega u životu vjernika. Napose je istaknuo primjer dvadesetgodišnjeg mladića Marka Milanovića iz Kruševa, koji je - ohrabren darom jakosti Duha Božjega - godine 1859. darovao svoj život za vjeru katoličku na prijevoju, zvanom Jakomir, između Morina i Somina, iznad Nevesinja. Mi Duha Svetoga ne vidimo - govorio je biskup - kao što ne vidimo ni električnu struju, ali je doživljavamo i po svjetlu, toplini i drugim dragocjenim učincima. Ne vidimo ni magnetsku silu, ali na nju zaključujemo po njezinim učincima na željezo i druge kovine. Tako i Duha Svetoga doživljavamo po njegovim učincima.

Nakon dvosatne bogoslužne svečanosti župnik je u župnoj dvorani počastio oko četrdesetak gostiju.

APOSTOLI "NA POPRAVNOM"

Potoci, 8. 5. 2011. - Župa Presvetoga Srca Isusova Potoci, u Bijelom Polju kod Mostara, u dogovoru s Biskupskim ordinarijatom upriličuje svake druge godine primanje sv. krizme za učenike osmoga osnovne i prvoga razreda srednje škole. U vrijeme posljednjega rata župa je goto-

vo sva bila prognana, a župna crkva, župna kuća, svećenički dom, samostan sestara franjevnika do temelja srušeni. Nakon rata katoličko se pučanstvo stalo pomalo vraćati. Svi su crkveni objekti obnovljeni, a neki uređeni još bolje nego što su bili prije rata. U župu se vratilo oko 1500 katoli-

ka koji žive u 400 obitelji. Ove se godine skupilo 47 kandidata za sv. krizmu u subotu navečer, 8. svibnja. Pripremao ih je župnik don Josip Galić, a tjedan dana prije toga njihovo su znanje provjerili generalni vikar don Srećko Majić i biskupov tajnik don Ivan Kovač. Biskup je Ratko, predvoditelj misnoga slavlja i djelitelj sv. krizme, povjerio don Ivanu da progovori krizmanicima prigodnu riječ. Govorio im je o temi dnevnoga evanđeoskog čitanja: o razgovoru između uskrsloga Isusa i dvojice ražalošćenih i snuđenih učenika na putu u Emaus onoga istog uskrsnog dana uvečer. Krizmanicima je svratio pozornost na učeničko duševno stanje **razočaranja** koje je mogao razbiti samo **dar savjeta Duha Božjega** koji im je Isus uputio tijekom večernjega razgovara na putu prema selu. Oni su primijetili da im se srce vra-

ća u normalu. Njihovo **krivo shvaćanje** Svetoga Pisma bilo je "na popravnom ispitu" dopunjeno **darom Duhova znanja** koje im je Gospodin udijelio obrazloživši im sve što je u Pismu bilo pisano o Kristovoj smrti i uskrsnuću. A činjenici da su ga prepoznali u "**lomljenju kruha**" odgovara **dar pobožnosti** koju kandidati sv. krizme trebaju u sebi njegovati i s Duhom Božjim surađivati.

Pod sv. Misom na koru je pjevao veliki župni zbor pod vodstvom s. Mateje Krešić, a neke je pjesme u svetištu otpjevao i mali župni zbor koji vodi s. Terezija. Katedralni župnik i dekan don Luka Pavlović, koji je nekoć bio više godina kapelan u Bijelom Polju, pričestio je krizmanike i kumove. A župnik don Josip pozvao goste na večeru kao ona dvojica u Emausu svoga Suputnika, koji "kao htjede dalje" (Lk 24,28).

PROSLAVA SPOMENDANA SV. BOGDANA LEOPOLDA MANDIĆA

Mostar, 12. 5. 2011. - Mostarska gradska župa Svetoga Mateja, sa župnom crkvom na Rudniku, s preko 7.000 vjernika, ima nešto manje od polovice župljana u Orlacu i Raštanima, prigradskim naseljima.

Župno groblje. Župljani su još 2004. godine molili župnika don Ivana Perića da se pobrine za novo župno groblje na prostoru Raštana. Župnik se dao na posao. Nabavljeno je zemljište, nađeno je poduzeće koje izrađuje grobnice i stavlja ih na raspolaganje vjernicima, koji onda dorađuju svoje obiteljske grobnice po svome projektu. Tako je do sada pribavljeno prostora za preko 1000 grobnica, a već je pokopano preko stotinu pokojnika. Tu je i velika Svećenička grobnica s tridesetak mjesta. Razumije se, ljudi se javljaju da postanu vlasnici grobnice ne samo iz ove župe, nego iz cijeloga grada.

Kapelica. U tom župnom groblju zvano "Raštani" podignuta je 2006. i ukusna kapelica koju je po biskupovu nalogu blagoslovio generalni vikar don Srećko Majić. Kapelica u čast Svetoga Leopolda Bogdana Mandića, kapucina. Od 2006. svake godine okuplja se na "Raštanima" oko Svećeve kapelice oko tisuću vjernika ne samo iz Mostara, nego i iz drugih mjesta. I svake godine sve više.

Blagoslov zvona. A ove godine upriličen i blagoslov novoga zvona u čast sv. Leopolda Bogdana. Novo zvono, nova radost. Župnik pozvao biskupa Ratka da predvodi sv. Misu i blagoslovi zvono, koje je nedavno postavljeno a određeno je da zvoni toč-

no u podne i poziva vjernike da pozdrave Gospu molitvom Anđeo Gospodnji ili Kraljice neba. Odmah u početku biskup je izmolio blagoslovnu molitvu nad zvonom koje je teško 60 kg a poslužitelj Robert šalterom je inaugurirao zvono koje je potom sabralo vjernike koji su se bili raspršili po stranu groblju i svojim obiteljskim grobnicama.

Blagoslov polja. A biskup prepustio župniku da on obavi "blagoslov polja", starodrevni običaj koji se prakticira da Bog ukloni svako zlo od svih vrsta usjeva a dadne svoje dobro.

Biskupova propovijed. Istaknuvši da živi najbolje mogu pomoći mrtvima koji još nisu postigli potpunu sreću u nebu, ne cvijećem i mramornim grobnicama, nego prikazanjem sv. Mise, biskup je govorio o hrvatskom svecu iz Boke Kotorske. Leopold je rođen u Herceg-Novom, 12. svibnja 1866. Bio je 12. dijete u svojim roditelja. "Eto da mu se majka Karolina zaustavila na jedanaestom, ne bismo imali svetoga Leopolda!" Na krštenju mu dali ime Bogdan, Bogom dan. Karolina je smatrala da je svako dijete Božji dar, pogotovo ovo dvanaesto! Preci su mu bili rodom iz Bosne. Tijekom vremena u Boki su nastale dvije partije, nacionalistička i autonomnaška. Nacionalisti su tražili da se mjesto talijanskoga uvede hrvatski jezik u škole, a autonomasi su to priječili. Borbe između katolika i pravoslavnih osjetio je i sam Bogdan još u svojoj desetoj godini života. I te političke i crkvene trzavice ostavit će dubok trag na Bogdana kroz cio život. Godi-

ne 1882. kao 16-godišnjak bio je primljen u franjevački kapucinski samostan u Veneciji Zaređen je za svećenika 1890. godine u istom gradu. "Moja je najveća želja postati misionar istočne Crkve", postavio je sebi ekumensko geslo. Služio je u Zadru, u Kopru, u Rijeci. Od 1909. ponajviše u Padovi. Godine 1917. od o. Leopolda tražilo se da uzme talijansko državljanstvo. "Ne", odlučno je rekao hrvatski kapucin, dodavši: "Krv nije voda. Ne može se krv izdati". Zbog toga je u srpnju 1917. morao napustiti Padovu. Preko Rima dospio u Južnu Italiju gdje je promijenio tri samostana: pravo progonstvo. Radije u progonstvo neko dopustiti da se "krv pretvori u vodu!" Bio je visok samo 1,45. Imao je i govornu manu. Zato su ga kapucini umjesto na

propovjedaonicu okrenuli u ispovjedaonicu. On je sam sebi napisao: "Moja je ispovjedaonica moj Istok". Tu se usavršavao. Umro je na glasu svetosti u Padovi, 30. srpnja 1942. Papa Pavao VI. proglasio ga je blaženim 2. svibnja 1976. Svetim ga je proglasio papa Ivan Pavao II., 16. listopada 1983. Bilo je na kanonizaciji 45 kardinala, više od 160 nadbiskupa i biskupa, oko 100.000 vjernika. Iz Hrvatske oko 6.000 vjernika s kardinalom Franjom Kuharićem i gotovo svim hrvatskim biskupima.

Biskup je potaknuo vjernike da u molitvama preporučuju svoje obitelji, svoju djecu i osobito svoje duše ovomu velikom hrvatskom svecu sv. ispovijedi.

SVETI MATIJA APOSTOL

Posušje, 14. 5. 2011. - Župa se Posušje ubraja u veće hercegovačke župe po broju vjernika, na petom mjestu (veće su od nje: Sveti Ivan Apostol i Katedrala u Mostaru, Široki Brijeg i Humac), ima 9.587 katolika u 2.379 obitelji.

Nakon procesionalnog ulaska u prostranu kriptu i otpjevanoga himna Duhu Svetomu, dvojice krizmanika pozdravilo je biskupa Ratka. U ime župe biskupu je izrazio dobrodošlicu župnik fra Milan Lončar. Govoreći o velikoj župnoj crkvi koja je u izgradnji i zahvaljujući dobrotvorima na pomoći, istaknuo je živu crkvenu zajednicu koja se stalno izgrađuje Božjom riječju i svetim sakramentima.

U koncelecijaciji s biskupom bilo je više svećenika: franjevac, biskupijskih svećenika i jedan franjevac konventualac iz Njemačke. Misna čitanja i molitve vjernika predvodili su krizmanici.

Biskup je u prigodnoj propovijedi govorio o današnjem svečaru sv. Matiji apostolu. Isus je imao dvije skupine učenika: Dvanaesticu i Sedamdesetdvojicu. I jedne i druge Gospodin je pozivao od samoga početka svoga javnog djelovanja, tj. od svoga krštenja na Jordanu. Ovu Sedamdeset i dvojicu pozivao je osobno i pojedinačno da budu dionici njegova djela o uspostavi Kraljevstva Božjega na zemlji. Oni su to malo drukčije shvaćali. Između njih, nakon "tvrda govora" o Euharistiji u Kafarnaumu (Iv 6), "mnogi odstupiše od njega", nisu ga više pratili. A oni koji ostadoše - ne znamo im točna broja - bili su nerijetko slušatelji Isusovih propovijedi i svjedoci njegovih čude-

snih znakova. Dvanaesticu je odredio "da budu s njim pa da ih šalje propovijedati te imaju vlast izgoniti đavle" (Mk 3,14-15). Jedan između njih, Juda apostol, zadržao se u družbi do Posljednje večere i onda se pretvorio u apostatu, izdajnika, odmetnika i konačno samoubojicu. Kada je Isus nakon 40-dnevnoga ukazivanja uzašao na Nebo, Jedanaestorica su apostola smatrala da moraju očuvati ne samo Isusov nauk, nego i sam apostolski broj pa su izabrali dvanaestoga apostola umjesto onog otpaloga. Izbor je bio očigledan svima i izveden u posve religioznu duhu. Najprije su postavili dva vjerska mjerila o izboru: prvo, da je toga kandidata Isus ubrojio od početka među svoju Sedamdeset i dvojicu, i, drugo, da je svjedok uskrsnuća, tj. da se i njemu Isus ukazao. Pronašli su dvojicu takvih ljudi u svojoj sredini: Barsabu i Matiju. Možda je Matija bio onaj bezimeni učenik s Kleofom koji je išao u Emaus one uskrsne večeri, a Isus ih sustigao i ukazao im se na večeri (Lk 24). Zatim su se apostoli pomolili, a Petar je predvodio: "Ti, Gospodine, poznavaoče svih srdaca, pokaži koga si od ove dvojice izabrao da primi mjesto ove apostolske službe, kojoj se iznevjeri Juda da ode na svoje mjesto" (Dj 1,24). Baciše kocku i izađe ime Matijino. Apostoli su to protumačili Božjim izborom. A sve se dogodilo prije silaska Duha Svetoga.

Biskup je zatim govorio o izboru zvanja danas. I danas Isus poziva prvi, zove mladiće da mu kao sutrašnji svećenici i redovnici, odnosno djevojke kao redovnice, služe izblizje u Crkvi. I danas cr-

kveni poglavari postavljaju mjerila izbora i pripuštanja svetomu redu: gledaju na sposobnosti uma i kvalitete srca da takvim kandidatima povjere službe u Crkvi. Nitko ne kaže da će osmoljetkaš koji se danas javi u sjemenište, za deset godina biti svećenik. Treba proći sito sjemeništa i rešeto gimnazije da se vidi njegovo ponašanje, volja i vjera. Treba proći veliko sjemenište i teologiju kroz šest godina da se prokuša njegov izbor zvanja. I to je sasvim normalno, ljudski i crkveno. Tko kaže za jednoga mladića koji je stao s nekom djevojkom ili djevojka s mladićem da će se za pet godina ženidbeno uzeti? Svatko ima pravo i dužnost otvoriti oba oka da vidi kuda ide i s kime se životno druži i veže i u kakvoj se službi doživotno posvećuje. A Bog, Gospodar žetve, žetelaca i žetelica, sa svoje strane ne će uskratiti svoje milosti ako mu se iskreno i pouzdano utječemo.

Krizma se odvijala u ozračju sabranosti i pozornosti. Župni zbor, koji je pratio sv. Misu svo-

jim pjesmama, osobito Duhu Svetomu, prepustio je glas mikrofonu s kojega se čuo razgovor između biskupa i krizmanika: "Primi pečat dara Duha svetoga - Amen. Mir tebi - I s duhom tvojim." Biskup je ponekada upitao kojega krizmanika kako je pratio što se u propovijedi tumačilo.

Biskup je na kraju boravka u Posušju pregledao crkvene matice, knjige, kroniku i račune primitaka i izdataka u župnom uredu, potpisao među ostalima i bilježnicu legata u koju je upisana prva sv. Misa davne 1824. godine za dobrotvore koji su darovali zemljište za crkvu i župnu kuću, a ima sedam takvih godišnjih legata ili zavjeta.

Pozdravio je braću franjevece koji u župi rade kao vikari: fra Dobroslava Begića, koji 22. svibnja slavi dijamantnu sv. Misu i čestitao mu; fra Antu Leku, fra Marka Dragičevića, fra Marija Knezovića i đakona fra Gorana Čorluku. U Posušju djeluju i tri sestre franjevke.

MLADI, ODAZOVITE SE ISUSOVU ZOVU!

Veljaci, 15. 5. 2011. - U župi Veljaci, u Ljubuškom dekanatu, od prošle je jeseni župnik fra Vlatko Soldo, dvanaestogodišnji misionar u Albaniji (1992.-2004.). S njime je u Veljacima bio i fra Dinko Maslač, koji ovih dana odlazi u Slano, a mjesto njega dolazi za vikara fra Ivan Kvesić. U župi ima 2.540 stalnih vjernika u 643 katoličke obitelji. Ima ih i vani oko 170, a povremeno se navrate u svoje kuće i na imanje. Na području župe nema ni pravoslavnih ni muslimana.

Fra Vlatko je ove godine sve priredio za sv. krizmu kojoj je pripustio dva razreda: osmi osnovne i prvi srednjih škola, u svemu šezdeset i šest primatelja sakramenta zrelosti. Pripremani su, osim dva sata školskoga vjeronauka, također i jednom župnom katehezom tjedno. Vidjelo se to i na provjeri znanja pred biskupovim delegatom dva tjedna prije krizme. Sveta je potvrda zakazana za nedjelju 15. svibnja u 9 sati u crkvi kojoj je naslovnik Gospa od zdravlja, a župa je posvećena sv. Iliji proroku.

Svečanost se sv. Mise i krizme otvorila himnom Duhu Svetomu. U koncelecijaciji sudjeluje, osim župnika i tajnika don Ivana, i fra Tomislav Hrštić rodod iz veljačkoga Graba, član Zadarske franjevačke provincije, a službuje u Puli. Pozdrav krizmanika koji se povjeravaju Duhu Svetomu, mole

njegove darove i preporučuju se u molitve biskupove, župnikove i svojih roditelja. Obecavaju da će se boriti protiv zla duha ovoga svijeta s pomoću darova Duha Svetoga. Župnik u ime svih župljana upućuje biskupu Ratku dobrodošlicu i poziva ga da otpočne sv. Misu.

Župni je zbor pjevao nepromjenljive dijelove sv. Mise i druge prikladne liturgijske pjesme.

Predvoditelj euharistijskoga i krizmenoga slavlja u propovijedi na temelju dnevnoga Ivanova evanđelja o Dobrom pastiru govori o Isusovoj slici iz seoskoga života. Razlika između dobrog pastira i zloga pastira jest u odnosu na vjerno stado. Pravi pastir ulazi na prava vrata, poslušnom, pozvanjem i poslanjem. A tuđinac i razbojnik preskače preko plotu, uvaljuje se noću, obilazi potkrijući, traži žrtve za svoje osobne interese. Ovce prepoznaju glas svoga pastira. Uzimaju iz njegove ruke, nimalo ga se ne boje. Pa i kad ih u čemu prekori, ovce ne strepe, samo se malo začude. Tuđinčeva glasa ne poznaju. Mogu se tuđinci prurušiti u pastira, i neko vrijeme glumiti i zavoditi, ali ne će moći tako trajno ostati. Doći će dan kad će se sve razotkriti. Glavna je zadaća pastira da izvodi svoje stado na nove pašnjake. On ide ispred njih, svi idu za njim. On ih hrani, brani, štiti.

Kad je Isus vidio da apostoli ne razumiju sve što im on priča, onda im je usporedbu konkretno protumačio: Isus je Pastir dobri. On poznaje svoje i one poznaju njega. Po glasu. Po očima. Po nauku. On daje život svoj za ovce svoje u obrani od neprijatelja. On je u konačnici darovao svoj život za vjernike, otkupio ih je krvlju svojom dragocjenom.

Idemo još korak dalje u primjeni: Dobri pastir, Isusov crkveni službenik - Papa, biskup, župnik - svake nedjelje izvodi svoje vjernike na nove pašnjake nauka i ljubavi. Nije im dosadan svojim propovijedima. Nego im uvijek pokazuje nove izvore bistre vode: Staroga i Novoga Zavjeta i zdrave hrane Radosne vijesti i božanske poruke

spasenja. On za njih živi i od njih živi. On je spreman za svoje vjernike i život svoj darovati.

Crkva danas osobito moli za duhovna zvanja, za dobre pastire po biskupijama i župama. Treba ih odgojiti, dati im pravu naobrazbu. Za njih trajno moliti. Lakše je svećenikom postati nego svećenikom ostati. Ne može ostati bez Božje pomoći.

Biskup je pozvao mlade koji osjećaju zov Božji u sebi da se ne boje to reći svojim roditeljima, župniku, koji će ih preporučiti kamo treba. Jednako dječake za sjemenište i djevojke za samostan. Kandidati će pokazati dar jakosti Duha Svetoga ako se budu znali i mogli oduprijeti modi i duhu ovoga vremena, pa makar taj duh dolazio i iz vlastite obitelji!

KOJE ZVANJE I KOJE PJESME IZABRATI?

Vitina, 15. 5. 2011. - Vitina je župa u Ljubuškom dekanatu. U njoj od prošle godine župnikuje fra Mladen Sesar. Vikar mu je fra Marko Jurič. U župnoj su službi i dvije sestre Bezgrješnoga Začeca Blažene Djevice Marije iz Dubrovnika, s. Zrinka i s. Marija. U župi ima 2.650 katolika u 890 kuća. Ima više kuća s jednim ili s dva člana. Ima i vani preko 300 vjernika koji se povremeno vraćaju u svoj zavičaj. Na području župe ima oko 30 muslimana.

Fra Mladen je organizirao sv. potvrdu za osmi razred osnovne škole, u svemu trideset i sedam kandidata. Sveta je krizma slavljena u Četvrtu vazmenu nedjelju "Dobroga Pastira", u 11 sati u crkvi sv. Paškala Bajlonskoga, koji se slavi za dva dana, 17 svibnja.

Biskup je u propovijedi, osvrćući se na Dobroga Pastira iz dnevnoga Ivanova evanđelja, govorio i o molitvi za duhovna zvanja. Zvanje je dar koji Bog daje komu hoće i kako hoće. Isus je rekao da se s naše ljudske strane traži da molimo Gospodara obilne žetve da on popuni svoju žetvu svojim izabranicima, pozvanicima. U vrijeme komunističkoga sustava sva su sjemeništa bila popunjena, neka se nova otvarala, osobito pedesetih, šezdesetih i sedamdesetih godina. A sada u vrijeme demokracije sjemeništa se dobro ispraznila i počela se zatvarati. Ima dvadeset godina da je

ušao vjeronauk u škole, dva sata u osnovne škole, jedan u srednje škole. Vjeroučitelji: svećenici, redovnici, redovnice, brojni laici. Sloboda odlaska u crkvu. Sloboda izbora zvanja bez ikakva pritiska od društva ili politike. I nerijetko smo u situaciji da duhovno zvanje trebamo tražiti ko kukom po vodi eksperimentirajući čak i sa sumnjivim. Zato je potrebno, uz molitve i klanjanje namijenjeno za zvanja, odlučno propovijedati i jasno kazivati razbijajući pomodarstvo i predrasude s obzirom na svećenički i redovnički stalež.

Biskup je pozvao mlade koji u srcu čitaju Božji zov u duhovni stalež da se ne ustručavaju o tome razgovarati sa svojim roditeljima i s onima koji će ih znati uputiti na pravu adresu. Sada je vrijeme od toga, vrijeme opredjeljenja. Je li moguće da godinama izlaze generacije krizmanika i krizmanica, i u vjeronauku dobrih i u ponašanju zdravih, pa da nema nijednoga svećeničkog ili redovničkog poziva, ni kao pokušaja? Roditeljska kuća molitve najljepše je ognjište na kojem se zavatri duhovni odaziv.

Župnika su toga nedjeljnog dana posjetila dvojica susjednih župnika. Mješoviti župni zbor pod vodstvom prof. Zdenka Vištice, kojemu pomaže s. Marija, trudi se u Gospodinu da liturgijsko pjevanje bude doista na visini.

PRVA SV. PRIČEST I SV. KRIZMA

Rotimlja, 15. 5. 2011. - Don Damjan Raguž, župnik u Rotimlji, Trebinjsko-mrkanska biskupija, upriličio je na Četvrtu vazmenu nedjelju - Nedjelju Dobroga Pastira - Prvu sv. Pričest učenicima trećega razreda i sv. potvrdu učenicima osmoga razreda osnovne škole. Prvih je bilo dvanaest, a drugih četrnaest pripravnika.

Prekrasan svibanjski dan omogućio je da se kandidati za svete sakramente u procesiji ispred župne dvorane upute u prepunu župnu crkvu. Na početku je, u ime krizmanika, svoj pozdrav izrekla jedna krizmanica, a župnik don Damjan izrazio je svoju iskrenu dobrodošlicu biskupovu delegatu don Srećku Majiću, generalnom vikaru hercegovačkih biskupija, stolačkomu dekanu don Rajku Markoviću i svim okupljenim vjernicima. Na početku sv. Mise, don Srećko je prenio biskupove pozdrave župniku, prvopričesnicima i krizmanicima, njihovim roditeljima, kumovima i svim misarima, te ih uveo u dvostruko sakramentalno slavlje. Liturgijske obrede skladnom je pjesmom pratio dobro uvježbani župni zbor.

Don Srećko je u propovijedi na temu evanđelja Četvrtе vazmene nedjelje (Iv 10,1-10) govorio o Isusu Dobrom Pastiru i duhovnim zvanjima. Naglasio je da nas začuđuje sposobnost ovaca da prepoznaju glas svoga pastira, a još nas više začuđuje činjenica da pastir poznaje i svaku od ovaca poziva po imenu. Kršćani trebaju prepoznati glas Kristov, spremno se odazvati i slijediti ga, jer nema ni jednoga drugog imena pod nebom po kojem se možemo spasiti do li imena Gospodina Isusa. Naglasio je kako se na jednom groblju u Štajerskoj nalazi skroman spomenik župniku Mi-

chaelu Jahnu. Zahvalni su župljani na grobu dali uklesati natpis: "*Oves suas pavit amore, more, ore, re, e[lemosyna]*." Ovce je svoje napasao ljubavlju, primjerom, molitvom, djelom, milostinjom. Te je riječi primijenio na Isusa Dobroga Pastira.

U okviru Nedjelje Dobroga Pastira, istaknuo je nadalje propovjednik, Katolička Crkva proslavlja 48. svjetski dan molitve za duhovna zvanja. Poziv je to upućen cijeloj Crkvi. Potaknuo je sve da se mole za nova duhovna zvanja, da podupiru i hrabre one koji pokazuju znakove Božjega poziva, kako bi mogli osjetiti toplinu i potporu čitave zajednice koja ih prati i raduje se njihovom usponu. A mlade, u prvom redu ovogodišnje krizmanike, pozvao je da vjeruju Kristu i ako mu čuju glas da se ne boje, nego mu širom otvore vrata svoga srca, jer on ne dolazi da nas zarobi, nego usreći.

U posljednjih četrdesetak godina iz ove je župe izraslo osam svećenika. Ako se uzme da je u to vrijeme i Stjepan Krst pripadao ovoj župi, onda se taj broj penje na trinaest. Njih devet djeluje na njivi Gospodnjoj u našim hercegovačkim biskupijama, jedan je od njih i biskup, a don Stanko se Puljić preselio u vječnost (1984.). I sam je bio svjedok, naglasio je don Srećko, kako se u ovoj župi molilo za duhovna zvanja. Pokojni je don Ivan Kordić (župnik: 1950.-1984.) poticao vjernike na molitvu, a sam je bio veliki molitelj na tu nakanu i javno i privatno.

Na kraju sv. Mise svima je zahvalio župnik don Damjan, a onda su ispred oltara izašli i ovogodišnji prvopričesnici te u stihovima izrekli svoju zahvalu Isusu kojega su po prvi put primili u sv. Pričesti, kao i roditeljima i vjeroučiteljima.

SVE KAKO TREBA

Čerin, 21. 5. 2011. - Sv. potvrda za učenike osmoga razreda osnovne i prvoga razreda srednjih škola zakazana pred župnom crkvom sv. Stjepana Prvomučenika u 10 sati na Čerinu u Broćanskom dekanatu. Zvono na crkvi zazvonilo, krizmanici u procesiji pošli ispred misnika i biskupa. Kapelica u dvorištu može primiti ne samo koncelebrante koliko ih ima, nego i sav župni zbor koji sažima sve glasove i prenosi ih preko zvučnika po Božjem puku na slavu Bogu. Ispred

oltara klupe u dva reda za stotinu trideset i pet krizmanika i krizmanica s njihovim kumovima i kumama. A narod oko njih.

Župnik fra Dario Dodig najavljuje točku po točku: i za pozdrav biskupu Ratku, i za slijed sv. Mise, i za raspored i odvijanje sv. krizme. Recitacija dvoje krizmanika i rukovet svježa cvijeća.

Biskup iskazuje poklonstveni izraz Presveto-mu Trojstvu, i čašćenje sv. Stjepanu mučeniku.

Pozdravlja župnika i njegove pomoćnike fra Ignacija Alerića i dr. fra Ivana Ivandu. Deklamacija sedmero krizmanika okrenutih prema narodu a s riječima upućenim Duhu Svetomu i njegovim sedmerostrukim darovima koje žele primiti.

Čitanja pred jasnim razglasom. Krizmanici dolaze u redu s kumovima, zatim krizmanice s kumama. Gdje je Isus želio da njegovi apostoli budu svjedoci? - "U Jeruzalemu, u Judeji, u Samariji i do na kraj svijeta", odgovara bistro i neustrašivo krizmanik.

Gdje Isus želi da mi danas budemo svjedoci? "U vlastitoj kući, u svojoj Hercegovini, u sredini koja nam može biti neprijateljska, u Salomonskim otocima", ponavlja krizmanica doslovne riječi iz biskupova govora. Čuje se tiha pjesma "Dođi, Duše Presveti, sa neba nas posjeti." Kao darove krizmanici donose kruh, vino, vodu, svijeću...

Koncelebranti tiho izgovaraju Drugi kanon. U dvorištu savršen mir. Za sv. pričest dolaze krizmanici kao za sv. krizmu, ali u dva reda. Na kraju jedna krizmanica zahvaljuje Bogu, roditeljima, kumovima, župniku, biskupu, svima koji su ih dopratili do ovoga dana. Župnik izražava čestitke želeći svima da popodne bude u duhu dobra i mira kao što je bilo dopodne.

Biskup izražava radost zbog ovoga Duhova dana. Ističe napose liturgijsko pjevanje župnoga zbora, i tečne ceremonije koje je uvježbao fra Ignacije s krizmanicima koji su uzeli aktivna udjela u pozdravima i zahvalama, u čitanjima i molitvama - njih preko dvadeset.

Blagoslov Presvetoga Trojstva Oca i Sina i Duha Svetoga - deset minuta prije podne. A sve prošlo kao tren. Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem!

SVI SAKRAMENTI U NEKOLIKO DANA

Gradac Posuški, 22. 5. 2011. - Od prošle godine u Posuškom je Gracu župnik fra Ivan Landeka, stariji. Krizma je bila prije dvije godine. Novi je župnik pripremio dva razreda za ovogodišnju sv. krizmu koja je bila u nedjelju, 22. svibnja u 9,00 sati u crkvenom dvorištu. Krizmanika šezdeset i osam. Uobičajeni pozdravi krizmanika biskupu Ratku te dobrodošlica župnikova djelatelju sv. krizme i petorici koncelebranata.

U propovijedi je biskup istaknuo neke podatke o samoj župnoj zajednici. Župa ima oko 1800 vjernika. Danas živih svećenika, redovnika, redovnica: četrdeset i šest. To znači svaki trideset i sedmi župljanin u duhovnom je zvanju. Takva je još župa Drinovci: prije dvije godine bila su 64 duhovna zvanja na 2388 župljana. Na svetoj je Misi bilo više časnih sestara iz župe i travnički sjemeništarac maturant Ivan. Usput rečeno: u hercegovačkim biskupijama postoji odredba, od 2001. go-

dine, da svećenici, redovnici i redovnice ne budu kumovi i kume na krizmama, kao ni na drugim sakramentima gdje se traži služba kumova. Svećenici su djelatelji svetih sakramenata, a ne kumovi!

Biskup je u propovijedi, govoreći o sakramentalnom životu, spomenuo da ova župa u mjesec i pol dana slavi sve sakramente: prošle je nedjelje naviještena ženidba, danas je krštenje novorođene Ane, danas također dvojica Anine braće primaju sv. potvrdu, sljedeće nedjelje, nakon prve sv. ispovijedi, bit će pripušteno na prvu sv. pričest trideset đaka trećega razreda osnovne škole, danas u posuškoj župnoj crkvi župljanin iz ove župe, fra Dobroslav Begić, slavi svoju dijamantnu Misu, 60. obljetnicu svećeništva, početkom srpnja p. Smiljan Milićević, isusovac, slavit će svoju Mladu Misu. A ako se tko razboli, eto i bolesničkoga pomazanja. Tako je Crkva u službi čovjekova života, od rođenja do sprovoda.

MEĐU BOLJIMA

Bukovica, 22. 5. 2011. - Pozdrav biskupov pred crkvom s fra Mladenom Rozićem, novim župnikom u Bukovici u nedjelju 22. svibnja u 12 sati. Procesijski se ušlo u crkvu na vrijeme. Oltar ukusno urešen. Sedam ognjenih jezika. Krizma-

nički i župnički pozdravi. U koncelebraciji su uz biskupa Ratka župnik fra Mladen, njegov pomoćnik fra Petar Ljubičić, dekan i župnik duvanjski fra Gabrijel Mioč i don Ivan Kovač.

Biskup u propovijedi govori o izboru i rukopoloženju Stjepana i drugova za đakone na temu dnevnoga čitanja. Koji su uvjeti za njihov izbor? Dva su glavna uvjeta:

Prvo, da su "na dobru glasu". Što to znači? Eto to: kada se njihovo ime spomene, svi kažu da su to dobri ljudi, poštenu, čestiti, nesebični, pravedni, razboriti, voljom jaki.

Drugo, da su "puni Duha Svetoga". Što to znači? Eto to da su krizmani, tj. da su primili puninu darova Duha Svetoga, svih sedam, od mudrosti do bogobojaznosti. Da surađuju s tim darovima, da rastu u razboru, savjetu, znanju, pobožnosti. Kakav je veličanstven govor održao sv. Stjepan prije smaknuća! Sam je proučavao židovsku povijest, i Duh ga je Sveti potaknuo da njime pouči svoje neprijatelje.

Biskup je, čuvši izvješće tajnika koji je ispiti-vao djecu prije desetak dana, izrazio radost da su krizmanici među boljima u vjeronauku u biskupiji. Da su išli na kakvo nacionalno natjecanje, vratili bi se barem s jednom medaljom. A zasluga za to ne pripada samo župniku, nego i dosadašnjoj vjeroučiteljici Tini Sabljčić i sadašnjoj Ružici Klarić. I krizmanicima, naravno. Ali neka ne budu ponosni na to, nego neka budu najbolji u vjeri, u nadi, u kršćanskoj ljubavi, u čuvanju sebe od svakoga grijeha! Poslije krizme slikanje pred crkvom svih četrdeset i dvoje: dvadeset i jedan krizmanik i dvadeset i jedna krizmanica!

Župnika su svojim pohodom počastili župnici iz susjedstva.

MARIJA POMOĆNICA

Klobuk, 24. 5. 2011. - Crkva Pomoćnice kršćana - župa Svetoga Marka. U mjesecu svibnju pet je dana u kojima se slavi Gospin spomendan ili blagdan. Doduše, cio svibanj posvećen je Gospinoj krunici. Ali stvarno je pet posebnih ili liturgijskih spomendana:

Gospa Trsatska kako se zove u Hrvatskoj ili Loretska u Italiji 10. svibnja,

Gospa Fatimska 13. svibnja,

Marija Pomoćnica kršćana 24. svibnja i

Pohod Blažene Djevice Marije 31. svibnja.

Više se puta dogodi da je i Marija Majka Crkve u mjesecu svibnju, ovisno o svetkovini Duhova.

Kao i u još nekim drugima župama, ni ovdje, u Klobuku kod Ljubuškoga, nije isti zaštitnik župe s naslovnikom župne crkve. Zaštitnik je cijele župe od pamtivijeka sv. Marko evanđelist - 25. travnja, a naslovnik je župne crkve sv. Marija Pomoćnica kršćana od sagrađenja crkve 1966. godine - 24. svibnja. I to je sasvim normalno samo neka sve bude u miru i dobru, kao što je bila sloga između Gospe, Isusove majke, i Marije, majke sv. Marka, u čijoj je kući bila Isusova Posljednja večera s apostolima. U župi se svetkovina sv. Marka, zaštitnika, na osobit način vanjskom proslavom slavi na Crkvini, nekadašnjem sjedištu župe, oko 3 km od sadašnje crkve, u selu Kapel mala.

Proslava Marije Pomoćnice. Proslavi Marije Pomoćnice, naslovnice crkve, predhodila je duhovna trodnevica. Prve večeri Misu je predvodio i propovijedao fra Stjepan Martinović, nekadašnji župnik u Klobuku (2000.-2005.), a sadašnji u Kongori: druge je večeri predviđen fra Marko Jurić, donedavni župnik u Klobuku (2005.-2010.), ali ga je zbog iznenadne operacije zamijenio fra Ivan Kvesić, a treće je večeri nastupio župnik iz Rotimlje don Damjan Raguž s rotimskim župnim zborom.

I svečana proslava Marije Pomoćnice kršćana bila je u večernjim satima u Klobuku, mjestu rođenja sluge Božjega Petra Barbarića. Istoga dana franjevačke zajednice po svome kalendaru slave blagdan Posvete bazilike sv. Franje u Asizu. Puna crkva Božjega puka i iz Klobuka i iz okolnih župa.

Na poziv župnika fra Stipana Šarića, koji je u početku sve srdačno pozdravio i izrazio radost zbog ovoga večernjeg slavlja, pošlo se u procesiju oko župne crkve. Kip sv. Marije Pomoćnice nosili su članovi kulturno-umjetničkog društva "Sv. Marko". Gospine je litanije pjevajući predmolio fra Ivan Kvesić. Pod Misom je pjevao župni zbor.

Euharistijsko je slavlje predvodio biskup Ratko i s njime desetak svećenika:

Biskup je u propovijedi govorio o ulozi Blažene Djevice Marije u Isusovu životu, od početka

do svršetka. Svuda je nazočna, djelatna i gotovo neprimjetna Marijina ruka i duša. Kao prva i prava pomoćnica, koja drugima pokazuje istinski put i pravu kuću spasenja, pomaže bolesnima da od Boga zadobiju zdravlje, grješnima da nađu pomirenje s Bogom.

Na kraju sv. Mise biskup je nad brojnom djecom ispružio ruke na molitveni blagoslov. Župni je zbor otpjevao Himnu Mariji Pomoćnici s tekstom koji je župnik otisnuo na posebnoj spomen-sličici.

PROPOVIJEDAJ GDJE TI DUH KAŽE!

Međugorje, 28. 5. 201. - Sve je bilo spremno za sv. krizmu u subotu, 28. svibnja u 10 sati u Međugorju u Bročanskom dekanatu, u dogovoru sa župnikom fra Petrom Vlašićem. Procesija se uputila s crkvenoga dvorišta: krizmanici, kumovi, koncelebranti, njih osam, biskup Ratko. U župnu se crkvu pripušteni krizmanici, njihovi kumovi, roditelji. I već su klupe popunjene. Ostali narod pred crkvom. Pozdrav je s ambona izgovorila jedna krizmanica, a druga uručila cvijeće krizmatelju. A s. Mira ukasila cvijećem svetohranište i oltar, bogato i ponajviše crvenobojno kako se i dolikuje za dan primanja darova Duha Svetoga, koji j sišao nad apostole u obliku "ognjenih jezika". Na koru župni zbor vodi s. Irena i strogo se

drži liturgijskih pravila i pjesama. Biblijske odlomke čitaju krizmanici, evanđelje fra Mate Dragičević, dekan, gradnički župnik.

Biskup u propovijedi govori o dnevnom odlomku iz *Djela apostolskih*, u kojem se dva puta spominje kako Duh Sveti priječi sv. Pavlu propovijedati Kristovo evanđelje! On je poslušan Duhu. Na kraju sv. Mise zahvala Bogu i svima koji su pripremili ovaj jedinstveni dan u životu potvrđenika. Završni blagoslov kojim se Boga moli da utvrdi ovo što je danas izveo i da čuva "darove Duha Svetoga u srcu svojih vjernika: neka se pred svijetom ne stide ispovijedati Krista raspetoga i odanom ljubavlju u život provoditi njegove zapovijedi" (vidi propovijed na drugim stranicama)

NEKADA DUHOVNO SREDIŠTE BROTNJA

Gradnići, 29. 5. 2011. - Gradnići su nekada bili glavno duhovno središte Brotnja, i spominje se upravo pod imenom Brotnja, još 1599. godine. Na području današnjega Bročanskog dekanata nastajale su tijekom vremena župe: Čerin 1864., Međugorje 1892., zatim Blizanci (danas Gradi-na), Ploče-Tepčići 1918., Čitluk 1920. i Kruševo 1924. U Gradničima je sagrađena crkva 1857., a nova župna crkva 1995. U župi ima 1.138 vjernika u 315 katoličkih obitelji. Gledajući statistike iz prošle 2010. godine, Gradnići se ubrajaju u onih 40 župa u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji u kojima je mortalitet bio jači od nataliteta, a u 22 župe obratno. Iz pet uzurpiranih župa nema podataka.

Župnik je fra Mate Dragičević u dogovoru s Ordinarijatom zakazao sv. krizmu u nedjelju 29. svibnja u 11,00 sati. Sakrament sv. potvrde dijeli se svake druge godine. Krizmanici su pošli u procesiji ispred stare crkve u novu župnu crkvu sv.

Blaža, biskupa i mučenika. Pred oltarom pozdravi krizmanika i dobrodošlica koju je izrazio župnik, koji je ujedno dekan. Evanđelje je pročitao fra Filip Musa, konventualac, vikar u Molvama.

Biskup je govorio o Šimunu, sinu Joninu, prvaku apostolskomu, kojemu je u prvom susretu Isus promijenio ime u Petar - Stijena, na kojoj je Gospodin sagrađio Crkvu svoju tako da je vrata paklena ne će nadvladati. Govorio je o Petrovoj vjeri, ali i o njegovu malodušju, padu u Kajfinu dvoru, i uzdizanju iz prašine i uzdanju u Isusovo milosrđe. Kada je nastao progon u vrijeme mučeništva sv. Stjepana, đakona, drugi je jedan đakon po imenu Filip dospio do Samarije, gdje je krštavao, propovijedao, čudesa činio i obraćao mnoštva na kršćanstvo. Ne mogavši podijeliti sv. krizmu, đakon je Filip pozvao apostole iz Jeruzalema da dođu i to učine. Petar prvak dolazi i dijeli Duha Svetoga. Među kandidatima bio je i jedan Šimun (Simon) čovjek koji se prije krštenja

bavio magijom, težnjom da se domogne duhovnih moći vlastitom snagom a ne Božjim darom. Jest se on krstio, ali se u duši nije obratio. Ostao poganin, čarobnjak. Pokazao je to u razgovoru s Petrom kada mu je ponudio novca da mu apostol dadne malo Duha Svetoga kojega će on preprodavati. Petar je upotrijebio najoštriju prijetnju,

prokletstvo, da suzbije takvu zloporabu, zvanu simonija upravo po tome Simonu ili Šimunu magu. Čarobnjak je molio da ga ništa od toga ne pogodi, ali Petar je odšutio da se i drugi opamete i ne upadaju u sličnu đavolsku zamku.

Iako nedjelja, više je svećenika iz dekanata pohodilo župu Gradniće i župnika.

STARO SE OBNAVLJA, NOVO DOVRŠAVA

Blagaj-Buna, 29. 5. 2011. - Polazeći iz Mostara na Bunu u nedjelju popodne, 29. svibnja, da u 17,00 sati pod sv. Misom podijeli sakrament sv. potvrde kandidatima koji su se pripremali i školskim vjeronaukom i župnom katehezom kroz ovu školsku godinu, biskup se Ratko s tajnikom don Ivanom najprije svratio u mjesto Ortiješ gdje ga je čekao don Bernard Marijanović, župnik, i gdje je kandidatima Borisu i Moniki, koji su s poteškoćama u razvoju, podijelio sakrament sv. potvrde. Pred kućom mnoštvo čeljadi, od najmanjih do najvećih. Biskup je posebno ohrabrio roditelje spomenutih krizmanika da pokažu svu strpljivost i ljubav u brizi oko svoje djece, a Bog će im uzvratiti svojim milosnim darom i na ovom i na boljem svijetu.

Biskupa su u župnoj crkvi na Buni pozdravili predstavnici krizmanika, pedeset i dvoje ih na broju, svi iz osmoga razreda. A župnik don Bernard u ime cijele župe izrazio dobrodošlicu. Krizma se na Buni upriličuje svake godine. Sustavan rad župnikov privlači sve više mladih a i ostalih u crkvu. Ljudi sve više uviđaju gdje je crkvena zakonitost i valjanost, gdje je pastir kojega je crkvena vlast imenovala i poslala.

Prostrana crkva, još nedovršena, ali s uređenim prezbiterijem, koji je i osigurao i, na molbu mjesnoga biskupa, blagoslovio domaći sin iz Kamenice msgr. Želimir Puljić, nadbiskup iz Zadra, 20. ožujka ove godine.

Uvježban zbor, tečne ceremonije oko oltara s ministrantima. A među njima i dvojica maturanata iz Travnika, Robert iz same župe i Marin iz mostarskoga Cima. Sretan im upis na bogoslovlju!

U koncelebraciji je i mostarski dekan msgr. Luka Pavlović, koji je kršten u blagajskoj župi Presvetoga Trojstva 1947. godine; u Rotimlji tada nije bilo stalna svećenika. Tu je i drugi Rotimljanin, don Antun Pavlović, župnik u Šipovači-Vojnićima.

Biskup u propovijedi govori o vezi između sakramenta krštenja i sakramenta potvrde toga istoga krštenja, ali s novim milostima i darovima, upravo sa sedam darova, od mudrosti do straha Božjega, koje Bog daje onima koji mu se pokoravaju. Darovi hoće uzdarje, a ovdje je najljepše uzdarje sam rad s Duhovim talentima, marljiva suradnja s milošću, živo sudjelovanje i razvijanje tih Božjih darova u životu. Bog te stvorio bez tebe, ali te ne će spasiti bez tebe i bez tvoga sudjelovanja! Budi mudar, razborit, daj se savjetu, vježbaj se u jakosti i pobožnosti, neka te uvijek preplavljuje strahopoštovanje pred Bogom i njegovim zakonom, krizmanice i krizmanico! I bit ćete sretni!

Župa se danas zove Blagaj-Buna. Osnovana je prije 120 godina, 1891. Do ovoga rata sjedište je župe bilo u Blagaju, sa stoljetnom crkvom, sagrađenom 1908., i župnim stanom podignutim 1911., točno prije sto godina! A od 1995. sjedište se župe nalazi na Buni. Zato su obje riječi u nazivu župe zadržane.

Knjige vele da Buna dolazi od latinskoga pojma *bona* (*bonus* - dobar, blag). Možda se u rimsko doba tako zvao taj predivni predio gdje se ovo dvorječje Blagaj-Buna slijeva u troriječje: Neretva, Buna i Bunica. Bunica izvire ispod nepristupačne klisure između Hodbine i Maloga Polja, teče oko 6 km i s lijeve strane utječe u Bunu. A Buna izvire u Blagaju ispod brežuljka na kojem je podignuta tvrđava, grad hercega Stjepana Kosače. Danas se vide samo ostatci. Od izvora do uvira u Neretvu Buna teče oko 10 kilometara.

A kada su pridošli Hrvati od stoljeća sedmog, Bonu su preveli na svoj jezik: Blaga, odatle današnji Blagaj. Za jedan dio ostao je ipak naziv Bona ili Buna. Tako su tijekom stoljeća ostala oba naziva, a znače jedno te isto: blaga klima, dobra

zemlja, dobra mjesta, dobre rijeke, dobra riba u njima. Blagi narod i u njemu dobri ljudi. A današnja župa ima oko 3.000 župljana u 750 katoličkih kuća. Po svemu se vidi da mladi župnik ima pune

ruke posla i ne će propustiti priliku da s dobrim ljudima obnovi staru i dovrši župnu crkvu na slavu Presvetoga Trojstva i na duhovnu dobrobit cijeloga Blagaja i Bune.

OLTAR ČASNI BRDO I DOLINA

Šuica, 11. 6. 2011. - Već više godina uobičajilo se da u Šuici kod Duvna podjela sv. krizme bude jedne večeri u vrijeme devetnice u čast sv. Ante Padovanskoga, naslovnika župne crkve i zaštitnika župe. Tako je bilo i ove godine, u subotu 11. lipnja 2011. Novi župnik fra Šimun Romić poučavao je 27 krizmanika i krizmanica. Sve je priređeno pred malom kapelicom u crkvenom dvorištu, u kojoj je još 2009. godine predhodni župnik fra Ljudevit Lasta ugradio mozaik pape Ivana Pavla II., sada već blaženoga od 1. svibnja ove godine: Papa s djecom, kao s "krizmanicima".

Šuica je jedna od šest župa u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji, posvećenih sv. Anti. Ostale su: Grabovica u istom duvanjskom dekanatu, Ras križje u Grudskom, Sutina u Posuškom, Humac u Ljubuškom i Ploče-Tepčići u Čitlučkom dekanatu. Dvije pripadaju franjevačkom svećenstvu, a četiri dijecezanskomu.

U župi kao duhovni pomoćnik djeluje fra Alojzije Bošnjak, kojemu s 45 godina misništva šuička klima zdravlju dobro odgovara.

Kandidati za sv. potvrdu s kumovima zauzeli su poredane klupe pred oltarom. Puno dvorište vjernika i iz župe i hodočasnika sa strane.

Pozdrav u ime krizmanika poetskim riječima i svježim cvjetovima iskazalo je biskupu Ratku dvoje kandidata. Župnik je u početku kratko najavio i izrazio dobrodošlicu, a na kraju opširnije zahvalio Duhu Svetomu na njegovu daru, spominjući sve one koji su radosno i nesebično priredili ovo slavlje.

U koncelecijaciji s biskupom i župnikom sudjelovali su msgr. Ante Brajko, rodom iz Šuice, koji je odpjevao evanđelje; bivši župnik fra Franjo Mabić sada u Izbičnu; biskupov tajnik don Ivan i, razumije se, dekan duvanjski fra Gabriel Mioč, koji je prije dva tjedna provjerio vjeronaučno znanje krizmanika po zamolbi Ordinarijata.

U propovijedi biskup je govorio o darovima Duha Svetoga, zaustavljajući se posebno na daru znanja koje nam je potrebno za vječno spasenje. Takvo je znanje imao sv. Ante, koji je bio glasovit i profesor i propovjednik evanđeoskoga nauka. Nije puno napisao, a ono što nam je ostavio bilo je dostatno da ga Crkva, 1946. godine, proglasi "crkvenim naučiteljem", nazvanim *doctor evangelicus* - jedan od 33 crkvena učitelja, od kojih su tri naučiteljice: Sv. Katarina Sijenska i dvije sv. Terezije, Velika i Mala.

Predivna večer sa suncem na zalazu a lahorom iznad vjerničkih glava u šuičkom okolišu bila je izvrstan prirodni okvir, u radosti i vedrini, za dvostruki sakrament kao i za cijelu svetu liturgiju zahvale i hvale Bogu, napose Duhu Svetomu koji je toga dana izlio sedam svojih darova na šuičke osmaše, koji su se dostojno pripremali za taj jedinstveni čin u životu. Spontano na pamet padaju Mažuranićevi stihovi iz pjevanja *Čete* o onom svećeniku koji se pripremao na slavljenje misne žrtve:

Crkva mu je divno podnebesje / Oltar časni brdo i dolina / Tamjan miris što se k nebu diže / Iz svijeta i iz bijela svijeta / I iz krvi za krst prolivene.

O SPASONOSNU ZNANJU

Mostar, 12. 6. 2011. - Kada dođe svetkovina Duha Svetoga, uvijek kroz glavu prođe jedna zbujujuća misao. Zašto se zove svetkovina Duhova? Ne postoji mnoštvo Duhova, nego samo jedan Duh, onaj Sveti, Presveti, Treća Božanska Osoba Presvetoga Trojstva. Zašto se onda mi u hrvatskom služimo izrazom Duhovi, koji zvuči mno-

žinski, "heretički"? Evo objašnjenja: staroslaven-ski jezik (kao i grčki i hebrejski) u sklonidbi ima tri broja: jedninu, dvojninu i množinu. Dvojina ili dual upotrebljava se obično kad se radi o imenicama u paru: dva oka, dvije ruke, dva bubrega itd., ali i u drugim imenicama. U staroslavenskom jeziku u ovoj dvojini ili dualu nominativ je Duh,

genitiv je Duhov, dativ je Duhoma itd. Tako se na staroslavenskom veli: blagdan Duhov, tj. blagdan Duha, pravi genitiv. A mi onda onaj genitiv dvojine "Duhov" pohrvatili u pravu množinu: blagdan Duhova! kao da ih je sedam! I onda ne znamo ni podrijetla ni značenja! Prava jezična smicalica! Zato, da se ne bi tumačilo kako su "duhovi" po sedam darova Duha Svetoga ili po onim "ognjenim jezicima", radije govori svetkovina Duha Svetoga! I ne ćeš pogriješiti i ne ćeš imati problema s gramatikom ni hrvatskom ni staroslavenskom. Ni s kalendarom da ubilježiš: Duh Sveti, a ne Duhovi. Toliko za uvod.

Svetkovina Duha Svetoga u Mostaru najveća je godišnja svečanost s obzirom na veliku nazočnost vjernika. Ove godine bilo je iz svih šest gradskih župa 650 krizmanika s toliko kumova i s dvostruko više roditelja i drugih uzvanika i vjernika, sve skupa oko 5.000 vjernika na Gospinu trgu pred katedralom i na prostoru parkirališta. Početak u 10 sati. Dan kakav se može poželjeti. Možda je sunce ugrijavalo otkrivene glave malo više nego pokrivene. Biskup je Ratko kao pomoćnike u dijeljenju sakramenta sv. krizme uzeo vojnoga biskupa msgr. Tomu Vukšića, generalnoga vikara msgr. Srećka Majića i katedralnoga župnika msgr. Luku Pavlovića. Pozdrav je u početku izrazio don Mla-

den Šutalo, župnik Sv. Ivana apostola i evanđelista, a na kraju zahvalio fra Stipe Marković, župnik Sv. Petra i Pavla. Udio u pozdravima, čitanjima, molitvi vjernika pripao je sudionicima više župa. Procesija iz sakristije katedralnim dvorištem do vanjskoga oltara koji je postavljen na stepenicama. Biskupa je pozdravilo četvero krizmanika iz katedrale: dvije Petre, Blaženka i Franjo, koji dolaze iz brojnih obitelji: njih četvero imaju zajedno 30 braće i sestara! Pravo bogatstvo naše Crkve i naroda. Pod sv. Misom pjevao je katedralni zbor. Obred sv. Mise i sv. krizme protekao je u redu. Policija je regulirala promet u blizini katedrale.

Biskup je proglasio da će se ubuduće pomaćnuti dijeljenje sakramenta sv. potvrde u Mostaru na polaznike prvoga razreda srednjih škola, kao što je ta praksa svake godine u Čitluku i u Duvnu, i u župama u kojima su učenici dvaju razreda pripušteni sv. krizmi. To znači: dogodine osmaši imaju redovita dva sata vjeronauka u školi, a školske godine 2012./2013., osim jednog školskog sata u srednjoj školi, imat će i tjednu pripravu pri župi za zajedničku sv. krizmu pred katedralom. Uostalom, školarci prve srednje bolje razumiju vjeronaučne istine nego osmaši. Idemo na viši stupanj i spoznaje i prakse!

ČETRDESETA OBLJETNICA ŽUPE

Raskrižje, 12. 6. 2011. - Don **Stjepan Ravlić**, župnik župe sv. Ante Padovanskoga u Raskrižju, u Grudskom dekanatu, pozvao je biskupa Ratka da u okviru trodnevnice jedne večeri u čast sv. zaštitnika predvodi sv. Misu i progovori koju riječ prigodom 40. obljetnice župe. Dekret mostarskoga biskupa Petra Čule o uspostavi župe nosi datum 12. lipnja 1971., a sadašnji je biskup s krizme i sa svetkovine Duha Svetoga u Mostaru došao na proslavu obljetnice, također 12. lipnja. Župa se sastoji od Raskrižja gdje se nalazi crkva, Cerova Doca, Pogane Vlaka - Macana, Borajne - Mikulića. Na svečanost su došli župnici s Ledinca, iz Buhova, iz Gabela Polja, iz Rasna, iz Jara i s Domanovića. Pozvani su i prijašnji dušobrižnici, don **Marko Lukač**, prvi župnik (1971.-1984.) i graditelj župne crkve i kuće, koji je u svojoj sadašnjoj župi Grabovici imao također trodnevnicu u čast sv. Ante, zaštitnika, i don **Pero Marić** (1984.-1991.), župnik u Hutovu, a don **Petar Leventić**,

župnik s najduljim stažom u Raskrižju (1991.-2009.), iznenada je preminuo prije dvije godine.

Župnik je don Stjepan, izmolivši pred narodom "kronicu sv. Ante", u početku sv. Mise pozdravio biskupa i koncelebrante i sve vjernike i hodočasnike koji su ispunili crkvu i nešto prostora pred crkvom. Primijećen je dobar broj djece od koje je dvoje pozdravilo biskupa. Pjevao je župni zbor. Župnik je iznio glavne faze razvoja župe u graditeljskom smislu: izgrađena je crkva i župna kuća, četiri grobljanske kapelice, od kojih tri služe i kao mrtvačnice. A u pogledu pučanstva broj se gotovo tri puta umanjio u ovih četrdeset godina: s oko 970 vjernika u 146 tadašnjih kuća sišlo se na 390 župljana u 99 obitelji, iako je, matično gledano, natalitet bio jači od mortaliteta. Ali tko može zaustaviti živa ljudska seljenja i u ratu i u miru?

Biskup je u propovijedi, časteći Treću Božansku Osobu Duha Svetoga, govorio najprije o čovjeku koji se sastoji od neuništiva duha i uništiva

tijela. Bog od početka izravno daje ljudskom biću dušu, a preko roditelja tijelo. Tijelo i duša tvore cjelovitu i jedinstvenu ljudsku osobu. Prirodnom smrću duša se rastavlja od tijela i ide na sudište Božje, a tijelo je namijenjeno zemlji, prema našoj vjeri - konačnu uskrsnuću. Čim duh napusti tijelo, ono se raspada do propasti. Tako je i Duh Sveti činitelj jedinstva i povezanosti u Crkvi i u svijetu. Gdje nema Duha, nema ni reda, ni mira, ni jedinstva.

Sveti je Ante istinski plod i dar Duha Božjega koji ga je u 36-godišnjem životu pratio, formirao i odmah nakon blažene smrti uzdigao na čast oltara jer je u svemu vršio volju Božju, položio sve životne ispite na koje je bio izveden i odgovorio na svaki zov konkretne crkvene poslušnosti i svetosti.

Biskup je zahvalio svima koji su kroz ovih 40 godina podržavali jedinstvo ove župne zajednice i pomagali u izgradnji crkvenih objekata. Nedavno je izrađeno mramorno svetohranište i kamena krstionica, a isto je tako obnovljena župna kuća i okućnica.

Ono što bi bilo sasvim poželjno i potrebno u ovoj župi jesu nova duhovna zvanja, svećenička i redovnička, a redovnička i muška i ženska. Nije poznato da je ikada u prošlosti s područja ovih sela, koja danas pripadaju Raskrižju, bilo ijedno crkveno zvanje. Gdje bude iskrene molitve i žrtve za zvanja, gdje bude nesebična čina klanjanja i želje za zvanjem, gdje bude zahvale Bogu za njegova dobročinstva, Gospodin ne će uskratiti svoga izvanredna poziva i dara.

SVETI ANTE I KRŠĆANSKA OBITELJ

Humac, 13. 6. 2011. - Na poziv humaćkoga župnika fra Ivana Borasa, u dogovoru s gvardijanom franjevačkoga samostana fra Velimirom Mandićem, biskup je Ratko predvodio misno slavlje na samu svetkovinu sv. Ante, zaštitnika župe i franjevačkoga samostana na Humcu, u ponedjeljak, 13. lipnja u 11 sati. U Misi su sudjelovala obojica spomenutih franjevaca i dvojica đakona, fra Goran Čorluka i fra Branimir Novokmet. U procesiji se pošlo iz sakristije do uređena oltarišta s kojega se pogledom obuhvaća sav narod u

prostranu crkvenom okolišu. Zbog sunca su neki otišli u hladovinu i donekle se udaljili od oltara, ali je zvučni mikrofonski dosegao do svih. Pjevao je župni zbor. Za sv. pričest pod Misom bio je dostatan broj svećenika djelatnika. Biskup je izgovorio prigodnu propovijed i sv. Anti i kršćanskoj obitelji (vidi na drugim stranicama ovoga broja).

Na povratku u Mostar biskup se s tajnikom don Ivanom svratio pozdraviti župnika don Tomislava Ljubana na Pločama-Tepčićima i čestitati mu svetkovinu sv. Ante.

PROSLAVA MARIJE MAJKE CRKVE

Mostar, 13. 6. 2011. - Mostarska katedrala, koja se nedavno i iznutra obnovila, ima za svoga naslovnika Mariju Majku Crkve. A Mostarsko-duvanjska biskupija za svoga zaštitnika sv. Josipa. U općem se kalendaru Marija Majka Crkve kao neobvezan spomendan slavi sutradan po svetkovini Duha Svetoga, a u katedrali u Mostaru na razini svetkovine prvoga reda. Ove godine, u ponedjeljak 13. lipnja, slavljen je preko dana više sv. Misa, a uvečer, u 18 sati, bilo je posebno svečano. Koncelebraciju s dvadeset svećenika predvodio je biskup Ratko u katedrali punoj vjernika. Pred početak sv. Mise, praćen asistencijom, predvoditelj je izgovorio molitvu Majci Crkve pred njezinim

likom na Gospinu trgu pred katedralom. Pod Misom je pjevao katedralni zbor.

U propovijedi biskup je spomenuo da je na Drugom vatikanskom koncilu msgr. Petar Čule, mostarsko-duvanjski biskup (1942.-1980./+1985.), želio da Koncil proglasi Mariju "Majkom Crkve". U *Kronici biskupije* ordinarij je Čule zapisao: "Htio sam govoriti *de Beata Virgine Maria* [o Blaženoj Djevici Mariji] i tražiti, da se njoj službeno koncilski podijeli naslov "Mater Ecclesiae" [Majka Crkve]. Bilo previše govornika, pa nisam mogao doći na red, nego je moj govor preko Generalnog sekretara Sabora upućen teološkoj komisiji na razmatranje" (*Kronika*, II., str. 40).

U tom svom govoru, koji je predan 18. rujna 1964., biskup počinje ovako (prevodimo s latin-skoga): "Nauk VIII. poglavlja o Blaženoj Djevici Mariji općenito se sviđa. Jest doduše nešto štedljiv [ieiuna] i odveć uzdržljiv [sobria] što valja pripisati ekumenskim razlozima, kako se lako razabire. O kamo sreće kad bi ti isti ekumenski obziri donijeli ploda!

A ne sviđa se, kao što su neki Oci primijetili, da se u odjeljku, gdje se govori o odnosu između Blažene Djevice i Crkve, Mariji ne pridaje sasvim vlastit i sasvim prikladan naslov naime Majka Crkve" (*Acta Synodalia*, vol. III., pars II., str. 107-109; *Za Kraljevstvo Božje*, Čulin zbornik, Mostar, 1991., str. 255). I onda biskup Čule navodi razloge za to.

Papa Pavao VI. na svršetku Trećega zasjedanja Koncila izrekao je ovu formulu: "Na slavu Blažene Djevice i na našu utjehu Presvetu Mariju proglašavamo Majkom Crkve, to jest svega naroda kršćanskoga, i vjernika i pastira, koji je nazivaju preljubaznom majkom te odlučujemo da ovim predragim naslovom već od sada cio kršćanski puk još više pridaje čast Bogorodici i iznosi joj molbe" (*L'Osservatore Romano*, 22. XI. 1964.; *Prijestolje Mudrosti*, Mostar, 1995., str. 140).

Tako, kada je nakon petnaest godina dovršena mostarska katedrala, biskup je Čule, tada već na-

slovni nadbiskup, zaželio da bude posvećena Mariji Majci Crkve, kako je kardinal Franjo Šeper, pročelnik Kongregacije za nauk vjere, i učinio, 14. rujna 1980.

Propovjednik se zaustavio samo na jednoj radosti Marijinoj, onoj u Nazaretu kada je po Duhu Svetom začela Sina Božjega, i samo na jednoj žalosti, onoj na Kalvariji kada je gledala umirućega svoga Sina i majčinski sudjelovala u njegovoj patnji i kada joj je Isus učenika Ivana predao za sina, a nju Ivanu i svima nama za majku (Iv 19,26).

Biskup je na kraju spomenuo da danas trojica dijecezanskih svećenika slave svoju 40. obljetnicu misništva: don **Slavko Maslač**, župnik na Trebinji, don **Marko Kutleša**, župnik u Gabela Polju, i don **Mihovil Zrno**, umirovljeni svećenik u Mostaru. Prva su dvojica bila u koncelecijaciji, a treći je slavio u svojoj vlastitoj župi Šuici. Slavljenike je zareadio za svećenike biskup Petar Čule u Studencima, na Petrovo, 29. lipnja 1971., a sada im je biskup Ratko osobito zahvalio na njihovoj vjernoj i ustrajnoj svećeničkoj službi. Prije završnoga blagoslova biskup je nazočnima podijelio potpuni oprost u skladu s odredbom Svete Stolice da svaki mjesni ordinarij u svojoj biskupiji može tri puta u godini dana to podijeliti vjernicima koji su za to pripravnici, i izreknu određenu molitvu na nakanu Svetog Oca.

KRALJEVSTVO BOŽJE I "DODATAK"

Čapljina, 18. 6. 2001. - Na poziv čapljinskoga župnika don Ivana Turudića, u dogovoru sa župnikom u Gorici-Strugama, don Dragom Bevan-dom, biskup je Ratko došao podijeliti, pod svetom Misom, sakrament sv. krizme polaznicima osmoga razreda osnovne škole, kojih je bilo četrdeset i pet. Zbog fizičkoga nasilja trojice svećenika istjeranih iz Franjevačkoga reda sveta se Misa i krizma ne može slaviti u župnoj crkvi sv. Franje, nego u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Gorici, oko 3 km južno od Čapljine. Župnik je na vjeronauku poučavao oko šezdeset i pet učenika, ali na molbu njihovih roditelja, koji su podrijetlom iz okolnih župa, župnik je, u sporazumu s biskupom, dopustio da neki kandidati prime sv. potvrdu u dotičnim župama.

Sveta krizma slavljena je u subotu 18. lipnja u 10 sati u goričkoj crkvi koja se ispunila vjernicima, a preteklo ih je još i pred crkvom. Jedna je krizmanica pozdravila biskupa, a jedan krizmanik uručio

buket cvijeća. Pjevao je župni zbor. U slavlju je sudjelovalo više svećenika.

Biskup je govorio na temu evanđeoskoga teksta o Očevoj Providnosti. Čim je Isus počeo propovijedati, u svojoj 30. godini, prva mu je rečenica bila: "Približilo se Kraljevstvo Božje" (Mk 1,19). Isus je došao na ovaj svijet da nam prisposodobama kaže i životom dokaže da, osim ovoga života, smrtnoga i prolaznoga, postoji vječno Kraljevstvo Božje na koje smo svi pozvani. Na ulazu u to nebesko Kraljevstvo postoji Božje sudište na kojem se, poslije smrti, prosuđuju ljudska djela, nakon čega duši pripada stanje koje je zaslužila, a nakon "uskrснуća tijela", kako ispovijedamo u Vjeronanju, bit će priređen Veliki sud ili "Sudnji dan" nakon kojega će se tijelo pridružiti duši: koji se nađu pravedni idu u život vječni, a nepravedni u osudu vječnu. Isus nas današnjim evanđeljem poučava da nam u prvome redu bude misao i posao oko Kraljevstva Božjega i

njegove pravde, a ostalo će nam se "nadodati". Poručuje nam da se tjeskobno ne brinemo što ćemo jesti ili piti i u što ćemo se odjenuti. Ne da se ne brinemo, nego da se ne brinemo tjeskobno, živčano, patološki, zaboravljajući da je sve kudikamo više u Božjim negoli u našim rukama. Ako Bog hrani ptice nebeske, ribe morske i životinje šumske koje nemaju besmrtnu dušu, i koje svojim nesvjesnim nagonskim životom nimalo ne uvećavaju Kraljevstvo nebesko, koliko li će se više očinski pobrinuti za naše ljudske potrebe i uopće za nas koji koliko-toliko radimo za to isto Kraljevstvo Božje i njegovu pravdu. Ako Bog poljsko cvijeće, koje danas cvate, a sutra se baca u vatru, zaodijeva raznim bojama i prožima raznim mirisima, cvijeće koje svojim vegetativnim životom nimalo ne doprinosi širenju Kraljevstva Božjega, koliko li će se više očinski pobrinuti za nas ljude koji znamo drugomu pružiti čašu vode koja ne će ostati nenagrađena. Kao da nam Isus kaže: Vi se brinite za Kraljevstvo Božje i njegovu pravdu, a Otac moj preuzima sve vaše brige za ovaj život: zdravlje, posao, odjeću, obuću, hranu itd. To je onaj "dodatak" Kraljevstvu! Konkretno: za Kraljevstvo se Božje brinemo kada ne

samo ne priječimo Duhu Svetomu da ga naši potvrđeni prime u svojoj župi u Čapljini, nego kada to omogućujemo na posve ljudski i crkveni način; kada se brinemo da naši vjernici mogu pohađati zakonitu crkvu u Čapljini, da se mogu ispovijedati i vjenčavati pred zakonitim svećenikom, kako im sakramenti ne bi bili nevaljani i svetogrdni. Ako to činimo i s Crkvom surađujemo, onda imamo dar straha Božjega, koji je početak spasonosne mudrosti. I nismo daleko od Kraljevstva Božjega. I ako koji od vas krizmanika osjeti dar duhovnoga zvanja u sebi, da sutra kao svećenik naviješta Kraljevstvo Božje, neka pođe kamo želi: u franjevece ili u druge redovnike ili u biskupijske svećenike! Samo ne u one otpuštene koji nemaju ni poglavara, ni sjemeništa, ni bogoslovije!

U obredu sv. potvrde krizmatelj je podijelio sakrament najprije Mariji koja ima poteškoća u razvoju, pa kuma Janja umjesto nje glasno odgovora, kako i treba. Na povratku u Mostar biskup se sa župnikom navratio u obitelji krizmanice Marije i njezinih roditelja, kod kojih se našao velik broj uzvanika, ohrabrio ih da ustraju u strpljivosti i ljubavi kojom se osvaja Kraljevstvo nebesko.

PRESVETO TROJSTVO I SAKRAMENT KRIZME

Gabela Polje, 19. 6. 2011. - Iako su sve župe i crkve u prvome redu podignute u slavu Presvetoga Trojstva, a onda neke od njih još i u čast Blažene Djevice Marije i drugih Svetaca i Svetica Božjih, ipak tri župe u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji imaju svoga isključiva naslovnika Presvetoga Trojstva: Blagaj-Buna, Buhovo kod Širokoga Brijega i Gabela Polje.

Već više godina u sklopu proslave Presvetih Osoba Oca, Sina i Duha Svetoga župnik u Gabela Polju, u dogovoru s biskupom iz Mostara, priređuje i proslavu sv. krizme, dijeljenje sedam darova Duha Božjega. Tako je bilo i ove godine u nedjelju 19. lipnja. Bio je 21 krizmanik iz osmoga razreda. Župnik don Marko Kutleša pripremao ih je kroz cijelu školsku godinu. U crkvi mu pomažu i sestre karmelićanke Božanskoga Srca koje u župi djeluju od 1990. godine. Dobro paze na izbor liturgijskih pjesama. Smišljeno sastavljen pozdrav krizmanika nije samo biskupu dobrodošlica, nego i njihov program života: mole dolazak Duha Sve-

toga, obećaju da će surađivati s Božjim darovima, zahvaljuju roditeljima i kumovima očekujući da ih i dalje prate kroza život.

Biskup je u propovijedi - na temu dnevnoga Evanđelja (Iv 3,16-18) - govorio o ljubavi Oca nebeskoga. Ponekada se čuje da je Bog Staroga Zavjeta Bog osvete, kazne, uništenja. Nije istina! Bog i Staroga i Novoga Zavjeta jest Bog ljubavi, a da ima i Božje pravednosti nad ljudskom zloćom, ima i toga, već i na ovome svijetu. Ali Bog je tako ljubio svijet da je poslao svoga Sina Jedino-rođenoga da iskaže vrhunski izraz ljubavi, što je on učinio na Kalvariji, smrću i uskrsnućem svojim, podarivši novost života onima koji ga žele. A Otac i Sin šalju Duha Svetoga u ovome vremenu da opremi mlade vjernike svojim darovima mudrosti, razbora, jakosti, pobožnosti, bogobožnosti...

Svećenici iz neretvanskih župa našli su se na svečanosti i u crkvi i u župnoj kući.

KRIZMA I TIJELOVSKA PROCESIJA

Stolac, 23. 6. 2011. - Na svetkovinu Tijela i Krvi Kristove ili Brašančeva, na poziv stolačkoga župnika don Rajka Markovića, biskup je Ratko pod sv. Misom u dvorištu župne crkve sv. Ilije proroka podijelio sakrament sv. potvrde pripravniciima osmoga razreda osnovne škole, kojih je bilo pedeset i osmero. Jedan je krizmanik, koji je u školi na natječaju pozdravnih sastavaka pobijedio, pročitao svoj pozdrav, a jedna krizmanica uručila biskupu cvijeće.

Biskup je u propovijedi govorio najprije o Moj-sijevim suradnicima - savjetnicima, njih sedamdeset i dvojici, a potom o Isusovim učenicima, također sedamdeset i dvojici, i o skupini Dvanaestorice apostola. Svoje je učenike Isus od početka vježbao u vjeri u veliku tajnu Božje ljubavi, u pretvorbu kruha u Tijelo, a vina u Krv Kristovu, koje je postalo naše duhovno jelo i piće. Mnogi učenici nisu izdržali, odbili su vjerovati, jer im se govor učinio "tvrđim", a zapravo bila su njihova srca tvrda da povjeruju. Isus nije odstupio od vječne istine, nego je izvršio Očevo djelo do kraja. Mnogi su od njega odstupili. Čak je i Apostole upitao: Hoće li i vi otići?

Krizma je tekla uredno: u početku kratak zaziv himna "Dođi, Duše Presveti" župnoga zbora i dijeljenje sv. krizme, a oči sviju bile su uprte u krizmanike, koji su svi bili jednooblično obučeni.

Nakon sv. Mise poredala se procesija: križ, svijeć, ministranti, narod, svećenici, biskup s Presvetim. Četiri postaje u gradu, odnosno Pod Gradom. Kod svake postaje pratio se odlomak svetih evanđelja koje su čitali svećenici iz stolačkoga dekanata, i blagoslov s Presvetim. Župnik običava o Božiću u središtu grada poklon jaslicama uz božićne pjesme Malomu Isusu, u korizmi uz Križevac Križni put u čast Muke Isusove sa sv. Misom na Križevcu kod kamenoga križa, a na Tijelovo procesija kroz donji dio grada. To je uhodana praksa već više godina.

Povratak procesije u crkveno dvorište i svečani blagoslov s otpustom naroda. Procesija je bila dostojanstvena: svi su vjernici u njoj sudjelovali, s pjesmom, molitvom i slušanjem Božje riječi. Javno čašćenje božanskoga Tijela Kristova. U svemu nešto više od dva sata po predivnu večernjem vremenu.

IVANJDANSKA SLAVA

Stjepan Krst, 24. 6. 2011. - **Prije dvije godine**, na Ivanjdan, na zamolbu biskupa Ratka, tadašnji dubrovački biskup msgr. Želimir Puljić, sada nadbiskup zadarski, blagoslovio je temeljni kamen i ploču čime su otpočeli radovi na ponovnoj izgradnji u ratu porušene župne crkve i kuće u župi Stjepan Krst. Radove na ovom projektu biskup je Ratko povjerio don Anti Luburiću, župniku nevesinjskomu.

Već prošle godine za Ivanjdan slavila se sv. Misa "u suhu" - pod krovom. Tada je bojažljivo, ali s velikom željom najavljeno: "Ako Bog da, do godine - na Ivanjdan - trebali bismo blagosloviti crkvu i završiti radove na objektu!"

I, eto, ove godine na Ivanjdan, uz nemale žrtve, završena je glavnina građevinskih radova i uređenja crkve i kuće. Tako se može vidjeti, i crkva i kuća iznutra su i izvana izrađene, instalacije postavljene, struja priključena, prozori i vrata ugrađeni, u crkvi centralni dio oltarskoga mozaika postavljen, kameni oltar s mjestom za čitanje učvršćen, zid za tabernakul pripremljen, a sve ovo

od vrijedna i lijepa kamena iz ovdašnjega kamenoloma ispilano, obrađeno i ovdje ugrađeno - što ima posebno značenje za ovo mjesto i kraj i ljude koji ovdje žele živjeti!

Još je preostalo uraditi: postaviti podove, u crkvi i kućnom stubištu kamen, a druge prostorije zavisno od namjene. Crkvi nedostaju zvona, razglas, te prikladni namještaj za crkveni inventar i opremu, a župnoj kući cjelovita oprema za župni ured, kućnu kuhinju, i sobni namještaj.

Početak radova na ponovnoj izgradnji župne crkve i kuće na Stjepan Krstu mnogi su gledali i komentirali, i u Crkvi i u narodu, s određenim nepovjerenjem.

Susret s dobrotvorima iz Njemačke. Prije dvije godine jedna gospođa iz Njemačke, Eva Popp, susrela se s voditeljem projekta don Antom. U tom prvom razgovoru, koji je gospođa započela izvještajem da je tih dana, potaknuta od gosp. Ivana Ivankovića iz Bijakovića i gosp. Vijeke Prolete iz Hodova, ipak pohodila i Stjepan Krst, bila na mjestu nekadašnje župne crkve, da je sve

razgledala, neke obitelji posjetila i pomogla... Na postavljena pitanja sugovornik je nastojao dati potrebne odgovore i informacije.

Prije bilo kakve odluke, kaže sugovornica, treba se posavjetovati sa sv. Josipom. Naravno da je sv. Josip dao pravi savjet i poruku: **uz pomoć siromasima treba pomoći i gradnju crkve na Stjepan Krstu!**

Domalo je uslijedilo ponovno zanimanje i nova pitanja. U međuvremenu se obavio i blagoslov temeljnoga kamena i početka radova na crkvi da bi već 30. lipnja 2009. stigla prva novčana potpora. I tako svako malo stizali su preko ove dobrotvorke novčani prilozi za ovaj objekt. Gospođa Eva čitavo je ovo vrijeme od dvije godine kucala na vrata srdaca prijatelja, poznanika i drugih ljudi dobre volje u Njemačkoj moleći njihov dar ne samo za ovaj projekt nego i za druge karitativne akcije kojima pomaže ljudima u nevolji.

Prikupljajući pomoć za izgradnju nove crkve, istodobno je prikupila i potrebna sredstva za kip sv. Ivana Krstitelja, ručni rad u drvetu, koji je već stavljen vjernicima na čašćenje. Ona kaže: Sve je ovo učinio sv. Josip, draga Gospa i dobri ljudi. Zato je jedna njezina prijateljica ovoj župi poslala i kip sv. Josipa, zaštitnika Crkve kojoj pripadamo, i koji će stajati u ovoj crkvi, da štiti i pomaže župu i sve vjernike!

Sv. Misu blagoslova crkve i župne svetkovine sv. Ivana Krstitelja predvodio je, po biskupovu poslanju, msgr. Srećko Majić, generalni vikar iz Mostara. U koncelebraciji je sudjelovalo i desetak svećenika.

Liturgijsko pjevanje sa župnim zborom iz Rotimlje predvodio je domaći sin don Ivan Perić, župnik župe sv. Mateja u Mostaru.

Na misnom su slavlju bile i četiri časne sestre te jedan sjemeništarač iz blagajske župe.

Velik broj vjernika, domaćih i raseljenih po susjednim mjestima i Dubravama, posve je napunio novu crkvu, kao i prostor oko crkve, a došli su i vjernici drugih susjednih župa i stolačkoga dekanata, rodbina, gosti i prijatelji iz bliza i daleka.

Prije početka prikaza darova generalni je vikar objavio da je biskup Ratko za prigodu blagoslova ove župne crkve na dar poslao kalež s pliticom, koji je za potrebe naše biskupije nedavno primio od mons. Everardusa Johannesa de Jonga, pomoćnoga biskupa Roermonda u Nizozemskoj.

A don Damjan je za prinos misnih darova, za misno vino rekao sljedeće: na onaj nevoljni dan kada je župnik don Slavko morao napustiti

župu, nastojao je uzeti sa sobom ono najvažnije. Tako je, opraštajući se od oltara, ponio i bočicu misnoga vina, koju je usput predao Ivanu Ragužu s Ljubljene, rekavši mu: 'Ovo čuvaj i upravi kako mogneš i znadneš.' Ovu bočicu misnoga vina Ivan je kao relikviju čuvao i nedavno mi je predao. Don Ante je ovih dana vino dao na analizu koja je pokazala da je vino potpuno zdravo sa svim potrebnim elementima i kvalitetom koje su potrebne za misno vino. S ovim vinom ćemo služiti sv. Misu današnjega blagoslova crkve i naše župne svetkovine.

Prije završnoga misnog blagoslova, voditelj radova don Ante prisutne je ukratko izvijestio o do sada obavljenim radovima, pozdravio sve prisutne, a posebno goste i dobročinitelje iz Njemačke.

Zajedno s gospođom Evom došla je i gđa Hanne Dinkel, koja isto tako pomaže, u prvom redu, ljude u nevolji, ali je pomagala i ovu crkvu. Kao vidljivu uspomenu i dar ovoj crkvi predala je 4. lipnja 2010. i vrijednu sliku, izrađenu na drvetu prije koju stotinu godina, a predstavlja "Bogoricu s Djetetom". Neka Majka Božja bude svima nama, a posebno onima koji se pred ovom slikom budu molili, zagovornica i posrednica milosti od svoga Sina Isusa Krista, našeg Spasitelja i Otkupitelja.

Isto tako na slavlju je u ime organizacije "Werke statt Worte", tj. "Djela umjesto riječi/priče", nazočio gosp. Schleyer. Ova se organizacija brine oko transporta opreme za obiteljska domaćinstva ili druge institucije, a koju dobiju prognaničke obitelji i po ovdašnjim naseljima u Hercegovini, ali i po drugim mjestima u Bosni i u Hrvatskoj.

Gospođi je Evi ovom prigodom generalni vikar uručio Zahvalnicu, koju je, kao svečanu povelju, potpisao biskup Ratko.

A drugim spomenutim gostima prigodne Zahvalnice u ime ove župe uručio je don Damjan, kao župni upravitelj. Ovaj događaj prisutni su misari popratili radosnim pljeskom. Ovi dobročinitelji iz Njemačke primjer su zauzetosti, žrtve i zalaganja za potrebe drugih, konkretno ove župe i crkve.

Eva i njezini prijatelji, ovi ovdje i oni koji su tijelom od nas daleko, ali su u Duhu bili povezani s ovim svečanim događajem, zajedno potiču i u nama pitanje: što sam ja, ti, ili bilo tko od nas učinio za ovu župnu crkvu i kuću, posebno ti koji pripadaš ovom mjestu, župi, kraju?

Uz upućene pozdrave i zahvale gostima i svim prisutnim vjernicima na slavlju, don Ante je upu-

tio veliku zahvalu dobromu Bogu. Zagovoru sv. Josipa, zaštitnika Crkve i našega naroda; Blaženoj Gospi - našoj nebeskoj majci; sv. Ivanu Krstitelju, Isusovu preteči koji nas iz godine u godinu opet ovdje okuplja i poziva: pripravite put Gospodinu, poravnajte mu staze da vas pohodi mlado Sunce s visine, kako stoji na središnjem dijelu postavljenoga mozaika, koji radi akademski slikar Josip Biffel iz Zagreba.

Zatim je zahvalio don **Slavku Maslaču**, prvomu i jedinomu župniku ove župe, koji uza svoj novčani prilog za izgradnju ove crkve i kuće svima šalje pozdrave i svećenički blagoslov, posebno za ovu svetkovinu, potičući sve da ustraju u dobru i žive u međusobnoj slozi, miru i jedinstvu.

Posebne zahvale izrečene su ovdašnjem poduzeću "Kremnice" za dar blok-kamena iz ovdašnjega kamenoloma za izradu kamenoga oltara s mjestom za čitanje i zida za budući tabernakul.

Kamen je kvalitetan, posebno prikladan za horizontalne površine - kako stručnjaci kažu.

Izrečena je hvala velikom broju poimence navedenih dobročinitelja, svim radnicima, izvođačima na čelu s Perom Šarićem za uloženi trud da se poslovi izvrše i objekt pripremi za današnji blagoslov.

Don Ante je izvijestio da su glavni radovi na objektu privedeni kraju, i izrazio nadu da će i ovaj događaj blagoslova crkve potaknuti i osobe i ustanove da se odluče pomoći dovršenje započeta djela! Neka ovo bude zajedničko djelo vjernika i želja da Krstiteljevo rođenje zagovara ponovno rađanje onoga predratnog zrna i zdanja koje je sravnjeno sa zemljom, ubačeno u zemlju, da ponovno izraste u veliko i rodno stablo! Uvjereni smo da Gospodin ovdje želi svoju kuću graditi i imati, i da želi među nama biti.

KRIZMANICI IZ ČETIRI ŽUPE

Vinica, 25. 6. 2011. - U subotu 25. lipnja s početkom u 11 sati u župi Vinici slavljen je sv. Misa u župnoj crkvi Marijina Rođenja za vrijeme koje je sakrament svete potvrde primilo 18 vjeroučenika osmoga razreda. Misno je slavlje predvodio vojni ordinarij biskup Tomo Vukšić, kao izaslanik biskupa ordinarija Ratka Perića, u koncelebraciji s više svećenika. Od spomenika i Oltara u čast svećenicima glagoljašima, koji se nalazi ispred glavnoga ulaza u crkvu, krizmanici i krizmanice sa svojim kumovima i kumama, zatim ministranti na čelu s bogoslovom Marijanom Šiškom, te svećenici s biskupom Tomom ušli su u procesiji u crkvu uza zvuke crkvenih zvana, nagovješćujući biskupov dolazak u ovu župu Duvanjskoga dekanata i Mostarsko-duvanjske biskupije, na graniци uza Studence i Aržano. Dok su koncelebranti stupali k oltara, otpočela je uvodna popijevka u misno slavlje, koju je pjevao, kao i sve ostale pjesme i misne dijelove, župni zbor iz Prisoja pod vodstvom njihova župnika don Gordana Božića.

Nakon uvodne pjesme jedna je krizmanica pozdravila biskupa krizmatelja u ime svih 18 krizmanika: iz Prisoja 11, Rašeljaka 4, Vinice 2 i Grabovice 1, i darovala mu sliku akademske slikarice Nevenke Mistrić iz Splita s naslovom *Svijeća* i monografiju *Župa Vinica*, za koju je proslav napisao upravo sadašnji biskup don Tomo još dok je bio generalni vikar u Mostaru. Potom je župnik

domaćin izrekao pozdravni govor, u kojem je, između ostaloga, kazao: "Vi ste, oče biskupe, prošle godine na Malu Gospu predvodili misno slavlje u povodu 125. obljetnice ove župe Vinice, čijim je povodom Sveti Otac Benedikt XVI. poslao svoj blagoslov posredstvom našega biskupa Ratka. Taj događaj, kao i sva naša povijest opisani su u monografiji o ovoj župi", što je inače glavno kulturološko zbivanje u župi od početka ove godine, a ova krizma veliki pastoralni događaj za sve župljane.

Poslije srdačnih dobrodošlica u ovu kolijevku glagoljaša i velike povijesti, uslijedilo je misno slavlje za vrijeme kojega je biskup održao propovijed. Rekao je kako se trebamo svi zamisliti nad našom sadašnjošću koja je sve siromašnija duhom rađanja novih članova koji bi trebali ne samo napući naše prostore, sela i gradove, nego još više preuzeti odgovornost življenja i borbe za ljudske, kršćanske i narodnosne ideale. Bez novih potomaka nema velike životne radosti, nema optimizma potrebna za svekoliki život i rad.

Krizmanici su pobožno pratili biskupove riječi kao i svi ostali u crkvi, potom su krizmanici primili sakrament darova Duha Svetoga: mudrost, razum, savjet, jakost, znanje, pobožnost i strah Božji, s kojima će ostvarivati svoj daljnji život, a svi vjernici obnovili svoja krsna obećanja i posvijestili sebi da su također obdareni Duhovim darovima. Skupina njih sudjelovala je u čitanju

svetih liturgijskih tekstova, u prinosu darova i u molitvi vjernika kojom su Bogu izrekli sve svoje molitve i želje prisutnih vjernika. Na kraju ove

svečanosti riječi zahvale izrekao je vinički župnik pozvavši krizmanike na radosno življenje u Duhu Svetome.

SVEČANOST SV. POTVRDE

Roško Polje, 25. 6. 2011. - Istoga dana u 18 sati, u dogovoru sa župnim upraviteljem fra Jozom Radošem i na zamolbu biskupa Ratka, biskup je Tomo krizmao 20 vjeroučenika u župi Roško Polje, koja je dan prije svečanim misnim slavljem proslavila svoga zaštitnika sv. Ivana Krstitelja. U župama Duvanjskoga dekanata broj onih koji prvi put primaju Krista u svoje duše i

krizmanika sve je manji, što je pokazateljem seobe iz ovoga staroga hrvatskog kraja, i smanjenja nataliteta. Ovdje valja napomenuti da velik broj djece, koja su podrijetlom iz ovih krajeva primaju svete sakramente pričesti i krizme u župama diljem Hrvatske i hrvatskim katoličkim misijama europskih država, gdje im očevi, majke, braća i sestre zarađuju kruh svagdašnji.

GOSPODINE, NISAM DOSTOJAN!

Kongora, 25. 6. 2011. - Župa Kongora u Duvanjskom dekanatu priprema se za svoju godišnju svetkovinu: Presveto Srce Isusovo, 1. srpnja. I župa i crkva posvećene su Božanskomu Srcu od samoga osnutka, 1917. godine. A u subotu, 25. lipnja 2011., prije podne bila je u Kongori svečanost sv. krizme. Župnik fra Stjepan Martinović poučavao je 33 kandidata iz osmoga osnovne i prvoga srednje škole. Nakon dolaska u crkvu u procesiji, predstavnici krizmanika pozdravili su pred oltarom biskupa, svećenike i narod. Sestre Predragocjene Krvi Isusove pripremile su župni zbor koji je svojim liturgijskim pjevanjem dostojno pratio misno i krizmeno slavlje. Doduše, za sam čin sv. potvrde biskup je Ratko pozvao narod u crkvi, osobito roditelje, da svojom molitvom prate svoju djecu, da se čuje odgovor krizmanika na krizmateljeve riječi. Ako su naše oči uprte u vrijeme krštenja na krštenika, na svećenikov dijalog s roditeljima i kumom; ako su u sakramentu vjenčanja naši pogledi usmjereni na zaručnike i njihove riječi; ako smo svi - a ne samo budni slikari - posebno pozorni na dan ređenja u crkvi kada prisustvujemo sakramentu sv. reda đakonata ili prezbiterata, pogotovo

episkopata, onda je pravedno i spasonosno da budemo pozorni kada Duh Sveti silazi na krizmanike. Zato utihne pjesma, a mikrofoni pred usta krizmanika da se čuje njegov izraz vjere u Duha Svetoga i zajedništva s Crkvom.

Biskup je u propovijedi govorio o rimskom stotniku koji je volio židovski narod, pa im je i sinagogu sagradio. A volio je i svoga slugu, koji se bio razbolio, pa je stotnik zamolio Isusa da ga dođe izliječiti. Isus je pošao prema njegovoj kući, ali je on, ponizan, kakav je već bio, zamolio Gospodina da ne ulazi u njegov dom, nego neka rekne samo jednu riječ i njegov će sluga biti zdrav. Gospodin je pohvalio stotnikovu vjeru u Božju moć i pomoć: "Ni u koga u Izraelu ne nađoh tolike vjere" (Mt 8,10). Biskup je posebno zamolio krizmanike da čuvaju i surađuju s ovih sedam darova Duha Svetoga, u vjeri kroz život, i u ljubavi prema svakomu bližnjemu.

U svečanosti je, uz dekana fra Gabrijela Mioča, sudjelovalo više svećenika. U župi djeluju časne sestre Predragocjene Krvi Kristove od 1990. godine. Iz same župe ima desetak članica iste Družbe sa sjedištem u Zagrebu.

SEDAMDESET I ČETIRI UČENIKA

Drinovci, 26. 6. 2011. Fra Tomislav Sablje, župni upravitelj, i fra Mate Logara, župni vikar,

pripremali su sedamdeset i četvero kandidata iz osmoga i prvoga srednje za primanje sakramen-

ta sv. krizme. U nedjelju, 26. lipnja, u prostranu drinovačku crkvu sv. Mihovila Arkandela nije mogao ući sav narod koji je došao an sv. Misu i na krizmu.

Na znak zvona u 11 sati pošla je procesija s krizmanicima i koncelebrantima ispred župnoga dvora uz brdo, uza stepenice, u crkvu. Pozdrav krizmanika i početak misnoga i krizmenoga slavlja. Uvježbani se zbor nalazi iza oltara i predvodi i liturgijsko i pučko pjevanje.

Biskup u propovijedi - prema nedjeljnom evanđeoskom odlomku (Mt 10,37-42) - govori o Isusovim vječnim načelima: sreća dolazi samo od odreknuća od požude očiju, odreknuća od požude tijela i odreknuća od vlastitoga sebičnog "ja". Ali mi, ljudi, stalno "ispravljamo" Isusa, misleći da je oko vječno, da je tijelo vječno i da je naš

sebični "ja" vječan, iako nam stalno iskustvo dokazuje da se doista sretno živi kada se opslužuju Isusova trajna načela, a ne naše prolazne požude i strasti.

Sveta krizma teče spontano, suradnički, razgovjetno na mikrofону. Svi mogu pratiti i okom i molitvom. Isto tako i sveta pričest u dostojanstvu i pobožnosti.

Na kraju sv. Mise fra Tomislav zahvaljuje Bogu i svima koji su sudjelovali u pripremi ove svečanosti, i čestita krizmanicima potičući ih da ostanu vjerni svjedoci gdje se god našli.

Biskup je prije završnoga blagoslova krizmanika i svega puka dva puta ponovio pavlovsku i crkvenu formulu: "neka se ne stide ispovijedati Krista raspetoga"... Dao Bog snagu i pobjedu svim novim krizmanicima!

POTVRDA I PETROPAVLOVSKA SVETKOVINA

Gorica-Struge, 29. 6. 2011. - U Hercegovini četiri župe slave svetkovinu sv. Petra i Pavla kao svoje crkvene naslovnike i župne zaštitnike: u Mostaru župa povjerena ocima franjevcima, u Kočerinu, u Rotimlju i u Gorici-Strugama. U ovoj posljednjoj župi, koja je osnovana 11. rujna 1988., ima 780 vjernika u 210 obitelji.

Kroz posljednjih deset godina sveta je krizma bila u Gorici-Strugama svake godine za samu župu i za susjednu. Ove se godine dijeljenje sv. krizme razdvojilo. Za Čapljince je bila 18. lipnja, a za župljane Gorica-Struge na župnu svetkovinu - Petrovdan, u srijedu 29. lipnja.

U koncelecijaciji je, osim župnika i dekana don Ivana Kordića sudjelovalo još sedam svećenika. Kada su koncelebranti i biskup Ratko, poljubivši oltar, zauzeli svoja mjesta prije početka sv. Mise, čuli su najavu župnika don Drage da dvoje krizmanika želi izraziti dobrodošlicu na ovu njihovu krizmenu svečanost. Bilo je devetero kandidata, jer se zajedno s Čapljincima već krizmalo četvero drugih, sa župnikovim dopuštenjem.

Biskup je zahvalio na pozdravu, čestitao župljanima na njihovim zaštitnicima, apostolskim prvacima, i podsjetio da je prije 60 godina papa Benedikt XVI. bio zaređen za svećenika, pože-

ljevši mu od Boga dobro zdravlje, i duševno i tjelesno!

U propovijedi biskup je govorio o biblijskim odlomcima koji su izabrani za ovu svetkovinu: najprije prema Matejevu evanđelju o razgovoru između Isusa i apostola u Cezareji Filipovoj, kada je po objavi Božjoj Petar pokazao Isusa kao "Sina Boga živoga", kao Mesiju na hebrejskom, tj. kao Krista na grčkom, odnosno kao Pomazanika na hrvatskom. Isus je tom zgodom obećao, a nakon svoga uskrsnuća i uručio Petru "ključeve" svoje Crkve: koga on otpusti iz Crkve, otpušten je; a koga pripusti, pripušten je! Biskup je potom govorio o mučeničkim momentima kojima su Petar i Pavao zaslužili Kraljevstvo Božje. Podsjećajući da je više svećenika iz koncelecijacije bilo ređeno na današnji dan, biskup im je izrazio čestitke i pozvao mlade, osobito krizmanike, da - ako se osjećaju pozvanima - odgovore radosno spremno na Božji zov.

Na kraju sv. Mise zahvalio je župnik i čestitao krizmanicima primanje sedmerostrukoga dara Duha Svetoga, a svim obiteljima u župi godišnju svetkovinu sv. Petra i Pavla. Nakon misnoga blagoslova krizmanici su na dar primili biskupovu knjigu "Isusovi sugovornici".

SRCE ISUSOVO I SV. KRIZMA

Šipovača-Vojnići, 1. 7. 2011. - Na svetkovinu Srca Isusova, u petak 1. srpnja, svečano u župi Šipovača-Vojnići u Ljubuškom dekanatu. Okupilo se dvanaest svećenika s biskupom Ratkom. Neki su se stavili na raspolaganje za sv. ispovijed župljanima i hodočasnici, a drugi su u koncelecijaciji. Među njima i don Mate Brečić iz Metkovića, lanjski mladomisnik, kapelan iz Splita, kojemu je majka rodom od Bebeke iz Šipovače.

Župnik don Antun Pavlović s oko 1050 vjernika župljana slavi naslovnika župe na svečan način. Pripravio je i devetnaest kandidata za primanje sakramenta sv. krizme, iz osmoga osnovne i iz prvoga srednje škole. Srdačan pozdrav dvoje krizmanika i župnikova dobrodošlica biskupu i svećenicima.

Dvanaest djevojaka, zapravo više djevojčica formirale župni zbor. Jedna od njih i svira. I pjevaju ne samo pjesme Srcu Isusovu, nego i latinski *Kyrie, Sanctus...* Baš pohvalno. U propovijedi biskup govori o Srcu Isusovu, kao izvoru i ognjištu božanske ljubavi. Tko se tomu Srcu obraća ponizno i raskajano, zadobiva obilno milosrđe. To je prvi doživio onaj desni raskajani razbojnik na križu na Kalvariji, koji je molio Isusa da ga se sjeti u nebeskoj slavi. I istoga je trenutka čuo Isusov odgovor: "Danas ćeš biti sa mnom u raju" (Lk 23,43). Lijevomu razbojniku, koji je samo vrijeđao i grdio, Isus nije ništa odgovorio.

Župnik je u župnoj dvorani ugostio svećenike. Biskup se na polasku svratio u obitelji don Ivana Bebeke, koja je u blizini crkve. Pozdravio njegove roditelje i braću.

PROSLAVA SRCA ISUSOVA

Foča, 3. 7. 2011. - U gradu Foči i okolici živi preko 30 katoličkih vjernika. Ima ih doduše u mješovitim pravoslavno-katoličkim obiteljima, u kojima pravi vjernici žele zadržati svoju vjeru, a da istodobno čuvaju dobru i zdravu obitelj. Foča kao filijala pripada župi Nevesinje. Nevesinjski župnik don Ante Luburić svake nedjelje ide u Nevesinje slaviti sv. Misu u oratoriju sv. Pavla, dok se ne dovrši i ne blagoslovi župna crkva Velike Gospe. A od prošle godine bio je barem šest puta u Foči posjećujući vjernike i okupljajući ih na mjesnom katoličkom groblju. Bila je u Foči i crkva od 1914. do 1946., posvećena Presvetomu Srcu Isusovu. Župnik je ove godine odlučio proslaviti Srce Isusovo s vjernicima na groblju. Pozvao je mostarskoga biskupa Ratka da predvodi misno slavlje. Dok je župnik u nedjelju, 3. srpnja prije podne, bio u Kazneno-popravnim zavodu i slavio sv. Misu katoličkim zatvorenicima, biskup je bio u sarajevskoj katedrali, posvećenoj Srcu Isusovu, u koncelecijaciji s kardinalom Vinkom, nuncijem Alessandrom, biskupima Franjom, Tomom, Perom i Markom i propovjednikom Kirom

iz Skoplja, a poslije podne uputio se sa svojim tajnikom don Ivanom u Foču.

Okupili su se vjernici Foče, Broda na Drini, Miljevine, neki i iz Čajniča... Bilo je oko 40 sudionika. Nazočilo je i tročlano izaslanstvo Općine, a kasnije je došao i mjesni paroh o. Nenad Tupeša, profesor na Bogoslovnom pravoslavnom fakultetu u Foči. Lijepo vrijeme, Misa ispod velikoga križa, u blizini slike Srca Isusova.

Župnik je izrazio dobrodošlicu malo opširnijim pozdravom.

Biskup je u propovijedi govorio o Srcu Isusovu koje se pokazalo ustrajno u ljubavi prema ljudima, unatoč njihovoj odbijanju. A prisustvujemo pravomu čudu kada vidimo da se jedan razbojnik raskajano obraća i da zajedno s Isusom odlazi u nebo.

Župnik don Ante sve je okupljene pozvao na prigodnu okupljanje u mjesni restoran. Restoran i znači okupljanje, zdravlje! I tu je bilo prigode susreta s vjernicima da im se zaželi dobro zdravlje, duševno i tjelesno.

PROSLAVA SVETOGA BENEDIKTA

Čajniče, 11. 7. 2011. - Nevesinjski župnik don Ante Luburić, pod čiju župničku jurisdikciju od prošle godine podpada i filijala Čajniče, došao je dan prije svetkovine sv. Benedikta, tako da na sam blagdan bude na raspolaganju vjernicima za sv. ispovijed. Pozvao je mostarskoga biskupa Ratka da predvodi misno slavlje. Na župnikov je poziv odgovorilo više župnika. Bila su i sedmorica bogoslova i jedan sjemeništarač. Biskupa je Ratka dovezao don Željko Majić, vicerektor iz Sv. Jeronima, s Draganom Filipovićem iz mostarske katedrale.

Okupili su se vjernici Čajniča, neki došli iz Goražda i iz Foče. U svemu preko 50 sudionika. U crkvi je bio i gradonačelnik i predsjednik skupštine općine Čajniče, a kasnije se pridružio i o. Zoran, mjesni paroh. Koralna Misa, koju su pjevali svećenici i bogoslovi, odjekivala je ko u kakvoj benediktinskoj samostanskoj crkvi!

Župnik je izrazio dobrodošlicu s uvidom u katoličku zajednicu u Čajniču kroz stoljetnu povijest. Biskup je u propovijedi govorio o sv. Benediktu (480.-547.), utemeljitelju monaškoga Reda benediktinaca (527. godine). I o njegovu pravilu, sažetku Evanđelja: *Ora et labora* - Moli i radi. Moli tako kao da sve ovisi samo o dragome Bogu; a radi tako kao da sve ovisi samo o tebi.

Nakon homilije podijeljen je sakrament sv. krizme gospođi Danijeli, majci troje djece.

Prije odlaska iz Čajniča biskup je sa svećenicima i bogoslovima posjetio pravoslavnu mjesnu crkvu u kojoj se čuva ikona Preвете Bogorodice nazvana Čajnička Krasnica. Najprije su u staroj crkvi, danas podrumskoj, iz "turskoga vremena", otpjevali jednu Gospinu pjesmu, a onda u gornjoj crkvi, građenoj od 1857. do 1863. čuli malo više o povijesti i ikone i crkve od paroha oca Zorana. I tu su zapjevali pjesmu Blaženoj Djevici Mariji.

Sve na slavu Božju bilo!

VELIKA GOSPA VRATILA RADOSNE DANE

Nevesinje, 15. 8. 2011. - Proslava svetkovine Velike Gospe u Nevesinju kao i u ostalim župnim crkvama posvećenima Uznesenju Blažene Djevice Marije u nebo u Hercegovini: u Dračevu, u Gorancima, u Seonici, u Prisoju, na Širokom Brijegu i na Trebinji. Prije podne hodočasnici su dolazili u crkvu na molitvu i na "zavjete", a kada više nisu mogli ni u crkvu ni na kor, zauzeli su mjesta pod stablima pred crkvom.

A crkva u obnovi još nedovršena: pokrivena, zatvorena, ali ima još posla od poda do stropa, pa će donatori imati prilike pokazati i srca i dara. Crkva se obnavlja u istoj formi kako je postojala devedeset godina, od 1903. do 1993., na malom Sionu iznad glavne gradske ceste.

Župnik don Ante Luburić pozvao je više svećenika da budu na raspolaganju za sv. ispovijed. U slavlju je sudjelovalo osam svećenika. Za orguljama je svirao i predvodio liturgijsko pjevanje don Ivan Marčić, stolački mladomisnik. U asistenciji trojica bogoslova. Bilo je desetak časniha sestara raznih kongregacija, najviše franjevaka, koje su djelovale u župi od 1924. do 1949. godine.

Župnik je pozdravio biskupa Ratka, svećenike poimence, sve vjernike; trojicu pravoslavnih sve-

ćenika, i delegata općinskih vlasti. Napose je zahvalio svim radnicima na crkvi, s Perom Šarićem poslovođom na čelu. Prije četiri godine blagoslovljen je kamen temeljac, ali je u međuvremenu trebalo obnoviti župnu kuću i izgraditi oratorij sv. Pavla, privremenu kapelicu, gdje se svake nedjelje slave sv. Mise. A k tomu biskup je don Antu zadužio da obnovi župnu crkvu i kuću na Stjepan Krstu, što on ovih dana sretno privodi kraju.

Biskup je, nakon izraza klanjanja Presvetomu Trojstvu, počeo propovijed: "Pozdravljamo Veliku biblijsku ženu koju Crkva danas slavi u njezinoj završnoj slavi u nebu: Veliku Gospu. Najprije zašto 'Velika'? U očima svijeta naziva se 'velikim' car Aleksandar koji je ispred sebe obarao careve i carstva da nije mogao više. 'Velikim' zovu kralja Heroda, koji je podavio nekoliko svojih sinova i žena, a htio je ubiti i maloga Isusa. 'Velik' je car Napoleon koji je u svojoj pohlepi uništavao i otimao sve do egipatskoga Kaira i do ruske Moskve. Naslov koji Crkva daje Blaženoj Djevici Mariji nije uopće po mjeri ovoga svijeta. Velika Gospa nije samo velika po tome da se razlikuje od Male Gospe, tek rođene, nego je velika u Kraljevstvu nebeskom, kamo je uznesena dušom i tijelom. A prema Isu-

sovoj riječi: Tko je na ovome svijetu 'vršio zapovijedi i druge učio, taj će biti velik u kraljevstvu nebeskom' (Mt 5,19)." Propovjednik je istaknuo kako je Božja naredba i volja da nam Djevica Marija, preko Ivana apostola, bude duhovna majka, po milosti. Isus je to proglasio s križa na Kalvariji.

Ovogodišnjemu svečanom misnom slavlju dodano je i slavlje sakramenta sv. krizme. Biskup je podijelio sv. potvrdu svršenoj osmoljetkašici Kristini i zaželio da idućih godina bude više i krizmanika, ali više i sakramenata u nevesinjskoj crkvi: krštenja, vjenčanja i svetoga reda.

NOVE KNJIGE

PREDSTAVLJANJE ZBORNIKA: “NA TRAGU ZAJEDNIŠTVA”

*U Rimu je u nedjelju 15. svibnja ove godine predstavljen Zbornik radova hrvatskih rimskih studenata pod naslovom "Na tragu zajedništva". Predstavljanje je upriličeno u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima nakon svete Mise u 18 sati koja je slavljenja u povodu blagdana sv. Leopolda Bogdana Mandića i bl. Ivana Merza. Voditeljica programa bila je s. Ana Uložnik a za glazbene se točke pobrinula Martina Lončar, orguljašica, uz pomoć dueta Mihaele Krišković i vlč. Krunoslava Novaka. Na početku je sve nazočne pozdravio rektor Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima msgr. Jure Bogdan, a na kraju se svima zahvalila Vikica Vujica. Pater Mihaly Szentmartoni S.J., duhovnik Zavoda, održao je prigodni uvod o temi Zajedništvo. Sam je Zbornik predstavio vicedirektor Zavoda mr. don Željko Majić, koji je koordinirao i ovaj treći po redu Zbornik hrvatskih rimskih studenata. **Don Željko Majić intervju donosimo u cijelosti.***

Zbornik koji se ove godine rađao u vidu okruglih stolova (četiri okrugla stola u četiri mjeseca - dva u zimskom semestru, dva u ljetnom) uz Uvodnik donosi 11 naslova. Osim toga u Dodatku su doneseni nagovori i propovijedi s duhovnih obnova (Frascati i Divino Amore) te izlaganje prof. dr. sc. Stjepana Krasića prigodom predstavljanja vlastite knjige *Počelo je u Rimu, Katolička obnova i normiranje hrvatskog jezika u XVII. stoljeću*, a predstavljena je na ovome mjestu u prigodi prošloga jesenjeg studentskog susreta.

Tehnička priprema povjerena je izdavačkoj kući Crkva na kamenu u Mostaru. Omot je djelo vlč. Krunoslava Novaka. Nakladnici: Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima Rim i Glas Koncila Zagreb. Odgovara msgr. Jure Bogdan Rektor, a uredili Božo Goluha i nižepotpisani, sveukupno 298 stranica.

Sam naslov zbornika *Na tragu zajedništva* sugerira zaključak da su autori članaka sabranih u ovom Zborniku nastojali ući u trag pravoga i istinskoga zajedništva, suvereno se služeći raspoloživom literaturom, te zdravim znanstvenim, ljudskim, crkvenim i vjerničkim promišljanjima. Dodatak nam uprisutnjuje da je bilo i duhovnoga zalijeivanja, a ne samo intelektualnoga napreivanja.

Don **Edvard Punda** razmišlja o Crkvi kao mističnoj zajednici. Autor naglašava kako svaki teološki govor o Crkvi mora biti govor za čovjeka kojemu je Crkva darovana i u koju je pozvan da u svom tijelu doprinese rastu Crkve, mističnoga Tijela Kristova. Kršćanin se prepoznaje toliko koliko proživljava Crkvu, čini i vjeruje ono što Crkva vjeruje i naviješta, naglašava dr. Punda.

Vlč. **Josip Vrančić**, nadahnut djelima nedavno preminuloga kardinala Tomaša Špidlika, u formi teološkoga eseja govori o Duhovnom zajedništvu Europe. Podsjeća na njezine kršćanske korijene, promatrajući djelo svete grčke braće Ćirila i Metodija, slavenskih apostola, a onda i slavenske narode kao most jedinstva. Jer, misija svete braće, podržavana kako od istočnoga dijela Crkve tako i zapadnoga trebala je stvoriti neku vrstu "Crkve centra" koja bi bila most između istoka i zapada. Na žalost, unatoč svim naporima, želje za nekim "srednjim putem" ostale su zauvijek samo na razini dobronamjernih htijenja.

Pavle Mijović, u članku Europski ustav i/ili kršćanstvo: Između kulture i civilizacije, analizira preambulu europskoga ustava i nastoji otkriti razloge prešućivanja kršćanskih korijena. On sučeljuje i dva razmišljanja nad Europom, onaj svje-

točno - politički koji je potaknut željom da se više nikada ne dogodi krvavi rat preko ekonomskih udruživanja u pedesetim godinama do političkih koji su zadobili svoj zamah nakon pada berlinskoga zida i komunizma, i nastojanja Rimskih papa XX. stoljeća i Drugoga vatikanskoga sabora u stvaranju takve zajednice u kojoj će se poštovati prava svakoga čovjeka i svake narodne zajednice.

"Ne imati straha od drugoga i drugačijega", naslov je članka koji potpisuje Vikica Vujica. Da netko pred nekim nema straha, pokazuje se u stupnju otvorenosti dijaloga. Po autorici, Crkva ne samo da je otvorena na dijalog, ona zapravo potiče na dijalog. Misijsko poslanje uključuje dijalog. A taj dijalog prema crkvenom dokumentu: *Dialogo e annuncio*, ostvaruje se u četiri oblika: dijalog života, dijalog djela, dijalog teoloških razmjena i dijalog vjerskog iskustva. Kao modele dijaloga koje bi svakako valjalo upoznati Vikica nam predstavlja Raimona Panikkara i Thomasa Mertona.

Vlč. **Davor Klečina**, s pravnoga aspekata bavi se temom: *Communicatio in sacris* između katolika i pravoslavaca. Iako proučavajući crkvenu prošlost može više upadati u oči činjenica međusobnih kršćanskih ekskomunikacija nego li istinskih komunikacija, situacija ipak nije takva. Kada se radi o jasnoći stavova katoličke strane, nezaobilazan je Drugi vatikanski sabor. No, s druge strane (pravoslavne), nema jasnoga stajališta. Autor razlog tomu vidi u velikom rasponu mišljenja pravoslavnih teologa u vezi s eklezijalnošću Katoličke Crkve i s njezinim sakramentima koji se proteže od potpuna nepriznavanja do potpuna priznavanja.

Ana Haramina u uvodu svoga članka: Emocionalno kompetentni pojedinac na putu zajedništva, zajedno s psihologinjom C. Saarni postavlja pitanje: Može li se biti emocionalno kompetentan a ne imati pameti? Psihologinja Saarni odgovara: "Ja smatram da može, i da je u tome uloga razvoja (...). No da bismo postali pametni, najprije moramo postati emocionalno kompetentni; potom moramo živjeti svoj život punim plućima, a kao treće, njegovati senzibilnost u stvarima srca. (...)" Imajući u vidu ove misli, autorica svoj članak, podijeljen u četiri dijela, razvija u smjeru poticanja dijaloga s vlastitim unutarnjim svijetom emocija, prepoznavanja i otkrivanja umijeća emocionalne kompetencije u sebi i u drugima, nastojeći tako nastaviti potragu za mudrošću i doprinositi oblikovanju ovoga svijeta autentičnom prisutnošću.

P. Vinko Sudar u članku: Duhovno prijateljstvo, svjestan devalvacije pojma i stvarnosti prijateljstva, postavlja pitanje: Prijateljstvo - što je to? U odgovoru na ovo pitanje autor upoznaje čitatelja s Platonom, Aristotelom, Ciceronom ... i njihovim razmišljanjima na temu prijateljstva. No, on naslov svoga članka (Duhovno prijateljstvo) posuđuje od sv. Tome Akvinskoga. Sv. Toma razlikuje tri vrste prijateljstva: izvanjska udruženja, bratsko prijateljstvo i duhovno prijateljstvo. Ovo posljednje je najdublje jer je zajedništvo u Bogu ono što dvije osobe može najviše međusobno ujediniti.

Snježana Mališa u članku: Isusova pedagogija u službi zajedništva, Isusa promatra kao model i Učitelja. Svojim autoritetom, ljubavlju, razboritošću, rječitosti, jasnoćom, jednostavnošću, srdačnošću, nježnošću, snagom, pogledom... Isus je model svakoga učitelja, a kako onda ne bi bio kršćanskoga učitelja, vjeroučitelja i odgojitelja?! Isusov model jest model zrelosti i odgovorna poučavanja: poučava savjest za osjetljivost na dobro i zlo, istinskim vrjednotama i ispravnim prosudbama, osjećaju obveze i ljudskim kvalitetama.

Razvojni put kateheze u hrvatskom govornom području bio je sličan europskom razvoju kateheze sve do sredine 20. stoljeća. Iako u otežanim okolnostima, od druge polovice istoga stoljeća Crkva je u nas nastojala prihvatiti nadahnuća Drugoga vatikanskoga koncila. Kateheza je u tim obnovnim nastojanjima zauzimala važno mjesto. Nju se htjelo ostvarivati kao integralni odgoj u vjeri koji prema svojim temeljnim ciljevima nema drugoga zadatka doli uvoditi u zajedništvo s Bogom i ljudima stjecanjem sposobnosti koje to omogućuju, tj. sposobnosti prema sebi, drugima, Bogu i svemu stvorenomu, čitamo u članku s. **Marijane Mohorić**: Kateheza u službi odgoja zajedništva - potvrda i izazovi hrvatskom katehetskom modelu.

A **Anita Posarić** u članku: Vjerodostojnost kao temelj uspješne komunikacije među ostalim veli: Današnji je čovjek u svakodnevnom životu uronjen u različite razine, forme i načine komunikacije. Ta velika količina informacija i komunikacija imaju različitu vrijednosnu i korisnu dimenziju. U tom smislu postavlja nam se pitanje: koje su to komunikacije i informacije vrijedne za čovjekov napredak kao i za napredak društva općenito? Po autorici temelji vjerodostojnosti bili bi: znanje i stručnost, dosljednost između deklariranih vrjednota i stvarnoga ponašanja u životu te privrženost i osjećajnost.

Tko je moj bližnji u novom svijetu, svijetu razvijenosti komunikacija, pita se i sam Sveti Otac Benedikt XVI, a s njim i vlč. **Krunoslav Novak** u članku: Osobni identitet i pripadnost zajednici u vremenu virtualnih društvenih mreža. Bližnji je zasigurno čovjek prema kojemu nas obvezuje evanđelje. O tome nam govori i prisposoba o milosrdnom Samarijancu. No, u društvenim mrežama pojam bližnjega, pojam prijateljstva ne uključuje nužno obvezu. Ako se u potrebi nekoga od virtualnih prijatelja ne želi angažirati, vrlo jednostavno ga se izolira i isključuje iz vlastita profila bez konkretnih posljedica. No, potrebno je uzeti u obzir da iza svakoga profila u virtualnoj društvenoj mreži, iza svakoga računa postoji konkretan čovjek, osoba i prema njoj u duhu Isusove

prisposobe treba se odnositi kao prema bližnjemu, poštujući dostojanstvo osobe.

Poštovani sudionici ovoga, možemo ga s pravom nazvati, akademskoga čina! Možda se nekome ovaj moj osvrt i oduljio. No, valja imati na umu da Zbornik broji gotovo 300 stranica, a ovaj intervent 3 stranice (1%). Dakle, puno je tu dobre i korisne građe koje čitanje ne će biti uzaludno potrošeno vrijeme. Stoga vam Zbornik, kako u znanstvenim člancima tako i Dodatku koji uz već spomenuto izlaganje prof. Krasića donosi neke duhovne nagovore i propovijedi, iskreno preporučujemo a autorima najsrdačnije zahvaljujemo.

Hvala i svima vama na strpljivosti i pozornosti.

VINICA: KNJIGA O ŽUPI

25. 4. 2011. - Na petu nedjelju kroz godinu, kad se ujedno slavio Dan života, 6. veljače 2011., u župi Rođenja Marijina u Vinici nakon sv. Mise predstavljena je knjiga dr. fra Roberta Jolića i viničkoga župnika don Ilije Drmića s naslovom *Župa Vinica*, koja je upravo tih dana izašla iz tiska. Nakon toga predstavljanja bila su i sljedeća: u zgradi Skupštine u Tomislavgradu 19. veljače, u hotelu Zagreb - Duilovo u Splitu 23. veljače, u Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku 11. ožujka i u Zagrebu u samostanu otaca franjevacu u Dubravi 6. travnja. U organizaciji ovoga kulturnog čina sudjelovalo je Zavičajno društvo *Zavelim* iz Splita s Petrom Škorićem na čelu, zatim Župni ured Rođenja Marijina iz Vinice sa svojim župnikom, Matica hrvatska iz Tomislavgrada s prof. Matom Kelavom i načelnikom Ivanom Vukadinom, list *Naša ognjišta* s glavnim urednikom dr. fra Robertom Jolićem, te s Organizacijskim odborom na čelu s Antom Jurčevićem za Osijek i Stipom Ložušićem za Zagreb.

O knjizi su govorili u Vinici prof. Stjepan Galić, povjesničar dr. Jure Krišto u Tomislavgradu i Zagrebu, ravnatelj Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar dr. Vlado Šakić i vlasnik knjižare Nova prof. Ivica Vuletić u Osijeku, novinar i književnik Mladen Vuković u Splitu, te u Tomislavgradu, Splitu i Zagrebu autor knjige fra Robert, zatim vinički župnik i Petar Škorić u svim spomenutim mjestima. U Splitu je predstavljanje obogatila svojim pjevanjem ženska klapa *Ventula*, u Osijeku sku-

pina *Hrvatski sokol* i operna prvakinja Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku Ljiljana Čokljat uz glasovirsku pratnju Damira Šenka. Cijelu ovu prezentaciju snimala je i osječka televizija koja je također pripremila i sažetak na CD-u. Izvješća o ovoj knjizi objavljena su u nekoliko listova (*Glas Koncila*, *Glas Slavonije*, *Naša ognjišta*, *Katolički tjednik*, *Slobodna Dalmacija*...), radijskih postaja (Imotski, Tomislavgrad, Split, Zagreb, Osijek...), na portalima, te u Osijeku i na Televizijskoj postaji za koju je osnovne informacije dao vinički župnik o odseljenim Hrvatima u Hrvatsku, BiH, Europu i svijet, kao i o samoj knjizi koja je povod okupljanja. Za razliku od drugih mjesta predstavljanja ove knjige, u Vinici je bilo nakon misnoga slavlja u župnoj crkvi i u zagrebačkim Dubravama u samostanskoj kapelici. U svim spomenutim mjestima predstavljanje je bilo uspješno, što je zapravo osnova za buduća godišnja okupljanja raseljenih vjernika Hrvata iz župe Vinice koja je potrebno temeljito pripremiti.

Golemo kulturno-povijesno blago u ovoj pozamašnoj knjizi podijeljeno je na 7 poglavlja:

1. Pisani izvori, zemljopisni položaj i naselja viničke župe;
2. Opća i crkvena povijest viničkoga kraja;
3. Župa Vinica nekoć i danas;
4. Život i smrt;
5. Vinički običaji;
6. Ljudi i događaji i
7. Izbor objavljenih i neobjavljenih tekstova.

Ovih 7 poglavlja podijeljeno je u 55 zasebnih cjelina, odjeljaka, kao što su: župne matice, Arhiv Biskupije i Provincije Mostar, reljef i klima, srednji vijek i tursko doba, školstvo, izgradnja nove župne crkve, područne crkvice, kapelice, vanjski križni put, križevi i spomenici, kretanje pučanstva, iseljavanje, rođeni, umrli, vjenčani, rodovi, groblja, prirodne i neprirodne smrti, žrtve svjetskih ratova i u Domovinskom ratu, vinički običaji, župnici viničke župe, humanitarna i karitativna djelatnost, zavičajna društva, ceste, kulturni događaji, naši u tuđini, seobe i povratci, pjesme i poslovice...

Evo što je napisao, između ostaloga, o ovoj knjizi dr. Jure Krišto: "Iz sadržaja monografije o župi Vinici htio bih istaknuti dvoje. Statistički podatci koje je don Ilija sam skupljao ili se mogu

iščitati iz raznih drugih izvora podataka, te napose statistički podatci o rođenima i umrlima pružaju nam plastičnu sliku o progresivnome nestajanju Vinice, a to je slučaj i s drugim mjestima duvanjske općine. Ti nam statistički pokazatelji jasno otkrivaju da su dva temeljna razloga za to. Ponajprije to je posljedica ratova i izginuća mnogih mladića u njima. Nakon Prvoga (više od 52 poginula), a napose nakon Drugoga svjetskog rata (192 poginula), te Domovinskoga rata (15 poginulih) vidljivi su drastični padovi prirodnoga priraštaja. No, još je važniji razlog nestajanje Vinice mnogobrojno iseljavanje. Statistički podatci bjelodano pokazuju da je od kraja 70-ih 20. st. nastupilo vrijeme izrazito negativnih trendova glede prirodnoga priraštaja."

MEĐUGORSKI FENOMEN

Prof. Henri Joyeux i vlč. René Laurentin (oboje Francuzi), u suradnji s više drugih profesora i doktora, objavili su 1985. godine "Etudes médicales et scientifiques sur les apparitions de Medjugorje" (izdanje O.E.I.L.). Djelo je prevedeno i objavljeno i na hrvatskom jeziku: "Liječničke i znanstvene studije o ukazanjima u Međugorju", Duvno, 1986. Na nj se kritički osvrnuo član Proširene Dijecezanske komisije (1984.-1986.), mr. don Nikola Bulat, u svojoj studiji o međugorskom fenomenu, Istina će vas osloboditi, Nepouzdanost izvora i nedoličnost poruka. Studija o nekim međugorskim pitanjima (1986.), Mostar, 2006., str. 96-98.

Nekoliko mjeseci nakon što je dr. Joyeux proveo ispitivanja, talijanska skupina, kojom je koordinirao dr. Luigi Frigerio, provela je daljnje medicinske testove, 1985.

Prof. Théophile Kammerer, ondašnji predsjednik Međunarodnoga medicinskog odbora u Lurdu, pruživši francuski dossier i doznajući za rezultate talijanske skupine (zahvaljujući izvještaju koji je podnio dr. Cherubino Trabucchi), iznio je svoje kritičke primjedbe na sjednici Odbora 1986. godine. Zamolili smo gospođu Pascale Leroy-Castillo, odgovornu za Arhive i Imovinu Svetišta Gospe Lurdske, da nam ustupi spomenuto izlaganje. Odgovorila nam je, 13. svibnja 2011., u dogovoru s dr. Alessandrom de Franciscis, odgovornim za Liječnički ured u Lurdu, da se dopušta objavljivanje sadržaja konferencije prof. Kammerera precizirajući da je ona održana tijekom sjednice istoga Odbora u rujnu 1986. godine. I ovom prigodom iskreno zahvaljujemo Odgovornima Međunarodnoga liječničkog odbora i Arhiva i imovine Svetišta Gospe Lurdske na ljubaznu dopuštenju.

Prevodimo izvode iz izlaganja prof. Kammerera:

Sažetak Sjednice Međunarodnoga liječničkog odbora u Lurdu

Ove godine, kao što je davno odlučeno, Sjednica se Odbora mogla održati u Lurdu 20. i 21. rujna 1986. [...]

Predsjedali su i ovaj put Msgr. Henri Donze, biskup Tarbesa i Lurda, i prof. Théophile Kammerer, nazočan msgr. Jean Sahuquet, koadjutor msgr. Donzea.

Bili su nazočni profesori i doktori: Juan Gibert Queraltó i Domingo Espinos Perez, iz Španjolske;

Erwin Theiss, iz Njemačke; St. John Dowling, iz Engleske, i Bernard Colvin, iz Škotske.

Iz Francuske, profesori i doktori: Jean-Louis Armand-Laroche, Charles Boudet, Charles Chasagnon, Pierre Mouren, Louis Revol, Jean Rodier, Jean Rousseau, André Trifaud, Théodore Mangiapan, osim dr. Kammerera. [...]

Nakon nekoliko izraza dobrodošlice koje je uputio msgr. H. Donze svima i, posebno, novim nazočnim članovima, riječ preuzima prof. Kammerer. [...]

KRITIČKI OSVRT NA MEDICINSKE TESTOVE PRIMIJEJENE NA VIDIOCE U MEĐUGORJU

Ovih posljednjih godina objavljeno je više djela o ukazanjima u Međugorju, selu u Jugoslaviji (Herzegovina), koje je već pet godina postalo mjesto hodočašća koje privlači znatan broj hodočasnika.

Osvrt koji slijedi odnosit će se uglavnom na liječničko vještačenje objavljeno u knjizi prof. H. JOYEUX-A i vlč. R. LAURENTIN-A: "Études médicales et scientifiques sur les apparitions de Medjugorje" (Editions O.E.I.L.). [Liječničke i znanstvene studije o ukazanjima u Međugorju, Sveta Baština, Duvno, 1986.]. Daljnji podatci, iz talijanskoga izvora, dodani su zahvaljujući ljubaznoj suradnji prof. Ch. Trabucchia [...]

Prof. Ch. Trabucchi htio je detaljno predstaviti objavljenu knjigu u Italiji: "Dossier scientifico su Medjugorje" [Znanstveni dossier o Međugorju], koju su napisali L. Frigerio, G. Mattalia i L. Bianchi (1986). [...]

Kritičke refleksije

1. Prije svega potrebno je istaknuti kvalitetu i zaslugu provedenih ispitivanja. Ona su prva objavljena za vrijeme ekstaze, tijekom ukazanja. Stručnjaci su svladali brojne zapreke, posljednja i najvažnija od njih bila je protivljenje vidjelaca - što je sasvim razumljivo. Ovi su se posljednji ušančili iza ovlaštenja Djevičina, koja je izrazila svoje slaganje i katkada svoj negativan odgovor: "Nije nužno". Stručnjaci su onda poslušali.

2. Unatoč svim poduzetim naporima, ova ispitivanja ostaju površna što se tiče njihova dosega. Najvažniji je bio EEG [elektroencefalogram]: sa svojih osam elektroda u kontaktu s kožom lubanje, da se ispita nekih 50 milijardi neurona koji djeluju u mozgu, može mu se usporediti točnost - po prilici - s onom od nekoliko zrakoplova koji bi, nadlijećući Pariz na visini od 10.000 metara, htjeli zabilježiti djelovanja grada i njegovih stanovnika. Valja znati da EEG pribavlja dragocjene informacije s obzirom na promjene globalnoga sustava moždane aktivnosti (spavanje, sanjanje, na primjer) ili na smetnje usredotočene na "žarište": moždani tumori, umekšavanja, padavica itd. Naprotiv, ne pribavlja nikakav iskoristiv podatak s obzirom na mentalnu aktivnost, na emotivna i afektivna stanja, na živčane smetnje, na psihoze. Praktično nikada se ne rabi u psihijatriji, osim u slučaju sumnjiva organskog oštećenja.

3. Unatoč tomu, sveukupnost sofisticiranih tehnika doima se neproviđena čitatelja i riskira povjerovati da je, ako se pokaže normalnost vidjelaca, isključena mogućnost da se radi o sugestivnim viđenjima i, u isto vrijeme, znanstveno dokaže objektivnost ukazanja.

Već sam naslov knjige "Liječničke i znanstvene studije ukazanja u Međugorju" ide za tim da se stekne to uvjerenje.

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

Dijecezanski je biskup Ratko Perić:

9. travnja 2011., na poziv župnika fra Franje Mabića, podijelio kandidatima sakrament sv. krizme u Izbičnu.

10. travnja, nedjelja, u dogovoru sa župnikom fra Ferdom Bobanom, podijelio pripravniciima sv. potvrdu u Gorancima.

- Uvečer slavio sv. Misu u Neumu, a potom predstavio knjigu "Mučeništvo Marka Milanovića".

12. travnja primio provincijala fra Ivana Sesara.

13. travnja uvečer, u dogovoru sa župnikom don Ivanom Perićem, slavio sv. Misa u kripti i potom održao predavanje u crkvenoj dvorani na Rudniku u župi Svetoga Mateja. Naslov: "Grieh u objektivnom i subjektivnom smislu".

14. travnja vodio Dekanski susret na Ordinarijatu.

15. travnja primio Ivana Anđelića, urednika Hrvatske enciklopedije BiH.

- Uvečer, na poziv don Ivice Borasa, predvodio sv. Misu i potom u crkvi u Dračevu održao predavanje o mučeništvu Marka Milanovića.

16. travnja u katedralnoj kripti sv. Josipa u Mostaru podijelio sv. potvrdu kandidatima iz raznih župa.

17. travnja, Cvjetnica, predvodio misne obrede u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve.

18. travnja susreo se u Biskupskom dvoru s don Željkom Majićem, vicedirektorom Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima.

20. travnja, Velika srijeda, u dogovoru sa župnim upraviteljem don Milenkom Krešićem, u katedrali Male Gospe u Trebinju predvodio obrede Mise posvete ulja.

21. travnja, Veliki četvrtak, u dogovoru sa župnikom msgr. Lukom Pavlovićem, u Mostaru u katedrali predvodio koncelebriranu Misu posvete ulja.

- Uvečer predvodio Misu Večere Gospodnje u mostarskoj katedrali. Propovijedao župni vikar don Ivan Bebek.

- Susreo se na Ordinarijatu s msgr. Draženom Kutlešom, službenikom Kongregacije za biskupe.

22. travnja, Veliki petak, sudjelovao u Križnome putu na Humu. Izgovorio prigodnu poruku.

- Predvodio u 19 sati obrede Velikoga petka u katedrali. Propovijedao župnik msgr. Luka Pavlović.

23. travnja predvodio obrede Velike subote u katedrali. Propovijedao don Marko Šutalo, župni vikar.

24. travnja, Uskrs, predslavio pučku sv. Misu u 11 sati u mostarskoj katedrali.

25. travnja, u dogovoru sa župnikom fra Željkom Grubišićem, podijelio sakrament sv. krizme u župi Gorici.

26. travnja pod sv. Misom, koju jer u Bijelom Polju predvodio splitski nadbiskup Marin Barišić, sa šibenskim biskupom msgr. Antom Ivasom, održao prigodnu propovijed. Sudjelovala 43 svećenika s područja Splitske metropolije.

27. travnja u kripti održao predavanje o Samarijancu đakonima za koje je zadužen vlč. dr. Tomislav Markić, predstojnik Pastoralnoga centra u Zagrebu.

28. travnja pozdravio sudionike Stručnoga skupa vjeroučitelja u katedralnoj dvorani.

29. travnja, sudjelovao u Pastoralnom danu svećenikâ u Emausu.

30. travnja, subota, na poziv župnika fra Ivana Borasa, podijelio sakrament sv. potvrde na Humcu.

Uvečer, u dogovoru sa župnikom don Ivom Šutalom, podijelio pripravniciima sv. krizmu u Studencima.

1. svibnja 2011., na poziv župnika don Tomislava Majića, u proslavi župnoga zaštitnika sv. Josipa Radnika, podijelio osmašima sv. krizmu i trećasima prvu sv. pričest u Grljevićima.

- Uvečer na Ordinarijatu u kapelici Duha Svetoga slavio sv. Misa pod kojom je podijelio službu lektorata Ivanu Bijakšiću, bogoslovu Mostarsko-

duvanjske biskupije, a uveo u kandidaturu za đakonat i prezbiterat Josipa Stanković, bogoslova Trebinjsko-mrkanske biskupije.

- Ovlastio biskupa Tomu Vukšića da podijeli sakrament sv. krizme u Domanovićima.

2. - 4. svibnja, u dogovoru s don Marijanom Pejićem, rektorom Nadbiskupskoga sjemeništa "Petar Barbarić", u Mostaru vodio duhovnu obnovu četrnaestorici maturanata, uz sudjelovanje njihova duhovnika don Jakova Kajinića.

3. svibnja ugostio kardinala Vinka Puljića, vrhbosanskoga nadbiskupa, koji je održao predavanje maturantima.

5. svibnja sudjelovao na Znanstveno-stručnom skupu o Peri Marijanoviću na Građevinskom fakultetu i govorio o Marijanovićevim dvjema knjigama "Kaos i determinizam u BiH".

- Poslije podne primio msgr. Everardusa Johnnesa de Jong-a, pomoćnoga biskupa Roermonda u Nizozemskoj, vrhovnu poglavaricu sestara Karmelićanki Božanskoga Srca Isusova s. Angelinu, te s. Editu, s. Benediktu, s. Anastaziju i s. Matiju, predstojnicu karmelićanki u Gabela Polju.

7. svibnja, na poziv župnika fra Mire Šege, podijelio sakrament sv. potvrde u Čitluku.

8. svibnja ovlastio vojnoga biskupa msgr. Tomu Vukšića i don Ivana Štironju da podijele sv. krizmu pripravicima na Širokom Brijegu.

- Prije podne, u dogovoru sa župnikom don Nedjeljkom Krešićem, predvodio misno slavlje Kraljice mira na Hrasnu.

- Uvečer, na poziv župnika don Josipa Galića, podijelio sakrament sv. krizme u Bijelom Polju.

9. svibnja primio o. Vinka Mamića, provincijala Hrvatske karmelske provincije.

11. svibnja sudjelovao u izvanrednom zasjedaju BK BiH u Sarajevu.

12. svibnja, na poziv župnika don Ivana Perića, na Rudniku u Mostaru predvodio sv. Misu na groblju u Raštanima gdje je podignuta kapelica u čast sv. Leopolda Mandića.

14. svibnja, subota, na poziv fra Milana Lončara, podijelio sv. krizmu na Posušju.

15. svibnja, na poziv fra Vlatka Solde, podijelio sakrament sv. potvrde u Veljacima.

15. svibnja, na poziv fra Mladena Sesara, pod sv. Misom podijelio sv. potvrdu u Vitini.

16.-20. svibnja vodio duhovne vježbe đakonu Ivanu Marčiću u župnom dvoru u Nevesinju, u dogovoru sa župnikom don Antom Luburićem.

20. svibnja popodne u katedralnoj kripti podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz više župa.

21. svibnja, subota, na poziv fra Darija Dodića, pod misnim slavljem podijelio sv. krizmu pripravicima u Čerinu.

22. svibnja, na poziv župnika fra Ivana Landeke, starijega, podijelio kandidatima sv. krizmu u Gracu Posuškom.

- Na poziv fra Mladena Rozića, podijelio sv. krizmu u Bukovici.

- Ovlastio don Luku Pavlovića, katedralnoga župnika, da u Dračevu podijeli sv. krizmu kandidatima iz Dračeva i iz Čeljeva.

24. svibnja pohodio franjevece u samostanu u Imotskom.

- Na poziv župnika fra Stipana Šarića, uvečer predvodio koncelebrirano misno slavlje u povodu Sv. Marije Pomoćnice kršćana u Klobuku.

25. svibnja sudjelovao na sastanku dvaju dekanata, stolačkoga - dekan don Rajko Marković, i trebinjskoga - dekan don Ante Luburić, u župnom dvoru u Nevesinju.

- Uvečer, s drugim svećenicima, ispitivao krizmanike u župi sv. Ivana apostola u Mostaru.

27. svibnja, u dogovoru sa župnikom don Rajkom Markovićem, uvečer predvodio misno slavlje a potom govorio o Trebinjskim mučenicima, a don Ivo Šutalo, župnik iz Studenaca, o knjizi "Mučeništvo Marka Milanovića".

28. svibnja, na poziv župnika fra Petra Vlašića, podijelio kandidatima sakrament sv. potvrde.

29. svibnja, na poziv župnika fra Mate Dragičevića, podijelio kandidatima sakrament sv. potvrde u Gradnicima.

- Istoga dana, na poziv župnika don Bernarda Marijanovića, podijelio pripravicima sakrament sv. potvrde na Buni.

30. svibnja, primio Magdu Kaczmarek iz ustanove "Kirche in Not".

1. lipnja 2011., uvečer, ispitivao djecu za krizmu u Oratoriju sv. Tome apostola na Bijelome Brijegu u Mostaru.

3.-5. lipnja, sudjelovao na svečanostima prigodom pastoralnog pohoda pape Benedikta XVI. Zagrebu.

6. lipnja primio dr. Srećka Tomasa, profesora na Osječkom i Mostarskom Sveučilištu.

11. lipnja, u dogovoru sa župnikom fra Gabrijelom Miočom, pod sv. Misom posvetio župnu crkvu sv. Nikole Tavelića i kandidatima podijelio sakrament sv. krizme.

- Na poziv župnika fra Šimuna Romića, u okviru devetnice u čast sv. Anti Padovanskomu,

zaštitniku župe Šuica, za vrijeme misnoga slavlja pripravicima podijelio sakrament sv. potvrde.

12. lipnja, svetkovina Duha Svetoga, u dogovoru sa župnicima mostarskih župa don Lukom Pavlovićem iz Katedrale, fra Stipom Markovićem iz Svetoga Petra i Pavla, don Ivanom Perićem iz Svetoga Mateja, don Jozom Čirkom iz Svetoga Luke i Svetoga Marka i don Mladenom Šutalom iz Svetoga Ivana pod koncelebriranim euharistijskim slavljem kandidatima iz svih župa podijelio sakrament sv. krizme pred katedralom.

- Uvečer, na poziv don Stjepana Ravlića predvodio duhovsko misno slavlje u okviru trodnevne u čast sv. Anti Padovanskomu, zaštitniku župe Raskrižje, u povodu 40. obljetnice župe! I govorio o Duhu Svetom u životu sv. Ante.

13. lipnja, sv. Ante, na poziv župnika fra Ivana Borasa, pred župnom crkvom predvodio koncelebrirano misno slavlje u čast sv. Anti Padovanskomu, zaštitniku župe Humac.

- Marija Majka Crkve, u dogovoru sa župnikom msgr. Lukom Pavlovićem, u koncelebraciji s više svećenika, predvodio svečano misno slavlje u mostarskoj katedrali koja je posvećena Majci Crkve.

18. lipnja, na poziv župnika don Ivana Turudića, za vrijeme sv. Mise kandidatima iz Čapljine podijelio sakrament sv. krizme u župnoj crkvi u Gorici-Strugama, u dogovoru s mjesnim župnikom don Dragom Bevandom.

19. lipnja, Presveto Trojstvo, na poziv župnika don Marka Kutleše, pod koncelebriranim misnim slavljem u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva u Gabela Polju kandidatima podijelio sakrament sv. potvrde.

- Uvečer počeo trodnevne duhovne vježbe (19.-22.VI.) hercegovačkim svećenicima u Emausu u Bijelom Polju.

21. lipnja uvečer u 18,00 sati na poziv fra Stipe Markovića, župnika Svetoga Petra i Pavla, blagoslovio filijalnu crkvu u Rodoču.

23. lipnja, na poziv župnika don Rajka Markovića, pod sv. Misom kandidatima podijelio sakrament sv. krizme i potom predvodio tijelovsku procesiju kroz donji dio Stoca.

24. lipnja, u dogovoru sa župnikom fra Marinkom Lekom, za vrijeme koncelebrirane sv. Mise posvetio župnu crkvu sv. Ivana Krstitelja u Rakitnu.

25. lipnja, na poziv župnika fra Stjepana Martinovića, za misnoga slavlja podijelio kandidatima sakrament sv. potvrde u župnoj crkvi Presvetoga Srca Isusova u Kongori.

26. lipnja, na poziv župnika fra Tomislava Sablje, pod sv. Misom podijelio kandidatima sakrament sv. potvrde u župnoj crkvi u Drinovcima.

29. lipnja, Sv. Petar i Pavao, na poziv župnika don Drage Bevande, u župnoj crkvi Apostolskih prvaka pod svečanim koncelebriranim misnim slavljem kandidatima podijelio sv. krizmu u Gorici-Strugama.

- Uvečer u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve pod koncelebriranim misnim slavljem podijelio sakrament sv. Reda prezbiterata đakonima i članovima Hercegovačke franjevačke provincije fra Željku Barbariću, fra Goranu Čorluki, fra Branimiru Novokmetu i fra Tomislavu Peku, te don Ivanu Marčiću, svećeniku Trebinjsko-mrkanske biskupije.

30. lipnja, predvodio koncelebriranu Misu za dušnicu na groblju u Drinovcima za pok. Milana, brata generalnoga vikara msgr. Srečka Majića i oca don Željka Majića, vicerektora Papinskoga hrvatskoga zavoda sv. Jeronima u Rimu.

- Uvečer u Domu hercega Stjepana Kosače prisustvovao prezentaciji knjige "Žao mi je naroda" msgr. Mile Bogovića, biskupa gospičko-senjskoga, i pozdravio skup.

1. srpnja 2011., svetkovina Srca Isusova, na poziv župnika don Antuna Pavlovića u župnoj crkvi Presvetoga Srca Isusova u Šipovači-Vojničima pod misnim slavljem kandidatima podijelio sakrament sv. krizme.

3. srpnja, s nadbiskupom kard. Vinkom Puljićem, apostolskim nuncijem nadbiskupom Alessandrom D'Erricom i ostalim biskupima BiH sudjelovao u svečanoj sv. Misi u vanjskoj proslavi Presvetoga Srca Isusova u sarajevskoj katedrali posvećenoj istomu Božanskom Srcu.

- Uvečer na katoličkom groblju u Foči, filijali nevesinjske župe, na poziv župnika don Ante Luburića, predvodio misno slavlje u slavu Božanskoga Srca kojemu je bila posvećena crkva u gradu, srušena 1946. godine.

4.-7. srpnja, na poziv msgr. Ivana Milovana, biskupa porečkoga i pulskoga, u Gospinu svetištu Krasnu u Gospičko-senjskoj biskupiji, s blagoslovom mjesnoga biskupa Mile Bogovića, vodio duhovne vježbe istarskim svećenicima.

9. srpnja u katedralnoj kripti sv. Josipa podijelio kandidatima iz raznih župa sakrament sv. krizme. Bilo ih četvero.

11. srpnja, sv. Benedikt, na poziv župnika don Ante Luburića u Čajniču, nevesinjskoj filijali, za

vrijeme svečanoga misnog slavlja blagoslovio obnovljenu crkvu sv. Benedikta i podijelio sakrament sv. potvrde jednoj odrasloj osobi.

12.-14. srpnja u Banjaluci sudjelovao na 52. zasjedanju Biskupske konferencije BiH.

15. srpnja koncelebrirao s ostalim biskupima i svećenicima u banjalučkoj katedrali koja je posvećena sv. Bonaventuri, crkvenom naučitelju.

- Uvečer došao na Otok Gospe od milosti u Boki Kotorskoj na godišnji odmor, u dogovoru s p. Josipom Opatom, isusovcem, voditeljem Otoka i župe Bogdašići.

20. srpnja delegirao don Rajka Markovića, župnika i dekana stolačkoga, da prenese pozdrave i dobrodošlicu msgr. Petru Rajiću, nadbiskupu i nunciju u Kuvajtu, koji predvodi misno slavlje u Stocu, a don Srećka Majića, generalnoga vikara, da pozdravi Milu Bogovića, biskupa Gospičko-senjskoga, koji predvodi proslavu sv. Ilije u Kruševu.

29. srpnja, petak, predvodio večernju komemorativnu sv. Misu u povodu obljetnice smrti nadbiskupa Petra Čule (+1985.) u mostarskoj katedrali.

30. srpnja, subota, u dogovoru sa župnikom don Perom Marićem, predvodio misno slavlje u Hutovu u povodu skupa plemena Mustapića. Popodne se vratio na Otok sa sedmoricom bogoslova, koji su ostali tjedan dana u odmoru, u meditaciji, molitvi.

31. srpnja susreo se na otoku, u povodu spomendana sv. Ignacija, utemeljitelja Družbe Isusove, sa skadarskim nadbiskupom Angelom Masafrom, barskim nadbiskupom Zefom Gashijem, domaćim biskupom Ilijom Janjićem, i s više svećenika Kotorske biskupije.

6.-7. kolovoza 2011. u Dobroti vodio duhovnu obnovu sestrama franjevkama prema Jakovljevoj poslanici. Vratio se u Mostar.

8. kolovoza primio fra Nikolu Pašalića, župnika u hrvatskoj župi u New Yorku.

11. kolovoza u samostanskoj crkvi sestara franjevki u Bijelom Polju predvodio sv. Misu pod kojom su s. Danijela Brekalo i s. Samuela Muchova položile doživotne zavjete.

13.-18. kolovoza diplomiranom bogoslovu Peri Miličeviću vodio duhovne vježbe u vidu primanja đakonata.

15. kolovoza, Velika Gospa, pod misnim slavljem u Nevesinju podijelio sakrament sv. krizme Kristini Čuljak i čestitao župniku, župljanima i hodočasnicima zaštitnicu župe.

21. kolovoza, nedjelja, predvodio večernju sv. Misu u mostarskoj katedrali.

22. kolovoza, na poziv župnika don Damjana Raguža, u Rotimlji predvodio misno slavlje prigodom održavanja skupa duhovnih osoba podrijetlom iz župa Rotimlje i Stjepan Krsta. Okupilo se 17 svećenika i redovnica.

25. kolovoza u katedralnoj kripti sv. Josipa u Mostaru podijelio sakrament sv. krizme kandidata (11) iz više župa.

26.-27. kolovoza proveo sa sjemeništarcima u župnom dvoru u Nevesinju.

28. kolovoza, na poziv župnika don Ivica Puljića, u župnoj crkvi Gospe od Zdravlja podijelio sakrament sv. krizme u Neumu.

29. kolovoza - 2. rujna, na poziv mons. Želimira Puljića, predvodio duhovne vježbe zadarskim svećenicima.

KNJIGE I DRUGI PISANI RADOVI HERCEGOVAČKIH SVEĆENIKA

DR. FRA BAZILIJE PANDŽIĆ

Fra Bazilije, krsno ime Stjepan, sin Nikole i Matije r. Brnadić, rođen je u Drinovcima, 30. svibnja 1918. Gimnaziju je pohađao na Širokom Brijegu (1929.-1938.), filozofiju i teologiju u Mostaru (1938.-1942.). Reden je za svećenika Hercegovačke franjevačke provincije u Mostaru, 29. lipnja 1941. Nastavio studij na Antonianumu u Rimu, gdje je doktorirao o Trebinjskoj biskupiji 1945. Godine 1948. imenovan glavnim arhivarom Franjevačkoga reda u Rimu, do 1985. Na rimskom sveučilištu Sapienzi postiže drugi doktorat, 1951. Obavljao je službu konzultora Kongregacije za proglašenje svetaca, suorganizator Zirala 1969. Živi i djeluje u Rimu (1942.-1990.). Vratio se u domovinu 1995. Živi u Zagrebu. Objavljivao je u Hrvatskom katoličkom glasniku, Hrvatskom kalendaru.

Monografije:

- *A review of Croatian History*, Chicago, 1954.
- *De dioecesi Tribuniensi et Mercanensi*, Roma, 1959.
- *Positio super martyrio B. Nicolai Tavelić*, Città del Vaticano, 1961.
- *Historia missionum Ordinis Fratrum Minorum*, sv. IV. *Regiones proximi Orientis et paeninsulae Balcanicae*, Roma, 1974.
- *Životopis fra Dominika Mandića*, Chicago, 1994.
- *Bosna Argentina. Studien zur Geschichte des Franziskanerordens in Bosnien und der Herzegovina*, Köln - Waimar - Wien, 1995.
- *Hercegovački franjevci. Sedam stoljeća s narodom*, Mostar - Zagreb, 2001.
- *Svjetlo na krovu Afrike. Mučenici fra Liberat Weiss i njegova subraća (3. ožujka 1716.)*, Zagreb, 2003.
- *Maksimirska razmišljanja*, Zagreb, 2004.

- *Kraljevi i gradovi. Crtice iz hrvatske povijesti*, Zagreb, 2008.

- *Tragovi jednog života*, Zagreb, 2009.

Monografije u koautorstvu:

- SIMEONE DUCA - BAZILIJE PANDŽIĆ, *Archivistica ecclesiastica*, Città del Vaticano, 1967.
- BAZILIJE PANDŽIĆ - LUDWIG RABER, *Sehnsucht nach Äthiopien*, Mödling, 1988.

Izvori:

- *Annales Minorum*, sv. XXXI (1661-1670), Roma, 1956.
- *Annales Minorum*, sv. XXXII (1671-1680), Roma, 1964.
- *Acta Franciscana Hercegovinae*, sv. II (1700-1849), Mostar - Zagreb, 2003.
- *Acta Franciscana Hercegovinae*, sv. III (1850-1892), Mostar - Zagreb, 2003.
- *Acta Franciscana Hercegovinae*, sv. I (1206-1669), sabrao i za tisak pripremio Dominik Mandić, novo izdanje priredio i nadopunio Bazilije Pandžić, Mostar - Zagreb, 2009.

Izabrani članci:

- "L'archivio generale dell'Ordine dei Frati Minori", u: *Il libro e le biblioteche. Atti del primo congresso bibliologico francescano internazionale*, sv. II., Roma, 1950., str. 223-237.
- "Potres u Dubrovniku godine 1667.", u: *Hrvatski kalendar*, 10 (1953.), str. 145-152.
- "Le clarisse nel mondo slavo-magiaro", u: *Santa Clara d'Assisi - studi e cronaca del VII centenario (1253-1953)*, Perugia, 1954., str. 3-17.
- "Les archives générales de l'Ordre des Frères Mineurs", u: *Archivum*, 4 (1954.), str. 153-164.

- "De ordinatione sacerdotali S. Ioannis a Capistrano", u: *Archivum Franciscanum Historicum*, 49 (1956.), str. 77-82.
- "Gli 'Annales Minorum' del P. Luca Wadding", u: *Studi Francescani*, 54 (1957.), str. 275-287.
- "Budislavićev kolegij u Dubrovniku", u: *Hrvatski kalendar*, 16 (1959.), str. 123-129.
- "Visitatio apostolica in Galliae provinciis O.F.M. peracta an. 1670-1673", u: *Archivum Franciscanum Historicum*, 53 (1960.), str. 307-320.
- "Chronologia b. Nicolai Tavelić", u: *Antonianum*, 37 (1962.), str. 140-144.
- "De Donato Jelić O.F.M. missionario apostolico (1600-1676)", u: *Archivum Franciscanum Historicum*, 56 (1963.), str. 369-389.
- "Clemens papa X erexitne in Mexico duas provincias O.F.M.?", u: *Archivum Franciscanum Historicum*, 57 (1964.), str. 154-164.
- "Relatio de Provincia Bosnae Argentinae O.F.M. an. 1623 S. Congregationi de Propaganda Fide exhibita", u: *Mandićev Zbornik*, sv. I., Rim, 1965., str. 211-234.
- "Proposte concrete in base alle inchieste fatte sui titolari relativamente agli archivi delle Curie generalizie e provincializie", u: *Archiva Ecclesiae*, 8-9 (1965.-1966.), str. 97-107.
- "Quinque nondum editae P. Antonii Caballero O.F.M. de Sinarum missionibus litterae", u: *Archivum Franciscanum Historicum*, 61 (1968.), str. 176-200.
- "Hrvatski samostan u Carigradu (1848-1882)", u: *Hrvatski kalendar*, 26 (1969.), str. 81-85.
- "I Francescani a servizio dell'Albania nell'epoca di Scanderbeg", u: *V Convegno internazionale di Studi Albanesi*, Palermo, 1969., str. 177-202.
- "Archivio generale dei Frati Minori", u: *Guida delle fonti per la storia dell'America Latina*, Città del Vaticano, 1970., str. 429-440.
- "Životni put Nikole Tavelića", u: *Zbornik u čast sv. Nikole Tavelića*, Rim, 1970., str. 3-24.
- "Vida y obra de Jorge Dragišić, un humanista, filosofo y teologo", u: *Studia croatica*, 9 (1970.), str. 38-39, 114-131.
- "Prizrenska katolička biskupija", u: *Hrvatski kalendar*, 28 (1971.), str. 96-101.
- "Prvi izvještaj Andrije Zmajevića o barskoj nadbiskupiji", u: *Radovi hrvatskog Povijesnog instituta u Rimu*, sv. III-IV, Rim, 1971., str. 223-241.
- "L'opera della S. C. per le popolazioni della Penisola Balcanica centrale", u: *Sacrae Congregationis de Propaganda Fide memoria rerum*, sv. I/2, Rom - Freiburg - Wien, 1972., str. 292-315.
- "Sueski kanal i Hrvati", u: *Hrvatski kalendar*, 29 (1972.), str. 59-63.
- "L'interesse della S. C. per la Terra Santa", u: *Sacrae Congregationis de Propaganda Fide memoria rerum*, sv. II, Rom - Freiburg - Wien, 1973., str. 413-420.
- "L'opera della S. Congregazione per le popolazioni della Penisola Balcanica centrale", u: *Sacrae Congregationis de Propaganda Fide memoria rerum*, sv. II, Rom - Freiburg - Wien, 1973., str. 706-721.
- Ilija Bošković (1652-1692)", u: *Hrvatski kalendar*, 32 (1975.), str. 185-190. Isti naslov u: *Kršni zavičaj*, 8/1975., str. 30-34.
- "Život i djela Jurja Dragišića (o.1445-1520)", u: *Dobri Pastir*, 26 (1976.), str. 3-27.
- "Gli 'Annales Minorum' di Luca Wadding", u: *Archivum Franciscanum Historicum*, 70 (1977.), str. 656-666.
- "Marijan Lišnjić, makarski biskup (1609-1686)", u: *Nova et vetera*, 27 (1977.), str. 23-55.
- "Franjo Glavinčić i Rafael Levaković u razvoju hrvatske pismenosti", u: *Nova et vetera*, 28 (1978.), str. 85-112.
- "Katarina Vukčić Kosača (1424-1478)", u: *Nova et vetera*, 29 (1979.), str. 105-115.
- "Izvještaji makarske biskupije sačuvani u Tajnom Vatikanskom Arhivu", u: *Nova et vetera*, 30 (1980.), str. 139-192.
- "Los fondos Franciscanos Hispano-Portugueses del Archivo general de la Orden Franciscan en Roma", u: *Archivo Ibero-Americano*, 40 (1980.), str. 99-114.
- "Scipio de Martinis - trebinjski biskup", u: *Nova et vetera*, 31 (1981.), str. 307-316.
- "Archivio generale dei Frati Minori", u: LAJOS PASZTOR (a cura di), *Guida delle fonti per la storia dell'Africa a sud del Sahara negli archivi della Santa Sede e negli archivi ecclesiastici d'Italia*, Zug, 1983., str. 330-336.
- "Život i rad nadbiskupa Marka Andrijaševića", u: *Nova et vetera*, 37 (1987.), str. 49-85.
- "Trebinjska biskupija u tursko doba", u: I. PULJIĆ (prir.), *Tisuću godina trebinjske biskupije*, Sarajevo, 1988., str. 91-124.
- "Juraj Dragišić (o.1445-1520) i Židovi", u: *Zbornik ZIRAL 1970-1990*, Chicago, 1990., str. 182-212.

- "Djelovanje franjevaca od 13. do 15. stoljeća u Bosanskoj državi", u: *Kršćanstvo srednjovjekovne Bosne*, Sarajevo, 1991., str. 241-267.
- "Agencija bosanskih franjevaca u prvoj polovici 19. stoljeća", u: *Fra Grgo Martić i njegovo doba*, Zagreb, 1996., str. 93-98.
- "Prošlost Veljaka", u: *Ljubuški kraj, ljudi i vrijeme*, Mostar - Zagreb, 1996., str. 63-68.
- "Jakov Markijski vikar Bosanske vikarije", u: *Bosna Franciscana*, 7 (1997.), str. 155-166.
- "Giacomo della Marca vicario della Vicaria di Bosnia (1435-1438)", u: *Giacomo della Marca nell'Europa del '400*, Padova, 1997., str. 181-202.
- "Bosna i sabor u Mantovi (1459.-1460.)", u: *Bosna Franciscana*, 10 (1998.), str. 101-111.
- "Fra Euzebije Fermendžin i Annales Minorum Luke Waddinga", u: *Život i djelo O. Euzebija Fermendžina*, Osijek, 1998., str. 123-129.
- "Zakony sw. Franciszka w Europie w XVI-XVIII wieku", u: *Zakony Franciszkanske w Polsce*, Niepokalanow, 1998., str. 47-57.
- "Crkveni ustroj duvanjskih prostora od propasti Bosne do XIX stoljeća", u: *Duvanjski zbornik*, Zagreb - Tomislavgrad, 2000., str. 151-157.
- Fra Ilija Škorić (1819-1879)", u: *Bosna Franciscana*, 13 (2000.), str. 195-201.
- "Benedikt Medvjedović - biskup lješki (1621-1654)", u: *Između povijesti i teologije. Zbornik u čast fra Atanazija Matanića*, Zadar - Krk, 2002., str. 119-134.
- "Lik biskupa fra Paškala Buconjića", u: *Školske sestre franjevske u Hercegovini 1899-1999*, Mostar - Split, 2002., str. 77-89.
- "Augustin Miletić o poteškoćama katoličkog svećenstva u BiH god. 1815", u: *Bosna Franciscana*, 20 (2004.), str. 229-240.
- "Don Petar Medvjedović (1582.-1629.)", u: *Hercegovina Franciscana*, 4 (2008.), str. 371-374.
- "Izvori za franjevačku povijest u hrvatskim krajevima", u: *Hercegovina Franciscana*, 5 (2009.), str. 17-35.

PREMINUO U GOSPODINU

DR. FRA GOJKO MUSA (1937.-2011.)

Dana 31. kolovoza 2011. u Mostaru je preminuo fra Gojko Musa, član Hercegovačke franjevačke provincije, u 75. godini života, 57. godini redovništva i 51. godini svećeništva. Njegovi obozemni ostaci položeni su u franjevačku grobnicu na Novom groblju na Humcu. Misu zadušnicu i sprovodne obrede predvodio je provincijal dr. fra Ivan Sesar, u suslavlju s više od 60 svećenika.

Fra Gojko je rođen 7. svibnja 1937. godine u Čalićima, župa Čerin, od roditelja Petra i Šime r. Luburić. Osnovnu je školu pohađao u Čerinu (1944.-1948.) a srednju u Mostaru, Širokom Brijegu, Splitu i Visokom (1948.-1957.). Filozofsko-teološki studij započeo je u Visokom a nastavio u Sarajevu (1957.-1962.). Prve zavjete položio je 15. srpnja 1956. u Kraljevoj Sutjesci, a doživotne 8. prosinca 1959. u Sarajevu. Red đakonata primio je 21. ožujka 1961. u Sarajevu, a za svećenika ga je zareadio mons. dr. Petar Čule, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mr-

kanski, 23. srpnja 1961. u Duvnu. Na teološkom fakultetu u Ljubljani postigao je 1966. magisterij iz fundamentalne teologije. Doktorsku disertaciju iz kristologije obranio je na Teološkom fakultetu u Grazu. U Mostarsko-duvanjskoj biskupiji obavljao je sljedeće službe: duhovnog pomoćnika na Širokom Brijegu (1962.-1963.), u Čapljini (1963.-1965.), ponovno na Širokom Brijegu od (1965.-1972.), Mostaru (1983.-1990.), Konjicu (1990.-1993.) i Kočerinu (1993.-1998). Jedno vrijeme radio je kao misionar za hrvatske radnike u Njemačkoj, u Villingenu, (1972.-1998.). Od 1998. boravio je u samostanu na Širokom Brijegu, a od 2009. kao rekonvalescent u samostanu na Humcu.

Zahvaljujemo Bogu za fra Gojkov redovnički i svećenički život kao i za njegovo dušobrižničko djelovanje u ovoj mjesnoj Crkvi. I za patnju koju je podnosio. Neka ga Gospodin nagradi dobrima nebeskim. Počivao u miru Božjem!

